AŞIK MAHZUNİ ŞERİF • MASSIVE ATTACK • PULP • ANOUSHKA SHANKAR • MARIANNE FAITHFULL

ROLL

elif şafak

112480 **temmuz** 2002/07
2 500 000 TL

elvis costello

ROLL 66

nanu chao

SİBEL SEZAL • GÖKALP BAYKAL • TİBET AĞIRTAN • LENNON'DAN MILES'A: İLAHLAR İLAHLARI ANLATIYOR

Peter Pan'ın Arayışında
Çok uzun bir hafta oldu, ağlayarak geçti
Büyüyünce elde edeceğim,
söylenen bir geleceği görmüyorum artık
Zamanla anlayacağım, hepsi bu
Ama bunu istediğime emin değilim
Okul kapısında onun kollarına koşuyorum
Zavallı bir çocuk olduğumu fısıldıyor bana
Granny beni dizlerine oturtuyor
Bana çok hassas olduğumu söylüyor.
Beni üzüyor.
Bana kendimi yaşlı bir adam gibi hissettiriyor.
İşin eğlencesini kaçırıyorlar
Büyük adam olduğumda astronot olacağım
ve Peter Pan'ı bulacağım
Sağdan ikinci yıldız.
Sabaha kadar arayacağım.
Dennis aynaya bakmayı seviyor.
Bana yakışıklı olduğunu söylüyor
Kalkıp ben de bakıyorum ve ne görüyorum?
Gözlerim dolu ama yüzüm boş
Kahramanın bir fotoğrafı var Dennis'te,
onu yastığının altında saklıyor
Bende Peter Pan'ın
gazeteden kestiğim bir resmi var
Onu bir madalyonda buldum,
cebimde taşıyorum
Bir yıldıza dilekte bulunursan,
bu kim olduğunu değiştirmez
Bir yıldıza dilekte bulunursan,
düşlerin gerçek olur

Annem Rahatım İçin Var
Yanlış bir şey yaptığımı biliyor
Ama hiçbir şey söylemeyecek
Dün arkadaşlarımlaydım sanıyor
Ama yalan söylediğimden
endişe etmeyecek
Çünkü:
Annem rahatım için var
Annem katili saklayacak
Kafes kırılır, korku kaçar
ve bana sahip olur
İçte çöreklenen
gürültücü bir kalabalık gibi
(bana şunu yaptır, bana bunu yaptır...)
Kuşu kapan kedi ben miyim?
Onun için avlananım,
avlayan değil
Annem rahatım için var
Annem katili saklayacak
Annem deli adamı saklar
Annem "annem" kalacak

James ve Soğuk Silah
James, eve dön
Sen gideli çok oldu
Kahramanımızın yalnız ölmesine izin veremeyiz
Seni gece gündüz özlüyoruz
Askeriyede yaşamak üzre şehri terkettin
Bizi kavganın içine bıraktın
Ama ışığı alıp gitmen hiç doğru değil
Genie'yi hatırla; bizim gazinodan
Büyük pirinç karyolasında hâlâ seni bekliyor
Senin takımdan oğlanlar
çığrından çıkana kadar viski dipliyorlar
Keşke ölseler
Onlar ancak kendi sürdükleri hayatta kimsesizler
eski arkadaşlarıyla birlikte
Of James, ruhunu soğuk bir silaha mı satıyorsun?
James, ruhunu soğuk bir silaha mı satıyorsun?
Kalbin nerede senin?
Güderi kılıfının içinde değil, bebeğim
Seni kahkahalara garkeden
o cin şişesinin içinde de değil
Sen bir ödleksin James
İnsanlıktan kaçıyorsun
Gerçekten kaçmaya devam ediyorsun
Seni çatır çatır vurduklarında
hiç komik olmayacak bu

eyebush

Houdini
Masada bekliyorum, ağlayan yabancılarla el ele tutuşuyorum
Gruba katılmanı bekliyorum.
Tef şıngırdıyor, medyum bir aşağı bir yukarı yürüyor.
İçeri alınmıyorum, çemberi kırıyorum
Ben bu adamın şimdi gitmesini istiyorum
Bir öpücükle anahtarı geçer, dilini hissederdim
Önce sırt çevirip sonra elde ederek.
Dudaklarımda kalan tükürüğünle
Suya giriyorsun
O ve ben bizimle olduğunu sana kanıtlamak için buradayız
Sadece senin ve benim bildiğimiz bir şifre kullanıyor o
Bu onun numarası değil. Bu senin sihrin .
Sufleleri yakalardım seni izleyerek,
yanlış bir şey yapmanı umut ederek
Herkes hiç yapmayacağını düşünür
ama sen her seferinde kaçarsın:
Rosabel inan; sonsuzluk bile Houdini'ye sahip olamayacak
Rosebel inan
Camın içinden nefes alışını gözlerdim
Neredeyse boğulmuş, sıçramaya hazır,
her zamankinden soluksun
Hayatınla. Aklımdaki tek şey –seni sudan çıkarıyoruz.
Houdini!
Sen ve ben, ve Rosabel, inanıyoruz.

Türkçesi: Daşkan Görkem

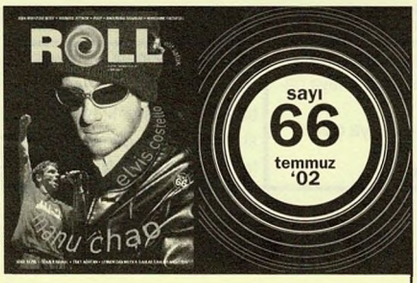

09 Elvis Costello

14 Manu Chao

21 Pulp

26 İlahlar ilahları anlatıyor

31 Anoushka Shankar

32 Massive Attack

34 Marianne Faithfull

37 Temmuz festivalleri

38 Gökalp Baykal

40 Elif Şafak

48 Sibel Sezal

50 Tibet Ağırtan

57 Aşık Mahzuni Şerif

04 Ajans
22 Halkla ilişkiler
24 Satırarası
47 Kıraathane
51 Gayd
52 Albümler
56 Liste
62 Ansiklopedi

Abdurrahim Soğan, Ahmet Eken, Ahmet Güneş, Ali Yıldızalp, Alican Tayla, Alişan Çapan, Arslan Eroğlu, Aslı Atasoy, Atilla Aydoğdu, Baran Özdemir, Cem Sorguç, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Doğan Ertener, Donat Bayer, Ender Ergün, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Gökhan Akçura, Gökhan Pamuk, Görkem Daşkan, Gülüş Gülcügil, Hakan Dilek, Hakan Lokanoğlu, Halil Kılıçoğlu, HknKrtsh, Hilmi Tezgör, İlker Aksoy, Kerem Demir, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Muhşin Akgün, Murat Meriç, Necati Sönmez, Nedim Yalgı, Neslihan Say, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özhan Binici, Pınar Öğünç, Salih Nazım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Serdar Karataş, Serkan Seymen, Sid, Siren İdemen, Sungu Çapan, Şahan Nuhoğlu, Tuncay Günlük, Ulaş Özdemir, Ümit Bayazoğlu, Yasemin Yıldız, Yiğit Atılgan, Yücel Göktürk, Zeynep Nuhoğlu, Zülal Kalkandelen **baskı:** Stampa **dağıtım:** Bir-Yay **adres:** Büyükparmakkapı sok. Tuna Apt. No 21/4 Beyoğlu - İstanbul **tel-faks** 293 94 80 **yıl** 6 **sayı** 66 **temmuz** '02 **imtiyaz hakkı:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **sorumlu yazişleri müdürü:** E. Derya Bengi **ilan irtibat:** Şahan Nuhoğlu (0535 576 21 11) - Orhan Esen (231 53 48 - 233 49 41)
AYDA BİR YAYINLANIR

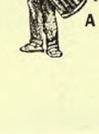

REVO LLOR

BULANTI

Varoluşun öbür yakası

"Sizin plağınız bay Antoine, sevdiğiniz plak, son olarak dinlemek ister misiniz?"
"Lûtfen."
Kibarlık olsun diye böyle diyorum, yoksa caz dinleyecek durumda değilim pek. Ama yine de dikkat edeceğim, çünkü, Madeleine'in dediği gibi, bu plağı son olarak dinliyorum. Çünkü eski bir plak bu, çok eski, taşra için bile eski sayılır; Paris'te boşuna arayacağım onu. Güzel sanatlarla acılarını avutan avanaklara ne buyrulur! "Zavallı amcan öldüğü zaman Chopin'in prelüdleri bana acımı öyle unutturdu ki!" diyen Bigeois halam gibi. Konser salonları, gözlerini kapayarak, solgun yüzlerini alıcı anten haline getiren bu ezik, bu talihin sillesini yemiş kimselerle ağzına kadar doludur. Yakaladıkları seslerin, tatlı ve besleyici bir halde içlerine aktığını düşünürler. Acılarının, tıpkı genç Werther'in acıları gibi müzik haline girdiğini sanırlar. Güzelliğin, yaralarını sardığına inanırlar. İnekler.
(...) Şu anda saksofonun nağmesi duyuluyor. Küçücük, parlak bir acı doğdu; bir örnek-acı. Saksofonun dört notası. Gidip geliyorlar: "Bizim gibi yapmak, *ölçüyle* acı çekmek gerekir" diyorlar sanki. Evet, doğru! Ben de bu biçimde acı çekmek isterim tabii. Ölçüyle, hoşgörürlüğe kapılmadan, kendime acımadan, kupkuru bir katkısızlıkla acı çekmek.
(...) İşte hayatımın gizli temeli: Aralarında ilişki yok gibi görünen bütün çabalarımın altında aynı isteği buluyorum: Varoluşu içimden atmak, kendimi temizlemek, katılaştırmak, sonunda bir saksofon notasının kesin ve belirli sesini verebilmek.
Tam bu sırada, varoluşun öbür yakasında, ufak bir melodi dansetmeye, şarkı söylemeye başladı. "Benim gibi olmak, ölçüyle acı çekmek gerek."
Some of these days / You'll miss me honey
Plağın burası çizilmiş olmalı, cızırdayıp duruyor. Ama insanın içini daraltan bir şey var. O da şu: İğnenin plak üzerinde böyle kısaca öksürmesi, melodiye hiç dokunmuyor. Melodi öyle uzakta ki! Bunu da anlıyorum, plak çizik çizik olup eskiyebilir, şarkıcı kadın belki de ölmüştür, ben birazdan buradan ayrılıp trenime bineceğim. Ama bir şimdi'den öteki şimdi'ye düşen geçmişsiz ve geleceksiz varoluş ardında, her gün biraz daha ayrışan, pul pul dökülen ve ölüme doğru kayan şu seslerin ardında melodi, hiç değişmeden, sımsıkı ve genç bir halde acımasız bir tanık gibi duruyor.
New York'ta bir apartmanın yirminci katında sıcaktan bunalan, yeni traş olmuş, kalın kara kaşlı bir Amerikalıyı düşünüyorum.
Yirminci kattaki karanlık oda, sıcaktan kavrulmaktadır. Kalın kaşlı Amerikalı soluk soluğadır; ter damlaları yanaklarından aşağı süzülür. Sırtında bir gömlek, piyanosunun başına oturmuştur. Ağzında bir tütün tadı, düşüncesinde belli belirsiz bir hayaleti vardır. "Some of these days..."
Terli el piyanonun üzerindeki kalemi yakalıyor: "Some of these days, you'll miss me honey..."
Böyle olmuş olsa da, olmasa da önemi yok. Melodi böyle ortaya çıkmıştı. Kömür kaşlı Musevinin yitik vücudunu seçmişti ortaya çıkmak için. Adam kalemi tembel tembel tutuyor ve ter damlaları yüzük dolu parmaklarında kağıda damlıyordu.
"Madeleine, şu plağı yeniden koyar mısınız? Gitmeden önce bir daha dinleyeyim."
Madeleine gülmeye başlıyor. Gramofonun kolunu çeviriyor; işte başladı. Bir temmuz günü, odasının kara sıcağı içinde bu melodiyi yaratmış olan adamı düşünüyorum. Melodinin *içinden* saksofonun bembeyaz ve mayhoş sesleri içinden onu düşünmeye çalışıyorum. Bunu o yarattı. Dertleri vardı; işleri gerektiği gibi yürümüyordu: Ödenecek faturalar (sonra herhangi bir yerde, kendisini, istediği gibi düşünmeyen bir kadın da olmalıydı), üstelik insanları erimiş yağ birikintilerine çeviren şu korkunç sıcak da vardı. Bütün bunlarda güzel ya da yüce bir yan yoktu. Ama bu şarkıyı dinlediğim ve onu bu adamın ortaya koyduğunu düşündüğüm zaman, acısını ve terleyişini... Duygulandırıcı buluyorum. Şöyle düşünmüştür: Talihim yaver giderse, bu dalga elli dolar kazandırır bana. Doğru! Yıllardan beri ilk olarak bir insan duygulandırıcı görünüyor gözüme. Bu adamla ilgili bilgiler edinmek isterdim. Ne çeşit dertleri olduğunu, evli mi, yoksa bekâr mı olduğunu öğrenmek isterdim. Hümanizm dolayısıyla değil, tam tersine. Bu melodiyi yazdığı için. Belki de ölmüştür zaten. İstediğim onunla ilgili birkaç şey öğrenmek ve ara sıra bu plak çaldığı zaman kendisini düşünmek sadece. Onun yerinde olsaydım mutluluk duyardım. Gıpta ediyorum ona. Gitmem gerek. Kalkıyorum, ama bir an duraksıyorum; zenci kadının şarkısını dinlemek istiyorum. Son olarak.
Söylüyor. İşte kurtulmuş iki kişi: Musevi ve Zenci kadın. Kurtulmuş. Bir şeyin hafifçe bana süründüğünü duyuyorum, ama kıpırdamaya cesaret edemiyorum, çünkü kaçmasından korkuyorum. Unutmuş olduğum bir şey bu: Bir çeşit sevinç.
Zenci kadın söylüyor. İnsan varoluşunu haklı çıkarabilir mi yani? Azıcık haklı çıkarabilir mi? Olağanüstü bir çekingenlik duyuyorum. Karda saatlerce yürüdükten sonra, her yeri donmuş halde ılık bir odaya birdenbire giren bir kimseye benziyorum. Böyle bir adamın, kapının yanında, hâlâ üşüyerek duracağını ve ağır ürperişlerin bütün vücudunu saracağını düşünüyorum.
Some of these days / You'll miss me honey...
Deneyemez miyim ben... Bir müzik parçası söz konusu değil tabii... Ama başka bir türü deneyemez miyim? Belki bir gün, tam şu anı, trene binme zamanının gelmesini, iki büklüm beklediğim şu kasvetli anı düşününce yüreğimin hızla çarptığını duyacak ve "her şey o gün, o anda başlamıştı" diyeceğim. Ve kendimi (geçmişte, yalnız geçmişte) kabul etmek elimden gelecek belki.

Jean Paul Sartre, "Bulantı"dan roll'lama...
Fotoğrafta, Inez Cavanaugh ve Claude Luter orkestrası

Düşünüyorum, öyleyse ölüyüm, çünkü ters düşüyorum çağa. **BEHÇET NECATİGİL**

Şimdi kıyıya gideceksin / Yanlızlığın denize bakacak **NECATİ TOSUNER**

Düşünme! dedim kendi kendime, düşünme. Düşünmeyi bile bilmiyorsun. Önündeki işe devam et: Birbirine benzemeyen fotoğraflarını yapıştır yan yana, bir işi de sonuna kadar götür. Ölmezsin ya. Belki de ölürdüm. Belki de ölmemek için, hiçbir şeyin sonuna kadar gitmiyordum. **OĞUZ ATAY**, Korkuyu Beklerken

Baba: Canım kızım, Süleyman Peygamber ne demiş biliyorsun: "Kötü çocuklar seni ayartmaya çalışırsa peşlerinden gitme!.."
Kız: Ama baba, ya iyi çocuklar ayartmaya çalışırsa ne yapayım?
GEORG CHRISTOPH LICHTENBERG

Fotoğraf makinesi dünyayı güzelleştirme rolünde öylesine başarılı olmuştur ki, güzelin standardı artık dünya değil, fotoğraflardır. **SUSAN SONTAG**

Primal Scream'in yeni albümü bu ayın sonlarında yayınlanacak. Albümde iki önemli konuk sanatçı var: **Kate Moss** ve **Robert Plant**. "Some Velvet Morning" isimli eski bir Nancy Sinatra / Lee Hazlewood şarkısında Kate Moss'un sesini, "The Lord Is My Shotgun"da ise Plant'in armonikasını dinleyebileceğiz... Bu arada albümden çıkacak ilk single "Miss Lucifer" için Atari Teenage Riot'tan **Alec Empire** remiks yaptı.

Sixteen Horsepower ses verdi: Geçen ay yayınlanan yeni albümlerinin adı "Folklore".

Red Hot Chili Peppers yeni albümünü bu ay içinde yayınlayacak. Kaliforniyalıların albümü ve ilk single'ı aynı adı taşıyor: "By The Way". Single'ın kapak tasarımı, film yönetmeni ve ressam **Julian Schnabel**'e ait.

İngiliz elektronik müziğinin zirvesinde on yıllık bir gezinti: **Orbital** "Work 1989-2002" isimli derleme albümünü yayınladı.

Morphine'i yeniden diriltme çabaları hız kazandı. Üç yıl önce hayata veda eden basçı Mark Sandman'in ardından, davulcu Billy Conway ve saksofoncu Dana Colley, aralarına Face to Face grubunun şarkıcısı Laurie Sargent'ı alarak Twinemen isimli yeni bir üçlü oluşturdu. Grubun kendi ismini taşıyacak albüm bu ay içinde yayınlanıyor. Conway ve Colley, geçtiğimiz sene içinde dokuz müzisyenle bir araya gelip Orchestra Morphine adı altında Morphine repertuarından bir konser turnesi düzenlemişti.

Ramones, Joey Ramone'un artından bir kayıp daha verdi. New Yorklu grubun kurucu üyesi ve basçısı Dee Dee Ramone, Los Angeles'daki evinde 5 Haziran günü yüksek doz uyuşturucudan hayatını yitirdi. Dee Dee (gerçek adıyla Douglas Colvin) 49 yaşındaydı.

Jimi Hendrix yaşasaydı, kasım ayında 60 yaşında olacaktı. Yaşgünü için bu büyük rock kahramanına bir saygı albümü düşünülüyor. Kadroda şimdilik George Clinton, Boosty Collins, Earth Wind & Fire gibi siyah devler var.

Placebo elemanları, 2003 yılında yayınlanacak dördüncü albümleri için hazırlıkları hızlandırdı. Grup, daha önce Björk ve Massive Attack'la çalışan Jim Abbiss'in gözetiminde stüdyoda geçiriyor günlerini. Bu arada şarkıcı Brian Molko, Manchester'lı elektronika grubu Alpinestars'ın "Carbon Kid" isimli parçasının kaydına misafir sanatçı olarak katıldı. Şarkı, Alpinestars'ın "White Noise" albümünde yer alıyor.

Badly Drawn Boy namıyla maruf Damon Gough, "About A Boy" filmi için hazırladığı soundtrack albümden, "Silent Sigh"ın ardından ikinci single "Something To Talk About"u yayınladı. Genç şarkıyazarı, yıl sonu çıkması beklenen yeni albümünün hazırlıklarına da başladı.

White Stripes ikilisinin sırrı çözülmüşe benzer. Meg ve Jack, sık sık iddia ettikleri gibi kardeş filan değillermiş. Gerçek isimleriyle Megan Martha White ve John Anthony Gillis, 1996-2000 yılları arasında evli kalmış bir çiftmiş. Nikah ve boşanmayla ilgili belgeler Jeff Sabatini adında biri tarafından basın organlarına geçtiğimiz ay iletildi.

Pixies sevenler için iyi haberler: Hayır, grup yeniden birleşmiş falan değil. Ama yayınlanmamış demolardan oluşan "The Pixies" albümünün ardından, Frank Black'in iki albümü birden yayınlanacak. "Black Letter Days" isimli ilk albüm bir solo çalışma hüviyetinde. "Devil's Worshop" ise Frank Black'in Catholics grubuyla kaydettiği bir albüm. Kim Deal'in grubu Breeders ise "Title TK" albümüyle geçtiğimiz aylarda müziğe geri döndü.

Oasis yeni albümü "Heathen Chemistry"ı çıkartır çıkarmaz, Liam Gallagher'in adı yine sık sık anılır oldu. Şarkıcı, Death In Vegas ve Prodigy'nin yeni albümlerinde birer şarkıya misafir olacak.

Prodigy yeni single'ı "Baby's Got A Tamper"la İngiltere'yi karıştırdı. Şarkının sözleri Rohypnol isimli sakinleştirici ilaca göndermelerle dolu. Söz konusu ilaç insanda hafıza kaybına neden oluyor ve tecavüz vakalarında kurbanları uyutmak amacıyla sık sık kullanıldığı biliniyor.

Jeff Buckley arşivleri tükenmiyor. Bu yıl içinde, yani sanatçının ölümünün beşinci yılında "Songs Before Grace" isimli bir albüm yayınlanacak. Gitarist arkadaşı Gary Lucas'ın yardımlarıyla gün yüzü görecek kayıtlar arasında "She Is Free" isimli hiç yayınlanmamış bir şarkı da bulunuyor. Eylülde yayınlanması düşünülen albüm konser performanslarını, nadir bulunan kayıtları, ayrıca "Grace" ve "Mojo Pin" şarkılarının orijinal versiyonlarını içerecek.

Babil'in müzik dolabı

İstanbul Tünel'de, Şehbender sokakta, dünyanın bütün özgür seslerinin şehbenderliğini, elçiliğini üstlenmiş bir kulüp var üç senedir. Kulüp ne kelime, Babylon, adı üstünde, müziğin Babil ülkesi... Şimdi Babylon'cular, dolu dolu geçen bu üç senenin ardından 71 dakikalık güzel bir derlemeye imza atmışlar: "Babylon Juke-Box (Vol.1 Electronic Grooves)". Bu ayki Caz Festivali'nin iki sağlam konuğu Stereo MC's ve Us3'nin yanısıra Femi Kuti, Serge Gainsbourg, Talvin Singh, 4 Hero, Oojami, Wax Poetic gibi isimlerden birer parça, 71 dakikalık bir parti.

Alt komşudan sesler

Son yıllarda İran sineması birbirinden güzel filmlerle kendinden söz ettirse de, İran müziği, İran dışında yayınlanan albümler haricinde sessiz kaldı. 1999 yılında Tahran'da kurulan Hermes Records, modern İran müziği albümleri yayınlayan bir plak şirketi. Albümlerin en önemli özelliği, İranlı bestecilerin ezgilerini ambient ya da klasik müzik gibi birbirinden farklı türlerle harmanlamaları. Hermes Records'un bugüne kadar yayınladığı altı albümü artık Türkiye'de de

bulmak mümkün. Bu albümler, Pejman Yazdanian'ın film müziklerinden oluşan "Themes", Masoud Shaari ve Christophe Rezai'nin "Journey", Mohammed Reza Aligholi'nin "Gypsy Moon" ve "Earth Whisper", Ahmed Pejman'ın "Mirage" ve Laris Tjeknavorian'ın modern "Leyla-Mecnun" uyarlaması olan ikili "Rotam & Sohrab" albümü. Kimi zaman baştan sona piyano ve dudukla, kimi zamansa sadece bir koroyla kaydedilen bu albümlerdeki müzikler, özellikle yeni sesler, "sound"lar arayanlara tavsiye edilir.

Violent Femmes bir taraftan yirminci yılını kutlamaya hazırlanırken, bir taraftan da üçlünün lideri ve şarkıcısı Gordon Gano ilk solo albümünün telaşını yaşıyor. Eylülde yayınlanacak "Hitting The Ground" albümünde Gano'ya misafirliğe gidenler arasında Lou Reed, John Cale, PJ Harvey, Frank Black, Mary Lou Lord, Linda Perry, They Might Be Giants gibi parlak isimler var. Öte yandan, yirminci yıl şerefine Violent Femmes'ın ilk albümü bir takım konser kaydı ilaveleriyle yeniden yayınlanacak.

The Verve'ün eski şarkıcısı **Richard Ashcroft** eylülde yeni bir solo albüm yayınlayacak. Albümde her zamanki gibi Van Morrison, Byrds ve Beach Boys dünyasıyla etkileşim halinde olmaya devam edeceği aşikâr. Ama bu sefer Ashcroft'un yanında etiyle kemiğiyle elektronik misafirler bulunuyor: **DJ Shadow** ve **Talvin Singh**.

Public Enemy'nin yeni albümü "Revolverlution" bu ay içinde yayınlanıyor. Albümde sekiz yeni şarkının yanısıra, dört eski parça ve konser kayıtları yer alıyor.

Soft Cell ikilisi eylül ayında "Cruelty Without Beauty" isimli albümüyle 18 yıl aradan sonra geri dönüyor.

DOUBLEMOON

MERCAN DEDE
SECRET TRIBE
NAR

"Nar" albümü, Mercan Dede'nin "Secret Tribe" (Gizli Kabile) projesi kapsamında gerçekleştirdiği Avrupa ve Türkiye konser deneyimlerinden damıtılarak 2002 yılında Montreal ve İstanbul'da kayıt edildi. Albümde yer alan parçalar Mercan Dede'nin ilk albümünden bu yana yoğrulup olgunlaşarak yepyeni bir kimliğe bürünen fikirlerinin kristalleri. Bir başka deyişle, kendisiyle özdeşleşmiş sufi-electronica müziği çevresinde dönen ustaca kurgulanmış bir Mercan Dede öyküsünden seçkiler; Türk, İran ve Hint müziğinden esintiler; incelikli ritm katmanları ve doğa kayıtları. Albüm, hepsi de enstrümanlarında virtüöz olan müzisyenlerin usta icralarıyla zenginleşiyor.

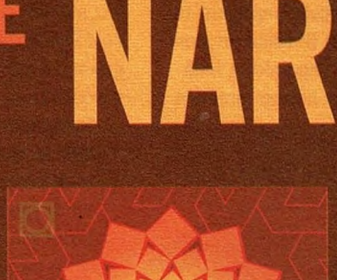

MÜZİSYENLER:

Mercan Dede: Ney, ses, elektronik sesler, klavye, perküsyon, ritm program, ritm sazlar, kurbağacıklar, su ritmleri, vokal, ziller, vurmalı sazlar
Scott Russell: Ritm program, perküsyon, vurmalı sazlar, bas, klavye
İzzet Kızıl: Darbuka, bas darbuka, ziller, tef, ritm vokal, küp
Hugh Marsh: Elektrik keman, bas, klavye, elektronik sesler, ses efektleri
Göksel Baktagir: Kanun
Cem Görk: Konuşma ve radyo sesleri
Yunus Balcıoğlu: Gazel
Yurdal Tokcan: Ud, cümbüş , perdesiz gitar
Neva Özgen: Kemençe
Isara: Vokal
Hüsnü Şenlendirici: Klarinet

www.doublemoon.com.tr

RH Pozitif Müzik Yapım Sanayi ve Organizasyon Tic. A.Ş.
Hayvar Sok. No:14 80060 Cihangir, İstanbul/Türkiye
Tel: (90 212) 292 97 71/72 Faks: (90 212) 292 97 73
e-mail: doublemoon@turk.net

EMI
Genel Dağıtım: EMI- KENT Elektronik San. Ve Tic. A.Ş.
İMC 6. Blok No: 8302, 34470 Unkapanı, İstanbul
Tel: (90 212) 514 16 22 Faks: (90 212) 519 10 66

Ne yazmalı ki? Benim bütün yaşamım sana yazılmış bir mektup.
VIKTOR ŞKLOVSKİ, Zoo

Biz tabiatta kelimeleri değil, sadece başharflerini görürüz, sonra da onları okumaya kalkınca, yeni kelimeler sandığımız o şeylerin gene başka kelimelerin başharfleri olduğunu anlarız. **G.C. LICHTENBERG**

Hayır, çalışmaktan hoşlanmam. Tembellik edip yapılabilecek güzel şeyleri düşünmeyi yeğlerim. Çalışmaktan hoşlanmam –kimse hoşlanmaz– ama çalışmanın içinde olan şeyden, kendini bulabilme olanağından hoşlanırım.
JOSEPH CONRAD, Karanlığın Kalbi

Şiir, ince ince soğan doğramak gibi.
Çok eğilmişseniz üstüne, yaşarır gözleriniz.
BEHÇET NECATİGİL

Kafama takılan şey, orda çok uzun kaldığı için, düşüncelerimin sayısı azdı.
OĞUZ ATAY, Korkuyu Beklerken

hayat
"Aslı Gibidir"
umduğumuz gibi değil
SEYHAN KURT

Bruce Springsteen & The E Street Band'in "The Rising" isimli yeni albümü temmuz sonunda yayınlanıyor. Albüm, 1995'deki "The Ghost Of Tom Joad"dan bu yana ilk Springsteen albümü. Ayrıca grubu E Street Band'le, 1984'deki "Born In The USA"dan bu yana stüdyo kaydı için ilk defa bir araya geliyor... Bu arada New Jersey'de bir sivil toplum örgütü Springsteen'in senatoya seçilmesi için kampanya başlattı.

Hole grubu, kavgasız dövüşsüz dağıldığını ilan etti. Courtney Love şu sıralar 4 Non Blondes grubunun şarkıcısı Linda Perry'yle birlikte çalışmalar yapıyor.

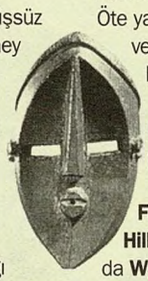

Belle & Sebastian, Todd Solondz'un "Storytelling" filminden hareketle yazdığı şarkıları aynı isimli albümde topladı. Glasgow'lu ekip yönetmen Solondz'un teklifi üzerine müzikleri yapmaya başlamış, ancak filmde sadece kısa bir takım pasajlar kullanılmıştı... Öte yandan, tam bu albümün hazırlıkları esnasında şarkıcı ve çellocu Isobel Campbell gruptan ayrıldığını açıkladı.

Green Day bu ay içinde bir B yüzleri toplaması yayınlıyor: Albümün adı "Shenenigans" olacak.

Fugees art arda iki bomba patlattı. Önce **Lauryn Hill** "MTV Unplugged 2.0" albümünü yayınladı, sonra da **Wyclef Jean** "Masquerade" ile geldi. "Masquerade", babasının geçen seneki ölümünün ardından Wyclef'in ruh halini iyi özetleyen, otobiyografik ögeler içeren bir albüm.

Dylan'ın en çok cover'lanan şarkısı "Knockin' On Heaven's Door" da kendine bu albümde yer bulmuş. (Geçen ay içinde yayınlanan Roger Waters toplama albümü "Flickering Flame"de de aynı şarkıyı dinleyebilirsiniz.)

Geçen ayki Roll'da Bryan Ferry'yle yaptığı söyleşiyi okuduğunuz Fransız şarkıcı **Benjamin Biolay** ilk ve tek albümü "Rose Kennedy"yi yeniden yayınladı. Bu yeni versiyona yaylı çalgılar dörtlüsü eşliğinde verdiği bir konserin kayıtları da eklenmiş.

"Aşk Zamanı" filmiyle tanıdığımız Hong Konglu yönetmen **Wong Kar-wai**, **DJ Shadow**'un "Six Days" isimli parçasına klip çekiyor. Şarkı DJ Shadow'un son single'ı ve aynı za-

Dersim dört dağ içinde

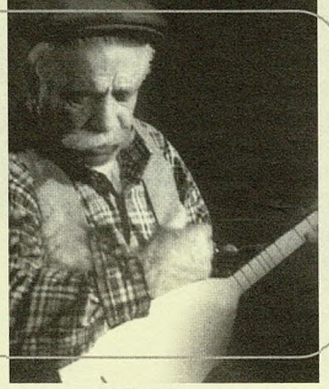

Geçtiğimiz yıllarda hazırladıkları "Yaşlılar Dersim Türküleri Söylüyor" albümüyle Dersim'in unutulmuş seslerini bir araya getiren Metin-Kemal Kahraman kardeşler, yeni kurdukları plak şirketi Lizge Müzik ile otantik Dersim ezgilerini yayınlamaya devam ediyor. Bunlardan biri, Dersimli saz ustası Zeynel Kahraman'ın "Melem Tiya" albümü. "Yaşlılar Dersim Türküleri Söylüyor" albümünde de birbirinden güzel türküler çalıp söyleyen ve "dede sazı" olarak bilinen bağlamayı tam mânasıyla konuşturan Zeynel amcanın Zazaca, Kürtçe ve Türkçe türkülerden oluşan kayıtları Hozat'taki evinde yapılmış. Diğer albümse Deniz Yıldırım ve Ercan Kahraman'ın, Dersim halk oyunları ve ağıtlarından örnekler verdikleri "Davul-Gırnata".

FILA BRAZILLIA

KÖPEĞİN ADI NEYDİ?

Babylon'un haziran konukları arasında elektronik dünyanın remiks cambazları Steve Cobby ve Dave McSherry da vardı: Yani, Fila Brazillia ikilisi. Funky'lerden trip-hop'lara uzanan gecenin öncesinde Steve'e üç-beş soru sorma fırsatı bulduk...

80'li yıllarda Solid Doctors adı altında sahne alıyordunuz. Solid Doctors sadece DJ'lik yaparken kullandığınız takma adınız mıydı, yoksa bu adla plak da yayımladınız mı?

Steve Cobby: 80'li yılların ortasında DJ'lik yaparken kullandığım sahne ismiydi sadece. Herhangi bir kayıt girişimim olmadı bu isim altında, ama aynı dönemde bir grubum vardı ve oldukça kötü parçalar yayımlıyorduk.

Filla Brazillia projesinin temeli nasıl atıldı?

Steve Cobby: Ben ve Dave McSherry, 80'li yıllardan beri birbirimizi tanıyoruz. Birlikte bazı çalışmalarımız da olmuştu. 1991 yılında ortak bir arkadaşımız bir plak şirketi kurmakta olduğunu söyledi, bizden de katılımda bulunmamızı istedi. Elimizde basılmaya hazır parçalar da vardı: Kendi zevkimiz için kaydettiğimiz isimsiz parçalar. Bir ismimiz olmalıydı ama, aklımıza hiçbir şey gelmiyordu. Plağımızın basılmasına az süre kala evde birlikte oturuyorduk. Radyo açıktı ve iki politikacı, Fila Brasileiro cinsi bir köpeğin yasaklanması konusunda tartışıyordu. Daha sonra radyoyu kapatıp stüdyoya gittik. Köpeğin adı ilginç ve çekici gelmişti, ama tam olarak ne dediklerini de hatırlayamıyorduk ve Fila Brazillia'da karar kıldık. 1994 yılında ilk albümümüzü yayımladığımızda Fila Brazillia birden hayatımızın daha büyük bir kısmını kaplamaya başladı.

Heights Of Abraham adlı bir caz projeniz de vardı. Bu projenizle şimdiye kadar iki albüm yayımladınız. Üçüncü bir albüm beklememiz yerinde olur mu?

Aslında Heights Of Abraham'ın bu kadar arka plana itilmesinin başlıca nedeni, birlikte başladığımız solistin gruptan ayrılmış olması. İki kişi kalmıştık sadece ve devam etmenin pek bir anlamı yoktu. Ama Heights Of Abraham defterinin kapandığını da söyleyemem.

Siz belki de albümlerinizden çok, yaptığınız remikslerle tanınıyorsunuz. Fila Brazillia onuncu yılını doldurdu ve siz remiks yapmaktan hâlâ vazgeçmediniz. Çoğu sanatçı birkaç remiksin ardından kendi albümünü yayımlıyor ve bir daha da remiks işine bulaşmıyor. Sizi remiks yapmaya iten ne?

Çalan telefonlar. İnsanlar bizi remiks yapmamız için arıyor ve biz de onları kıramıyoruz. Remiks yapmayı seviyoruz, ne diyebilirim ki. Çoğu sanatçı, "kendi projeme yoğunlaşmam lazım, bu türden işlere ayıracak vaktim yok" diyor. Ama şöyle on yıllık kariyerimize bir göz atıyorum, dokuz stüdyo albümü, iki toplama albüm ve sayısız EP'ye imza atmışız. Yaptığımız remikslerin sayısı da yetmişe yaklaştı. Tembellik etmeyip sevdiğimiz işi yapıyoruz.

Radiohead'in "Karma Police"ini de remikslediniz. Bu parça gelmiş geçmiş en iyi on rock parçası arasında gösteriliyor. Bu nasıl bir duygu?

Bizim için aslında elimizdeki malzemenin çok iyi ya da çok kötü olması farketmiyor. Sonuçta parçaya kendi imzamızı atıyoruz. Elimizde yeni bir kimlik kazanıyor. Ayrıca bu single çok satacak, onun için elimizden gelenin en iyisini yapmalıyız şeklinde bir yaklaşımımız yok. Zaten tüm remiks çalışmalarımızda elimizden gelenin en iyisini yapıyoruz. Orijinal parçanın çok popüler olması, remiksin de o popülariteyi paylaşacağı anlamına da gelmiyor zaten. Bizi o çalışmamızda üzen tek şey, İngiltere dışında satılan single'larda bizim yaptığımız remiksin olmayışıydı.

Söyleşi: **Özhan Binici**

06→

Sık sık insanların bir doktora ya da falcıya gittikleri gibi fotoğraflanmak için bana geldiklerini düşünürüm –ne durumda olduklarını öğrenmek için. **RICHARD AVEDON**

Başkalarını güldürmek güç bir sanat değildir, eğer nüktemize mi, yoksa bize mi güldükleri bizim için farketmiyorsa. **G.C. LICHTENBERG**

Pek çok insan, fotoğrafı çekileceği zaman heyecanlanır: ancak bu heyecan ilkel insanlarda olduğu gibi saldırıya uğrama korkusundan değil, fotoğraf makinesi tarafından beğenilmeme korkusundan kaynaklanır. **SUSAN SONTAG**

Okul sıralarını terkettim, çünkü herkes bana okulun hiçbir boka yaramadığını, yaşlı bir büyükannenin osuruğu kadar bile değer taşımadığını söyledi (zenci Kara Afrika yerlilerinin dilinde, bir şey işe yaramadığı zaman, böyle denir: Bir büyükannenin osuruğu kadar bile işe yaramaz denir, çünkü Allah'a emanet, sıska büyükannenin osuruğu zart diye çıkmaz, ayrıca çok ama çok kötü de kokmaz). **AHMADU KURUMA**, Allah Mecbur Değil ki

Süryanilerden kalan

Anadolu topraklarında yaşayan halkların müziklerinin izini süren Kalan Müzik, bu kez Süryanileri mercek altına alıyor. Anadolu'daki sayıları oldukça azalan, çoğunlukla yurtdışında yaşayan Süryanilerin (tarihin en eski kavimlerinden biri, Asurların torunları) müzikleri, halk müziği ve dinî müzik başlığıyla ikili bir albüm ve Süryani kültünü inceleyen kapsamlı bir kitapta toplandı. Süryani dinî müziği, kiliselerde kaydedilmiş ilahilerden oluşuyor. Halk müziği ise, kulağımıza hiç de yabancı gelmeyen, saz, ud, keman ve cümbüşlü bir orkestrayla çalınmış, kimi zaman Urfa, Diyarbakır yöresinden bir türkü, kimi zaman Hakkari'den Kürtçe bir kılam tadında ezgilerden oluşuyor.

manda "The Private Press" isimli yeni albümünde yer alıyor.

Elvis Presley'in "A Little Less Conversation" isimli "unutulmuş" parçası Nike reklamları için **Junkie XL** tarafından remikslendi ve İngiltere ve ABD listelerinde bir numaraya oturdu.

Arrested Development grubundan tanıdığımız **Speech** üçüncü solo albümü "Spiritual People"ı eylül ayında yayınlayacak.

The Bad Seeds'in eski basçısı **Barry Adamson** eylül ayında "The King of Nothing Hill" isimli bir albüm yayınlayacak.

Sinead O'Connor ekim ayında İrlanda geleneksel folk şarkılarından oluşan bir albüm yayınlayacak. "Sean Nos Nua" isimli albümde günümüz İrlanda folk müzisyenleri de Sinead'a omuz verecekler.

Fun Lovin Criminals bu ay sonu bir best of yayınlıyor. "Bags Of Hits" adını taşıyacak 27 şarkılık albümde hit şarkıların yanısıra remiksler de yer alacak.

Rock tarihinde bir ilk: **Death In Vegas** önümüzdeki sene Hindistan'da tapınaklarda konser verecek. Hintli kemancı (aynı zamanda Shankar'ın abisi) **Dr L Subramaniam** bu bağlantıyı sağlayan kişi olmuş... Death In Vegas'ın yeni albümü "Scorpio Rising"e misafir olan Subramaniam, konsere bir Hint yaylı orkestrasıyla iştirak edecek. Ağırlıklı olarak psychedelic baladlardan oluşan "Scorpio Rising" albümü için eylül ayını beklemamiz gerekiyor.

Eylülde yeni bir albüm çıkaracaklar arasında Fransız piyanist **Pascal Comelade** da var: Albümünün adı "Psicòtic Music Hall".

Tori Amos yeni albümünün kayıtlarını tamamladı. "Scarlet's Walk'' adını taşıyacak albümün ekim ayında yayınlanması planlanıyor. İlk single da şimdiden belli: "A Kinda Fairytale".

Suede konserlerine on parçalık bir yaylı grubu ekledi. David Bowie'nin sorumluluğunda yürütülen Meltdown festivalinde çalan grup, önümüzdeki aylarda çıkacak yeni albümleri "A New Morning"den şarkıları da dinleyici karşısına çıkardı. Yaylılar İstanbul'a da gelir mi bilinmez ama, fikir versin diye, konser listesine bir bakalım: "Simon", "Positivity", "The Wild Ones", "Everything Will Flow", "Lost In TV", "She's In Fashion", "She", "Trash", "Metal Mickey", "Starcrazy", "Indian Strings", "Astrogirl", "Beautiful Loser", "Beautiful Ones", "Can't Get Enough", "When The Rain Falls", "Encore", "Obsessions", "My Insatiable One", "The Power", "Untitled"...

Duran Duran severlere müjde: Simon le Bon, John Taylor, Andy Taylor, Roger Taylor ve Nick Rhodes'dan mürekkep ideal kadro dağıldıktan sonra bir türlü toparlanamayan 80'lerin büyük grubu, ideal beşlisine nihayet kavuştu. 1985 tarihli "A View To A Kill"den bir arada çalışmayan beşli, "The Wild Boys" ve "The Reflex"de de kendileriyle çalışan Chic eskisi prodüktör Nile Rodgers'la beraber stüdyoda.

"Red Hot + RIOT!" serilerinin yenisi **Fela Anikulapo-Kuti** için düzenleniyor. Fela Kuti'nin Afro-Beat şarkılarını yorumlayan isimlerden bazıları şöyle: Femi Kuti, Kelis, MeShell Ndegeocello, D'Angelo, Macy Gray, Yerba Buena, Baaba Maal, Taj Mahal, Res, Tony Allen, Dead Prez, The Remedies, Nile Rodgers, Roy Hargrove, Common, Manu Dibango, Les Nubians, Archie Shepp...

POSTEXPRESS
ENTERNASYONAL SALAMA

sayı 14

Iris'le Jean Sol
Iris Murdoch'un gözüyle Sartre'ın düşünce dünyası

Adım adım özgürlük
Kadınlar dört koldan Konya'ya yürüyor; niye'sini, niçin'ini katılanlar anlatıyor

Tekerleklere kum atmak
Porto Alegre'ye konuşmacı olarak giden Erinç Yeldan'la küreselleşme ve Türkiye üzerine

"AB Treni"nin kazan dairesi
Mustafa Sönmez'in kaleminden Avrupa Birliği'nin sağı ve solu

Çizgi romandaki kaleci
Japon futbolundaki mucizenin toplumsal portresi

Parçalanan metinler, bedenler
13. Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali'nden izlenimler

Ellerinde pankartlar
Bir sergi vesilesiyle 1970'lerin öyküsü

Her ayın 15'inden itibaren gazete bayilerinde ve kitapçılarda

Aşık Mahzuni Şerif

1940-2002

Bu toprakların en üretken ozanlarından birisi olan Aşık Mahzuni Şerif'i 16 Mayıs'ta kaybettik... Ustayı anmak üzere manevi babası Fikret Otyam, Almanya'da yaşayan yoldaşı Osman Dağlı (Aşık Maksudi), ozan arkadaşı Aşık İhsani, türkülerini en çok yorumlayan sanatçılardan Edip Akbayram ve genç kuşaktan ustaya sarılan Cemali kardeşlerin tanıklıklarına başvurduk, eski günlerden anıları, ozanlığındaki hikmeti konuştuk. Yüzbin defa sevgiyle, saygıyla güle güle...

HURİLİ CENNET İSTEMEM

Doğar doğmaz bu dünyanın çamurun / Niye gördün kör olası gözlerim / Doluya çevrilmiş bahar yağmurun / Niye gördün kör olası gözlerim

Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesine bağlı Berçenek köyünde 1940 yılında dünyaya geldi Şerif Cırık –nam-ı diğer Mahzuni Şerif. Küçük yaşta çobanlık yapmaya, ağaların baskın olduğu köyde, cemlerde ve muhabbetlerde kendini geliştirmeye başladı. Berçenek, etraftaki köylere göre Alevi damarı güçlü olan bir köydü. Mahzuni mayasını sağlam vurmuştu.

Uyan çoban uyan süründe kurt var / Mor koyun yaralı kuzu perişan / Şakiler dönüyor inliyor dağlar / Mecnun çöle dargın yazı perişan

Bağlamaya amcası Aşık Fezai (Behlül Baba) sayesinde merak saldı. Köy meclislerinden etkilense de, halkının acz içinde olmasından rahatsızlık duymaya başlamıştı. Cemlerden ahlâk dersleri alırken, kafasında kavga dizeleri yazmaya başlamıştı.

Daha anamdan doğmadan / Neden ben ihtiyar oldum / Yedi yaşıma değmeden / İhtiyar oldum, ihtiyar oldum

Bağlamaya gönlünü kaptırmıştı. Usta malı deyişler, türküler söylüyordu. 50'li yıllarda, lise döneminde Ankara'da yatılı bir askerî okula yazıldı. Sazı yanındaydı. Bir yandan Ankara Radyosu Yurttan Sesler programının yürütücüsü Muzaffer Sarısözen'in yanına gidip gelirken, diğer yandan Ahmed Arif, Hasan Hüseyin gibi şairlerle, yazarlarla ilişkiye geçti. Aşık Veysel, Davut Sulari gibi ozanların usta mallarının yanına, kendi türkülerini de katmaya başladı.

Sensiz bu dünyanın tadı olur mu / Adı güzel Hacı Bektaş Veli dost / Seni sevmeyenler hakkı bilir mi / Adı güzel Hacı Bektaş Veli dost

Özellikle 60'lı yıllarda yükselişe geçti Mahzuni Şerif. Ankara'da, Fikret Otyam'ın "aşıklar tekkesi" evinde, Feyzullah Çınar'dan Nesimi Çimen'e, Aşık Daimi'den Kul Ahmet'e pek çok ozanla bir araya gelmeye başladı. Otyam'la ilişkileri baba-oğul gibiydi. Bu dönemde Alevi deyişleri formunda, hayli geleneksel türküler yazdı Mahzuni Şerif. Aleviler arasında tutulmaya başlamıştı. 60'lı yılların ilk yarısı, Mahzuni'ye göre "Alevicilik" yaptığı yıllardı. Alevilerin yıllar boyu sürecek Mahzuni Şerif sevgisi bu dönemde başladı. Birinci yüzünde "Berçenek'ten yaya geldim (Acı Doktor)" türküsü olan ilk 45'liği, 1964 yılında yayınlandı. Sesi, devrin ozanlarına göre çok inceydi. Sazına yumuşak vuruyor, ama derdini güçlü ifadelerle, sözlerle anlatıyordu.

Elim kolum kelepçeli / Oy babo oy oy / Koltuk yumuşak, ağa deli / Vay babo vay vay // Yıkılacak yanlış giden / Bu işin nedeni neden / İnsanlığı insan eden / Huy babo huy huy

60'lı yılların ikinci yarısında, özellikle Türkiye İşçi Partisi çevresini tanımaya başlayınca, türküleriyle yeni bir yola girdi: Alevicilik yapmayı bırakmış, toplumsal sorunlarla daha çok ilgilenmeye başlamıştı. Ancak hiçbir döneminde Aşık İhsani,

Köy meclislerinden etkilense de, halkının acz içinde olmasından rahatsızlık duymaya başlamıştı. Cemlerden ahlâk dersleri alırken, kafasında kavga dizeleri yazıyordu.

Aşık Zamani kadar sert bir söylemi olmamıştı. En kızgın türkülerini bile "ince ince" söylemişti.

Bizim memleketten haber sorarsan / Kimi açtır kimi toktur efendim / Koltuğu bulanlar bizi unuttu / Arada sürünen çoktur efendim

İlk plağından sonra türkülerini sahnelere taşıdı. Aşık İhsani, Kul Ahmet, Kul Hasan, Nesimi Çimen, Aşık Daimi gibi pek çok ozanla konserlere çıktı. "Aşık edebiyatı"nın en hızlı yılları başlamıştı. Bir yandan devrimci gecelerde, diğer yandan eylemlerde aşıklar ön plandaydı. Gündem aşıkların türküleriyle izlenebilirdi.

Bir çift öküz yeter mi / Aha Mehmet Emmi / Böyle baca tüter mi / Daha Mehmet Emmi // On çocuk arpa yiyor / Aha Mehmet Emmi / Beyler bunu bilmiyor / Daha Mehmet Emmi

Aynı dönemde Aşık İhsani'yle birlikte ağalığı taşlayan, köylerde yaşananları anlatan pek çok türkü yazdı Mahzuni. "Keyfo Ağa", "Cafer", "Murtaza", "Salman", "Dürzü", Sümbül Ağa", "Çürük Hasan" "Abur Cubur Adam", "Mamudo", "Hidayet", türkülerinde anlattığı onlarca karakterden bazılarıydı. Lirik türkülerinin yanında her zaman taşlamalar yazdı. Keskin türkülerinin büyük çoğunluğu bu taşlamalardı.

Akşam oldu gene hapis kitlendi / Demir perde-

devamı 57'de

Elvis Costello

ROLLAYa ROLLAYA

Bu yılki Caz Festivali aday kadrosunda Costello da vardı, sevinçten kuduruyorduk, ama direkten döndü. Oysa son albümünü Açıkhava sahnesinde "ıslatmak" isterdik. Şimdilik Roll postanesinden bir kutlama telgrafı çekmekle yetinelim: "Helal olsun sana helal olsun." Bir albüm ancak bu kadar güzel olabilir. Onlarca senenin bilgeliği, yeniyetme delikanlı hevesiyle elele tutuşmuş, ortaya "When I Was Cruel" çıkmış. Mojo'dan Jazz Times Magazine'e bir yığın söyleşiden yaptığımız bir derlemeyle huzurlarınıza getiriyoruz Elvis abimizi...

Yeni albümünüz birçoklarına göre "Costello'nun aslına rücu edişi", yani rock'a dönüşü... Sizce de öyle mi?

Elvis Costello: Bence bir "dönüş"ten söz edilemez, çünkü bu yaptığımı daha önce hiç yapmadım. Ayrıca, "When I Was Cruel"un rock olduğunu sanmıyorum. Bana kalırsa, bir nevi rhythm & blues. Gerçi benim rhythm & blues'la kasttetiğim şey bugün başka bir anlam taşıyor, o da ayrı mesele. Bu kelimelerin anlamları değişip duruyor, onun için de müzik terimleriyle konuşmak kafa karıştırıyor.

Woody Allen'ın "Stardust Memories"ini seyretmiş miydiniz?

Bayılmıştım. Favorilerimdendir.

Bir sahnede, uzaylılar Woody Allen'a şöyle diyor: "Senin sinemanı beğeniyoruz, özellikle de eski filmleri, komik olanları..." Galiba fanlarınızın birçoğunun hissiyatı da öyle: Costello'nun müziğini seviyoruz, özellikle eski albümlerini, rock olanlarını...

Benim rock diye bir mevzum olmadı ki hiç. Rock, "roll"dan vazgeçtiğinden beri –epeydir öyle– bütün swing'ini, seksiliğini kaybetti, burnu büyük, ukalâ bir şey haline geldi. Son 25 yılda, iki-üç defa rock-'n'roll'un seksiliği değilse de, "gündelik"liğini, "anında"lığını geri getirmeyi deneyen çıkışlar oldu. Punk, erken rock'n'roll'un swing'ine sahip olmasa da, hakikiliği, anın duygusunu vermeyi başardı. Punk'ın o tarafı hoşuma gidiyor, ama ben rock'tan çok roll'u seviyorum.

Rock veya değil, "When I Was Cruel" genç dinleyicilerden, 1990'larda Neil Young veya Tom Waits'in aldığı tezahürata benzer bir reaksiyon aldı. Bu rol size nasıl geliyor?

Kıyak abi rolü mü? *(gülüyor)* O rol, "New York"u yaptığı sıralarda Lou Reed'e biçilmişti. Demek elden ele dolaşıyor. Ama beni cezbeden bir şey değil. Tom Waits'i nev-i şahsına münhasır bir şarkı yazarı olarak tanımlamak daha yerinde olur. Neil Young ise kendi temel sound'undan ve üslûbundan uzaklaşıp başka şeyler deneyen ve sonra da kükreyerek geri gelen bir sanatçı. "Ragged Glory", Neil Young'ın ta kendisi. Harikulâde bir albüm o. Fakat daha ticarî olan işlerini daha çok seviyorum. *(gülüyor)* "Time Fades Away"i mesela... Ama asıl gözdem "On The Beach". Artık piyasada olmayan bir plak. Öyle çıplak ve öyle güzel ki.

"When I Was Cruel" gitar distorsiyonları ve yoğun basıyla müzikal harareti yüksek bir albüm. 1998'de Burt Bacharach'la yaptığınız "Painted From Memory"nin ve 1999'da hit olan single'ınız "She"nin zıddı gibi. "When I Was Cruel"un onların anti-tezi olmasını mı hedeflemiştiniz?

Bir dolu balad söylemiştim ve artık biraz gürültü yapma ihtiyacındaydım. Evet, muhtemelen bir anti-tez söz konusu. Bacharach'la yaptığım işi seviyorum. "She"ye gelince, Charles Aznavour'un şarkısını yorumlamak pop starı pozu yapmak açısından eğlenceliydi, o kadar. Başka bir esprisi yoktu.

Ama şarkılarınızın hemen hiç bilinmediği Brezilya'da bile hit oldu.

Evet, tuhaf. Brezilya radyolarında Backstreet Boys'dan bile daha fazla çalınmış. Bu da bize başarının nasıl bir şey olduğunu gösteriyor. Kaza gibi: Her an olabilir, herkesin başına gelebilir. Fakat tabii bu arada, o şarkı bir Julia Roberts filmindeydi! ("Notting Hill") Bunu da atlamayalım.

Tevazu gösteriyorsunuz...

Şişkin ego tehlikeli bir şeydir.

25 yıldır rock'n'roll dünyasının önde gelen isimlerindensiniz. Onca yıl zirvede kalmak sinema, resim gibi alanlarda yadırganmayacak bir durum, ama popüler müzikte pek sık rastlanan bir şey değil. Bu istikrarı neye bağlıyorsunuz?

Bugüne kadar içimden gelmeyen bir şarkı yapmadım. Bu kadarını söyleyebilirim ancak. Umursamadığım tek bir albüm yapmadım. Sonradan bazıları hakkında tereddütlerim olmadı değil, ama niye yaptığımı hatırlayamadığım tek bir şarkım yok. Brian Wilson ne demişti: "Ben deha değilim, sadece sıkı çalışıyorum." Harika laf!

"When I Was Cruel"u hangi saikle yaptınız?

Hiç yapmadığım gibi bir albüm yapmak için. Buklette böyle bir espri var, ama hakikat bu. Yapmadığım şu: "Hadi ekibi toplayalım ve gençliğimizdeki gibi çalalım." Bu ölümcül bir istikamet. "When I Was Cruel"da geçmişe bakmıyorum, bugün ne hissediyorsam, ne düşünüyorsam, onu dile getiriyorum.

Yine de eskileri hatırlatan şarkılar var... Mesela "Tear Off Your Own Head (It's A Doll Revolution)" ve "Dissolve" adlı şarkılar, "Blood And Chocolate"ı (1986) çağrıştırıyor. "Tart" da pekâlâ "Painted From Memory"de olabilecek bir şarkı.

Doğru, "Painted From Memory"deki "My Darkest Place"le "Tart"ın dokusu aynı. Ama bütününe bakarsanız, bu sound'da başka bir plağım yok. Ne zamandır ritmin egemen olduğu bir albüm yapmayı tasarlıyordum, "When I Was Cruel", o düşüncenin realize olması. Şarkılar arasında, alttan alta bir devamlılık da var tabii. "Watching The Detectives"den "Chelsea"ye, "New Lace Sleeves"den, "Pills and Soap"a, "Clubland"den Bacharach'la yaptığımız "My Dark Life"a kadar uzanan bir bağ var. O şarkıların hepsi, potansiyel olarak "When I Was Cruel"da yer alabilirdi. Ama bu albümdeki şarkılar daha ritmik, swing'li, bas merkezli ve armoninin hükümranlığından âzade. Önceki albümlerde, şarkıları yazarken müzik ve sözler atbaşı giderdi. Ama bu albümde şarkılar hep ritmle başladı. Sözlerin hepsi armonisiz yazıldı. Mesela "Tart"ın sözlerinde hiç akor yok.

"When I Was Cruel"da sampling ve remiks tekniklerini kullanıyorsunuz. Mesela albüme adını veren parçada, 70'lerin popüler İtal-

yan şarkıcısı Mina'dan sample var. Bu deneysel istikamete yönelmenizin sebebi neydi?

İki farklı şeyi bir araya getirerek çok özel bir şey elde etmek mümkün. Remiks ve sampling teknikleri müziğe ufuk veriyor... Minyatür bir drum machine'im var, bu albüme onunla oynaşarak başladım. Drum machine'den çıkardığım müziğin üzerinden elektro gitarla geçtim. Drum machine yeni bir şeye başlamak için harika bir alet. Tamamen gayrıtabii bir tarzda çalacak şekilde programlayabilirsiniz, tıpkı bir orkestrayı Mısır ritmleri çalmaya kurmak gibi bir şey. Bunu bir davulcuya söyleyemezsiniz, onun kafasını karıştırmaktan başka bir işe yaramaz.

Aslına bakarsanız, sizin yaptığınız albümler de dinleyicilerin ve hatta müzik sanayiinin kafasını karıştırıyor. Punk albümlerinin ardından country'ye takıldınız ("Almost Blue", 1981), sonra Nashville'de, Elvis Presley'in gitaristi James Burton'ın da katıldığı "King of America" (1986) geldi, onu klasik yaylılar dörtlüsü Brodsky Quartet'le "Juliet Letters" (1993), caz virtüözleri Mignus Band'le "Tonight At Noon" (1997) izledi, popüler baladların maestrosu Bacharach'la "Painted From Memory"yi (1998), İsveçli mezzo soprano Anne Sofie von Otter'le "For The Stars"ı

(2001), Ute Lemper'le "Punishing Kiss"i (2000) yaptınız, şimdi de bir İtalyan dans kumpanyasının "Bir Yaz Gecesi Rüyası" uyarlamasının müziğini yazıyorsunuz. Birbirlerinden bu kadar farklı türlerle iştigal etmeniz, durduğunuz yeri, müzikal kimliğinizi muğlaklaştırmıyor mu? Hatta dışardan biraz maymun iştahlı görünme riski taşımıyor mu?

Türler birbirlerine sanıldığı kadar uzak değil. Hepsi birbirine açılan kapılar; çok geniş bir ortak zeminleri var. Müzikal düşüncenin iplikleri zamanı ve mekânı sarıyor. Biraz yakından bakınca, dünyanın çeşitli yerlerinde insanların tamamen farklı amaçlarla aynı müzikal yapıları yarattıklarını görüyorsunuz. Mesela Şostakoviç'in çello sonatında, tıpkı bir Duke Ellington şarkısındaki gibi mükemmel bir küçük melodi var. Beethoven'ın son piyano sonatı, caz ya da ragtime gibi bir noktaya evriliyor. Elvis Presley, Mississippi'de bir kamyon şoförüyken kulağındaki müzik karışımını söylemeye başladı. Ve bu çok zengin bir karışımdı. Bir Ike Turner plağı, bir Bill Monroe plağı ve bir Dean Martin plağı aynı anda çalıyor gibiydi. Kariyerimin ilk birkaç yılından sonra, kendimi kapattığım sınırlardan, kalıplardan çıkıp kulağımı başka ses coğrafyalarında gezdirmeye başladım. Sadece klasik müzik ve caz dinlediğim dönemler oldu. 80'lerin başlarında, "Trust"ı ve "Imperial Bedroom"u yaptığım günlerde Debussy veya Miles'ın "Round About Midnight"ını dinliyordum. Ve Chet Baker'ı ve Mingus'u...

Masanızdaki CD'lere bakılırsa, bu sıralarda da Dr. John ve Etyopya müziği dinliyorsunuz.

Etyopya popu türler konusuna çok güzel bir örnek. 1969-1978 arasında Etyopya'da müthiş bir popüler müzik doğuyor. 1970'ler onların 1960'ları; Etyopya'nın Sam Philips'i *(Elvis'in plak şirketinin sahibi)* diyebileceğimiz Ahma adlı biri, bütün o plakları kendi stüdyosunda kaydediyor, Yunanistan ve Hindistan'da bastırıyor. Solistlerin James Brown'u yeni keşfettikleri hemen belli oluyor. Aralarından birinin cazı iyi bildiği aşikâr. Bu müzisyenlerin birçoğu ya polis ya subay, zaten Selasiye rejimi sadece onların müzik yapmasına müsaade ediyor. Bu insanlar, konumları sayesinde dünyanın çeşitli yerlerini gezip görebiliyor. Etyopya popu, müziğin nasıl seyahat ettiğini, başkalarıyla nasıl diyalog kurduğunu örnekliyor ve "saf müzik"in bir mitoloji olduğunu gösteriyor. Otantiklik meselesini fazla ciddiye alırsanız, bütün eğlenceyi kaçırırsınız. Aynı şey blues için de geçerli. Mesela benim en gözde grubum olan Mississippi Sheiks'in blues'unda –erken dönem blues'u– country unsurları duyulur. Çünkü o müzik, yoksul siyahların olduğu kadar yoksul beyazların da müziğidir. Ve tabii bir de Rolling Stones örneği var. Amerika'nın güneyinde sefalet içinde yaşayan siyahların müziğinin en yetkin temsilcisinin bir grup tüysüz beyaz oğlan olacağını kim bilebilirdi?

Sizi Burt Bacharach gibi rock camiasının gözünde pek makbul olmayan bir isimle bir araya getiren neydi? Ticari bir işbirliği olarak yorumlayanlar oldu "Painted From Memory" albümünü.

Bacharach'la yaptığım albüm hiçbir yerde radyolarda çalınmadı, ama yine de 500 bin kişi gidip "Painted From Memory"yi aldı. 250 bin kişi de Sofie'yle (von Otter) yaptığımız albümü aldı. Normalde bir klasik müzik plağı ne kadar satıyor, biliyor musunuz? Üzerinde Pavarotti yazmıyorsa 10 bin. Bizimkisi 250 bin sattı. Mesele para kazanmak olsa, onun başka yolları bulunur, böyle zahmetli işlere girilmez... ABD'de başımdan geçen bir olayı anlatayım. Bir TV kanalı Bacharach üzerine bir program hazırlıyordu. Benimle de bir söyleşi yaptılar. Soru özetle şuydu: Burt, bir "sabun köpüğü" imalatçısı, sense punk kökenlisin; nasıl oluyor da birlikte albüm yapıyorsunuz? "Bakın" dedim, "bir kere yanlış bir öncülden, hiç katılmadığım bir tespitten hareket ediyorsunuz." Aynı soru başka kelimelerle tekrarlanınca, "bu konuşmayı sürdürmenin manası yok" dedim. Dördüncü defasında, muhabiri kolundan tutup kapının önüne koydum. Çünkü Burt'e alenen hakaret ediyordu. "Adamın işi hakkında tepeden tırnağa cahilsin" dedim. Bacharach altın gibi; parladığı için özür dileyecek hali yok. O TV muhabiri gibilere göre, Burt yumuşak, ben sertim. Herifi dışarı atınca neye uğradığını şaşırdı. 1977 model birine tosladığını hesaba katmamıştı. Aslında bu konuda fazla tartışılacak bir şey yok. Öfkeleneceksek gerçek meselelere öfkelenelim, politik duruma mesela.

"45"i 45. yaşgünümde yazdım. 45'i hep sevmişimdir. Sihirli bir rakam. 45'lik plaklar, 45'lik tabancalar; 1945 de çok önemli bir yıl. Düşmanlıkların sonu, refah devleti, ütopyalar.

Peki, ABD'nin 11 Eylül eylemine verdiği karşılığı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bu zor bir konu. Kişisel düzeyde, New York'taki hadiseye ifrit oldum. Orada yaşayan dostlarım var, çocuklarını tanıyorum... Müzikal karşılık bakımından ise harika ve komikti. Neil Young'ın "Imagine"ı icra etmesi ve Alan Jackson'ın Country Music Awards töreninde "Irak ve İran arasındaki farkı söyleyebileceğimi sanmıyorum" demesi. Zaten mesele de bu: Amerika'nın kendisini dünyanın geri kalanından soyutlaması. Bombalamayı düşündüğü ülkelerin haritadaki yerini bilmeyen bir başkanları var. Fakat, giderek artan sayıda Amerikalının "biz ne yapıyoruz?" diye sormaya başlamaları beni yüreklendiriyor. Aslında bu soruya cevap vermesi gereken sokaktaki sıradan Amerikalı değil. Hükümetleri yönlendiren büyük şirketler... Az gelişmiş ülkeleri ihtiyaçları olmayan silahları almaya teşvik eden o şirketlerin güdümündeki hükümet değil de kim?

Albüme dönersek... Jazz Passengers üyelerinin isimlerini görünce, insan ister istemez caz unsurlarının öne çıkacağını düşünüyor. Öyle olmuyor, ama varlıkları hep hissediliyor ve öne çıktıkları anlarda albüme başka bir boyut getiriyorlar. Siz nasıl değerlendiriyorsunuz?

Passengers'ın "Jazz" takısının onların aleyhine olduğunu düşünüyorum. Onlara "cazcı" demek, çok sınırlandırıcı. "Cazcı"nın kötü bir etiket olduğunu söylemiyorum. "Caz" diye tanımlamak algıyı daraltıyor, rock terimini kullanmaktan kaçınmamın sebebi de bu. Passengers, Mingus, Miles, benim gözümde cazcı değiller, harikulâde müzik yapan besteciler. Albümdeki icralarına gelince, Frank Lacy'nin "Spooky Girl Friend"deki olağanüstü haşin trompeti sihirli bir unsur katıyor şarkıya. Roy (Nathanson) da albümün sözlerine öyle nüfuz etti ki, şarkılara resmen ruh üfledi. Mesela "15 Petals"ın neredeyse arabesk olduğunu kavrayarak tam zihnimdeki atmosferi yarattı. Nefeslilerin gevrek bir füzyon yapmamasını özellikle istedim. Henüz keşfedilmemiş bir Afrika ülkesinden, tanımadığımız bir kültürden geliyormuş gibi

bakınız

Elvis Costello yirmibeşinci ve ellinci sayılarda Roll'daydı.

"Ben kendimi tuhaf bulmuyorum, başkaları bana tuhaf geliyor. Bu 'tuhaflık, 'yabancılık falan, başarısızlığın mazeretleridir. 'Alternatif rock' gibi kavramlardan nefret ediyorum. Birkaç yıl önce Alternatif Grammy'ye aday gösterilmiştim ve bunu hakaret telakki etmiştim." (sayı 25, kasım 98)

olmasını arzu ettim. Ve sayelerinde aynen öyle oldu.

"15 Petals"ın bir özelliği de, çok seyrek yaptığınız bir şey olması: Mutlu bir aşk şarkısı. Eşiniz Cait O'Riordian'a (Pogues'un eski basçısı) hitaben yazmışsınız, öyle mi?

Evet, Cait'le evliliğimizin 15. yılındayız. Ve mutluyuz. Bunu dile getirmek istedim.

Tipik bir aşk şarkısı gibi değil; öte yandan "Alison"dan "Indoors Fireworks"e sizin aşk şarkılarınız alışılageldik türden olmadı hiç...

"15 Petals" (15 taçyaprağı) 15 yıldır evli olan birinin yazdığı bir aşk şarkısı, "tipik" olmaması doğal *(gülüyor)* Şaka bir yana, aşk hakkındaki düşüncelerimi yansıtan bir şarkı o. Aşk bir duygu şurubu değil. Aşk hava gibi, o olmasa uzay kasklarıyla dolaşmamız gerekirdi. *(gülüyor)* Doğru, bugüne dek yazdığım aşk şarkılarının çoğu negatifti, "15 Petals" istisnalardan. Ama o bile bir tebrik kartı gibi. Bence onu güzel kılan da o: Sözlerin banalliği, sıradanlığın büyüsü.

Pogues'un "Rum, Sodomy & Lash"inin prodüktörlüğünü yapmıştınız. Grubun solisti ve şarkı yazarı Shane McGowan, sizce de ziyan olmuş bir kabiliyet mi?

Bu tamamen onun bilebileceği bir şey. Bundan sonra tek bir şarkı yazmasa bile, birçok şarkı yazarından daha fazla dört dörtlük şarkısı var. Sözünü ettiğiniz albümdeki, "The Old Main Drag" ve "Rainy Night In Soho"yu Rod Stewart'ın söylemesini arzu etmiştim. O şarkılara Rod yakışmaz mıydı! Fakat öyle ödlek ki, at yarışlarına gitmeyi tercih etti. Sonra da yaptığı albüme ne demeli? "Cigarettes and Alcohol"; tam ona göre!

Sizin alkolle aranız nasıl? Bir ara başınız dertteydi galiba...

Artık içmiyorum. Bir gecede oldu. "All This Useless Beauty"nin son günleriydi, yetti artık dedim ve bıraktım. Yaş ilerledikçe alkol depresif etki yapıyor. Hele melankolik bir mizacınız varsa... Benimki öyle mesela; "When I Was Cruel"da, kişiliğimin bu yönüyle iştigal eden iki şarkı var: "Tart" ve "My Little Blue Window". Herkesin bir lacivert penceresi var, ama insan o pencereye tutsak olmamalı. Demin aşktan bahsediyorduk; aşk insanın dişi ağrıdığı zaman aldığı bir aspirin değil, o lacivert pencereden çekip çıkaran bir güç.

"When I Was Cruel"un prodüktör hanesinde "Imposter" (palavracı) ibmi görünüyor... Bu sizin bir çeşit alter egonuz, değil mi?

O kimlik 1979'da The Specials'ın prodüktörlüğünü yaparken ortaya çıkmıştı. "The Imposter" diye şarkı yazmıştım; sonra onu isim olarak kullanmaya karar verdim, reggae'cilerin lâkap kullanması misali. Lee Perry "kafa ütüleyici"ydi, ben de "palavracı" olacaktım. 1983'te, "Pills and Soap" single'ında da o ismi kullandım. O şarkıyı ilk hip-hop plaklarının ortaya çıktığı sıralarda yazmıştım. Ritmik müziği bir bülten gibi kullanma fikri dahiyaneydi. Aslına bakarsanız, hip-hop Bob Dylan'ın "Subterranean Homesick Blues"da yaptığından farklı bir şey değildi. Melodisiz, tek akorlu mağmeler, gülbenkler. Her neyse, eski fikre ve eski kimliğime döndüm. Tekniğim iyi değildir; piyanoyu veya gitarı gerçek anlamda çalamam.

Eski grubunuz Attractions'ın klavyecisi Steve Nieve'in geçen yıl çıkan albümü "Mumu"da gitar çaldınız...

O albüm, harika bir şarkılar koleksiyonu. Steve mizah duygusuna, halet-i ruhiyesine ve şarkı yazma üslubuna cuk oturan bir vokal tekniği geliştirdi. "Mumu" Fransızca şarkılar gibi, tek farkı İngilizce olması. Benim gitar çalmama gelince, Steve ve Marc Ribot'yu istiyordu, ama son anda bir aksilik oldu, Ribot gelemedi, o yüzden ben çaldım. O albüm 1972'den bu yana ilk enstrümantalistliğimdir. 1972'de, Blackpool'da bir kulüpte babama eşlik etmiştim. Şarkının adı da "Blackpool To Paris"ti.

Elvis Costello & The Attractions (1980)

Nike "Pump It Up"ı istemişti. Herhalde bir teklik alırdım. Konserlerim de sponsorsuzdur. Modern dünyaya karşı değilim, sadece herkesin satın alınamayacağını düşünüyorum.

Yalnız babanız değil, dedeniz de müzisyendi, öyle değil mi?

Evet, dört kuşak müzisyen bir aileden geliyorum. Dedem klasik eğitim almıştı; sessiz film dönemindeki sinemalarda trompet çalan bir gezgin müzisyendi. Babam (Ross MacManus) cazcıydı, dans orkestralarında trompet çalardı, aynı zamanda solistti. Annem müzisyen değildi, ama müzik endüstrisiyle içli dışlıydı. Önceleri bir plak dükkanında çalışıyordu. Her albümün ıcığını cıcığını bilirdi, zira o işi yapmanın tek yolu oydu. O zamanlar, şimdiki gibi internet, veri tabanları filan yoktu. Sonradan babamın çaldığı caz kulüplerinde işletmecilik yaptı. Geçenlerde 1940'larda, 50'lerde Britanya caz alemine dair bir makale okudum, Liverpool'da ilk bebop çalanın babam olduğu belirtiliyordu.

Evde neler dinlenirdi? İlk hatırladığınız plaklar hangileri?

Bizimkilerin çok geniş bir plak koleksiyonu vardı. Ama daha çok caz kökenli popüler şarkıcılar dinlenirdi. Sinatra, Peggy Lee, Mel Torme, Ella Fitzgerald, Billie Holiday... Babamın en gözde trompetçisi Clifford Brown'du... Tabii Charlie Parker'ın, Mingus'un, Miles Davis'in yeri apayrıydı. Evdeki konuşmalarda sürekli onların isimleri geçerdi. Bir seferinde, babam ilgimi çekeceğini düşündüğü bir kutu plak vermişti bana. Jefferson Airplane'in "Surrealistic Pillow"u, Marvin Gaye ve Tammi Ferel'in bir albümü, bir Butterfield Blues Band albümü, Mingus'un "Oh Yeah"sı...

EVEREST

www.everestyayinlari.com

Perihan Mağden / *İki Genç Kızın Romanı (Roman)*

Her şey ellerine ayaklarına dolanıyor, her şey onlara karşı: Bir kaçış, çıkış filan imkânsız mı?

Che Guevara / *Tekrar Yollarda (Anı-Anlatı)*

Che'nin 1953-1956 yılları arasında çıktığı ikinci Latin Amerika gezisinde tuttuğu bu günlüklerde, devrimcinin doğuşunu haber veren işaret fişekleriyle karşılaşacaksınız.

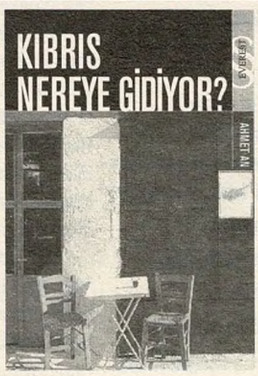

Ahmet An / *Kıbrıs Nereye Gidiyor (Siyaset)*

Resmi politika dışında bir bakış açısıyla Kıbrıs sorunu ve büyük güçlerin Doğu Akdeniz'deki oyunlarına ışık tutan çarpıcı açıklamalar...

Meltem Arıkan / *Kadın Bedenini Soyarsa (Roman)*

"Bir kadın kendi başına soyunabilir mi?" Kadınların kendilerini keşfedip sadece kendileri olmaları bu soruyu sormalarıyla başlayacak...

Hasan Bülent Kahraman / *Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri... (Deneme)*

Kimliklerimiz sanata nasıl yansıyor? Çağdaş sanatın sınırları nerede başlıyor? Kolay sorulara verilmiş zor yanıtlar bu kitapta...

Çocukluğunuzda dinlediğiniz plaklar içinde sizde en derin iz bırakan hangisi oldu?
Beni kelimenin tam anlamıyla etkiyen ilk plak "Songs For Swinging Lovers"dı; "I've Got You Under My Skin"in olduğu albüm. Ama "Only The Lonely" hâlâ bir numaram. 1950'lerin sonlarından bir Sinatra albümü. Öyle melankolik ki...

Sizi cezbeden melankoli miydi?
Evet, demin dediğim gibi, öyle bir tarafım var. İlk yazdığım şarkı mi minördü ve adı "Winter"dı. 13 yaşındaydım! İçkiyi bırakmamda kişiliğimin bu melankolik tarafı önemli rol oynadı.

Ergenlik günlerinizde dinlediğiniz, aldığınız plaklar nelerdi?
Rock'n'roll'a ve beat'e –beat müziği derdik– tutulmuştum. Beatles ve diğer İngiliz toplulukları, Motown, Dionne Worwick... "Anyone Who Had A Heart"ı unutamıyorum. 10 yaşındaydım ve kendimi bir acayip hissetmiştim. Erotik bir şarkıydı. Sözler değil, müzik öyleydi. Birkaç yıl sonra, Beatles'ın "Girl"ü ve Stones'un "Play With Fire"ı başka bir boyuttu; çocuksu masumiyetin yerini delikanlı çapkınlığı almıştı. Daha sonra 1970'lerde "Blonde On Blonde"ın, aslında "Girl"deki öyküyü anlattığını ama bunu en doğrudan biçimde yaptığını farkettim.

"When I Was Cruel"daki "45" adlı parçada, dokuz yaşındaki 1954 doğumlu çocuk siz misiniz?
Evet. O şarkıyı 45. yaşgünümde yazdım. "Vay be" demiştim, "amma yol almışız." 45'i hep sevmişimdir, çok güzel bir sound'u var. Ayrıca sihirli bir rakam, öyle değil mi? 45'lik plaklar, 45'lik tabancalar... 1945 de çok önemli bir yıl. Düşmanlıkların sonu, refah devleti, ütopyalar... Çok hafif, neşeli bir ruh haliyle yazdım o şarkıyı. Hayatı müzikal işaretlerle, müzikal kilometre taşlarıyla ölçmeye dair bir şarkı. Hepimiz öyle yapmaz mıyız? Şarkılar hepimiz için önemlidir. En azından çoğumuz için öyledir. Hayatımızın posta pulları gibidir.

Müzisyenlerin şarkılarını reklamlara vermesini, insanların bambaşka duygularla dinledikleri, mırıldandıkları şarkıların reklamlarda kullanılmasını nasıl karşılıyorsunuz?
Bana gelen teklifleri geri çeviriyorum. Yaklaşık on yıl önce, Nike "Pump It Up"ı istemişti. Herhalde en azından bir teklik alırdım. Konserlerim de sponsorsuzdur. Modern dünyaya karşı değilim, sadece herkesin satın alınamayacağını düşünüyorum.

İlk albümünüz "My Aim Is True"yu yaptığınızda 22 yaşındaydınız. Bu yıl 25. yıldönümü. Nasıl bir duygu veriyor bu size?
Bu yıldönümü meseleleri biraz kafa karıştırıcı. "My Aim Is True"ya 1976'da başlamıştım, 1977'de yayınlandı. Niye 25 yıl bu kadar önemli diye kafama takılır hep. Niye 26 değil de 25 önemli? Ben yüzyıl meselesini de anlamıyorum, insanoğlunun zamanı bu şekilde bölmesi tuhaf değil mi?

Sizin profesyonel anlamda müziğe başladığınız zamanla bugünü karşılaştırdığınızda ne gibi farklılıklar gözlemliyorsunuz?
1977'nin şartları çok elverişliydi. Mesele punk değildi, daha önemlisi şuydu: Bir sürü bağımsız plak şirketi ortaya çıkmıştı. Varoluş sebepleri, gayeleri "uyumsuzlar"a, mevcut kategorilere girmeyenlere, kapıların suratlarına çarpıldığı –şahsen benim başıma çok gelmiştir– insanlara bir yaşam alanı açmak, kendilerini ifade edebilecekleri kanallar oluşturmaktı. İnsanların tek tip değil tip tip olduğu, farklılığın asli olduğu söylemi geçerliydi. Bu, benim gibilere kendini ifade etme imkanı veren bir ortamdı. Şimdi bu mümkün değil. Bugün, benim 77'deki halimdeki gibi birinin piyasada kabul görmesi pek mümkün görünmüyor.

Sizce rock'n'roll'un en parlak dönemi hangisi?
1965-66. Dylan'ın "Highway 61"ı, "Blonde on Blonde"ı, Beatles'ın "Rubber Soul"u, "Revolver"ı o dönemde çıkmıştı. Sonra psikedelik hatta girilmesine rağmen, sağlam bir şarkı yapısı mevcuttu. 1977-79 döneminde, benim müziğe başladığım günlerde de öyleydi.

Eski albümleriniz bugünlerde yeniden yayınlanıyor.
Eğer o albümlerin hâlâ dinlenmeye değer olduğunu düşünmeseydim, böyle bir şeye olur vermezdim.

Sizce hangi albümler daha çok ilgi çekecek?
"This Year's Model"ın "Brutal Youth"tan daha fazla satacağına eminim, çünkü daha iyi bir albüm. "Mighty Like A Rose" ilk çıktığında layık olduğu ilgiyi göremedi, çünkü her ne hikmetse Amerikan basını o albümün sevilmemesi gerektiğine karar verdi ve bir anti-kampanya yaptı. Ortalıkta uzun zaman kalınca o tür saldırılara birkaç kere uğramak kaçınılmaz.

25 yıl sonra yine Attractions'la berabersiniz. Bir tek basçı Bruce Thomas eksik, onun yerinde Davey Faragher var. Attractions'ın yeniden bir araya gelmesi ihtimali var mı?
Steve ve Pete'le "Brutal Youth"ta da birlikteydik. "When I Was Cruel" turnesine de beraber çıkacağız. Ama, "This Year's Model"daki dörtlünün tekrar bir araya gelmesi söz konusu değil. Attractions'la yaptığımız son albüm, "All This Useless Beauty", tam bir işkenceydi. O noktaya dönmek olacak iş değil.

Attractions'da yıldızınızın barışmadığı tek isim basçı Bruce Thomas galiba. Onunla bozuşarak ayrılmıştınız. Sonra Bruce bir rock grubu ve onun despot lideri hakkında bir roman yazdı. Siz de, eski albümlere yazdığınız yeni notlarda, onun adının geçtiği her yerde küçük iğnelemelerle intikam alıyorsunuz gibi...
Hayır, öyle bir şey mevzubahis değil. Arada bir kendiliğinden ortaya çıkan bir kara mizah var, hepsi o. Hiç yapmayacağım şey, onu resimden çıkarmak. Ben Stalinist değilim. Onun bir müzisyen olarak katkısından hep saygıyla söz ettim. Gerçekten de bütün o albümlerde harikulâde çaldı ve hiçbir zaman grubun diğer üyelerinden daha az takdir görmedi. Ama dallamanın tekiydi. 1978'de, kısa bir süre için mizah duygusuna sahipti, sonradan hepten çekilmez oldu. Ama, kankalık dünyanın en önemli mevzuu değil. Biz, başka gruplar gibi birlikte büyümedik, dolayısıyla geçinip geçinemediğimiz önemli bir konu değil.

Geri dönüp Attractions'lı albümlerinize baktığınızda, "bu sahiden iyiymiş", "bunda iş yokmuş" türü değerlendirmeler yaptığınız oluyor mu?
Her dinleyiş insanı şaşırtıyor. Aradan birkaç yıl geçince kulağınıza ne kadar farklı geldiğine şaşıp kalıyorsunuz. Mesela, "This Year's Model"ın yeni master kaydını gönderdiklerinde, "harika albümmüş" dedim. "My Aim Is True"ya yapılan tezahüratı ise hiçbir zaman anlayamadım. Benim için geçici bir şeydi, çünkü ilk albümümdü.

Harikulâde şarkılar var o albümde...
Evet, güzel şarkılar var, ama bu kadar itibar sahibi olmasını çözemiyorum. Kaçınılmaz bir şekilde bir arayış albümüydü; yönümü arıyordum. Hedefime ulaştığım nokta "Watching The Detectives" şarkısıydı. Gitmek istediğim yeri ikinci albümüm "This Year's Model" bile temsil etmiyor.

"My Aim Is True"yu yaptığınız günlerde beklentileriniz neydi, nasıl bir gelecek tahayyül ediyordunuz? Bugün geldiğiniz nokta, ilk günlerdeki tahayyülünüzle örtüşüyor mu?
Okuldayken öğretmenlerime müzikle profesyonel olarak meşgul olmak istediğimi söylediğimde, onlar Top of the Pops'un ve Rolls Royce'ların hayalini kurduğumu zannederlerdi. Oysa benim bütün meselem sözlerle müziği –en olmayacak şekillerde– bir araya getirmekti. Bu tavrımın sonuçta gayet güzel mükâfatlandırıldığı da su götürmez bir gerçek.

Sözlerle müziği, en olmadık şekillerde bir araya getirme çabanızda sizi en çok etkileyen kimlerdi? En beğendiğiniz şarkı yazarları kimler?
Müzikle ilgilenmeye başladığım dönemde çok büyük bir değişim yaşanıyordu. Beatles ortaya çıkmıştı; şarkı yazarlığı yeniden tanımlanıyordu. Ve tabii bir de Bob Dylan vardı: Bütün müzik endüstrisini etkiledi, şarkı yazarlığının

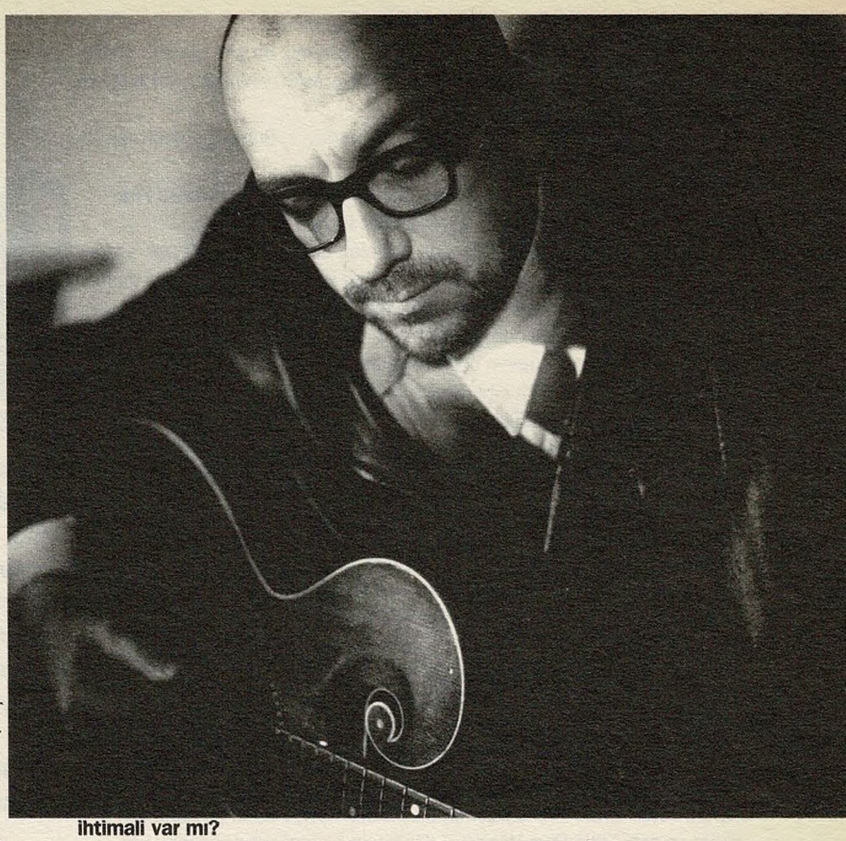

1980'lerde durum çok netti: Ya açgözlülük kültürüne methiye düzen müzik yapıyordun ya da yapmıyordun. Ya problemin bir parçasıydın ya da çözümün değilse bile muhalefetin, direnişin bir parçasıydın.

çehresini değiştirdi. Stili o kadar cesurdu ki, onun attığı adım olmasaydı, şarkı yazarlığı bu kadar gelişemezdi. Şarkı yazarları film yönetmenleri gibidirler. Stanley Kubrick'i ele alalım mesela. "Dr. Strangelove"ı, "Spartacus"ü ve "2001"i çekti. Popüler müzikte o türden yelpazesi olan tek isim Bob Dylan'dır. Sadece son iki albümüne bakmak yeterli. Birbirlerine o kadar zıt iki albüm ki... "Time Out Of Mind" imgelerden tamamen arındırılmış bir albüm. "Love and Theft" ise tam tersine, imgelerle dolu. Rock'n'roll'da onun gibi bir başka örnek düşünemiyorum.

Joni Mitchell da hep sitayişle söz ettiğiniz isimlerden...

O kelimelerle çalışan bir ressam. "Shades of Scarlett Conquering"de mesela, kendisine Scarlet O'Hara'yı örnek alan bir kadını anlatır: "Çalıntı elbiseler içinde, kürklü bir demir sütun gibidir, harikulâde zarif elleri ve uzun kırmızı tırnaklarıyla..." İki dizede kahramanı resmeder. Bu türden bir özlülük ancak yetkin bir roman yazarında görülür. Aynı özlü anlatım Lucinda Williams'da da var. Country'ci telâkki ediliyor ama, bana kalırsa bir blues'cu. "Lonely Girls" adlı şarkısında yalnızca şarkının adını telaffuz ediyor ve her dizede yalnız kızların bir niteliğini söylüyor. Müthiş bir şarkı. Lucinda'da Hank Williams'ın ekonomisi var.

Nick Lowe da kariyerinizde önemli rol oynadı galiba...

Daha şarkı yazmaya başlamadan önce Nick Lowe şarkılarını kesip biçiyor, kendimce tahlil ediyordum. 1972'de, Liverpool'da Cavern'de verdiği konserden sonra tanıştım onunla, hatta bir içki bile ısmarladım. O güne kadar plağını dinlediğim biriyle hiç tanışmamıştım. İnsan onların başka türlü mahlûklar olduğunu düşünüyor.

Leonard Cohen, doğru kelimeyi bulana kadar yıllarca beklediğini söylüyor. Size de öyle oluyor mu?

Hayır, sanırım Cohen'inki başka türlü bir süreç. Benimki nasıl oluyor, bilmiyorum doğrusu, oluyor işte. Farklı kategorideki şarkılar farklı teknikler gerektiriyor. Bazı şarkılar sayfalar dolusu imgelerle birlikte gelir, bazılarının ise çok özgül anlamları vardır ve çok özgül sözcükler gerekir. Ve bazen mümkün olan en basit dille ifade etmek ister insan kendisini. Yine Bob Dylan'ı örnek vereceğim. Hâlâ dünyanın en iyi söz yazarı. Ama her şarkısında bu yeteneğini sergilemek zorunda görmüyor kendisini. Bu da herhalde yaşlanmanın avantajı; belki de geçmişte yazdığı şarkıların gururu sayesinde öyle. 60'ların ortalarında yazdığı şarkılar kelimenin tam anlamıyla baş döndürücüydü. O şarkıları "Time Out of Mind"dakilerle bir karşılaştırın. Tek bir imge mevzubahis değil. "Love and Theft" ise harikulâde detaylarla dolu. Ve hayal gücüyle: "Umutlarımı ve hayallerimi tütün yapraklarına bıraktım." Harika!

Sert sözler sizin alamet-i farikanız gibiydi. Örneğin "Radio Radio" müzik sanayiini, "Oliver's Army" sağ politikaları, "Shipbuilding" Falkland savaşını kıyasıya eleştiriyordu.

1980'lerde durum çok netti: Ya açgözlülük kültürüne methiye düzen müzik yapıyordun ya da yapmıyordun. Ya problemin bir parçasıydın, ya da çözümün değilse bile muhalefetin, direnişin bir parçasıydın. O dönemde çok az şarkı bir şeylerin değişmesinde etkili olabildi. Olayların seyrini etkileyen tek bir şarkı geliyor aklıma: "Free Nelson Mandela". O şarkı harekete enerji verdi; ve cesur, çıplak, slogansı bir şarkının kulakları yakalayabileceğini, bir işe yarayabileceğini gösterdi. Ama, insanların benimseyebileceği büyük beyanlar benim kalemim değil. Eğer siyasi şarkılar yapmışsanız –ben şarkılarımın siyasi olduğunu iddia etmedim hiç– insanlar devamını getirmenizi bekliyorlar. Ancak, siyasi şarkının tek bir biçimi yok. "Onlar" suçlamasının çocukça bir reaksiyon olduğunu düşünüyorum. "Sebep benim" demek gerekiyor, çünkü "onlar" dediğimizde, biz seyirci rolünü kabullenmiş oluyoruz.

Ülkenin altyapısının özelleştirilmesini kabullenemedim. Ve İngiltere'yi terkettim. En kabul edilemez olanı suyun özelleştirilmesiydi. Su gökyüzünden gelen bir şey. Bir gecede kamu mülkiyetinden özel mülkiyete geçebilmesini havsalam almıyor.

"45" adlı şarkının arka planında savaş sonrasının düş kırıklıkları var. 40'ını geçmiş bir solcu olarak ideallerin tedrici ölümüne tanık olmak nasıl bir duygu?

En tatsızı, her şeyin mümkün olduğu duygusunun yitirilmesi... Artık daha iyi bir dünya düşlenmiyor. Tek bir sebebi yok bunun, birçok şey üstüste geldi. Yas tuttuğum, ağlak yaptığım filan yok. Sadece etrafıma, bugünün kültürüne bakıyorum ve şöyle düşünüyorum: İnsanlığa, insanlara lâyık gördüğümüz şey bu mu gerçekten? Kendimize bunu mu reva görüyoruz? Hayallerimizin, tahayyülümüzün sınırı bu mu? Topluma sunabildiğimiz en iyi TV programları bunlar mı? İncir çekirdeğini doldurmayan geyik muhabbetinden hangimiz zevk almayız; alıyoruz tabii, ama onu bir seçenek gibi sunmak, önümüze hedef olarak koymak başka bir şey.

İngiltere'yi terkedip İrlanda'ya yerleşmenizin sebebi neydi?

Britanya'nın altyapısının özelleştirilmesini kabullenemedim. Ve İngiltere'yi o zaman terkettim. En kabullenilemez olanı suyun özelleştirilmesiydi. Düşünün, su gökyüzünden gelen bir şey. Bir gecede kamu mülkiyetinden özel mülkiyete geçebilmesini havsalam almıyor.

İrlanda'yı, Dublin'i sizin için çekici kılan ne?

İngiliz hakim sınıflarının baskıcı ve klostrofobik otoritesinden azad olmak insana ferahlık veriyor. O sınıfın doğal müttefiki olan büyük sanayi de yok. İrlanda da mükemmel değil tabii. Nüfuz sahibi, devletçe kollanan işadamları ve politikacılar zümresi burada da var. Ülkenin içlerine gittikçe, zenginliğin adil bir şekilde paylaşılmadığı da hemen belli oluyor. Ama İngiltere'nin durumu çok daha beter. Generalissimo'dan (Thatcher) hazzetmezdim, ama şimdiki Mr. President'a da katlanamıyorum.

1989 tarihli albümünüz "Spike" için gazeteci ve komedyen Mark Steele "Thatcher'dan midesi bulanan bir adamın iniltileri" demişti.

Bir tek "Tramp The Dirt Down" *(Thatcher'ın mezarı üstünde dansetmekten bahsettiği şarkı)* sevgi üzerine değil... Ama mesela "Punch The Clock" albümündeki her bir şarkı, hele "Shipbuilding", duygusal bir reaksiyondu. Tıpkı aşk şarkıları gibiydi. "Pills and Soap" da bir tür muhabirlik gibi. O yaklaşım yeni albümümdeki unsurlardan biri. "When I Was Cruel" şarkısında aynı şey farklı bir biçimde ifade ediliyor. Toplumsal düzen ve bazı insanların toplum içinde edindikleri iktidarın ne menem bir şey olduğu dile getiriliyor. O şarkıyı öncekilerin tamamlayıcısı gibi de görebiliriz. "Tramp The Dirt Down" gibi doğrudan rejime, yönetici sınıfa duyduğum tepkiyi dile getiren bir şarkım yok. *(duraklıyor, bir kahkaha atıyor ve devam ediyor)* Fakat eli kulağında galiba, parmaklarım kaşınıyor.

Derleyen: ***Yücel Göktürk***

Manu Chao

Ne eski Mano Negra plakları, ne "Clandestino", ne "Esperanza" kifayet ediyormuş meğerse. Manu Chao'yu esas sahnede seyretmek lazımmış. Efes Pilsen Summer Fest'in finalinde beşbini aşkın kişi Maslak Venue'de toplaştık, kendimizi Manu Chao ve Radio Bemba'nın yaktığı "şenlik ateşleri"ne attık, küreselleşmecilerle milliyetçiler birbirlerini yiyedursunlar, enternasyonalizmin beraber ve solo şarkılarını söyledik. Sahnede açılan Zapatista bayrağına Subcomandante Marcos'un sesi eşlik etti, binlerce yürek punk çarpıntısına tutuldu dört saat boyunca. İki gece sonra aniden Manu Chao'yla buluştuk, dilimiz döndüğü kadarıyla teşekkürlerimizi sunduk, koyu sohbetin üstüne şarkılı türkülü uzun bir seans yaptık...

Ben de sizin kadar hapı yutmuşum

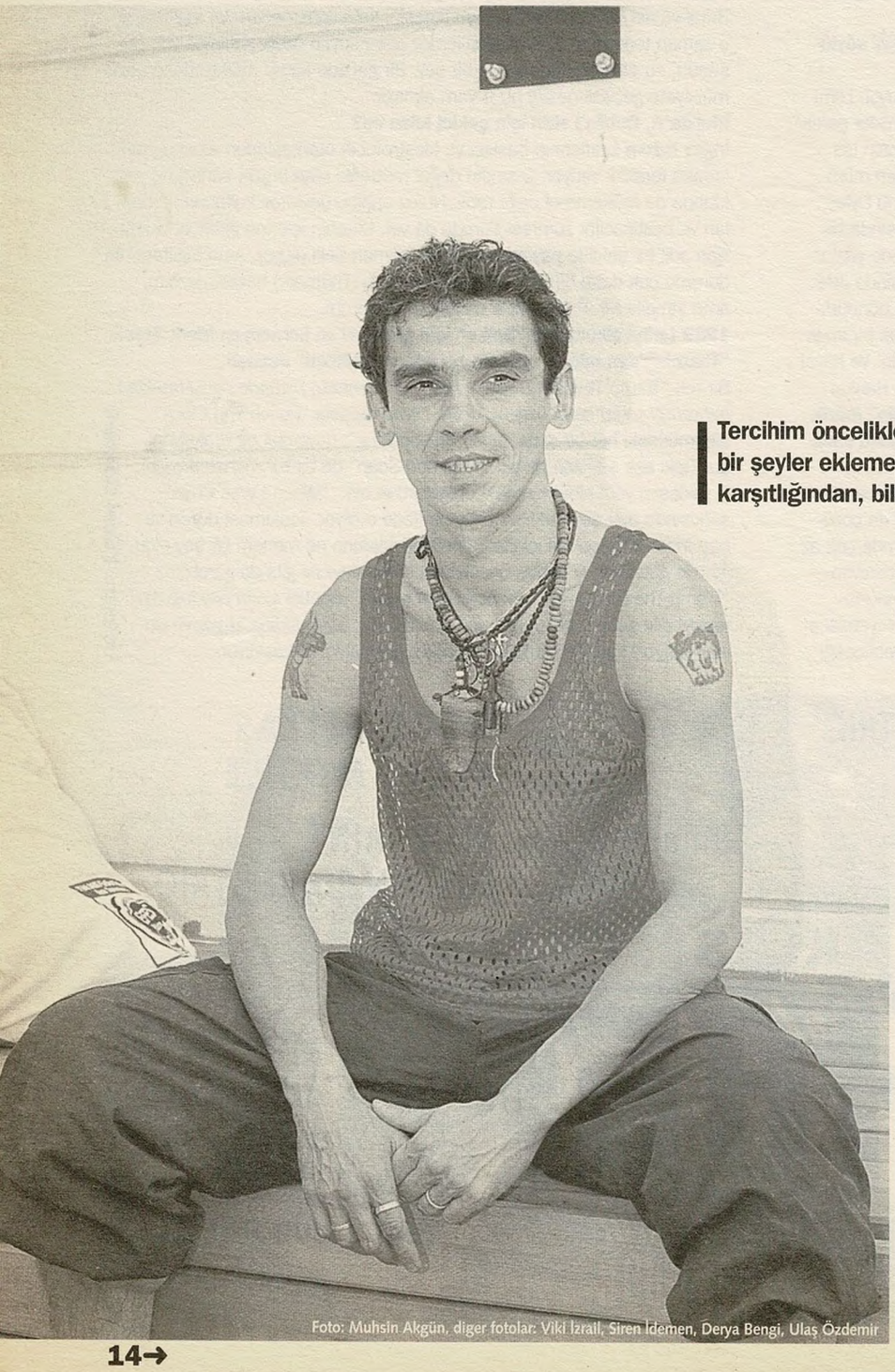

Gazeteci olduğumuza bakma, girişken tipler değiliz, söyleşiye başlamadan önce endişe ve sıkıntı basar.

Manu Chao: Ben de aynı öyleyim, birbirimizi bulduk işte. Konser başlamadan önce sıkıntı, korku kaplar beni. Keşke sahneye başkası çıksa derim, "yok mu sahneye çıkmaya hevesli?" Ama bir kere konser bittikten sonra da, yerimi kimseyle değişmek istemem. Çekingen biriyim.

İstanbul hakkında bir fikir edindin mi?

Küçük ara sokaklar, yokuşlar... Çok gezemedim, ama bakıyorum, içlerinde ne olduğunu tahmin edebiliyorum. Çok hoşuma gitti. Bilmem neden, Rio de Janeiro'yu hatırlattı İstanbul. Rio'yu çok seviyorum. Orada olmak beni mutlu ediyor.

Rio'da uzun süre kaldın mı?

Güzel mevsimler geçirdim... Rio'yu ilk anda sevmemiştim. Ama İstanbul harika. Böyle şehirler var, daha ilk anda insanı içine alıyor. Altı aydır turnedeyiz, Doğu Avrupa'ya, Moskova'ya, St Petersburg'a gittik... Bu turnede gittiğimiz bütün şehirlere hayatımda ilk defa gittim. Bir tek, Atina'yı daha önceden biliyordum.

Tercihim öncelikle şenlik orkestrası olmaktan yana. Ama üstüne bir şeyler eklemeyi beceriyorsan, harika. İşte o zaman küreselleşme karşıtlığından, bilinçten, istediğin konudan konuşabilirsin.

Atina AB'den sonra çok değişmiş geldi mi sana?

Orayı hep Avrupa Birliği'nden sonra gördüm. Küçükken, annemle babamla gitmiştik ama, hatırlayamıyorum, arabayla geçmiştik. Avrupa'da da çok sevdiğim şehirler var: Marsilya'yı çok seviyorum, İspanya'nın kuzeyini çok seviyorum, Avrupa'nın hâlâ kalan ender özgür yerlerinden, İtalya'da beni çekecek bir yer aradım, ama bulamadım, Napoli fena değil. Avrupa'da artık beni sarsacak bir şehre rastlayacağım konusunda umudum yoktu. Sonra bir baktım, İstanbul! Puff! Harika, süper, öyle değil mi?

Sence İstanbul bir Avrupa şehri mi, Ortadoğu şehri mi?

Bunu söylemek için çok erken. Sen söyle bana. Bilmiyorum, ben turistim. *(gülüyor)* Üç gündür İstanbul'dayım, keşif halindeyim. Tamamen bambaşka bir yer değil. Oldukça Avrupalı bir şehir. İyi ve kötü yanlarıyla... Futbolcu resimlerinin olduğu cadde *(İstiklal Caddesini kastediyor)*, Avrupa'nın her yanında inşa edilen caddelerden biri: mağazalar, kafeler, yaya yolu... Çok global bir şey. Hiç de fena değil.

Başka Ortadoğu ülkelerine hiç gittin mi?

Hayır. Asya'dan da bildiğim tek ülke Japonya. Asya hiç tanımadığım bir kıta. Japonya ise aslında Batı. Ben en çok Hindistan'a gitmek istiyorum. Gidenlerin anlattığına bakılırsa, orası hakikaten bir kültür şoku. Oraya gitmek derken, üç günlüğüne konsere gitmeyi kastetmiyorum. Ayrıca, Hindistan'dan da beni konser için çağıran olmadı. *(gülüyor)*

Orada müziğin tanınıyor mu?

Foto: Muhsin Akgün, diger fotolar: Viki İzrail, Siren İdemen, Derya Bengi, Ulaş Özdemir

Bilmiyorum. İstanbul'da insanların müziğimi dinlediklerini öğrendiğimde de çok şaşırdım.

Demin söz ettiğin İstiklal Caddesinde, aylarca bangır bangır senin şarkıların çaldı durdu...

Öyleymiş. Bir ay kadar önce Wagner (Pa) bana söyledi, İstanbul'da konser vermişlerdi. Wagner, Barselona'da benim komşum, birlikte takılıyoruz. "İstanbul'da senin müziğini bilen çok kişi var" deyince çok heyecanlandım, duygulandım... Ankara'dan otostopla konsere gelen gençler vardı. Çok duygulandırıcı. Konser de çok fena olmadı ama, değil mi? Ankaralı çocukları görünce, "vaay!" dedim. O kadar uzaktan bir konser için gelmek zahmetli ve pahalı olmalı. Dün akşam beraber bira içtik. Sabah da Ankara'ya dönmek için yola çıktılar. Çok etkileyici, değil mi?

Pek çok kişi için sadece bir müzisyen değilsin, bir müzisyenden öte bir anlam taşıyorsun.

Bilemiyorum, öyle gibi...

Bu sana bir yük gibi geliyor mu?

Yoo, yük değil. Ama buna pek kafa yormamam lazım. Ben müzisyenim. Tabii, bir hayat tarzım var, fikirlerim var, onları savunmaya çalışıyorum. Bana soru sorulduğunda cevap vermeye çalışıyorum. Ama bu beni aşıyor gerçekten. İnsanların sözcüsü olmak, yol gösteren durumunda olmak istemiyorum. "Manu şimdi ne yapmamız lazım?" diye soruyorlar bana, biliyorum. Ben de onlara "ben de en az senin kadar hapı yutmuş durumdayım, senin gibi arıyorum" diyorum. Ne yapılması gerektiğini bilmiyorum. Yani, bir şeyler biliyorum tabii, onlara kendim ne yapıyorsam onu anlatıyorum. Ama, genel olarak çözümün ne olduğu sorusunun cevabı zor. İnsanlar gidişatın böyle devam etmemesi gerektiğini görüyorlar, değiştirmek istiyorlar, ama enerjilerini nereye kanalize edeceklerini bilemiyorlar, çünkü hiç kimseye güvenmiyorlar. Sivil toplum kuruluşlarına güvenlerini kaybetmişler, her şey çürümüş, kokuşmuş; genelde fazla büyük organizasyonlar, insanlar onlara nasıl dahil olacaklarını bilemiyorlar. O zaman da bana soruyorlar "nasıl?" Korkunç bir durum. "Manu grupta bize bir iş versene, hiç yer yok mu?" Yapamam, zaten daha şimdiden 15 kişiyiz. Nasıl yapayım? Turnelere bütün mahallemi götürmek istiyorum tabii ki. Ama imkânsız.

Mahalle derken neyi, nereyi kastediyorsun?

Dostlarımı, geniş ailemi... Sorun şu: Güzel bir şeyler yapmak isteyen çok kişi var, bunu nasıl yapacaklarını bilemiyorlar. Çünkü iyi ve uygun yeri bulmak çok zor. Onlara "çocuklar, dünyayı değiştirmeye çalışmayın" diyorum, "biz çok küçüğüz, ayrıca, bizim uzmanlık alanımız değil. Ama kendini değiştirebilirsin, aileni değiştirebilirsin, mahalleni değiştirebilirsin. Yaşadığın yeri, içinde bulunduğun küçük dünyayı değiştirmek için emek harcaman lazım." Yaptığımın sonucunu görebildiğim tek yer o: Benim mahallem. İnsanın başardığı şeyler var, ama aynı zamanda hayal kırıklıkları da var. O kadar kolay değil. Liderlerden, büyük hareketlerden medet ummanın alemi yok. Tabii içlerinde iyileri de vardır. Ama insanlar güvenlerini kaybetti sonuçta. O kadar çok yolsuzluk, kokuşmuşluk var ki. Bana "Manu, hangi STK'ya girsem?" diye soruyorlar. Onlara "bil-mi-yo-rum" diyorum. Bilmiyorum. "Nasıl hissediyorsan öyle yap, hayal kırıklığına uğrarsan, o kadar da dert değil, hayal kırıklıkları da iyidir, öğrenirsin ve yeniden yola koyulursun." Böyle. "Nereye kaydolmak istiyorsan, oraya kaydol, haydi. Ama dikkat et, uyanık ol, kendini kaptırma, zekânı kullan, neler olup bittiğine içerden bak, belki kendine ait bir yer bulursun, belki de bulamazsın. Eğer kafana uymazsa, çeker gidersin."

Sen hiçbir grupta, örgütte yer aldın mı?

Hayatımda hiç olmadı. Yoo, yoo, mahallemde Genç Komünistler üyesiydim. Çünkü sekretere aşık olmuştuk. *(gülüyor)* Onun için de, 15 gün boyunca deliler gibi çalıştık, sekreterin güzel gözlerinin hatırına.

Sadece 15 gün mü sürdü?

Evet, çünkü sonra sekreter kız hücrenin şefiyle çekip gitti. *(gülüyor)* İri yarı, şişko, çirkin bir herifti. Biz hepimiz neye uğradığımızı şaşırdık ve istifa ettik. *(gülüyor)*

Ne zaman oldu bütün bunlar?

Çok uzun zaman önce, 15-16 yaşlarındaydım.

Mano Negra zamanında da çok fazla politik sorularla karşılaşıyor muydun?

Daha azdı. O zaman da gençler bize siyasî sorular

15'imde Genç Komünistler üyesiydim. Çünkü sekretere aşık olmuştuk. Sonra kız hücrenin şefiyle çekip gitti. Hepimiz neye uğradığımızı şaşırdık ve istifa ettik.

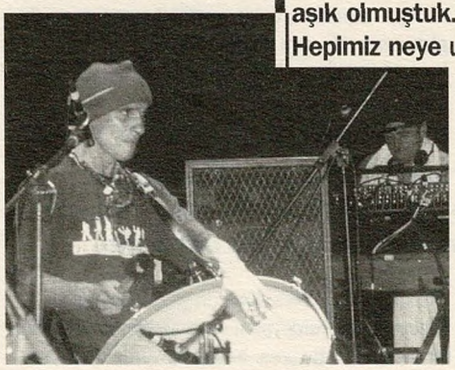

soruyordu, ama şimdiki kadar değildi. Şimdi sadece bunlar soruluyor. Bu beni rahatsız etmiyor, sorun değil. Benim canımı sıkan tek şey; mesela G8'e gitmiştik, Cenova'ya, destek konserleri verdik, çok fazla medyatikti. İtalyan hükümeti işin içine girdi, İtalyan İçişleri Bakanı beni kullanmak istedi, medya her şeyi, durumumu, rolümü abarttı... Profesyonel siyasetçilere dikkatli yaklaşmak gerek. Yine de Cenova iyiydi. Ama basının çarpıtmaları can sıkıcı, "Manu Chao lider" falan gibi laflar. Böyle şeyleri istemiyorum. Hareket için de iyi bir şey değil. Bir liderin olmaması lazım. Tek lider insanların tamamı olmalı. Eğer her şeyi sürükleyen bir lider çıkıyorsa, boka batacağının işaretidir. Lider olacaksa da dönüşümlü olmalı. Ben Cenova'da lider oldum, altı ay, yeter. Şimdi bir başkasının olması lazım, sonra bir başkası, bir başkası... İki yıl sonra yine benim sıram gelirse, OK, ama hep aynı insanların olması iyi bir şey değil. Küreselleşme karşıtı bir hareketin lideri olmak istememin ikinci nedeni de, bunun benim açımdan imkânsız olması. Ben çokuluslu bir plak şirketiyle çalışıyorum. Küreselleşme karşıtı bir hareketin lideri nasıl olabilirim ki?

Kendini ikiyüzlü mü hissedersin?

Yaptığım şey bağlamında kendimi ikiyüzlü hissetmiyorum. Ama bütün bu hareketin temsilcisi olamam. O hareketin bir parçası olabilirim... Basın toplantılarında bazıları biraz şaşırıyor, sadece siyaset konuşuluyor.

İstanbul'da da aynı şey mi oldu?

Belki başka yerlerdeki kadar değil, ama siyasetle ilgili çok soru vardı. Ben konser vermeye geliyorum, seçim kampanyası yapan bir siyasetçi değilim. Ayrıca ben bu hareketi temsil edemem, bu çok çeşitli bir hareket. Çok fazla farklı fikir var. Küreselleşme karşıtları arasında benimle aynı fikirleri paylaşmayanlar da var. Onlara tamamen saygı duyuyorum, mühim olan bir sürü farklı fikrin olması. Bu farklı fikirlerden bir doktrin çıkarmaya çalışmamak lazım. Çok yaratıcı olması lazım, çok kişinin katılması lazım, herkes kafa yormalı. Benim de üstüme düşenler var, bana angarya gibi gelmiyor, ama benim mesleğim değil.

Senin mahallelerinden biri de Paris'te Ménilmontant...

Ménilmontant, güzel mahalledir, on yıl önce harikaydı. 1991'de orada oturuyordum. Bulvar çok güzeldir. Değişti Ménilmontant, sanki sınıf atladı gibi biraz...

Metro istasyonunda geçen sene küçük bir şenlik yapmışsınız...

Evet, geçen seneydi. Bütün metro istasyonunu afişlerle donattık, resimler, şiirler falan. Kardeşim de orada, Kabil adında küçük bir barda bir radyo kurdu, barda çalarken radyodan yayın yaptık, bu işlerle kardeşim ilgileniyordu, Radio Bemba, güzel oldu...

Orası Père Lachaise mezarlığına da çok yakın, orada hiç hatıran var mı?

İçeri adımımı atmadım... Zaten ben Eyfel kulesine de hiç çıkmadım. *(gülüyor)* Père Lachaise'e sık sık giden arkadaşlarım vardı. Ben neden gitmediğimi bilmiyorum, belki de mezarlığa saygımdandır, bilmiyorum, hep duvarının dibinden geçiyordum ama, içeri hiç girmedim.

En son ne zaman Paris'teydin? Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ilk turundan sonraki gösterilere katıldın mı?

Paris'teydim. Her akşam gösteri vardı. Saat 8'de sonuçlar açıklandı, 1'de bütün millet Bastille'de, République meydanındaydı. Ben zaten Bastille'de oturuyorum, gösterilere katıldım.

Sen de Chirac'a oy verdin mi ikinci turda?

Bu özel bir mesele. Ama şöyle cevap verebilirim, Le Pen'e karşı oy kullandım.

Solcular için Chirac'a oy vermek zorunda kalmak ağır olmalı...

Le Pen'e karşı oy kullanmak gerekiyordu. Zaten şöyle korkunç bir şey var: Bütün hayatım boyunca, birileri için oy kullanmadım hiç. Hep birilerine karşı oy kullandım. Bu korkunç. Pek olumlu bir şey değil, öyle değil mi? Demokrasi hastalığı biraz. Fransa'da o gün oy vermeyenler de durumdan sorumlu. Çok kişi oy kullanmadı. Ben Paris'teysem kullanıyorum. Ama seçimler varken, mesela Güney Amerika'daysam, konsolosluğa gidip de seçmen kartımı alma zahmetine girmiyorum, oy kullanmadığım çok seçim oldu böyle.

Milletvekilliği seçimlerinde de seçmenlerin nerdeyse yüzde 38'i oy kullanmamış..

Çok büyük bir sayı, değil mi? Fransa'da neler oluyor anlayamıyorum. Şimdi bir beş yıl başımızda güçlü bir Chirac olacak, hem parlamento, hem cumhurbaşkanlığı... Çok iyimser bir tablo değil açıkçası.

Belki de sosyalistler için bir süre iktidardan uzakta kalıp düşünme fırsatı iyi olur...

Ama sosyalistler yıllardır düşünüyor zaten. *(gülü-*

→15

bakınız

Manu Chao'yu otuzbirinci ve ellibeşinci sayılarımızda ağırladık.

"Zapatistalar, bizlere dayatılanı kabul etmemenin gerçek simgesi ve bunu çok cesur buluyorum. Böyle binlerce örnek yok. Chiapas'da olanlar bizim için bir örnek, o insanlara karşı kendimi çok borçlu hissediyorum, yaşamama yardımcı oluyorlar." (sayı 31, mayıs 99)

yor) İktidardayken, paraları cebe indirme konusunda hiç düşünmüyorlar. Tıpkı diğerleri gibi. Sağın da, solun da sırtında yolsuzluk kamburu var. Hepsi kendini yasaların üstünde görüyor.

Bir yandan da, Komünist Parti büyük bir çöküş yaşadı, tarihinde bu kadar az oy almamıştı...

Komünist Parti yoksulların oylarını alırdı, şimdi bu oyları aşırı sağ aldı. Aşırı sağa oy verenler zenginler değil, yoksul insanlar, alt sınıflar, işçiler, eski işçiler - yeni işsizler. İnsanlar işsiz, biri geliyor, "yabancılar dışarı" diyor ve... Hitler de aşağı yukarı aynı şeyleri söylüyordu, Almanya'da ekonomik kriz olduğunda... Avrupa'nın tamamında sağ yükseliyor. İnsanlar oy verecek parti bulamıyor. Sendikalara, partilere güven yok. Çok tehlikeli. Bütün partiler çaldı çırptı ve insanlar artık hırsızlara oy vermek istemiyor. Hırsızlara oy vermektense yontulmamışlara oy vermeyi tercih ediyor. Bildik profesyonel siyasetçilerinkinden biraz farklı bir söylemin varsa, malı götürüyorsun.

Müziğe geçelim biraz da. Clash'la ilgini merak ediyoruz. Gençliğinizde Clash sizin için en önemli gruplardan biriyken, şimdi "Joe Strummer Manu Chao'nun izinden gidiyor" diye yazılar çıkmaya başladı.

Yoo, o kadar değil... Biz Joe Strummer'a "Tonton" diyoruz, o bizim dayımız. Clash hayranıydık, bizim için ayrı bir yeri vardı Clash'in. Yeniyetmeliğimde hayran olduğum gruplar arasında, beni zaman içinde hayal kırıklığına uğratmayan tek grup Clash oldu, Clash ve Joe Strummer. Joe süper bir adam. Mick Jones da öyle, hepsi öyle.

Joe Strummer'a "Tonton" diyoruz, o bizim dayımız. Yeniyetmeliğimde hayran olduğum ve beni zaman içinde hayal kırıklığına uğratmayan tek grup Clash oldu.

Seni hayal kırıklığına uğratan diğer gruplar ya da müzisyenler kimlerdi?

Söyler miyim hiç? *(gülüyor)* Söylemem, çünkü anlamı yok, bir işe yaramaz. Ama yüzde 90'ı böyle. Büyük hayal kırıklıkları. Bir hayran olarak, bir şeye inanıyorsun, sonra işin mutfağını gördüğünde, bir bakıyorsun, alâkası yok. Meğer sadece bir imajdan ibaretmiş. Hayran derken, otostopla Ankara'dan İstanbul'a konserimize gelen çocukları kastediyorum, ben de hayran olduğum grupların peşinden giderdim, Paris, Londra, gidersin, sokaklarda yatarsın...

Joe Strummer'ın Ankara'da doğduğunu biliyor muydun?

Evet, öyleymiş. Onunla karşılaşmamız süper güzeldi. Onu gördüğümde, hayalimle karşılaşmış gibi oldum. Dört-beş yılda bir buluşuyoruz. Pek sık sayılmaz, ama onun orada olduğunu, yoluna devam ettiğini bilmek iyi geliyor. Londra'da, Mano Negra zamanında da karşılaşmıştık. Büyük mutluluktu. Arada sırada birbirimize kart gönderiyoruz, Noel kartları falan... Bize hep düşünceli ve hoş davrandı, nazik adam, süper.

Birlikte çalışmayı, beraber konser vermeyi düşünüyor musun?

Eğer öyle bir imkân olursa, çok memnun olurum. Ama doğal bir şekilde gelişmesi lazım. Eğer bir gün ben Londra'dayken ya da o Paris'e gelirse, birlikte bir şeyler yaparız. Bu tür şeyleri önceden hesaplamaktan hoşlanmıyorum. Kendi doğallığı içinde olursa olur. Geçenlerde Londra'da birkaç gün kalmıştık, orada müzik yaptık. Barselona'dan iki arkadaşım vardı benimle beraber, Joe Strummer'la fotoğraf çektirdiler. Şimdi Barselona'daki bütün barlarda arkadaşların Joe Strummer'la fotoğrafları dolaşıyor. *(gülüyor)* "Vay, Joe Strummer'la fotoğraf mı çektirdin, inanmıyorum!"

"Mano Negra'nın en iyi yaşlanan şarkıları, sakin şarkılardı" diyordun bir söyleşide. Solo albümlerinin de bu yüzden daha yumuşak, sade olduğunu söylüyordun. Ama konserlerde solo albümlerine göre çok daha sert çalıyorsun...

Evet. Çünkü albümle konser birbirinden çok farklı. Mano Negra'nın sert şarkıları da konserlerde çok iyi gidiyor. Bazı şarkıların eskidiğini düşünüyorum, kimilerini hâlâ süper buluyorum. Ama yavaş parçalar hakikaten güzel. "Sueno de solentiname" harika bir şarkı, pekâlâ "Clandestino"da da yer alabilirdi. Ama, stüdyoyla sahne iki farklı meslek, aynı malzemelerle çalışmıyorsun. Herkesin çalışma tarzı farklı, benimki böyle. Stüdyoda duygulara daha çok yer var, sakin sakin çalıyorsun. İllâ enerjini zorlaman gerekmiyor. Ama sahne, dinleyiciyle temas çok farklı, belki de başka türlüsünü nasıl yapacağımı bilmediğim içindir. Geçen gece buradaki konser de Mano Negra konserlerinden çok farklı değildi. Benim için sahnede önceliği olan şey, enerji.

Bu aynı zamanda, çekingenliğini aşmanın ya da gizlemenin bir yolu da olabilir mi?

Evet, kesinlikle doğru... Sahneye çıktığında, Fransızca nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum ama, İngilizce söylendiği gibi, sen bir "entertainer"sın. Bu benim mesleğim. Barselona'da ya da İspanya'nın kuzeyinde bir yerdeysem ve akşamleyin bir yerde bir rock konseri varsa, başka bir yerde de danslı bir parti varsa, ben partiye giderim, şenliğe katılırım. Daha iyi eğlenirsin çünkü. Grup dansettirmek içindir, müzisyenin mesleğinin bir parçası da budur... Sahnede acıklı parçalar söyleyip ağlayan, ağlatan birisi de çok güzel olabilir. Ama yalnız başıma da ağlamayı biliyorum. Konserde melankoli de çok güzel olabilir. Ama bu benim yapmayı bildiğim bir şey değil. Büyük bir sahnede, büyük bir kalabalık karşısında, biraz da çekingenlikten, bunu yapamam. Ama bir barda, küçük bir salonda yapabiliyorum. Büyük bir kalabalığın karşısında enerji gerekiyor, ben adrenalini seviyorum. "Taratara tara tara!" olması lazım. Mano Negra zamanında olsun, ya da Los Carayos ya da Radio Bemba olsun farketmez, sahnede hep böyleyim. Tercihim hep öncelikle şenlik orkestrası olmaktan yana. Sonra, küreselleşme karşıtlığından, bilinçten, istediğin konudan konuşabilirsin, ama bizim mesleğimiz her şeyden önce insanları eğlendirmek, dansettirmek. Temelde bunu yapamıyorsan, gerisi faso fiso. Ama bunun üstüne bir şeyler de eklemeyi beceriyorsan, o zaman harika.

Albümdeki şarkılarla da iyi dans ediliyor...

Evet, ayrıca, üç yıl önce gazetecilere yalanlar söylüyordum. Ama kendime de yalan söylüyordum. Çünkü samimiyetle öyle düşünüyordum. "Clandestino" çıktığında, "albüm için turne yapmamı beklemeyin, bu parçaları asla sahnede söylemeyeceğim" demiştim. "Bu şarkıları kalabalık karşısında söylemeyi hayatta beceremem, bunun için beni bir barda, tesadüfen herhangi bir yerde görmeniz gerekir."

Kalabalık konserleri mi, küçük mekânlardaki konserleri mi tercih ediyorsun?

Bir grubun gücü, bir gün 15 bin kişi karşısında, ertesi gün küçük bir partide çalabilmesindedir. Nasıl ki stüdyoyla sahne birbirinden çok farklıysa, büyük bir kalabalıkla küçük bir kulüp de birbirinden farklı. Bir barda çalacak olsak, kesinlikle geçen günkü repertuar olmaz. O zaman "Clandestino"nun parçalarını ya da biraz daha folklorik parçaları çalar, söyleriz. Şimdi şu karşıki barda çalsak, konserdeki parçalar olmaz ki, höööööö!, anlamsız, komik olur. Orada flamenkolar, yavaş yavaş gitarlar, his-

MANU CHAO'YLA GECE UÇUŞU

FLY on LITTLE WING

Her şey birdenbire oldu. Birdenbire Manu Chao'yla tanıştık, birdenbire kalabalık sofrasına dahil olduk, birdenbire önüne teybimizi koyduk... Konserden iki gün sonra, çarşambayı perşembeye bağlayan gece, Tünel'de, Babylon'un önüne atılmış masalarda, su böreği, fındık fıstık ve bira eşliğinde gerçekleşti sohbetimiz... Esas festival ondan sonra başladı. Manu, masadan birinin "çok yakında bir arkadaşımızın güzel bir evi var, hadi hep beraber ona gidelim" şeklindeki teklifini sokak çocuğu nezaketiyle reddetti: "Şimdi eve meve gidersek, ben bir köşede uyur kalırım. Bu gece son gecem. Sokaklarda dolaşalım ki, kendime geleyim..." Ama ne olduysa oldu, yine Manu'nün sezgileri konuştu, Babylon'un karşısındaki küçük kafeyi gözüne kestirdi. Manu önden biz arkadan, kendimizi Little Wing'in dostane ortamında buluverdik. Artık Little Wing deyince aklımıza Hendrix'in şarkısı değil, Manu Chao'lu o güzelim gece gelecek...

Manu yanılmamış. Alem yermiş Little Wing. Mecazi anlamda değil, sahiden "alem", sahiden "dünya". İçeri girdiğimizde bir "world music" orkestrası hazır bekliyor. Hintli şarkıcı Rafik Alam, Alman klarnetçi Herbert, Diyarbakırlı djembeci İsmet Kızıl, elinde curasıyla Siya Siya Band'den Dede Murat, sağolsun, gece boyu hizmette kusur etmeyen, bir ara duvardaki İrlanda davulunu indirip usulca tokmaklamaya başlayan mekân sahibi Esra Uygun... Ve herkese yetecek kadar marakas. Çalsın sazlar... Manu, önce Dede Murat'tan ve Roll'cu Ulaş Özdemir'den curanın inceliklerini öğreniyor, bu yeni oyuncağıyla "Dia Luna Dia Pena"yı patlatıyor. Sonra gece boyu terketmeyeceği gitarını kucaklıyor, birbiri ardına yığınla şarkı söylüyor. (Bir ara darbukaya geçiş yapıyor. Djembesini teklif eden İsmet'e, "no" diyor gülümseyerek, "too big for me".) Bu müthiş yuvarlak masa kaptırmacasının repertuarı çok zengin: "Denia", "Mr Bobby", "Bella Ciao", yakası açılmadık nice reggae, flamenko ve yurttan sesler: "Hey Onbeşli Onbeşli", "Uzun ince bir yoldayım", "Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar", "Mavilim mavişelim"...

Polis ha bastı ha basacak diye endişe ettiğimiz uçuş gecesi ("Bu polis belası Barselona gecelerinde de var" diyor Manu) sabaha karşı 4'e kadar coşkuyla, bangır bangır sürüyor. Sonra öpüşmeler, sarılıp kucaklaşmalar, evli evine köylü köyüne... Ama bir sır verelim, Manu niyeti bozmuş, gözlerinden okunuyor: "Yakında gene görüşeceğiz."

lenirsin, bir şeyler içersin biraz... Şarkı söylemeden önce bir-iki kadeh içerim... Ama büyük sahneye çıkmadan önce ne alkol alırım, ne sigara içerim.

Basın toplantısında Bob Marley'den sadeliği öğrendiğini söylemiştin, albümlerin konserlerine göre çok daha sade...

Bob Marley'den öğrendiklerimi albümlerde başarabiliyorum, onları sahnede de yapabilecek olgunluğa henüz ulaşamadım. Sahnede korku duyuyorum. Geçen sene, konserlere yavaş parçalarla giriyorduk, reggae şarkılarla başlıyorduk, ufak ufak yükseliyordu ve sonunda bada bumbada bum bum! Bu sene sahneyi tamamen değiştirdik.

Müzisyenlere bir tek şey söyledim: "Geçen sene nasıl yaptığımızı hatırlıyor musunuz? Şimdi bütün şarkıları ters sırayla çalacağız." Bada bum bada bum'la başlıyoruz, en son reggae'yle bitiriyoruz. *(gülüyor)* Benim açımdan çok net olan bir şey var: Zoraki bir şey mânasızdır. Konserde çalabilmek için bir şarkı üzerine dört gün uğraşmanın mânası yok. On dakikada yapabiliyorsan ne âlâ. Sadelik biraz da burada. Ben çocuk gibi çalmayı seviyorum. Çocuklar bir oyun oynarken iş karmaşıklaşmaya başladığı anda, bırakır, hemen başka bir şeye geçer. Benim için de müzikte aynı şey geçerli. Tıkanmaya başladığım anda, çalmayı bırakırım, başka bir şeye geçerim. Sonra, bir bakarsın, biraz önceki sorunu çözmüşsün, ama kafa patlatmadan.

Noir Désir'in son albümündeki "Le Vent Nous Portera" da böyle bir çırpıda mı çıktı?

Stüdyoda çalışıyorlardı, bir merhaba demek için uğramıştım. Parçayı dinlettiler, "gitar çalar mısın?" diye sordular. "Eğer bana bir joint sararsanız, neden olmasın" dedim. Tamam dediler. Çalmayı bildiğim tek gitarı çaldım. *(gülüyor)* Hep aynı şeyi çalıyorum aslında. *(gülüyor)* 15 yıldır gitar çalıyorum ve hâlâ tek bir solo yapabiliyorum, o da iki parmakla. *(gülüyor)* Ne yapayım, böyle. Ve hâlâ bıkmış değilim. Bir aralar daha komplike sololara çalıştım, ama o kadar yetenekli değilim. Radio Bemba'daki Madjid gerçek gitarist , bum bum bum, ama benim sololarım pin pon pin pon. Ne yapayım? Tıpkı bir çocuk gibi eğleniyorum.

Noir Désir'ciler senin için çok yetenekli çocuk dediler...

Eh, olacak o kadar, benim de mesleğim, 15 yıldır bu işteyim. Niçin çocuk gibi olduğumu biliyorum. Eğer yetişkin gibi yapmaya kalksam, bir kere, canım sıkılıyor, ikincisi, çok fazla vakit kaybediyorum, düşüneceksin, analiz edeceksin, boş ver... Müzik yapıyorsan, kafa patlatmayacaksın. Kendiliğinden, öylece çıksın. Arkadan, şarkıyı dinlerken analiz yapabilirsin, ama yaratırken düşünmemen lazım. Benim tekniğim bu, iki sene sonra görüştüğümüzde, tekniğimi değiştirmiş olabilirim.

Gece yaşadığım hayat beni korkutuyordu, büyülüyordu da. Mahalledekiler soyguna giderken beni maskot olarak götürüyorlardı. "Bize uğur getiriyorsun" diyorlardı. Korkudan karnıma ağrılar giriyordu.

Ve yine "size de kendime de yalan söylüyordum" dersin...

Beni yakından tanıyanlar, "Manu, sen iflâh olmaz bir yalancısın" diyorlar. "Ama iyi bir özrün var, çünkü kendine de yalan söylüyorsun, dediklerine sonuna kadar inanıyorsun!" *(gülüyor)* Zamanla, değişiyor insan. Tek bir hakikatim yok. Bütün samimiyetimle, iki sene sonra sana başka şeyler söylemeyi ümit ediyorum. Yoksa, sürekli aynı şeyleri tekrarlayıp durur insan. Umarım, iki yıl sonra bunlar yalan olmuş olur. Sürekli değişmek, gelişmek lazım. Mano Negra'dan sonra, uzun süredir gidemediğimiz şehirlerde, beni gören pek çok kişinin bana söylediği ilk şey "oh Manu, umarım değişmemişsindir!" oluyor. Ben de onlara, "umarım değişmişimdir" diyorum.

"Le Vent Nous Portera"nın sana dinlettikleri ilk versiyonunu hatırlıyor musun, çok farklı mıydı?

Yoo, bence farklı değildi, zaten bitmişti.

Onlar "parçanın ilk hali farklıydı" dediler.

Öyle mi? Bana öyle gelmedi, belki de çok iyi hatırlamıyorumdur. Stüdyoda nasıl çalıştığınla da alâkalı. Ben stüdyoda çalışırken parçalar o kadar çok değişir ki, bir kutuptan diğerine geçeriz, parçanın ilk halinden 180 derece saparız. Onların çalışma tarzıyla benimki farklı. Biz stüdyoda bir şarkıya başladığımızda, son halinin nasıl olacağını asla bilemeyiz. Yeni bir şarkıya başladığımızda hep bir sersemlik hali, bir sarhoşluk olur, çünkü bugün böyle ama, dört gün sonra radikal bir şekilde farklı olabilir, her an değişir. Mesela, ilk başta, "Clandestino" hardcore teknoydu. Yola öyle çıkmıştık. Çok sert ritmler üstüne gitar çalmıştık. Sonra bir gün, makineleri kaldırdık, gitarlar tek başına kaldı, çok daha güzel geldi. Stüdyoda çalışmaya başladığın zaman, kafanda ne yapmak istediğine dair bir fikir oluyor mutlaka. Gecenin sonunda, seansı bitirdiğinde, başlangıçta kafanda olan şeyi yapmışsan, hâlâ stüdyodasın demektir. Ama gecenin sonunda Avustralya'ya, dünyanın öbür ucuna gitmişsen, işte bu iyi bir seanstır. Biz en çok bunu seviyoruz. "Clandestino" ve "Proxima estacion"un prodüksiyonunu Renaud Letang'la birlikte ben yaptım, ses konusunda bana yardımcı oluyordu; ben deneysel şeylere girişiyorum, ama bazen hiç de dinlenir şeyler çıkmıyor, kulaklara ziyan. *(gülüyor)* Renaud için durum korkunç olmalı, çünkü tam remiksleri bitiriyor, her şeyi yapılmış bir şarkı var ortada, son saniyede –bir yandan utanıyorum ama, bir yandan da kendimi alamıyorum– "Renaud, özür dilerim ama, aklıma bir fikir geldi" diyorum. *(gülüyor)* "Her şeyi baştan sona değiştirece-

MANU BİZE CURA ÇAL

Oynayanlar: Manu Chao, Ulaş Özdemir, Dede Murat

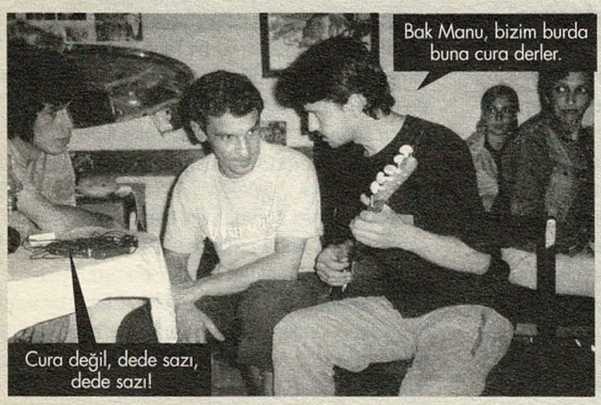

ğiz". Renaud'yla çok iyi çalışıyorum, çünkü konuşmamız gerekmiyor. Stüdyoda geceler boyu çok da eğlendik.

Genellikle geceleri mi çalışırsın?

Evet, stüdyo gece işidir. Şarkı geceleyin söylenir.

Renaud Letang'dan bahsedince, şarkıcı Renaud'nun da kulaklarını çınlatalım. Zaten sormak istiyorduk, Renaud'nun yeni albümü "Boucan d'enfer" çıktı, dinledin mi?

Bir şarkıyı dinledim televizyondan, çok iyi.

Alkolle başı dertteymiş, çok zor yıllar geçirmiş galiba...

Evet, zor bir üç yıl geçirdi sanıyorum. Renaud'yu çok seviyorum, eskiden beri... Gençken ona hayrandım. Mahallede, onun albümü "Laisse Béton"un etkisi bambaşkaydı. Mahallenin polaroid fotoğrafları gibi, harika şarkılar, inanılmaz bir şarkıyazarlığı, müthiş kaliteli Fransız şansonu. Mahalleyi öyle bir anlatıyor ki, olağanüstü. Çok meşhur olduktan sonra yaptığı albümleri o kadar yakından takip edemedim, daha büyük prodüksiyonlar, onları daha az seviyordum, ama ilk albümleri tıpkı Clash gibi. Öyle değil mi? Hatta Clash'dan önceydi. "Laisse Béton" falan, mahallede bizim için çok önemliydi. Sözleri dinliyorduk, hepsini ezberliyorduk. *(mırıldanıyor)* "C'est mon dernier bal, ma dernière virée..." Renaud çok güzel bir kalem. Son single'ını televizyonda dinlediğimde çok beğendim, hakikaten çok iyi yazmış. Son üç yılda yaşadığı sorunları anlatıyor. Müthiş güzel bir şarkı. Onun adına çok mutlu oldum. Zaman zaman bazı toplumsal olaylarda, kenar mahallelerde yaptığımız işlerle ilgili olarak ondan bize yardım etmesini isterdik, parasız zamanlarımızdı... Ve her zaman yardım etti. Ve bunu her zaman hiç belli etmeden yaptı. Para geliyordu, ama kimse nereden geldiğini bilmiyordu. Çok klas, öyle değil mi? Albümünün iyi olması beni mutlu etti. Kendine karşı mizahî bir yanı da var, çok klas.

Onunla muhabbetin var mı?

Birkaç kere rastlaşmıştık, ilki 1989'daydı, Fransız devriminin yıldönümünde. Bütün o tantananın olduğu yıl. Biraz alternatif bir festivalde söylemişti. Bizden de katılmamızı istemişti. Çok kalabalık vardı, Bastille'de 500 bin kişi, biz de gittik, orada tanıştık. Sonra ondan bir yardım istedim, tıpkı eski bir dost gibi, tak diye olumlu cevap verdi. Sonra, arada sırada Virgin'de karşılaştık. Rastlaştığımızda, birbirimizi görmekten memnun oluyoruz. Umarım albümü tutar. Hiç hak etmedikleri halde birçok insanın albümü iyi iş yapıyor. Ama o gerçekten hak ediyor.

Geçirdiği zor yılardan sonra, albümünün hayal kırıklığı yaratmasından çok korkuyor insan...

Benim dinlediğim şarkı harikaydı, sözler çok güzel. Müzik de iyi. Çok cesur sözler. Şarkıda, geçirdiği o zor dönemi anlatıyor, "Docteur Renaud et Mister Renard" iki ayrı yüz, iki ayrı kişilik gibi, evine dönmek isteyen, çocuğunu özleyen doktor Renaud ve karşısında da mister Renard... O üç yıl yaşadığı çatışma. Olağanüstü bir şarkı.

Bu kadar mahrem bir şeyi düzgün anlatabilmek çok zor olmalı.

Kesinlikle, bunu hiç patetik olmadan yapabilmeyi başarmış.

Fransız şansonundan sevdiğin, etkilendiğin başkaları da var mı?

Gençken, müzik yapmaya başladığımızda, her şeyi dinlerdik, ama Fransızca dinlemezdik, Renaud'nun o dönem şarkıları hariç. Fransızca şarkı söylemeyi sevmezdik. Rock'çuyduk ve Fransızcanın rock'a gitmediğini düşünüyorduk. Fransızca rock'ları dinlediğimizde, sound'un uymadığını düşünüyorduk. Clash dinliyorduk, Los Chunguitos gibi flamenko gruplarını dinliyorduk, ama Fransız müziğinden iyi bir örnek bulamıyorduk. Ama hakikaten şansonu keşfettiğimde, "bu sahici rock" dedim.

Kiminle oldu bu keşif?

Edith Piaf. Sonra Fréhel, tabii ki Brel. Brel gerçek bir punk. Sahnede tek başına şarkı söyleyişi, müthiş güçlü, onda da adrenalin var. Ama, Fransız rock'u bizi etkilemiyordu, yol gösterici değildi, sözler kafamıza göre değildi. Eski Fransız şansonundaysa harika sözler bulduk. Fréhel'i ya da Piaf'ı dinlediğinde, sokaklardan, sigaradan, alkolden, fuhuştan, kadınlarını döven erkeklerden, sokağın belalarından söz ediyor... İşte bunlar hakiki rock sözler diyorsun. Piaf bir rock'çu. Sadece şarkı söyleme tarzı da değil, hayatı da öyle. Piaf'ın yanında, rock'çular müsamere çocuğu kalır. Onu keşfettikten sonra, Fransızca yazma arzusu duydum. Yoksa, öbür türlü rock'çu dünyanın her tarafında var.

Piaf'ın yanında, rock'çular müsamere çocuğu kalır. Onu keşfettikten sonra, Fransızca yazma arzusu duydum. Yoksa, öbür türlü rock'çu dünyanın her tarafında var.

Patti Smith hakkında ne düşünüyorsun?

Pek o kadar tanımıyorum. Biraz dinlemişliğim var, ama eskiden, "Horses" zamanları... Sahnede hiç görmedim. Fransızca yazmaya başlamadan önce, daha çok İngilizce yazıyordum, ama o kadar iyi İngilizce konuşamıyordum. İngilizce, "série noir" tarzı cinayet romanları okuyordum habire, Chandler'lar falan... Ve şarkılarımı oralardan çıkarıyordum. Onun dışında, Lou Reed'i kopya ediyordum. Lou Reed'in şarkıları da çok önemli, çok güzel yazıyor. Yeniyetmeliğimde Lou Reed'e bayılıyordum. Velvet, Lou Reed, "Transformer"... Velvet de çok iyi gruptu, öyle değil mi? Çok moderndi. Bende şarkı yazma arzusunu Lou Reed uyandırmıştır.

Onu hiç sahnede gördün mü?

Hayır, görmeyi çok isterim.

Peki hiç Bob Dylan dinlediğin bir dönem oldu mu?

Hayır, hiç. Benim mahallemde, çeteler rocker'dı. Bob Dylan ise hippiydi. Dolayısıyla da Bob Dylan dinlemeye hakkın yoktu. O hippiydi işte, küçümsüyorduk, "hippi, hippi!.." Gençsin, çeteden etkileniyorsun... O zamanlar mahallede punk bile yasaktı. Punk'tan hiç hazzetmiyorduk başlangıçta. Mahalle rock'n'roll'du. Çok fazla Portekizli, İspanyol göçmen vardı, pek çok Ermeni vardı ve herkes rocker'dı, Chuck Berry, Eddie Cochran dinleniyordu, bizden daha yaşlı insanlar, hakiki eski tüfekler... 1965 tarihinden daha yeni bir parça dinletmeye kalksan, ping ping ping! Akşamları çıkılıyordu, kavga ediliyordu. Ben pek dövüşen bir tip değildim. Beni maskot olarak götürüyorlardı. "Bize uğur getiriyorsun" diyorlardı. Maskot olarak götürülürken bile korkuyordum. *(gülüyor)* Dövüşmeyi, kavga etmeyi hiç bilemedim.

Hiç dayak yediğin oldu mu?

Tabii, olmaz olur mu, arada sırada oluyordu. Kavgalar çıkıyordu. Hâlâ da mahallelerde öyle büyük kavgalar oluyor. Ben iyi bir kavgacı değilim. Sokak kavgası dediğin kolay değil. Gözünü karartman gerek. Ben her zaman birine zarar vermekten korkmuşumdur, bilemiyorum, şiddete başvurmayı bilmiyorum. Sokak kavgasında, bir an düşündün mü, işin bitmiş demektir. Tam vuracağım zaman, "hop dikkat et, şimdi sana vuracağım" derim herhalde. Bu kadarı da olmaz. O zaman herif seni dümdüz eder. Can acıtacak, öldürecek raddede öfkelenme noktasına gelemiyorum ben.

Hiç çok öfkelendiğin olmadı mı?

Bir keresinde karşı grubun iki metre boyundaki şefine yumruk atmıştım. Niçin olduğunu da bilmiyorum. Arkadaşımla dalaşıyorlardı, ben biraz içmiştim, düşünmedim ve bir tane geçirdim, kendimce çok sert vurdum. Ama herifin kılı bile kıpırdamadı. Sonra bana böyle baktı. *(tepeden aşağı doğru bakıyor)* "Ne yapacağım şimdi ben buna, hemen dümdüz ezsem mi, yoksa yarına mı saklasam?" der gibi... *(gülüyor)* Ben birkaç saniye öyle kalakaldım. Asıl sorun, haklı olan o şefti, arkadaşım haksızdı, onu bezdirmişti. Ve şef çok klastı, çünkü bana vurmaktan kendini alıkoydu. Üstelik, herkesin önünde vurmuştum ona. Ufacık bir velet herkesin önünde sana vuruyor, gurur meselesi, anlıyor musun? Ama çok klas davrandı. Öylece durdu. Herhalde "şuna bir geçirirsem, kafası uçar" diye düşünmüştür. *(gülüyor)* Ben de öyle durdum. Bana "haksız olan senin arkadaşın" dedi. "Şimdi, çabuk defol!" Ben de topukladım. Arkadaşımın yanına gittim, "haksız olan senmişsin" dedim. Ve geri dönüp özür diledim.

Sen de klas davranmışsın o zaman.

Tabii, gidip özür diledim. "Özür dilerim" dedim. "Ama eğer istiyorsan, haydi vur". Hatta, üstüne arkadaş olduk, beraber içtik. Neyse ki, zeki bir şefe rastgelmişim, şansıma. Ender rastlanır bir durum. Ben hayatta şanslı biriyim. İşte kırk yılın başında birine vurdum, o da ona denk geldi... Onun dışında da, rock'n'roll dinlerdik. İlk defa bir punk konserine tamamen tesadüf eseri gittim. Paris'teydim, sürekli sıkılıyorduk, abuk sabuk şeyler

yapıp sokaklarda sürtüyorduk, içki içiyor, mağazalarda hırsızlık yapıyorduk... Bataclan'ın oralarda dolanırken, içerde soundcheck yapıyorlardı. Kulak kabarttık, hoşumuza gitti. Ne olduğunu bilmiyorduk. İçeri girmeyi başardık. Stiff Little Fingers'dı. Belfastlı bir punk grubu. Harika bir konserdi. Punk'ı keşfetmiş olduk. Vay be, neymiş! Sonra punk albümleri almaya başladım.

Gençliğinde metroda çalıp söyledin mi?

Evet, Mano Negra'nın ilk zamanlarında... Zaten Mano Negra'daki müzisyenlerin bir kısmını, Daniel'i, Jo'yu metroda buldum. Onlar hayatlarını kazanmak için metrolarda çalıyorlardı. O zamanlar kafamda bazı fikirler vardı, şarkılar da vardı, ama grubum yoktu. Bütün müziklerin karışımı gibi bir fikir vardı kafamda: Punk seviyordum, rock'n'roll, reggae seviyordum, flamenko, salsa... O zamanlar bütün stiller birbirinden keskin olarak ayrıydı. Sevdiğim bütün müzikleri yapmak istiyordum, bunun için de bir sürü grup gerekiyordu, o da imkânsız. Bir gruptan diğerine koşmanın alemi yok. Zaten metroda her şeyi çalmayı bilmek zorundasın. Müşteriye bağlı. Baktın ki vagonda yaşlı Fransız teyzeler var, ona göre bir hava çalacaksın. Cezayirlilerle dolu bir vagondaysan, ona göre... Metroda para kazanmak istiyorsan, hemen duruma adapte olman gerek. Hakiki bir okul metro. Çünkü dinleyicileri ikna etmek için üç dakikan var. Yoksa, seni gördüklerinde ilk düşündükleri, "üff yine, bir tane daha!" olur. Biliyorsun, gitarla, akordeonla vagona girdiğin anda, ilk duygu "eyvah, yine kafamızı şişirecekler ve para isteyecekler" oluyor. Onları o duygudan sana para verecek hale getirmek için sadece üç dakikan var. Casse Pied metroda müzik yapıyordu, süperdi. Metroda üç-dört ay onlarla takıldım. Vagondan vagona gezip çalıyorduk. Yeteri kadar para kazandıktan sonra, bir vagonda sırf kendi zevkimiz için müzik yapıyorduk, böylece prova yapmış oluyorduk. Mano Negra'nın ilk şarkıları hep metroda çıkmıştır.

Les Négresses Vertes'le aranızda bir ilişki var mıydı?

Négresses Vertes epey sonra ortaya çıktı. Solistleri Helno'yla çok sıkı bir ilişkim vardı. İnanılmaz bir adamdı. Ne yapacağını aklının ucundan bile geçiremeyeceğin, seni şaşırtan tiplerden. Aynı mahalleden değildik ama, beraber takılıyorduk Paris'te, squat'larda... Kimse Helno'nun günün birinde ünleneceğine inanamazdı. Çünkü kendini en harap eden, en perişan, düşkün haldeki oydu. Fazla içer, uyuşturucu kullanırdı, sınırlarını çok çok fazla zorluyordu... Çok çetin, zor bir hayatı vardı. Ve bir yıldız oldu... Bir gün ağladım. Olağanüstü bir şey oldu. Los Angeles'ta turnedeyken, tesadüfen Négresses Vertes'le karşılaştık. Ben de Négresses Vertes'in konserine gittim. Helno, grubuyla sahnedeydi: Bütün o mahalle hayatını yaşadığımız, oradan çıkmış, hayatta hiçbir şansı olmayan adam. Los Angeles'da konser veriyordu ve ön sırada Madonna oturuyor, Helno'yu alkışlıyordu. İçimden "hayat güzel" diye geçirdim. Görüyor musun? Kimse hayatta inanamazdı buna. O günü hayatım boyunca unutamam. Helno'yu alkışlayan Madonna, harikaydı. Harikaydı! Sokağın öcü. Sonra tekrar düştü ve gitti. Öldü. Sürekli kendini tahrip ediyordu. Vazgeçmesi imkânsızdı. Helno müthiş iyi bir adamdı. Hakiki bir punk'tı.

Bir söyleşide Barselona'da sokaklarda çaldığını söylüyorsun, hâlâ sokakta çalıyor musun?

Evet, tabii ki.

Artık herkes seni tanıyor, tuhaf olmuyor mu?

Evet, herkes tanıyor ama, mahalledekiler beni rahat bırakıyor. Sokak konserinin kesinlikle önceden kararlaştırılmış bir şey olmaması lazım, tamamen kendiliğinden gelişmeli. Ateşi çakacaksın, çalmaya başlayacaksın, kalabalık artmaya başladığında da çekip gideceksin... Dalgadan önce koşman gerek. Sörf yapar gibi... Yoksa fazla kalabalık toplaşıyor, karambol, tantana... Bazen hiç habersiz barlara gittiğimiz oluyor, patronun hoşuna gidiyor tabii, çünkü daha çok bira satıyor, ama bir süre sonra onun da başına bela olur, çünkü kapıda kalabalık birikiyor, herkes girmek istiyor, polis tepende bitebilir. Üç-beş parça çalıyorsun, sonra tak! Yoksa, sabahlara kadar devam edersin. Ama arkadaşlar arasında sabahın üçüne beşine kadar çalıp söylüyoruz. Bir konser vereceğimiz zaman isim değiştiriyoruz, öyle çok konser verdim. Kendimize bir isim uyduruyoruz, –mesela Bombachita Sisters– ve çalıyoruz... Böylece dinleyici karşısında şarkıları denemiş oluyorsun. Prova için bir salona kapanmak hoşuma gitmiyor. En iyi prova dinleyici karşısında olur. Radio Bemba'yla birlikte çalmaya Barselona'da başladık, bütün provaları sokaklarda yaptık. Limanın orda çalıyorduk. Otoyolla tepenin arasında pek kimseyi rahatsız etmeyeceğimiz bir yer var, orada, akustik olarak prova yapıyorduk. İnsanlar, turistler oluyordu, etrafımızda çember oluşturuyorlardı, biz çalıyorduk, onlar dinliyordu. Bize bira ısmarlıyorlardı. Çok matrak. İnsanlar şaşırıyor. "Manu Chao değil mi bu?" Kimileri geliyor, "Manu Chao'nun şarkılarını süper çalıyorsun!" diyor. *(gülüyor)* Sokakta çalmak çok güzel. Casse Pied'den, Mano Negra'dan, hepsinden önce, ben Fransa'da sokaklarda çok çaldım. Turist mevsimlerinde, küçük bir grup oluşturuyorduk, müzik yapıyorduk, harçlığımız çıkıyordu.

Mahallemdeki çeteler rocker'dı. Dylan dinleme hakkın yoktu. O hippiydi, küçümsüyorduk. Punk da yasaktı. 1965'den daha yeni bir parça dinlesen, ping ping ping!..

Hiç sıkıldığınız, usandığınız da oluyor muydu?

Yoo, müzisyenlik hayatımın belki de en mutlu dönemiydi. İnsanlar bizden hoşlanıyordu, kolayca para kazanıyorduk. 500 frankı bulur bulmaz, yemek yemeye, kafa bulmaya gidiyorduk... Öğleden sonra şarkı söylemeye başlıyorduk, bütün turistler durup dinliyordu, bir sürü güzel kız vardı... Gerçek bohem hayatı. İyi müzik yaptığımızı düşünüyorduk. Etrafımızda kalabalık bir halka oluyordu. Başka müzisyenlerinki daha küçüktü. Kıskanıyorlardı. Sokaklardaki hayat o kadar da masal gibi değil. Büyük paralar dönüyor, onların ekmeğini ellerinden almış oluyorsun, büyük kavgalar çıkıyor. Bayağı profesyonel sokak müzisyenleri vardı, günde 2500-3000 frank kazanıyorlardı. Genel müdür maaşı. Ve biz onların işine taş koymuş oluyorduk. Gözünün yaşına bakmazlar. Çoğu zaman polisle işbirliği yapan tipler bunlar.

O zamanlar sokakta müzik yapan tanıdıkların arasında sonradan ünlenenler oldu mu?

En iyi örnek Helno. Paris'in sokakları Helno demektir. Bazen sokakta bile çalamayacak halde oluyordu. Ama, söylemeye başladığı anda büyülüyordu, sihirbaz gibiydi. Öyle kusursuz seslerden değil, ama kendine özgü kırık bir sesi vardı. Birçok yerde böyle insanlar var. Mesela, Arjantin'in Bob Marley'i Zumo. Zumo, eroinden kurtulmak için Arjantin'e göç etmiş bir İtalyan. Biraz Helno tarzı. 15 yıl kadar önce, Arjantin'de eroinden öldü. Arjantin'de kiminle konuşursan konuş, Zumo'ya büyük bir saygı duyuyorlar. Son derece perişan, düşmüş bir adam. Onunla tanışamadım, ama Arjantin'de bütün barlarda, sabaha karşı saat beşte şarkı söylerken, her Arjantinlinin söylediği aynı şey oluyordu: "Zumo'dan bir şarkı çalsana". Bütün Arjantinlilerin gönlünü fethetmiş. Ama Arjantin'in dışında bilinmiyor. Tıpkı Fréhel gibi, Fransız şansonunun dünyada en az bilinen ismi. Ama olağanüstü bir şarkıcı. En iyi sanatçılara sokaklarda rastlıyorsun. Mesela Küba'da herkes sanatçı. Güney Amerika'da gazeteciler soruyorlar, "Güney Amerika'da en sevdiğin sanatçılar kimler?" Ne cevap vereceğimi bilemiyorum, çünkü açıkçası, sadece konserlerde, sahnede dinlediğim müzisyenleri biliyorum. Ama sabaha karşı bir meyhanede rastladığın ve eline gitarı alan adam tam bir festival olabiliyor. Belki de bir yerde aşçı, araba tamircisi, taksi şoförü...

Hayatını kazanmak için müzik dışında bir iş yaptın mı hiç?

Hiç. Yoo, müziğe başlamadan önce, kısa bir süre yaptım. Liseyi bitirene kadar okudum. Diplomamı aldım. Sonra, üniversiteye üç gün gittim...

Sadece üç gün mü, hangi fakülteydi?

(düşünüyor) Şeyy, hatırlayamıyorum, Clignancourt'daydı, İtalyancaydı galiba... Sırf sosyal sigorta için girmiştim. Lisedeyken iyi bir öğrenciydim ama, sonradan öğrenciliği artık beceremez olmuştum. Bir iletişim problemi yaşadım, insanlarla konuşmuyordum, içimden konuşmak gelmiyordu, otistik gibi olmuştum. Hocalar bile artık bir şey sormamaya başlamıştı son iki yıl, arkadaşım kalmamıştı. İnsanlarla ilişki kurmayı başaramaz olmuştum.

Neden, nasıl oldu hatırlıyor musun?

Bilmiyorum, bir psikiyatra sormak lazım. Sonra, okulda yolunda gitmeyen her şeyin yerini müzik doldurdu. Mahalledekilerle takılmaya başladım. Bütün geceyi onlarla geçiriyordum, kavgalar oluyordu, evleri, benzin istasyonlarını ya da dükkânları soymaya gidiyorduk. Onların maskotuydum. İkili bir hayatım olmuştu. Gündüz okula gidiyor, öğrencilik yapıyordum, geceleri haşin çocuğu oynuyordum. Ve okuldakilerle ilişki kurmakta zorlanıyordum. Geceleyin yaşadığım hayat beni korkutuyordu ama, aynı zamanda büyülüyordu da, içine çekiyordu.

Orada da adrenalin var...

Evet, evet, doğru. Ev soymak hakiki adrenalin. Bazı arkadaşlarım bunu sırf kötülük olsun diye ve alışkanlıktan yapardı. Her hafta bu adrenalini yaşamaya ihtiyaç duyarlardı, bir yeri kırıp dökmek, zor bir soygun yapmak... Bu da bir bağımlılık. Ceplerine indirecekleri şey o kadar umurlarında değildi. Riske girmekti maksat. Hakikaten kafası hiç çalışmayanlar vardı, aptallar; aptallık değil de, ris-

ke girme tutkusu.

Senin için ne anlam ifade ediyordu?

Benim için tanımadığım bir dünyayı keşfetmekti. Korkudan ödüm patlıyordu. Adrenalin hiç de hoşuma gitmiyordu. *(gülüyor)* Ama o çocukları seviyordum. Onlar da beni çok seviyordu. Dokunulmazlığım vardı, beni koruyorlardı. Mahallede kimse bana kötü bir şey yapmıyordu, niçin olduğunu bilmiyorum. Mahallenin en kötüleri hep beni sevdiler, beni himaye ettiler. Ve ne zaman belalı bir işe gitseler, beni de yanlarında götürürlerdi. *(gülüyor)* Korkudan karnıma ağrılar giriyordu. Beni arabada bırakıyorlardı, ben de onlara şans getiriyordum. Mahallede soyulmayan tek ev bizimkiydi. Bütün bunları yazmayacaksın, değil mi? *(gülüyor)* Anneme bile hepsini anlatmadım. Yazabilirsin tabii ama, bütün sırlarım ortaya döküldü. Sonra, üniversiteyi boşverip müzik yapmaya karar verdim. Kısa bir süre çalıştım, kurye olarak, mobiletle... Kolay işti, bir-iki ay çalışıyordum, biraz para kazanıyordum, sonra bırakıp müzik yapıyordum. İş bulmak kolaydı. Tepende patron da olmuyor. Mobiletine atlıyorsun, tek başınasın. Tek sorun soğuk; parmaklarım kopacak gibi oluyordu, donuyordum.

Arkadaşların hırsızlık yaptığında, seninle de kırışıyorlar mıydı?

Bir şeyler olduğunda, tabii. Ama duruma göre değişiyordu. Bazen büyük işler çeviriyorlardı, benim hiçbir şeyden haberim olmuyordu. Ama ufak tefek bir şeyler ele geçirdiklerinde bana da bir şeyler veriyorlardı.

O zamanlar mı müzik yapmaya başladın?

İngiliz rock'u dinlediğimiz dönemler. Rock'n'roll dinliyorduk, punk yeni yeni başlamıştı. Sonra, yazları İspanya'ya gidiyordum. Oradaki rock alemiyle pek ilişki kuramıyordum, ama Los Chunguitos, Los Chichos dinleyenler vardı, pop Çingene müziği... Gerçek rock'çular onlardı bence. Oranın serserileri... Onların sayesinde flamenkoyu sevdim. Saf flamenko yandaşları bunların beş para etmediğini söylüyorlardı. Ama herkes çok seviyor. Tıpkı rai gibi. Geleneksel Kuzey Afrika müziğiyle kıyaslarsan, rai da, klavyeler, synthesizer'larla, düğün müziği gibi... Flamenko için de aynı şey geçerli. Sözler sadece içki, hırsızlık, eroin, o zamanlar Çingeneler ne yaşıyorsa o konular... Sonra bu müziğe fazla takılmaya başladım, Paris'te de dinliyorduk, cumartesi akşamları Paris'te arabalarla çıktığımızda, rock dinlemeden önce Los Chunguitos çalıyorduk. *(gülüyor)* O zamanlar bu müzik İspanya'da çok hor görülüyordu, şimdi çok "in". En seçkinler falan da takılıyor... Ayrıca, flamenkonun şöyle bir sorunu da var, rock dinleyen gençler için flamenko demek Franco demekti. Ama kenar mahallelerde Çingeneler hep bunları dinliyorlardı. Bir keresinde hiç de tanınmamış bir grup olarak İspanya'ya gitmiştik, bir kamyonete doluşmuştuk. 12 kişi böyle alt alta üst üste... Benzini çalıyorduk. Sonunda, Barselona'ya gittik, konser verecek yer aradık... Bulamadık, sonra Grenada'ya gittik. Hayatımda İspanya'da verdiğim ilk konser Grenada'da oldu. İşte bir kere daha Tonton'la yolumuz kesişti. Tam Joe Strummer Grenada'ya gittikten sonra, biz de gitmişiz. "Spanish Bombs"u yazmıştı ve Grenada'da İspanyol bir grubun ilk albümünün prodüktörlüğünü yapmıştı. Bu grupla karşılaştık. Bize konser ayarladılar. İspanya'da barlarda, şurda burda müzik yaptık, rock'n'roll çaldık.

Ne zamandı?

Bilemiyorum, çok oldu, belki 82-83, yanılabilirim. Clash'ın "Sandinista" albümü ne zamandı? Tam "Sandinista"dan sonraydı... Orada rock'çular gelip bizi dinliyordu. Los Chunguitos'un ve Camaron de la Isla'nın şarkılarını da çalıyorduk. Camaron de la Isla'yı biliyor musun? Flamenko şarkıcısı, o da bir başka Helno. Hakikaten çingenelerin Bob Marley'i. İspanya'da bir efsane. Eroinden öldü. Bütün barlarda, her yerde fotoğrafları var, dokunulmaz bir adam, herkes ona hayran. Biz de Songhitos'tan bir parça, ondan bir parça çalıyorduk, dinleyicinin hiç hoşuna gitmiyordu. Bizim adımıza üzülüyorlardı. "Sizin müziğiniz çok güzel, ama böyle şarkılar çalmayın, utanç verici" diyenler oluyordu. Çok bayat geliyordu onlara. Ama hep bir-iki tip oluyordu, konseri dinlemek için değil de, cepçilik yapmak için oraya gelen tipler, onların çok hoşuna gidiyordu, "Ah, Camaron!" *(gülüyor)* Saura'nın "Deprisa Deprisa" filmi çok iyi anlatıyor bu dünyayı. Harika bir film. Oyuncular hakiki serseri gençler... Oldukça naif, İspanya'nın o dönemini, o müziği çok iyi resmediyor. Los Chichos, Los Chunguitos, müzikler de inanılmaz. O albüm büyüleyici. O filmi görme imkânınız olursa, sakın kaçırmayın.

Çingene müziğinden konuşunca, Emir Kusturica geliyor insanın aklına...

"Çingeneler Zamanı" belki de hayatımda gördüğüm en güzel film. Bundan 15 gün kadar önce, Üsküp'teydik. Kusturica o filmi Üsküp'de çekmiş. Şehrin dışında, tam bir kenar mahalle, Çingene mahallesi. Irkçılık çok güçlü, o yüzden Çingene mahallesi şehrin dışında. Pazar yerinden geçerken, "Çingeneler Zamanı'na ne kadar çok benziyor" dedim. Bize eşlik eden oğlan filmin orada çekildiğini söyledi. Şansa bak. O atmosferi yaşamış olduk. Çarşının orada düğün vardı. 20 kadar kişi, yanlarında gelin, damat, orkestra... Aynı filmdeki gibiydi! Durduk. Çekingen çekingen, uzaktan biraz seyretmek istedik. Hemen bizi çağırdılar. Yirmi dakikalığına da olsa, hakiki bir Çingene düğününe katılmış olduk, olağanüstü güzeldi. Bütün kalpleriyle bizi davet ettiler. Öyle bir misafirperverlik ki, mama mia!..

Sen de çalmak istemez miydin onlarla?

Hiç vakit yoktu, soundcheck'e geç kalmıştık. Akşamleyin, bir çingene orkestrasıyla birlikte çaldık, bir lokantada... Herkes sarhoş oldu, trompet tara tara tara çalıyordu. Aşırı güzel. *(gülüyor)* Ertesi gün onları konsere davet ettik, çaldılar. Çok güzel bir buluşmaydı. Bazıları, onların filmdeki orkestra olduğunu söyledi, ama emin değilim. Bir aile, çoluk çocuk, anne babalar, harika çalıyorlardı. Tam bir müzik dersiydi. Turnede çok ilginç buluşmalar oluyor. Makedonya da çok iyiydi, her yerde çok iyi geçti turne.

Bosna'ya da gittiniz mi?

Bosna'ya gitmedik, Slovenya'ya, Lugana'ya, Belgrad'a gittik. Hırvatistan'a gitmek istiyorduk, bütün Hırvatlar Slovenya'ya göç etmiş durumda. Bu zorunlu göçler çok üzücü. Onlara Hırvatistan'a da gitme sözü verdim. Temmuz'da öyle bir yolculuk yapacağız. Bir de kamplarda yaşayan Bosnalılara destek konseri vermek için imkân yaratmak istiyoruz. Nerede, nasıl olacağını şimdiden tam bilemiyorum. Benim aklımdaki fikir Slovenya'da yapmaktı. Biraz aptalca gelebilir, ama Slovenya'da birkaç gün geçirmiştik, orada Bosnalı sığınmacıların kamplarına da gittik. Şartları çok ağır. Tamamen itilmiş, yalnızlaşmış durumdalar, Bosna hükümeti bile onları istemiyor. Evleri de kalmamış, çünkü Sırpların tarafındaymış. Slovenya onlara oturma izni vermiyor. Dolayısıyla tamamen yersiz yurtsuz durumdalar, on yıldır. Evrak edinme konusunda hiçbir şansları yok, çünkü Avrupa'nın umurunda değiller. Kampa gittiğimizde orada kalanlarla konuştuk, 400 kişiydiler. Kampın sorumlusu gibi bir kadın vardı, aramızda bir dostluk oldu. Çok güçlü bir kadın. Sohbet ettik, bize kahve ikram ettiler. Buz kırıldı. Bu da yolun yarısı sayılır. Şimdi gidip çalmak, bedava konser vermek lazım. Nasıl organize olacağını düşüneceğiz.

Filistinliler için de bir konser vermeyi düşünüyor musun?

Yapacak o kadar çok şey var ki! Tabii ki düşündüm. En uygun yerin ve zamanın ne olduğunu bilemiyorum. Oraya daha önce hiç gitmedim, en iyi nasıl yardımda bulunabilirim? Bir otobüse atlayıp 15 müzisyenle oraya giderek mi? Belki önce bir gidip görmek lazım.

Belki başka müzisyenlerle de ortak bir şey yapılabilir. Noir Désir'ciler de bu konuyu düşündüklerini söylemişlerdi...

Çocuk gibi çalmayı seviyorum. Çocuklar oyun oynarken iş karmaşıklaşmaya başladığı anda, hemen başka bir şeye geçer. Benim için de müzikte aynı şey geçerli.

Bir mega konser organize etmek iyi fikir ama, bana uymaz. Ben küçük bir kamyonete atlayıp gitmeyi tercih ederim. Ama böylesi daha zor, izin alma falan gibi konularda mega konserler daha kolay. Öbür türlü, 500 metrede bir durduruluyorsun herhalde. Temmuzda turnemiz Beyrut'ta bitiyor. Oraya gittiğimde, Filistin'e de geçmenin bir yolunu bulmaya çalışacağım. O sıralarda o bölgeye giden oldukça çok İtalyan eylemci olacak. Birkaç günlüğüne Filistin'e gidip en azından ne yapabileceğim hakkında fikir edinmeye çalışacağım. Nasıl bir şey yapabilirim, nasıl faydam dokunabilir? Somut olarak işe yaramayan bir şeyler yapmanın alemi yok. Zor bir durum: Bizden bir şeyler yapmamızı isteyen o kadar çok kişi var ki. Fakat, bu biraz da fizikî zaman meselesi. Çağrıların yüzde 90'ına hayır demek zorunda kalıyorum. Maalesef. Ayrıca, destek konserlerinde de dikkatli olmak lazım, hakiki destek konserlerinin yanında, bir de bunları kullanan profesyoneller var. Evet demeden önce durumu gidip yerinde görmek lazım. Yoksa, bazı uyanık organizatörler tarafından kullanılabiliyorsun.

Senin başına geldi mi böyle bir şey?

Tabii, birkaç kere oldu. Yumurtayı kırmadan omlet yapamazsın.

Söyleşi: ***Siren İdemen - Viki İzrail***

Pulp Neye niyet, neye kısmet. Alternatif Festival askeriyeden çelme yiyince apar topar Demirciköy Plajı'ndan Park Orman'a taşındı, Sneaker Pimps, David Byrne, Pulp ve Carl Cox onca gerilime rağmen gayet sağlam performanslarla binlerce İstanbulluyu mesut etti. Hele Pulp: Bir mim sanatçısı gibi takılan Jarvis Cocker ve beş arkadaşı sahneyi olağanüstü bir sihirle doldurdular, gözden kaçmış "Laughing Boy"dan gençlik marşı "Common People"a yığınla şarkıyı distorsiyonlara bulayıp takır takır çaldılar... Pulp, bilindiği gibi senelerdir Avrupa'da yaz festivallerinin "olmazsa olmaz" gruplarından biri. Jarvis'in de bu konuda söyleyecek çok şeyi var. Les Inrockuptibles'den...

YAKIN AKRABAM JARVIS

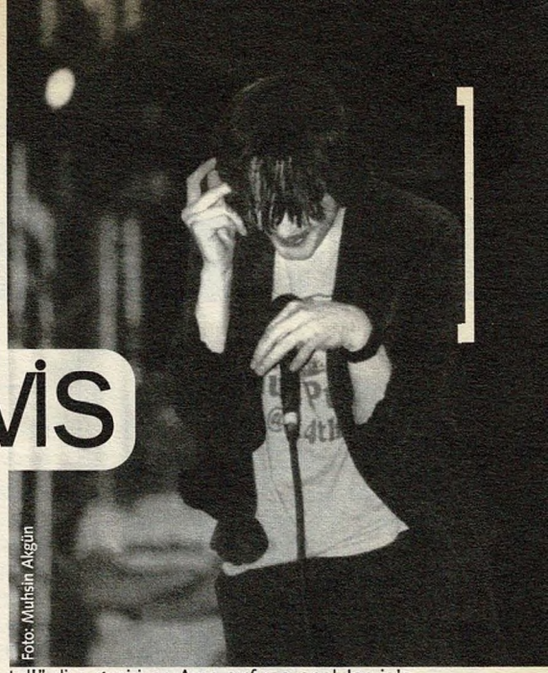
Foto: Muhsin Akgün

Jarvis Cocker: Birbirinden farklı tarzda festivallerde çalmak iyi oluyor. İnsan bir grupla müzik yaptığında çok çabuk tembelleşebiliyor, hele bizim gibi uzun süredir birlikte müzik yapıyorsan. En kolay ihtimali seçmenin tuzağına düşüyorsun: O güne kadar yaptıklarına sırtını dayamak. Bir dans festivali dinleyicisinin bizim müziğimizden hoşlanacağından emin değildik. Katışıksız dans müziği yapmıyoruz, bpm'ler kullanmıyoruz. Şarkıların bir kısmı daha önce hiç kimsenin duymadığı yeni şarkılardı. İnsanların uyuklamaya başlamasından ya da, daha iyisi, içecek bir şeyler aramak için bara yönelmesinden korkuyordum. Ama bu tarzın dinleyicisiyle de sırf insan olduğumuz için iletişim kurabileceğimizi düşündük. Ve başardık, konser hiç de fena geçmedi. Kötü geçme ihtimali olduğu için, iyi geçmiş olması insanı daha da tatmin ediyor.

Önceki dönem konserleriyle bugün arasında birçok şey yaptık. Stüdyoda o kadar da çok zaman geçirmedik. Ne yapmak istediğimize, nereye doğru gideceğimize bir kere karar verdikten ve nihayet doğru insanları, doğru şarkıları bulduktan sonra, stüdyoda sadece on hafta geçirdik. Sağda solda sürttük, bir sürü farklı projeye bulaştık. Stüdyoya kapanmayı sevmiyorum, hiçbir zaman da sevmedim, korkunç sıkıcı. Dolayısıyla, sahneye dönmeyi arzu ediyordum. Gücüm ve sağlığım elverdiği sürece –ayrıca, bunun için kültür fizik çalışmaları yaptım– sahneden yararlanmak istiyorum. Günün birinde kalp krizi geçirip sahnede yığılırsam, çok utanç verici olur herhalde. Bu beni korkutuyor biraz, yaşlanıyorum... Bu tür şeylere dikkat etmek lazım. Ama, söyleyecek dişe dokunur bir lafımız olduğu sürece sahnede olmak istiyorum. Kendini tekrarlayan bir grup olmamızı istemiyorum. Bu nedenle de konserlerden memnun kaldım, çünkü farklı bir dönemde olduğumuzu, bundan beş yıl önce yaptıklarımızı tekrarlamadığımızı gördüm.

Yeni şarkıları dinleyiciye ilk defa dinletmeye çekiniyorduk. Yeni şarkıları çalmak hep sinirlerimi gerer, ama bunu yapmak da gerekiyor. Biriyle çıktığın zaman enindesonunda, onun önünde elbiselerini çıkarman gerekir ve bunu ilk defa yapmak her zaman insanı gerer. Ama bir kere yaptıktan sonra da, sürekli yapmaktan kendini alamazsın. Canlı çalmak heyecan verici. Bunun için de iyi şartları yaratmak gerekiyor. Festivalleri çok seviyoruz, bizim için tatil gibi. Genellikle hafta sonları, güzel yerlerde oluyor, eğer canın istiyorsa diğer gruplara da bakabiliyorsun, bir saatten fazla çalmak zorunda değilsin.

Rasyonel Jarvis sahnedeki Jarvis'e baktığında, içinden "ne aptal!" diye geçiriyor. Sırf rasyonel Jarvis'e kalsa, hayatında hiçbir şey yaratamazdı.

Yabancı bir ülkede konser vermek her zaman şaşırtıcı oluyor. Dilini konuşmadığımız, bilmediğimiz bir yerde çalarken insanlarla iletişim kurabilmek için sadece müziğe güveniyoruz. İnsanların sahnede yaptıklarımızdan hoşlandığını görünce çok şaşırıyorum çünkü hep içimden acaba ne anlıyorlar diye geçiriyorum. Ama ben de sözlerini tam olarak anlamadığım Fransızca müzikler dinliyorum mesela. Her şey beyinde olup bitmiyor: vücudun geri kalanı da, kalp ya da ayaklar da müziği algılıyor. Kaldı ki, zaten kendi dilimde dahi insanlarla iletişim kurmakta zorlandığım oluyor.

Yurtdışındaki bütün konserlerimize o kadar çok malzemeyi götürebilme imkânımız olur mu bilmiyorum ama, sahnede çaldığımız şarkılara eşlik etmesi için bazı küçük filmler yaptım. Bir şarkının atmosferini kurmakta görselliğin büyük katkısı oluyor. Evde kendim yaptım filmleri. Bazı görüntüleri kendim çektim, bir kısmını da ordan burdan arakladım ve montajladım. Bir buçuk saat insanların dikkatini ayakta tutmak lazım. Film göstermenin iyi tarafı, insanlar bize değil filme bakıyor ve ne kadar korkunç olduğumuzu görmüyorlar. Bir fark da, artık sahnede gözlüklerimi takmayacağım, çünkü sürekli düşüyorlardı. Rasyonel Jarvis sahnedeki Jarvis'e baktığında ya da onu dinlediğinde, içinden "ne aptal!" diye geçiriyor. Ama sırf rasyonel Jarvis'e kalsa, hayatında hiçbir şey yaratamazdı. Rasyonel Jarvis'i sıkı kontrol altında tutmam gerekiyor. Ama sahnedeki Jarvis'le rasyonel Jarvis arasında bir bağ da var; o kadar da Dr Jekyll ve Mr Hyde durumu değil. Birbirleriyle yakın akrabalar, ama tam olarak aynı kişi değiller. Sahneye çıkmadan önce kusan tanıdığım bazı başka kişilere kıyasla daha az korku duyuyorum galiba. Ben kusmuyorum, karnıma ağrılar saplanmıyor. Asabi oluyorum sadece.

Sahne için şarkıların düzenlemelerinde bazı değişiklikler yapıyoruz. Örneğin "Common People" orijinal haliyle alâkasız. Yine de bir reggae şarkısı haline de getirmedik... Şarkıların düzenlemesini yeniden yaparken dikkatli olmak lazım, çünkü şarkının ilk halini sevenler tanınmaz hale gelmesinden hoşlanmıyorlar. Bu değişiklikleri en çok da kendimiz için yapıyoruz, o kadar uzun süredir çalıyoruz ki, bize biraz daha ilginç gelsin diye... Her zaman konserlerde eski şarkılarla yeni şarkıların dengesini, yüzde 50 yüzde 50 tutmaya çalışıyoruz.

Sahneye çıkmadan önce yaptığım batıl alışkanlıklarım yok. Bu konuda dikkatli olmak lazım. Mesela, bir önceki konseriniz çok iyiydi diye aynı çift ayakkabıyı giymeniz gerektiği gibi bir inanca kapılırsanız ve o ayakkabıları kaybederseniz, paniğe kapılırsınız. *(sesi titreyerek haykırıyor)* "O ayakkabılara ihtiyacım var!.." Ürkütücü, değil mi? Bir aralar böyle şeylere biz de kendimizi kaptırmadık değil açıkçası. İnsanların bazı küçük rituellerinin olmasını, bir şeyi yapmayı unuturlarsa her şeyin berbat geçeceğine inanmalarını anlayabiliyorum. Ama boş şeyler bunlar. Yıldız falını okumak gibi, saçmalık. Kaderimiz her zaman kendi ellerimizin arasında.

Konser bittikten sonra yaptığım ilk şey –her ne kadar sağlıklı olmasa da– bir sigara yakmak. Sonra rahat bir sandalyeye oturuyorum ve eğer şansım varsa, biri bana bir kadeh şampanya ikram ediyor. Ve öylece, on dakika mutlu oluyorum. Eğer konser iyi geçmişse, bir doygunluk hissediyorum. On dakika sonra gerçeklik kendini gösteriyor. Ama o on dakikayı iyi yaşamış oluyorum. Sahne arkasına, konyak, cin, şampanya ve kırmızı şarap istiyoruz, yani tek talebimiz alkol. Bana iyi geliyor, mutlu oluyorum.

Çeviren: **S.İ.**

Jarvis Cocker sahne öncesi Parkorman'da tuvalete gidecek oldu, kızlı erkekli bir sürü hayranı da aniden "sıkıştı" ve kapıda kuyruk oluşturdu. İşte yaşanan izdihamdan görüntüler ve dünya basınında ilk defa "Jarvis'in tuvaletten dönüşü"...

Foto: Sahan Nuhoğlu

halkla ilişkiler

Hazırlayan ve sunan: Yasemin Yıldız - İlker Aksoy

PARKORMAN'DA ALTERNATİF FESTİVAL

Mert Zaim, 20, Tiyatro Öğrencisi - Part Time Konser Görevlisi

Herkes konserdeyken dışarıda olmak nasıl bir duygu?
Kötü tabii. Arada bir içeri kaçarız diye düşünüyorduk, ama burası bayağı sıkı çıktı. Saat 4'e kadar buradan ayrılamayacağız.
Konserde özellikle dinlemek istediğin birileri var mıydı?
Hayır.
Ne tür müzik dinlemekten hoşlanırsın?
Rock, ama yerli. Mavi Sakal, Hakan Kurşun, Düş Sokağı Sakinleri...
En son hangi konsere gittin?
Adapazarı Bahar Şenliği'nde Teoman'ın konserine.

Murat Parlakışık, 27, Bilgisayar Mühendisi

1. Alternatif Festival'in yeri değişti...
Bu sabah öğrendim. Büyük hayal kırıklığı yarattı bende. Çalacak gruplardan çok, plajın yanında yapılması ilgimi çekmişti.
Senin favori müzisyenlerin kimler?
Zor bir soru. Klasik müzik ve rock dinliyorum. Diğer yandan da başka müzikleri keşfetmeye çalışıyorum. Geniş bir yelpaze. Ama, evet, hâlâ Pearl Jam dinliyorum.
Müzik dinlemek için gittiğin yerler?
Babylon ve Shaft.
Önümüzdeki konserlere takılacak mısın?
Mano Chao'ya gidiyorum pazartesi. Bu sefer sadece müzik için ama.

Burcu Vardal, 23, Öğrenci

Sen kimi izlemek için geldin?
Elektronik ve Brit-pop dinliyorum. Bu akşam Sneaker Pimps, Carl Cox ve Pulp için geldim.
Diğer konserlere de gidecek misin?
Hepsine gidiyorum.
En son hangi albümü aldın?
Albüm satın almıyorum. Şarkıları internetten indiriyorum.
En son ne indirdin?
Elvis Costello, "I Want You".

Zeynep Çoşkun, 23, Ekonomist

Buraya kimin için geldin?
Elektronik müzikle aram yok. Pulp için geldim.
En sevdiğin albüm ne?
Sonic Youth'un eski albümleri, Smiths'ler...
Peki Pulp albümü?
"Intro".
Albümlere nasıl ulaşıyorsun?
CD writer'ım var. Arkadaşlarımdan alıp kaydediyorum.
Sahnede kim olsun isterdin şimdi?
Sonic Youth, Morrissey... Bir de, cennetten getirebilirseniz, Jeff Buckley.

Ceyhun Tuncer ve Ece Erdoğuş, 20, Öğrenci

En çok kimin için geldiniz?
Sneaker Pimps.
Genelde kimleri dinliyorsunuz?
En çok Smashing Pumpkins.
Onlar dağıldığına göre, kim gelsin Türkiye'ye?
Bad Religion.
Konser fiyatı nasıl geldi?
Bilet uygun ama, bira pahalı.
Sahiden, bira ne kadar?
Üç milyon.

BURASI BEYOĞLU

Erdem Alaşehir, 23, Bilgisayar Destek Uzmanı

Ne dinlediğini merak ettik de.
Radyo dinliyordum. Power FM.
Başka dinlediğin radyo var mı?
Number One ve Joy FM.
En sevdiğin DJ kim?
Power'da sabahları çıkan Geveze var. En adamakıllı muhabbeti o yapıyor.
Ne tür müzikden hoşlanırsın?
Bir yıl öncesine kadar sadece rock dinliyordum; Metallica, Led Zeppelin, Bon Jovi, Rolling Stones... Şimdi klasik bile dinliyorum.
En son hangi albümü aldın?
Bilgisayarcı olduğum için internetten indiriyorum ben.
Sanatçıların çoğu internet yoluyla haklarının gaspedildiğinden şikayetçi.
Onlar da haklı da, bir-iki şarkı için koskoca albüm alınır mı? Beğenmediklerimiz ne olacak?

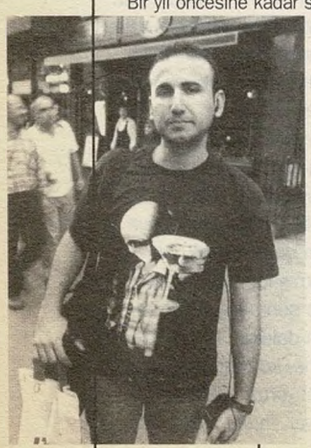

Mustafa Eren, 26, Nakliyatçı

Walkman'de ne dinlediğini öğrenebilir miyiz?
Valla bilmiyorum. Benim biraderin de bu. Yabancı bir şeyler ama...
CD mi, kaset mi?
Mp3.
Sen neler dinlersin?
Rock dinliyorum. Yabancılardan Metallica. Manu Chao'nun tarzı hoş sonra...
Birkaç gün önce konseri vardı Manu Chao'nun.
Gidemedim. Bursa'da oturuyorum da.
En son hangi albümü aldın?
Haluk Levent'in sondan bir önceki albümünü. Şimdi ismini hatırlamıyorum.

İsmini vermek istemeyen bir korsan kaset satıcısı

İşler nasıl?
Orta şekerli.
En çok ne satılıyor?
Nostalji ve özgün tarzda olanlar.
Bu best of'lar neye göre çekiliyor?
Kendi zevkime göre yapıyorum. 60'lı, 70'li yılların plaklarından çekiyorum. 4000 tane 45'lik plak var bende. Toplayana kadar neler çektim ben onları. Kız arkadaşımdan ayrıldım. Bizimkiler dinci biliyor musun, "günah, yapma bu işi" diye başımın etini yediler.

Korsan kaset satma mı dediler?
Yok, "bu kasetler, şarkılar şeytanın askerleridir, bırak bu işi" dediler... Bak bu, 1963-1970 arası Barış Manço'nun söylediği İngilizce-Fransızca şarkılar, bulabilir misin böylesini başka yerde?
Sizin en sevdikleriniz neler?
Türk sanat müziği ve aranjmanları severim. Bir de, İbrahim Tatlıses... En eskisine kadar, bütün plakları var bende.
Teşekkür ederiz. Adınızı alabilir miyiz?
Aaa, ad yazmasak olmaz mı? Hâlâ mahkemede davam sürüyor benim kaset işinden, o yüzden yani.

BAŞKA DÜNYALARIN ŞARKILARI...

YILAN BÜYÜCÜSÜ
Margaret Weis - Tracy Hickman

Dört dünyada aradıktan sonra, Alfred sonunda Chelestra'da, deniz âleminde halkını bulmuştur. Ama yolculukları ona ihtiyatlı olmayı öğretmiştir... ve Alfred kısa süre sonra, ihtiyatlı olmakta haklı olduğunu görür, kendi halkı arasındayken bile.

Alfred'in güvenebildiği tek kişi, gariptir ki, Patryn Haplo'dur. Ama Haplo'nun lordu, tüm Sartanların düşman olduğunu ilan etmiştir ve Haplo lorduna itaatsizlik etmeye cesaret edemez. Bu iki kişi, şimdi insanların, elflerin ve cücelerin barış içinde yaşamayı öğrendikleri bir yere gelmişlerdir. Tüm âlemleri tehdit eden daha büyük bir tehlikenin farkında olmayan bir Sartan ile Patryn, tüm dünyalar üzerinde hâkimiyet elde etmeye çalışırken düşük ırkların ittifakını bozacaklardır. Birbirlerinden daha eski –ve çok daha güçlü bir düşmanları olduğunu fark eden, yalnızca Alfred ile Haplo olacaktır.

ÖLÜM KAPISI SERİSİNİN DÖRDÜNCÜ CİLDİ

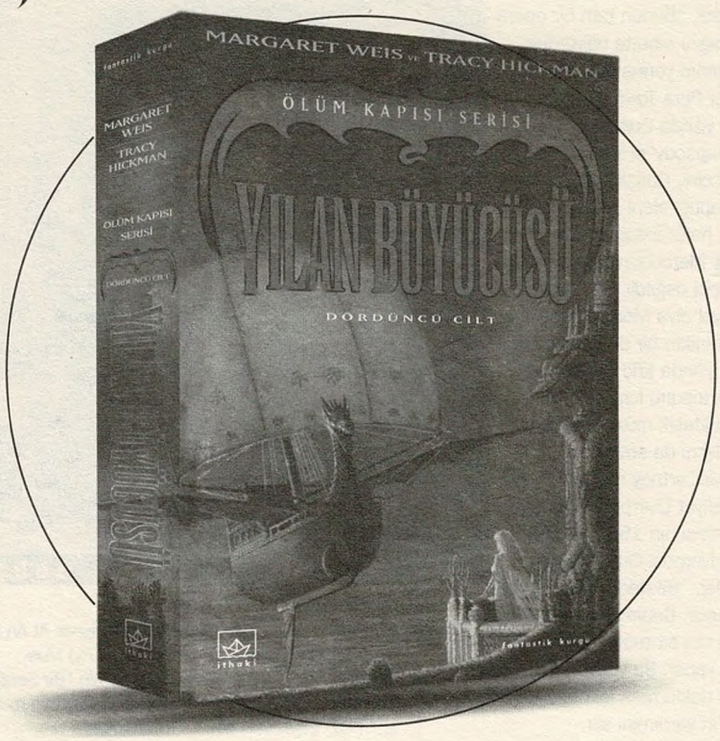

ZACHARIUS USTA
VE OLAĞANÜSTÜ ÖYKÜLER
Jules Verne

Ruhunu yitirmiş bir saatçi ustası...
Sürekli değişik canlı türlerine dönüşen bir fare ailesi...
Esrarengiz olayların yaşandığı bir kilise korosu...
Birbirinden ilginç üç fantastik öykü bu kitapta buluşuyor.

JULES VERNE'İN BÜYÜLEYİCİ HAYAL GÜCÜ DÜNYASINDA ÇIKTIĞIMIZ OLAĞANÜSTÜ SEYAHATLER SÜRÜYOR...

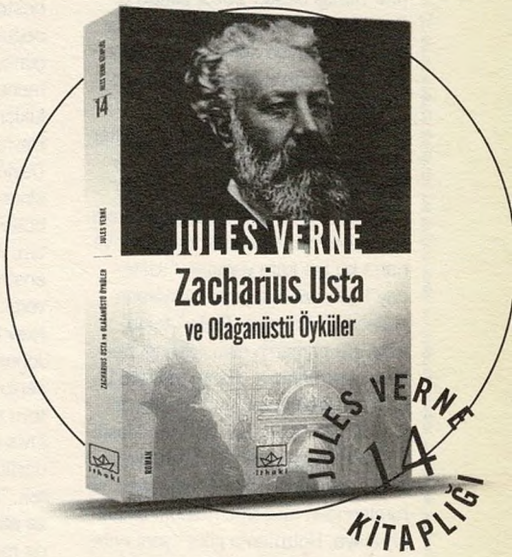

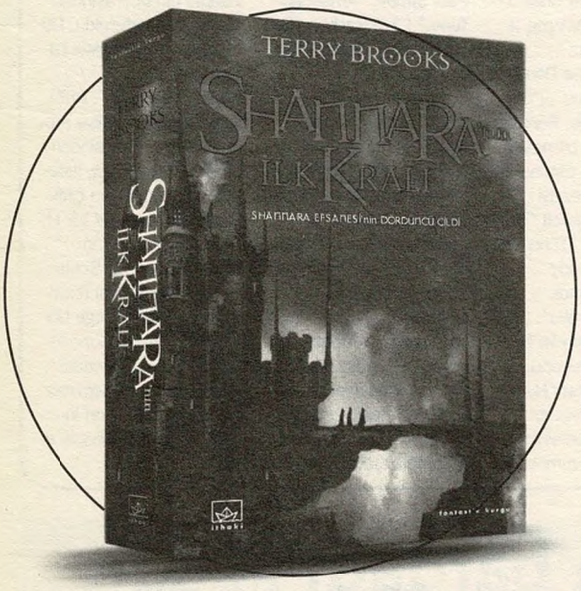

SHANNARA'NIN İLK KRALI
Terry Brooks

Tüm zamanların en sevilen fantastik anlatılarından olan dizinin bu son kitabı, büyüleyici kahramanlık öyküsünü sürdürürken, hayranlık veren macera ve büyü söylemine göz kamaştırıcı bir girizgâh yaparak bizi Shannara Efsanesi'nin doğduğu günlere götürüyor.

SHANNARA EFSANESİ'NİN DÖRDÜNCÜ VE SON CİLDİ KİTAPÇILARDA...

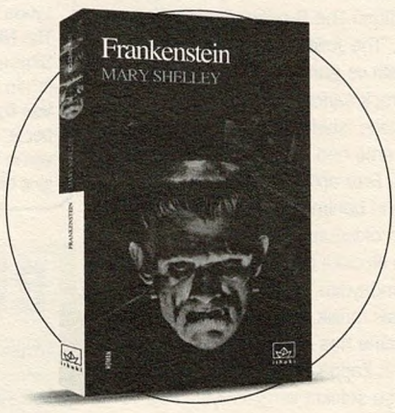

FRANKENSTEIN
Mary Shelley

Aydınlanma Düşüncesi'nin, insan-doğa karşıtlığını insan lehine aşma idealini dile getiren ilk ve en önemli edebi baş yapıt. Bilimle kurguyu ustalıkla birleştiren Shelley, bir anlamda bilimkurgunun öncüsü olma ünvanını da hak ediyor.

ithaki

MARKSİST-LİBERAL
Mehmet Altan

Mehmet Altan bu kitapta, çürüyen ve hiçbir toplumsal talebe cevap veremediği açığa çıkan cami ve kışla paradigmasıyla hesaplaşıyor.

"Marksist-Liberal", geleneksel zihniyet yapılarının, özgürlükçü bir sol adına radikal bir eleştirisi...

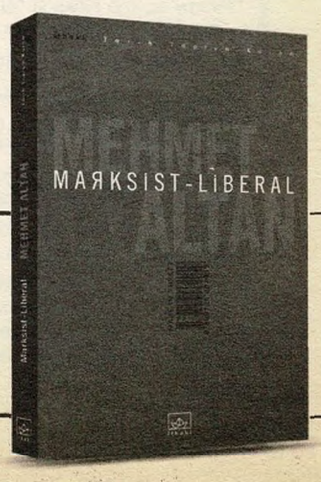

Derleyen: Ogan Güner

Sallan yuvarlan Beethoven

Chuck Berry, mealen "Beethoven'ın üstünde sallan dur ve haberi Çaykovski'ye yetiştir" dediğinden beri, rock'n'roll'la klasik müzik arasında bir muhabbet sürüp gidiyor. İşte bu muhabbetin müzik tarihinde bıraktığı ünlü ve ünsüz izler:

"Hound Dog", "Jailhouse Rock" gibi klasik rock'n'roll şarkılarına imza atan Jerry Leiber ve Mike Stoller, 1959 yılında The Drifters için "There Goes My Baby" şarkısını yapar. Beş keman ve bir çello kullanılır parçada. Klasik müzikle rock'un en etkili bileşimlerimden biri olarak tarihe geçer bu şarkı. Hatta "beat konçerto" diye bir terimin telaffuz edilmesine neden olur. Şarkı 2 numaraya kadar yükselir.

Jack Fina'nın 1946 yılında, Rimsky-Korsakov'un "Bal Arısının Dansı" üzerine yaptığı beste, 1961 yılında B. Bumble and The Stingers'ı meşhur eder. Grup daha sonra da "Fındıkkıran Suiti"nden uyarlama "Nut Rocker" ile listebaşı olur.

1965 yılında George Martin, "Yesterday"e yaylılar eklemek istediğinde Paul McCartney "Saçmalama! Biz rock'n'roll grubuyuz" diye cevap verir. Ama sonunda Beatle'lar ikna olur ve hatta bu işe kafa yorarlar. "Yesterday"i çok daha deneysel yaylıların kullanıldığı "Eleanor Rigby" takip eder. Bu parçanın esin kaynağı Bernard Herrmann'ın "Fahrenheit 451" filmi için yaptığı müziktir. O yıllarda Elektra plak şirketinin patronu klasik müzik piyanisti Joshua Rifkin'i ikna ederek Beatles bestelerinin Barok yorumlarından oluşan bir albüm çıkarır piyasaya. Holzman'a göre "yeni entelijensiya bu albümü çok tutacaktır". Nitekim öyle olur... Aynı zamanlarda "rakip" grup Rolling Stones da "As Tears Go By" şarkısında yaylılar kullanır.

1969 yılında Deep Purple "Concerto For Group and Orchestra"yı icra eder. Konçertonun bestecisi Jon Lord klasik müzikte, tıpkı rock'ta olduğu gibi inanılmaz bir duygusal dışavurum olduğunu, ama yeni neslin bunu anlamadığını söyler.

60'ların sonlarında The Who'nun "Tommy"si, The Kinks'in "Arthur"u ve The Pretty Things'in "S.F. Sorrow"u, rock-opera adı altında değerlendirilir. Terimi bulan The Who'dur. "Bunun tam bir opera olmadığını elbette biliyorduk, ama terim yerine cuk oturmuştu" der Pete Townshend.

1975 yılında Queen'in "Bohemian Rhapsody"si klasik müziğe ve Puccini, Rossini gibi bestecilere yaptığı aleni göndermelerle dokuz hafta listebaşı kalır.

Freddy Mercury'nin opera tutkusu geçici değildir. 1987 yılında İspanyol diva Montserrat Caballe ile birlikte bir de konser verir. 1989 yılında Eric Clapton gitar konçertosunu icra eder. Ama bunun klasik müzikle bir ilgisi olmadığını da söyler.

Paul McCartney ise 1991 yılında Kraliyet Liverpool Filarmoni Orkestrası'nın 150. yılı dolayısıyla Liverpool Oratoryosu'nu besteler. "Besteciler teori içinde boğuluyor. Benim öyle dertlerim yok, çünkü tek bir teorik bilgim yok" yorumunu yapar. Bu yüzden, teknik boşlukları doldurmak için besteci Carl Davis'in yardımını alır.

David Byrne de "The Forest" projesinde Jimmie Haskell'la çalışır: "Ben bütün besteleri synthesizer'da yaptım. Jimmie de bunları dinleyip hangi enstrümanlara uyacaklarına karar verdi."

New Model Army'den Ed Alleyne-Johnson "Purple Electric Violin Concerto"sunu yayınladı. Elbette konçertoyu mor bir kemanla çalıyordu.

Elvis Costello 1993'te yaylı çalgılar dörtlüsü The Brodsky Quartet'le ortak "The Juliet Letters" albümüne imza attı ve şunları söyledi: "Bir pop ya da rock şarkıcısıysanız, ciddi müzisyenlerle işbirliği yapamazsınız diyorlar, ama ben zaten ciddi bir müzisyenim. Bazı aptallar 'The Juliet Letters'ın benim ilk ciddi kompozisyonum olduğunu söyleyebiliyor. Oysa ben ilk ciddi bestemi yaptığımda 15 yaşındaydım."

Klasik müzik ve rock evliliğiyle ilgili kendine has çalışmaları bulunan Frank Zappa, bir ara etraftaki örnekleri şu şekilde yargılamıştı: "Pop ve klasik arasındaki uçuruma kesinlikle bir köprü gerekli, ama elektrikli aletler çalan bir grubun arkasına iki-üç yaylı attırıp birkaç notayı birlikte çaldırarak bu iş olmaz."

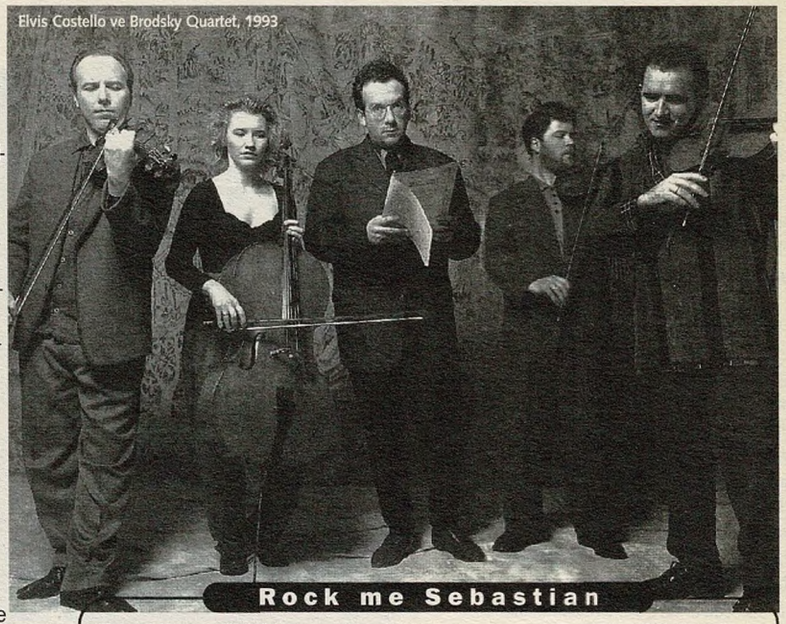

Elvis Costello ve Brodsky Quartet, 1993

Rock me Sebastian

Procol Harum: "A Whiter Shade of Pale." ('67) Bach temalarından yararlanıldı.
The Move: "Night of Fear." ('67) Çaykovski'nin "1812 Uvertürü"nden 10 nota alarak listelerde 2 numaraya çıktı.
The Byrds: "She Don't Care About Time". ('67) Aleni bir şekilde, Bach'ın "İsa, sevincim bitmesin" başlıklı teması üstüne inşa edildi. Aynı ezgiyi 74'de Ralph McTell "Dream of You"da, 79'da ise Beach Boys "Lady Lynda"da kullandı.
The Nice: "Karelia". ('68) Sibelius'un "Karelia Süiti"nin rock versiyonu.
Van Dyke Parks: "Number 9". ('70) Beethoven'ın 9. Senfonisinin ilginç bir yapı-bozumcu versiyonu.
ELP: "Pictures At An Exhibition". ('71) Mussorgsky'nin "Bir Sergiden Tablolar" eserinin rock uyarlaması.
Paul Simon: "American Tune." ('74) Bach'ın "Ey kutsal ruh" kantatı üzerine inşa edildi.
Rick Wakeman: "Journey to the Centre of the Earth". ('74) Grieg'in "In The Hall of the Mountain King" bestesinin de kullanıldığı konsept albüm.
Donna Summer: "Could It Be Magic". ('76) Chopin'in Do Minor Prelüd'ünden arak.
The Doors: "American Prayer" ('78) Jim Morrison'ın şiirleri üzerine Albinoni'nin Adagio'su... Sos niyetine.
Ray Manzarek: "Carmina Burana". ('83) Doors'un klavyecisi, Carl Orff'un esirini tümürnü yorumlamaya kalktı.
Malcolm McLaren: "Madame Butterfly". ('84) Puccini'nin operasından alıntılarla oluşturuldu. Listelerde 13 numaraya kadar çıktı.
Sting: "Russians". ('85) Otantiklik katsın diye Prokofiev'in "Lt Kije"sinden bir bölüm kullanıldı, listelerde 12 numaraya çıktı.
Santana: "Love Of My Life". ('99) Brahms'ın üçüncü senfonisi Santana'yı esinledi. Aynı temayı 80'li yıllarda Serge Gainsbourg "Baby Alone In Babylon"da kullanmıştı. Aynı dönemden Gainsbourg parçası "Lemon Incest" ise sırtını Chopin'e yaslıyordu.

Bira bardağı kadar

Alman WOM dergisinin eski bir sayısında bir AC/DC röportajına denk geldik. 40'ını aşmış okul önlüklü hard rock gitaristi Angus Young daha ilk dakikalarda temizlikten bahsetmeye başlıyor: *"En güzel anılarımdan biri, sağanak yağmurlu bir günün sonrasıydı. Hemen kendimi dışarı attım ve havanın tadını çıkardım, tertemiz sokaklarda gezinmeye başladım..."* Muhabir, bozum olduğunu saklamıyor ve şöyle yazıyor: *"Bugünlere kadar kazasız belasız gelen ve hâlâ en büyük hard rock starlarından sayılan biri bu şekilde konuşur mu hiç? Evet, inanmayacaksınız ama, bu lafları söyleyen Angus Young. Neredeyse bir bira bardağı büyüklüğünde bir adam (tam olarak söylemek gerekirse 1.55 cm.)"* Sonra Angus Young, yaşlanmaktan ve boy fakirliğinden bahsediyor: *"Benim bir yaşım yok. Dış görünüşüyle herkes zamanla yaşlanır, ama AC/DC için, insanın içindeki yaş önemlidir... Bir oyuncu arkadaşım Humprey Bogart hakkında şöyle demişti: 'Humprey Bogart'ın yanında durduğumda ben daha uzunum, fakat kameranın karşısında Humprey Bogart daha büyük.' Bu bende de böyledir işte, ufak tefek bir tipim, ama sahnede gerçek hayatta olduğumdan çok daha büyüğüm..."* Ve Young'ın punk hakkında söyledikleri: *"Yaptığımız müziğe önceleri punk diyorlardı, ama aslında başka bir şeydi. Bizi izlemeye gelen bir sürü grup vardı, Sex Pistols da bunlar arasındaydı. Ama ben onları izlemeye hiç gitmedim. Zaten hiçbir zaman bir punk grubu izlemedim."*

Rize, Yozgat, Adana, Nazilli

Ryan Adams'la Bryan Adams arasındaki isim benzerliği eşine az rastlanır cinsten. Ryan'ın bu işten iyice sıtkı sıyrılmış olacak ki, geçenlerde aşağıdaki lafları etmiş:

Kimseyle dalaşmaya niyetim yok, ama 80'lerin rock ikonlarından birinden sadece tek bir harf uzakta olmak hiç eğlenceli bir şey değil.

24→

Bir mektup düşenip • Postalayacağım discokeye • Bir plak istiyorum. • Rock'lu, ritmli taraftandı • Bir daha dinlemek istiyorum, çal bir Beethoven •• Ateşim yükseliyor • Sigortayı attırıyor Jukebox • Kalbüm küt küt • Blues söylüyor ruhum • Beethoven'ın üstünde sallan dur ve haberi Çaykovski'ye yetiştir "Roll Over Beethoven", Chuck Berry

BRONX GÜMBETTE

1 Temmuz - 15 Temmuz **SUITCASE**

15 Temmuz - 15 Ağustos **GRİPİN**

adres: erguvan sok.
no: 29 gümbet / bodrum
tel: (0252) 313 24 73

DEV SORUŞTURMA

Mojo dergisi Mart 2002 sayısında büyük balık tutmuş: Gencinden yaşlısına 100 rock devinin kapısını çalmış, muhtaç olduğunuz kudreti nereden alıyorsunuz diye sormuş: Kimdir sizin ilahlarınız, idolleriniz, kahramanlarınız? Sonuçta ortaya çıkan, bir tarihi belge, dergi formunda bir "tribute albüm". Bu koca dosyaya bu ay ufaktan ufaktan başlayalım, sonra arkasını getiririz.

İLAH MISIN SİLAH MISIN?

COURTNEY LOVE

Mick Jagger, Keith Richards, Anita Pallenberg, Marianne Faithfull

Benim ilahım, Rolling Stones'un en güzel dört albümünü yaratan dizilişi: Mick Jagger, Keith Richards, Anita Pallenberg, Marianne Faithfull. Bu dörtlü, gelmiş geçmiş en müthiş dört albümü, "Let It Bleed"i, "Beggars Banquet"i, "Sticky Fingers"ı ve "Exile On Main Street"'i yarattı. Bunlar aynı zamanda, Stones'un en çok kendileri olduğu albümler.

Anita, Keith Richards için Brian Jones'u terkedince ve Marianne da Mick Jagger'la birlikte olunca, Brian'ın başlattığı süreci tamamladılar ve Stones'u dünya nimetleriyle tanıştırdılar: Fransız şarabı, sanat, kitaplar, filmler, Marakeş, Riviera, Jean-Luc Godard... Keith ve Mick'in Anita'yla yakınlıkları dikkate değer. Anita nelerin gizemli ve cool olduğunu biliyordu. Anita, "Sympathy For The Devil"da en az Jimmy Miller (menejerleri) ve Bill Wyman kadar pay sahibi. Şarkının sözlerine esin kaynağı olan kitabı, Mikhail Bulgakov'un "Efendi ve Margarita"sını Mick Jagger'a veren de Marianne'dı.

"Performance" filmi, Stones'un en karanlık ve acılı işbirliğinden doğmuştu: Anita ve Mick, Keith'e ihanet ettiler, Brian taklidi yaptılar ve bir rock starının hayatı hakkındaki filmde oynadılar. Stones, vergi meselesinden ötürü gönüllü sürgüne gittiğinde, Mick, Marianne'ı bırakıp Bianca'yla birlikte olmaya başlayınca, New York'un disko alemlerine sürüklendiler ve bu Mick için 70'lerin kayıp yıllar olması sonucunu doğurdu. O güne kadar onları Anita bir arada tutuyordu. O noktada, Stones Anita'ydı. Sonrasında grup çözülmeye başladı. Anita stüdyoya gitmez oldu, Marianne'ın zekası, yerini Bianca'nın sabahlara kadar süren disko partilerine bıraktı ve bu da Stones'un sonu oldu. 1967'de, Stones harika single'ları olan trendy oğlanlardı. 1972'deyse aslanlar gibiydiler. Onlara büyük olmayı öğreten kadınlara helal olsun.

26→

PAUL McCARTNEY

John Lennon

Bir ilahım var mı? Birkaç tane var, ama eğer bir tanesini söylemem gerekirse, biraz sondaj yapmam lazım... John. Ama bir şerh koyuyorum: Diğer Beatle'lardan biri de olabilir. Ya da Elvis. Veya Little Richard. Veya Nat King Cole. Merdivenleri böylece inebilirim. John'un hayran olduğum özellikleri müthiş yeteneği, keskin zekâsı, cesareti ve mizah duygusuydu. Beni çok etkiledi. Hiç hayal kırıklığına uğrattı mı? Zaman zaman... Fakat çok seyrek. Eğer onu yeniden keşfetmek isterseniz, herhangi bir Beatles plağından başlayabilirsiniz.

ELVIS COSTELLO

Leslie Vinyl

Öncelikle Joni Mitchell. Tamamen korkusuz ve karşılaştırıldığı isimlerden çok daha yetenekli ve kendini geliştirmiş bir kişilik. Sanıyorum "Blue and For The Roses" döneminde bütünüyle kendisi oldu: Daha alt perdeden söylemeye, daha mahrem şeyler yazmaya başladı. Favorilerim "Blue and For The Roses"la "The Hissing of Summer Lawns" adlı albümleri. Özellikle ikincisinde, kendisi hakkında kelâm eden hemen herkesten daha çok şey bildiğini saklayamadı. Bunun ne denli ölümcül bir şey olduğunu tahmin edebilirsiniz. Her albümünün kendine has bir kişiliği vardır. "Yaralarıma bakın" diyerek şan-şöhret sahibi olan bir sürü insan var. Mitchell'ın şarkıları dürüsttür, onları icra edişindeki rahatlık sarsıcıdır. Sanatsaldır, "bugün kalbim kırıldı" gibi günceye yazılan cümlelere benzemez...

Leslie Vinyl, benim çocukluğumda Joe Loss Orkestrası'nın aranjörüydü. Babam (Ross McManus) da o orkestradaydı. 60'ların başında, bu adamın işi pop plaklarını notaya döküp hafif orkestralar tarafından çalınabilir hale getirmekti. Sonra 60'lar başladı. 1962 ile 1967 arasındaki pop müzik üretimindeki kültürel çatışma müthişti. Bu adamın listelerdeki plakları –"Substitute", "Good Vibrations", "See Emily Play"– deşifre etmekte büyük bir yeteneği vardı. Leslie olmasaydı o kadar çok plak dinlemezdim. Alma Cogan'ın dünyasıyla Jimi Hendrix'in dünyası arasında küçük, komik bir pencere mevcut. Ben o pencerede büyüdüm. Onun için Leslie'ye çok şey borçluyum. "Substitute"un başındaki notayı klarnete taşıyan adamdır. Bu harikulade bir şey. Ona hayran olmaktan kendimi alamıyorum.

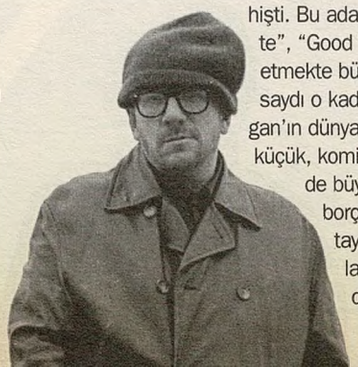

DAVID BYRNE

Aung San Suu Kyi

Bazı politik insanlar var ki, Burmalı Aung San Suu Kyi ve benzerleri, onların tavırlarını çok kahramanca buluyorum. Fakat, genelde, anlaşılması zor bir durum onlarınki. Zira, onların kahramanlıkları ve ilkeleri sıradan, gündelik kararlarımızdan o kadar uzak görünüyor ki, bağlantı kurmakta zorlanıyoruz. Mesela, onlar gibi birini örnek alıp gündelik hayatta karşılaştığımız durumlara yerleştirdiğimizde, "böyle bir durumda o ne yapardı, ne derdi" demekte zorlanıyoruz. Sanırım, kendi tarzlarında ilah olan birçok insan var. Mesela Polonyalı bir yazar, bir tür gazeteci olan Kapuscinski öyle biri. Olağanüstü bir hayatı olmuş; ilkeli, ama bağnaz değil. Bir de inişli çıkışlı kariyerleri olan bazı müzisyenler var ki, "hâlâ iyi şeyler yapıyorlar" dedirtiyorlar. Ölümünden önce İtalyan Fabrizio De Andre bu duruma güzel bir örnekti. Björk de öyle, kompoze bir ilah.

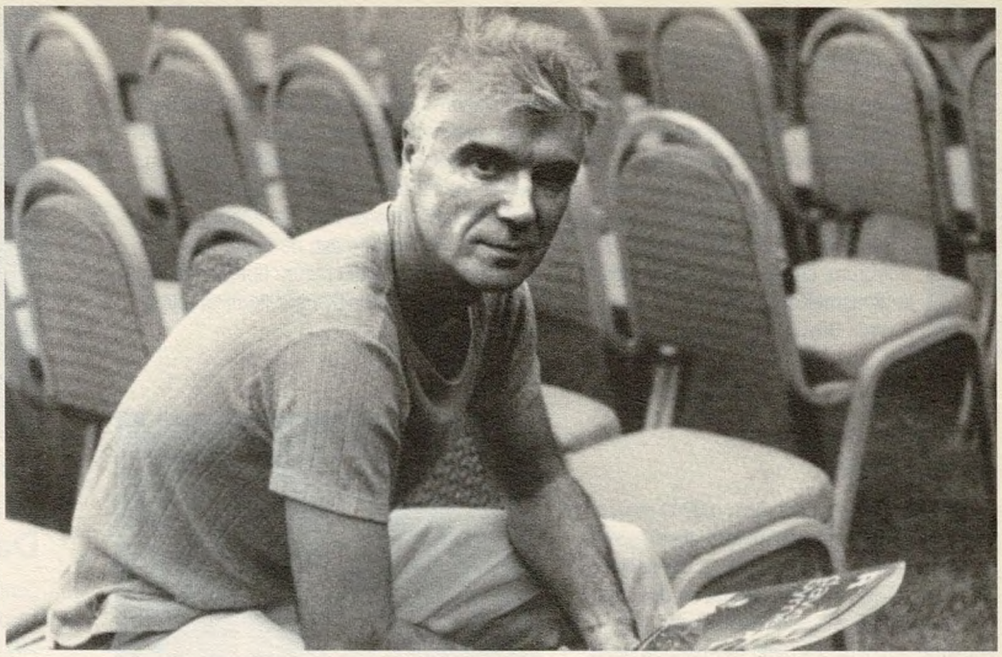

David Byrne ve elinde David Byrne kapaklı 54. Roll (foto: Muhsin Akgün)

THE CLASH

Bo Diddley, Arabistanlı Lawrence, Keith Moon

Joe Strummer: Benim ilahım Bo Diddley. Çünkü... Bir sokağın köşesinde çalıyordu ve bir şeye ihtiyaç duyduğunu hissetti. Dünyanın en iyi virtüözü değildi, dolayısıyla çöplüğü karıştırmaya başladı, bir lavabo borusu buldu. Onu kurutulmuş bezelyeyle doldurup üst kattaki komşusuna verdi. O adam Bo'nun marakasçısı oldu. Bo'yu ilahlaştırmamın sebebi bu tür şeyler: Bir şey yapmanın ruhu. Bu benim için bir esin kaynağı, çünkü ben de dünyanın en iyi virtüözü değilim. Bunun teknik bir mesele olduğu tuzağına düşülebilir, ama mesele tekniğe dair bir şey değil. Daha heyecan verici ve tanıma sığmaz bir şey. Onun için Bo Didley'e hayranım. O zamanlar herkes 12 bar blues çalıyordu. O "farklı bir şey yapmam lazım" dedi ve blues'dan daha Afrikalı bir tarz yarattı, Bo Diddley tarzını. Eğer onun müziğini keşfetmek isterseniz "Background To The Music" iyi bir bir başlangıç noktası. Bo'yla tanışmam müthiş bir şeydi. Aynı otobüste seyahat etmek, onu dinlemek... Otobüste her müzisyenin bir uyku koltuğu vardı. Bo'nun çok geç vakte kadar oturduğunu görünce, "biraz uzansan" dedim. "Gel bak, sana ne göstereceğim" dedi ve perdeyi açtı. Yatar koltukta gitarı duruyordu, koltuğa bağlanmış şekilde. "O uzansın" dedi, "ben otururum."

Paul Simonon: Bir ilah söylemek zor. Elbette Robin Hood, Van Gogh ve Tony Handcock var. Ama ben Arabistanlı Lawrence diyeceğim. Onu dört-beş yıl önce hayatı üzerine düzenlenen bir sergi sayesinde keşfettim. T.E. Lawrence, birbirinden çok farklı halklar olan Arapların birleşmesinin vasıtası olarak gördü kendisini. Ve bu süreçte dostluklarına ve güvenlerine mazhar olduğu insanları yarı yolda bıraktığını düşünerek vicdan azabı çekti. 1919 Paris Konferansı'ndaki ihanetten sonra, kendisine servet ve şan kazandıracak ödülü reddederek sahne ışıklarından çekildi ve Hava Kuvvetleri'nde sıradan bir asker olarak görev yaptı. Kendi geçmişiyle barışma çabasından ötürü ona hayranlık duyuyorum. Ha, son bir nokta: Noel Coward şöyle bir şey yazmış. Eğer filmde Peter O'Toole daha yakışıklı olsaymış, pekâlâ Florence of Arabia adını alabilirmiş.

Topper Headon: Benim ilahım Keith Moon. 14 yaşındaydım, top oynarken bacağım kırılmıştı. "My Generation" birkaç yıldır ortalıktaydı. Yatakta yatarken sürekli radyo dinliyordum. Keith Moon'un davulu beni büyüledi. Kasırga gibi enerjisiyle şarkıyı sürüklüyordu. O gün babam gitti, o plağı aldı. Defalarca dinledim. O an, davulcu olmak istediğimi biliyordum.

PAUL WELLER

George Best

Bir ilah seçmek zor. Çünkü yaşım ilerledikçe ilahlarıma hâlâ saygı ve takdir hisleri beslemekle birlikte, onları insanlar olarak görüyorum. İlah, herhangi bir insana fazla ağır gelecek bir ünvan. Ama, Lennon'a, Bob Marley'e ve Muhammed Ali'ye gerçekten hayranım. Benim ilahım hep George Best oldu. Şimdi eskisi kadar futbolla içli dışlı değilim. Ufakken fena tutkundum. Beatles'ın müziği değiştirdiği gibi, George Best de futbolu değiştirmişti. Yeşil sahalardaki ilk pop stardı ve müthişti... Bu isimlere ilah demekte tereddüt ediyorum, çünkü büyük adamlardı, ama insandılar. Herkes gibi bir sürü boktan meseleyle uğraşmak zorunda kaldılar. Ama aynı zamanda müthiş yetenekleriyle ilettikleri bir şey vardı. Büyüklüklerinin bir parçası da insanlıklarıydı.

JARVIS COCKER

John Peel

John Peel'dan bahseden oldu mu? O zaman ben onu seçiyorum. Çünkü, müziğin meşalesini taşıyan oydu. Son otuz yılda, o olmasaydı, Britanya müziği ne halde olurdu, bir düşünelim. Ben John Peel'ı punk-rock'un patladığı günlerde tanıdım. Sheffield radyosunda pazartesi geceleri bir rock programı vardı. Sunucu, bir programın başlangıcında şöyle dedi: "Sayın dinleyiciler, hiç merak etmeyin, bu programda punk-rock denilen şeyi duymayacaksınız, çünkü o gerçek müzik değildir." Ben de o an istasyonu değiştirdim, frekanslar arasında gezinirken BBC 1'e takıldım. Saat gecenin on buçuğuydu, John Peel'ın programıydı. Galiba bir Elvis Costello şarkısı çalıyordu. O günden sonra iki-üç yıl ibadet eder gibi John Peel'ın programını dinledim. Benim müzikal zevkimi etkilediği gibi, bir grup kurmama da yüreklendirdi. Lisedeydim, 17 yaşındaydım, John Peel bir program için Sheffield Polytechnic'e gelmişti. Eteğine yapıştım ve demo kasetimizi verdim. Sonra bir gün

büyükannemin evinde otururken bir telefon geldi. Peel'ın yapımcısı, bizi stüdyoya çağırıyordu. Böyle bir yüreklendirme olmasaydı, üniversiteye gitmeyip bir grupla müzik yapmaya annemi asla ikna edemezdim. Şimdi kimileri, keşke öyle yapsaymış, hiç fena olmazmış diye düşünebilir. Ama bu benim kariyerim ve hayatım oldu; bunun için ona müteşekkirim.

MASSIVE ATTACK

Muhammed Ali, Public Image Ltd.

Grant Marshall (Daddy G): Gençliğimin kahramanı King Tubby'ydi, dub'ın mucidi. Fakat ilahım Muhammed Ali. "Hiçbir Vietkonglu bugüne kadar bana pis zenci demedi" diyerek Vietkong'a karşı savaşmayı reddetmesine hayranım. Amerika'da ırk ayrımının şiddetle hüküm sürdüğü günlerdi; o, siyah bir ikon olarak başkaldırmış, "bu sistem ikiyüzlü" demişti. Annemin, babamın evde bu konu hakkında konuştuklarını hatırlıyorum. Bir şey anlamıyordum tabii. Ne kadar önemli bir şey yaptığını sonradan farkettim. Kendine olan inancı beni müthiş etkiledi. 1982'de, Londra'da bir kulüpte onunla tanıştım. Ona merhaba diyebilmek için etrafını sarmıştık. Onuruna ve kendine inancına hâlâ hayranım.

Robert Del Naja (3D): Benim ilahım Public Image Ltd. Johnny Lydon'dan ziyade bütün grup. İlk single'ları "Metal Box"ı dinlediğimde ayaklarım yerden kesilmişti. Onun kalibresinde hiçbir şey yoktu ortalıkta. Bütün olay bas cümleleriydi; prodüksiyonda zerre fazlalık yoktu, her şey en sade halindeydi. PiL bütün gençliğimi belirledi: Gittiğim yerleri, tanıştığım insanları... 1980'li yıllarda Wild Bunch'ın mensubu olmuştum. Lyndon'la İtalya'da bir festivalde tanıştım. Onlar çıktığında sahneye taş yağdı. "Size böyle yaparlarsa bizi kazığa oturtular" dedim. "Takma kafana" dedi, "bu show business."

HERBIE HANCOCK

Winnie Hancock, Miles Davis, Daisaku Ikeda

Benim üç kahramanım var. Onların etkileşimleri hayatımın üç boyutunu teşkil ediyor. Biri annem. 1916'da güneyde doğmuştu. Dokuz yaşındayken Georgia'da bir markete giriyor, bir Cola istiyor. Kasadaki adam, "peki küçük kız, sana Cola'nı veririm, ama öbür taraftaki kapıdan dışarı çıkman şartıyla" diyor. Çünkü, annemin içeri girerken kullandığı kapı "beyazlara mahsus" olan. Öteki kapı "renkliler" için. Annem Cola'yı alıyor, kasanın arkasındaki camekâna fırlatıyor. Böyle taşaklı biri olduğu için onunla gurur duyuyorum.

Miles'ın orkestrasına katıldığımda 23 yaşındaydım. 28'ime geldiğimde de ayrıldım. 20'li yaşların insanın kişiliğinin oluştuğu yıllar olduğu söylenir. Miles Davis'den daha iyi bir usta bulamazdım. Çünkü, bize şöyle derdi: "Size, provayı sahnede yapmanız için para ödüyorum. Odanızda çalmanızı istemiyorum, çünkü caz öyle bir şey değildir. Caz, o andır. Eğer onu odanızda hazırlarsanız, o an odur."

Ona hayranlığımın sebebi, müziğinin yüreğime işlemesiydi. Derinlik, dürüstlük, drama, arayış, hepsi vardı. Bir seferinde, Almanya'da Stuttgart'ta konserdeydik, orkestranın istim üstünde olduğu günlerdi. "So What"ı çalıyorduk, Miles'ın solosuna gelmiştik. Wayne (Shorter) bıçak gibi bir solo atmıştı, sıra Miles'daydı. Miles ağır ağır yükseliyordu, tam zirveye çıkmıştı ki, tamamen yanlış bir akor çaldım. O anda halının altına girmek istedim. Miles derin bir nefes aldı, ve benim akorumu düzelten notalar çaldı. Aradan iki koro bölümü geçtiği halde hâlâ tuşlara dokunamıyordum, çünkü ağzım açık kalmıştı. Şimdi, budizm sayesinde o anda ne olduğunu berraklıkla kavrayabiliyorum. Miles onu bir yanlış olarak telakki etmemişti. Onu bir olay, bir durum olarak gördü. Bir şey aksamıştı ve onu düzeltmekle mükellefti. Her ne olursa olsun, gemiyi yürütmek gerekir. Bir hayat dersiydi.

Bu, beni üçüncü ustama getiriyor. Adı Daisaku Ikeda, bağlı bulunduğum budizm kuruluşu SGI'nin başkanı. İnsanoğlunun nelere kadir olduğunu gösteriyor. Kendi hayatımızın en derin ve en güçlü tarafını, Buda doğamızı bulmamız için bizi yüreklendiriyor. Hayatlarımızın merkezinde, ama bilincimizin ötesinde bir şey bu. Müzik yaparken ve başka insanlarla ilişki kurduğumda o noktada olmaya gayret ediyorum. Daisaku sayesinde müzisyen olmadığımı kavradım. İnsanoğluyum, müzisyenlik yaptığım şey. Yıllarca müziğim için gerekli araçları bir araya getirmeye çalıştım. Şimdi, insan olmayı öğrenmeye konsantre oluyorum. Onu ne kadar geliştirebilirsem, müziğimin değeri ve mânası da o ölçüde olacak. Üç ustamın olmasının sebebi bu. Hayatımda üç düzey var ve üçü birbirini etkiliyor.

28→

Toptan bir kitaplık

YKY futbol coşkusunu, yayımladığı 3 kitapla ateşliyor

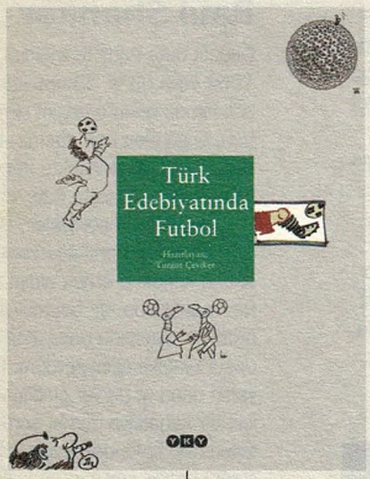

Türk Edebiyatında Futbol
Haz: Turgut Çeviker
17 x 22 cm., 360 s.

Türk Edebiyatında Futbol, bir yandan Ahmet Haşim'den Nâzım Hikmet'e, Aziz Nesin'den Murat Belge'ye, Melih Cevdet Anday'dan küçük İskender'e edebiyatımızda dolaşan meşin yuvarlağın izini sürüyor; diğer yandan da Turhan Selçuk, Semih Balcıoğlu, Tan Oral gibi usta karikatüristlerin futbolla ilgili çizgilerini bir araya topluyor. Turgut Çeviker mimarlığında 360 sayfalık dev bir stadyum.

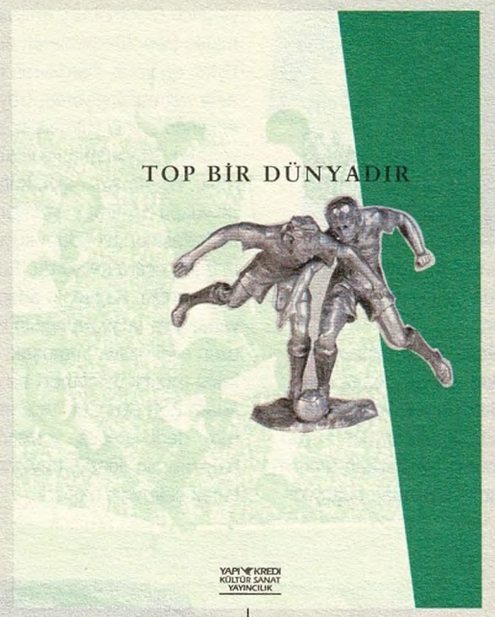

Top Bir Dünyadır
Sergi Kitabı
23 x 29 cm., 568 s.

Hem **Top Bir Dünyadır** sergisinde görüp de hafızanızdan silinmesini istemediğiniz şeyler, hem de sergide göremediklerinizden oluşan büyülü bir görüntü ve yazı toplamı: Fethi Heper, Doğan Kologlu, Ahmet Çiğdem, Ömer Madra, Sevin Okyay, Attila Gökçe, Ülkü Tamer ve daha birçok yazardan tribün tarihinden bilgisayardaki oyunlara, Türk futbolunun 11 efsane isminden bayraklara, kupalara – futbola dair her şey.

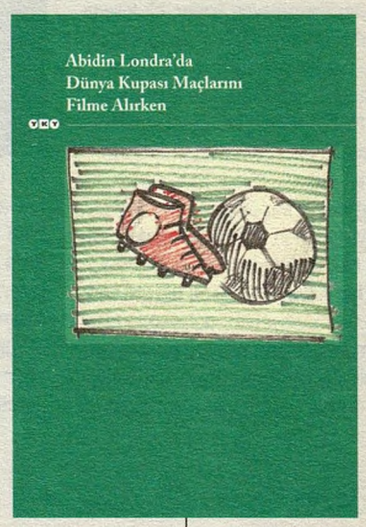

Abidin Londra'da Dünya Kupası Maçlarını Filme Alırken
Sergi Kitabı
16.5 x 24 cm., 92 s.

Abidin Dino'nun, 1966 Dünya Kupası için çektiği, tüm dünya sinema ve televizyonlarında gösterilen ve belgesel film dalında en önemli ödüllerden biri olan Flaherty Ödülü'nü kazanan **Gol** belgeseli için çizdiği desenler. 84 parçalık bu dizi, ilk kez bir kitapta toplanıyor. Sokaklardan yeşil sahanın içine kadar futbol festivalinin bütün renkleri – Ferit Edgü'nün önsözüyle.

YKY **YAPI KREDİ YAYINLARI KİTABEVLERİ:** • İSTANBUL: 212-293 08 24 / 502 • İZMİR: 232-463 82 90 • ANKARA: 312-435 85 94
E-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr • Web Sitesi:www.yapikrediyayinlari.com • **Internet satış: www.estore.com.tr/bulvar/yky**
www.teleweb.com.tr 0 212 473 0 444 • YAPI KREDİ KÜLTÜR SANAT YAYINCILIK TİC. VE SAN. A.Ş. 212-293 08 24, 252 47 00

NICK CAVE

Bob Dylan

Bob Dylan ilk defa ne zaman etkiledi sizi?

Nick Cave: Dylan'la geç tanıştım. Dolayısıyla, Dylan fanlarının hayal kırıklıklarından, uğradıklarını düşündükleri ihanetlerden, taşıdıkları yaralardan muaftım. New York'ta bir bardaydım; müzik dolabında bir şarkı çalmak istedim. "You Gotta Serve Somebody" ilişti gözüme. Adı hoşuma gitti. Parayı attım, kafamı eğip dinlemeye başladım. Açılıştaki o yabanıl inilti, tersyüz edilmiş sözler, hayırseverlikten uzak mesaj ve bütün bunları sarmalayan keder, bir kılıç gibi geçti bedenimden. Başımı kaldırıp bara baktığımı hatırlıyorum. Millet muhabbet ediyordu, içip gülüşüyordu. Niye o andan itibaren insanların hayatının ebediyen değişmediğini merak ettim... "Slow Train Coming"deki "You Gotta Serve Somebody" Dylan'ın en müthiş şarkılarından biri; derinlerden gelen haykırış.

Sizi hiç hayal kırıklığına uğrattı mı?

Ben bir müzisyenim, dolayısıyla başka müzisyenlerin plakları beni hayal kırıklığına uğratmaz. Kayda değer bir şey ortaya çıkarmanın nasıl bir sancı olduğunu bilirim. Eğer iki tane harika şarkısı –hatta iki iyi şarkı– olan bir albüm yapmışsanız, ortalıktaki sıfır değer müziği üretenlerden daha iyisiniz demektir. Bob Dylan 40'tan fazla albüm yaptı, bunun en azından dörtte biri klasikleşmiştir. Şarkıların büyük çoğunluğu da mükemmel standardındadır. 100'den fazla şarkı eder

bu. Olağanüstü bir şölen. Ona olan hayranlığımda bir eksilme oldu mu? Tabii ki hayır.

Sizin üzerinizde etkisi oldu mu?

Dylan şarkıları, sayısız başka şarkı, resim, şiir, kitaplar ve deneyimler gibi vücudumda dolaşıyor. Benim yaptığım işler, bütün bu etkilerin tanrının nefesiyle çarpışmasından doğuyor. Dylan'a hayranlığım öyle ki, sanki ona doğru değil, ondan uzaklaşarak yazıyorum. Bana söylediği şu: Devam et, başarısızlıklar başarılar kadar önemlidir, kamuoyunun hissiyatına kapılma, moda rüzgarlarını dikkate alma, kendi içindeki sese sadık ol ve en önemlisi sebat. Bunlar saygıdeğer şeyler, kahramanca şeyler, doğru şeyler.

Dylan'ı keşfetmeye nereden başlamalı? Onunla hiç tanıştınız mı?

Son albümü "Love and Theft"le başlanıp oradan devam edilebilir. Dört yıl önce Glastonbury festivalinde tanıştık. Bad Seeds olarak oradaydık, Dylan da vardı. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu, treylerimin eşiğinde suyun yükselişini seyrediyordum. Treylerimin içine kadar gelmişti. Bir şimşek çaktı, kafamı kaldırıp yukarı baktım, rüzgarlığının kapşonu kafasında bir adam küçük bir botla bana doğru geliyordu. Su iyice yükselmişti. Kapşonlu adam botuyla yanaştı ve başparmağının tırnağı uzun elini uzattı. Yumuşak, soğuk, fakat müşfik ve cömert bir eldi. Adam Bob Dylan'dı. "İşlerini seviyorum" dedi ve cevap vermeme fırsat bırakmadan döndü, treylerine doğru kürek çekmeye başladı.

PHILIP GLASS

Ravi Shankar

Onu ilk defa Paris'te tanıdım, 1964 veya 65'ti. "Chappaqua" adlı filmde onun asistanı olmuştum. O günden beri dostuz –bir albüm bile yaptık birlikte. Birkaç hafta önce görüştük. Ravi, müzikal gelişmişliğin abidesidir. Gerek besteciliği gerekse icracılığıyla onu kendime örnek aldım. Ve Ravi sayesinde, bir bestecinin müzik dünyasında nasıl aktif bir unsur olabileceğini gördüm. Dünyanın daha iyi bir yer olabilmesi için bir sanatçıya düşen sorumluluğun hep farkındaydı ve elinden geleni ardına koymadı. Bangladeş konseri bunlardan biriydi. Doğrudan müzikal olarak, Batı dışı müzikle iştigal etmeye başladıktan itibaren müziğim radikal bir değişim geçirdi. Müziğin kendine özgü dilinin farkına varmamı sağlayan Ravi'ydi. Onun sayesinde müziğin ritmik yapısının müzik dilinin taşıyıcısı olduğunu kavradım. Ravi beni hiçbir düzeyde hayal kırıklığına uğratmadı. Dost olarak, müzisyen olarak, öğretmen olarak ve insan olarak birçokları için hiza oldu.

Çeviren: **Y.G.**

CHUCK D.

James Brown

Birçok müzikal ilahım var, ama listenin başındaki isim James Brown. Dünyanın en funky adamı. "Say It Loud, I'm Black, I'm Proud" (Yüksek sesle söyle: Siyahım, gururluyum) adlı şarkısı beni "zenci değilim, siyahım" demeye ikna etti. O zamanlar siyahlara zenci denirdi, James Brown kalktı, "siyah olmak utanılacak bir şey değil, aksine harika bir şeydir, bunu yüksek sesle söyleyelim" diye haykırdı.

Küçüklüğümden beri ona hayranım. Las Vegas'ta B.E.T. ödüllerinde tanıştık, benim işlerimi takip ettiğini söylediğinde nutkum tutuldu. Soyunma odasındaydık, herkes ekrana bakıyordu. James Brown'ın arkasında olduğumu farkettiğimde, yumruk yemiş gibi oldum. Sırtına dokun-

dum, "afedersiniz Mr. Brown" dedim. Döndü. "Benim adım Chuck D." dedim. Bir "yaaa" çekti, sonra da klasik James Brown haykırışına geçti. Şarkılarımı sevdiğini söylemesi, resmen ayaklarımı yerden kesti.

özel gitar ve davul dersleri

20 yıllık deneyimli hocadan

PENA STİLİ ÖZEL GİTAR DERSLERİ

Rock, Blues, Country, Jazz, Heavy Metal, Pop... severler için geniş kapsamlı eğitim

Ders müfredatı:

- Nota eğitimi ve solfej
- Senkron ve kondisyon çalışmaları
- Ustalardan örnek parçalar ve sololar
- Harmony eğitimi
- Harmonik ve melodik analiz
- Akor-gam ilişkileri
- İmprovisation tekniği
- Aranjman tekniği

Konularıyla ilgili yüzlerce metod

Ayrıca sıfırdan başlayanlara özel eğitim ve pratik çalışmalar

NOT: Özel anlaşmayla evlere gidilebilir.

Nautilus'un davulcusundan

ÖZEL DAVUL DERSLERİ

Rock, Jazz, Blues, Heavy Metal, vs. tarzlarında çok sağlam temellerle eğitim arayışındaysanız...

İZİ Eli 'Nautilus' *Tel: (0212) 241 62 61 - 231 45 21*
Geniş bilgi için: www. geocities.com/izieli

Anoushka Shankar

Ravi Shankar ve Anoushka Shankar. Baba ve kız. Ve babadan kıza geçen müthiş köklü bir gelenek. Sitarın tellerinde bin yıllık geçmişten geleceğe uzanan bir arayış. Hint müziğinin ustalarını Anoushka'nın bir konseri vasıtasıyla Roll'a buyur ediyoruz...

BABAM ve USTAM

Hint müziğini dünyaya tanıtan efsanevî sitar ustası Ravi Shankar'ın kızı Anoushka Shankar'ın adını geçen kış gittiğim bir Hint müziği konserinde duymuştum. George Harrison'ın şu laflarını okuduğumda merakım iyice arttı: *"Çoğu insan belli bir müzik aletini iyi çaldığı için müzisyendir. Enstrümanı çalmaya başladıkları anda müzik varolur. Ama benim için Ravi müziğin ta kendisi. Sanki hasbelkader sitar çalıyormuş gibi... Anoushka için de aynı şeyi hissediyorum. Onda da bu öz var. Sitar değil de banjo da çalıyor olabilirdi, hiç farketmez. Anoushka da müziğin ta kendisi."*

Londra'da doğup California'da büyüyen Anoushka, bugüne kadar "Anoushka" ve "Anourag" isimlerinde iki albüm yayınlamış; turnelere de çıkıyormuş. Ayrıca geçen yıl içinde çıkardığı "Live At Carnegie Hall" isminde bir de konser albümü var. Tümünde sitarıyla babasının eserlerini seslendiriyor. Henüz 20 yaşında olmasına rağmen, babası tarafından özel ve yoğun eğitim gördüğü için, müzik olgunluğu ve yetenekleriyle dünyanın önemli sitar ustalarından biri olacağına kesin gözüyle bakılıyor. (Geçen sene izlediğim konserde Trilok Gurtu'yla beraber çalan kemancı Shankar'la bu sitarcı ailenin arasındaysa bir ilişki yok.)

Ravi Shankar kızına kadar uzanan geleneğin kademelerini şöyle özetliyor: *"Anoushka'yı eğitmeye karar vermemin nedeni, kızım olması değil, inanılmaz yeteneği. Babadan (kendi gurusu Alaaddin Han) ne öğrendiysem kendi içimde analiz ettim ve mümkün olduğunca bilimsel bir hale getirmeye çalıştım. Yetenekli öğrenciler en kolay neyi, nasıl anlar diye düşündüm. Eski geleneği korurken bugünkü eğitimin faydalarından da yararlandım. Eskiden bizim müziği notalara dökmemiz ya da kayıt etmemiz yasaktı. Niye böyle diye düşündüm. Zamanında öğrenip de farkında olmadığımız şeyleri somutlaştırmak için yazma ve kayıt etme yöntemini de eğitimin içine kattım..."*

Anoushka, *"babam bana övgüler düzmez, beni başkalarına övdüğünü duyuyorum, ama doğrudan bana bir şey söylemez"* diyor ve ekliyor: *"Hayatımın çoğu Hindistan dışında geçti. Aslına bakarsanız, Hint müziği dünyasının çok dışındayım ve neler olup bittiğini bilmiyorum. Ülkeme sadece konser zamanı gidiyorum. Bu yüzden müzik eğitimim temel olarak babamdan ibaret."*

Konser salonu görkemli Sanders Theater, Harvard kampüsü kenarında, tek başına bir blokta, Amerikan iç savaşında ölen

Harvard'lı öğrencilerin anısına 1870'lerde konser salonu olarak yapılmış. Dışı taştan, içi tümüyle ahşap ve vitray süslemeleriyle tarihî bir kiliseyi andırıyor. Salon yarım daire şeklinde yükselen bir anfi. Koltuklar tahta sıra üstü eski deri kaplı, sahnenin arkası ve duvarlar tümüyle ahşap işlemeli. Bu türden akustik ve küçük konserler için ideal bir mekân. Seyirci de bu ortama yakışır bir şekilde, her yaştan iyi müzik meraklısı, iyi giyimli "senfoni" seyircisi.

Işıklar kararıyor ve müzisyenler teker teker sahnenin ortasındaki siyah dikdörtgen platform üzerine çıkıyor. İki tablacı Bikram Ghosh ve Tanmoy Bose, yakın iki köşede yüzleri birbirine dönük, seyirciye profilden oturuyorlar, arka iki köşedeyse ortaya dönük oturan iki tamburacı. Hepsi geleneksel uzun eteklikli beyaz Hint elbiseleri içindeler, yalınayaklar ve bağdaş kurup yere oturuyorlar. En son Anoushka sahneye çıkıyor. Parlak yeşil-mavi-sarı desenli törensel uzun bir elbise içinde göz kamaştırıcı bir Hint güzeli. Platformun tam ortasına sitarıyla yere oturuyor; o da yalınayak. Uzunca bir süre enstrümanlarını akort ediyorlar, kısa bir selâmdan sonra Anoushka ilk parçanın adını anons edip çalmaya başlıyor.

Parlak yeşil-mavi-sarı desenli törensel uzun bir elbise içinde göz kamaştırıcı bir Hint güzeli. Platformun tam ortasına sitarıyla yere oturuyor, yalınayak.

Hint müziği, "raga"lar üzerine kurulmuş. Raga, çalana yön veren genel bir melodi formu. Her raganın değişik müzik teması, "rasa"sı var ve bunun üzerine bir de her raganın vuruş sayısını ve iniş çıkışlarını belirleyen komplike bir "tala" sistemi. Bu müziğin notayla yazılmadığı, ustadan çırağa (Anoushka örneğinde babadan kıza) direkt öğretilerek geçtiği ve belli bir raga çerçevesi içinde nerdeyse yüzde 90 emprovizasyona izin verdiği göz önüne alındığında, sitar ve tabla ustalığının ne demek olduğu daha da anlaşılıyor: *"Bazı parçalarda doğaçlama yapabilmemi sağlayan bölümler var. Ama raganın çok sıkı kuralları vardır. Bu kurallar içinde yeni ve ilgi çekici bir şey yapmak zordur. Doğaçlama yapacaksanız bile, raganın temel kurallarını bozmadan yapmanız gerekir. Hiçbir zaman özgür değilsiniz yani."* Böyle diyor Anoushka.

Tambura minik sitar gibi bir alet. Sağ diz üzerine dik olarak konup, omuzla dayanarak kontrbasa benzer şekilde parmakla çalınıyor, parçadaki arka plan seslerini çıkarıyor. Bu iki tamburacının isminden hiçbir yerde bahsedilmiyor. Anoushka'nın neredeyse boyu kadar büyük dev sitarını da sahneye taşıyıp getirenler bu tamburacılar... İlk parça yavaş ritmli; tamburalar sessiz, tablalar mütevazı. Anoushka dev sitarı büyük bir rahatlık ve enerjiyle çalıyor ve her halinden müziği içinde hissettiği, yüzündeki sürekli gülümsemeden de çok eğlendiği belli. İkinci parçada müzik biraz hızlanıyor ve Anoushka gülümseyerek tablacılarla "atışmaya" başlıyor. Daha sonra tablacılar birbirleriyle biraz atışıyorlar. Yaklaşık 15 dakika süren parçaların aralarında önce oturduğu yerden ellerini birleştirip Hint usûlü selam veriyor, sonra sitarını tekrar akort ediyor ve ne tür bir ragayı hangi talayla çalacağını kısa anonslarla söylüyor. Anoushka'nın son derece hızlı ve ritmik yorumları, daha önceden dinlediğim sitar müziklerinden epey farklı. Hatta bazen gitar ya da bağlamayı hatırlatıyor.

Güney Hindistan'dan iki parçayla devam ediyor konser. Parça aralarında tablacılar çekiçle ayar yapıyorlar ve parmaklarına pudraması bir toz sürüyorlar. İkinci yarının üçüncü parçasında tablacılar ön plana çıkıp atışmaya başlıyorlar. Anoushka sadece hafif ritm tutarak, gözleri ve tebessümüyle bir sağdakine bir soldakine söz vererek sanki ortalığı kızıştırıyor. Epey uzun süren bu yüksek enerjili atışma sırasında tablacıların parmaklarını görebilmeye imkan yok. Bir ara ikisi de çalmayı bırakıyor ve kısa bir süre ağızlarıyla tabla sesini taklit edip atışmaya devam ediyorlar, daha sonra gene tablalar karşılıklı konuşuyor. O ana kadar uslu oturan seyirci, birden alkışlara başlıyor.

Melodik bir son parçadan sonra ayağa kalkıyorlar, yan yana selam verip çıkıyorlar. Israrlı alkışlar üzerine iki kez daha sahneye çıkıp selam veriyorlar, ama malesef başka parça yok. İki saat süren bu ideal pazar akşamı konserinden, ilerde belki Ravi Shankar'dan daha da ünlü olacak bir ustanın çok başarılı gösterisini izlemiş olmanın doygunluğuyla çıkıyoruz.

Tuncay Günlük

→31

babylon Temmuz'02

babylon-ist.com

9. Uluslararası İstanbul Caz Festivali

Maharaja (Rajastan)

5 Temmuz Cuma
6 Temmuz Cumartesi

Jane Monheit (New York)

9 Temmuz Salı

Claudia Acuña (New York)

10 Temmuz Çarşamba

Esbjörn Svennson Trio (Stokholm)

11 Temmuz Perşembe

Antibalas (New York)

12 Temmuz Cuma
13 Temmuz Cumartesi

Sarah Jane Morris (Londra)

17 Temmuz Çarşamba

Mori Boine (Oslo)

18 Temmuz Perşembe

Los De Abajo (Meksiko City)

19 Temmuz Cuma
20 Temmuz Cumartesi

İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT VAKFI
ULUSLARARASI İSTANBUL CAZ FESTİVALİ
CAZ

Festival sponsoru: Garanti CAZ

Babylon konserleri sponsoru: DURU ARKO EVYAP

Şehbender Sok. No:3 Asmalımescit Tünel Beyoğlu 80040 İstanbul
Tel: (212) 292 73 68 e-mail: babylon@turk.net
Babylon bir Pozitif Titreşimdir. pozitif-ist.com

Radikal Terminalstanbul Türk•Net Radyo Eksen "Açık Radyo." shipshak Wall Mimeray

Massive Attack][EYLÜL

Bristol sound'un en yüklü grubu Massive Attack, bir değil, iki fire birden verdi: Mushroom gruptan ayrıldı, Daddy G'den de ses seda yok. Fakat o "resmen" ayrılmış değil; muhtemelen, 3D'nin stüdyo işlerini bitirmesini bekliyor. Yeni seslerin, yeni ritmlerin mucidi, son on yılımıza damgasını vuran ekip, ataklarına yine de devam ediyor. Tek kişilik grubun sırrını "üç boyutlu" 3D anlatıyor...

3D: Bugün Massive Attack her şeyden önce benim. Bir önceki albümümüz "Mezzanine"in kayıtları esnasında, Daddy G ve ben Mushroom'la kavga ettik ve o da birkaç ay sonra grubu terketti. Durumda pek bir değişiklik olmadı: Hepimiz biliyoruz ki, stüdyoda pek bir işe yaradığı yoktu. Öyle olunca, Daddy G hakikaten "daddy" olmaya karar verdi. Bu babalık halleriyle, grupla arasına mesafe koydu ve sonunda da ortadan kayboldu. Onu artık neredeyse hiç görmüyorum. Kafasında müzikten başka şeyler var, dolayısıyla bu albümün müzik işini ben elime aldım. Daddy G'yle aramızda bir kopma dahi yaşanmadı; sadece yavaş yavaş kendiliğinden ve önüne geçilemez bir kayma oldu. Ama geri geleceğini sanıyorum, özellikle de sahneye çıkacağımız zaman...

Şu an itibarıyla, grup benden ibaret, prodüktör de Neil Davidge. İşin can sıkıcı tarafı şu: Stüdyoda hep ben ötekilerle kavga edip dururdum, şimdi kendi kendimle dalaşmak zorundayım. Şizofrenimle başa çıkmak için hiç de iyi bir durum değil. *(gülüyor)* Bütün hıncımı Neil'den çıkarıyorum; ona hayatı zindan etmeyi kendime görev biçtim.

Neil açısından bu çalışma "Mezzanine"den daha da kötü. Tutmaya karar verdiğimiz her şarkının birbirine benzer en az yarım düzine versiyonu var... O bütün bunlarla boğuşurken, ben de zamanımı Playsation'da futbol oynayarak geçiriyorum. Bütün oyunları ezbere biliyorum... Nadir rastlanan bir durum, ama şu sıralar kendimi hakikaten mutlu, özgürleşmiş hissediyorum.

Şarkıların kayıtlarını aşağı yukarı bitirdik gibi; albümün miksajını haziranda yapmayı planlıyoruz. Her şey yolunda giderse, plak şirketi bizim tempomuza ayak uydurmaya hazırsa, eylülde çıkmış olur. Şimdi sekiz şarkı neredeyse tamamen bitmiş durumda. Daha ham halde olan dört şarkı var... Bu 12 parçanın on tanesini albüme kesin koyarız... Başlangıçta, "Mezzanine"de olduğu gibi, biz kayıtları yaparken bir gruptan çalmasını istemiştik. Üstüne çalışılmış, işlenmiş bu sound'lardan şarkıları oluşturmayı düşünüyorduk. Ama karşımızda seksen tane şarkının iskeletini bulduk. Bugüne kadar, Massive'de tam tersi bir çalışma tarzı benimsemiştik: Cılız, oturmamış bir takım fikirlerle stüdyoya giriyorduk ve bu

bakınız

Massive Attack onuncu, onyedinci, yirminci, otuzdördüncü ve ikinci özel sayımızda konuklarımız arasındaydı.

"Eğer 'Blue Lines' zihinlere damgasını vurduysa, bunun nedeni, 90'ların başında, insanların patlayıp parçalanmaktan başka bir şey düşünmedikleri rave zamanında ortaya çıkmasıdır. Kimse bu denli melankolik bir soul'un geri döneceğini düşünmemişti." (sayı 20, haziran 98)

LDe GeL

ilk sezgilerimizin etrafında şarkıları örüyorduk. Şimdiyse, nereden tutacağını bilemediğin bir fikirler yığınının karşısındaydık. Bu şarkılara mesafe almamız, biraz uzaklaşmamız gerekti. Ancak, bunu Bristol'de ya da İngiltere'nin batısında, hatta İngiltere'de yapmak söz konusu bile olamazdı.

Biz de bütün bantları koltuğumuzun altına aldığımız gibi kura çekmek üzere Barbados'a gittik. Hesaplar plak şirketinden, tatil gibi, değil mi? Ama bunun acısını bizden çıkarmanın bir yolunu bulurlar... *(gülüyor)* Bristol'deyken bu şarkılar üzerinde ilerledikçe, "Mezzanine"de yaptıklarımıza daha da çok benziyordu. Dolayısıyla yeni baştan başlamamız, albüme yeni bir renk bulmamız gerekiyordu. Sonuçta, daha fazla bilgisayar programı ve elektronik olacak. Sound'a gelince, "Mezzanine"le "Protection" arasında olduğunu sanıyorum. Daha az bateri, daha az break, daha fazla sample ve seslerini bozduğumuz tuhaf enstrümanlar olacak.

Bir yılı aşkın süredir aslında yerimizde saydık. Albüm ancak son sekiz ayda şekillenmeye başladı. Tam Noel öncesinde artık ağlaşıp durmayı, şikayet etmeyi bırakıp harekete geçmeye karar verince, süreci tetikledik. Bir türlü ifade edilemeyen bu fikirlerden kafamızı tamamen boşaltmamız gerekiyordu. Yeniden resim yapabilmek, internet sitemizle, albüm kapaklarıyla uğraşabilmek için biraz sükûnete ihtiyacım vardı. Sound'umuzu ve eski alışkanlıklarımızı değiştirebilmek maksadıyla kendi seslerimizi de yenilemeye karar verdim –yine bir parçada söyleyecek olan sadık Horace Andy hariç. Yine Liz Frazer'la, Cocteau Twins'le çalışmayı arzu ediyordum. O da Bristol'de oturuyor, ama kendine nasıl bir yol çizeceğini tam olarak bilemiyor... İlerleyelim, geçmişimizle bağları koparalım istiyordum. Bu nedenle de Horace ve benim için birlikte çalışmak giderek daha zorlaşıyor; tekdüzeliğe, alışkanlıklara düşmemeyi nasıl başaracaksın? Benim sorunum, çabuk usanmam. "Blue Lines"dan sonra, hiphop bazlı bir albüm daha kaydetmek istemiyordum kesinlikle, yapacağımızı yaptığımız duygusundaydım... Her albümden sonra, deneyselliğe dönme ihtiyacı duyuyorum. Müzisyen olarak kendimi rahata alıştırmak istemiyorum. İlerleme kaydedebilmek için, bu dördüncü albümde yeni seslere ihtiyacım vardı. En büyük yenilik Sinead O'Connor'ın gelmesi oldu. Bize hakikaten güzel bir sürpriz yaptı, çok etkileyici. Daha öncekilerden çok farklı bir şekilde söylüyor, çok incelikli, ustaca, iten ve insanın içine işleyen bir tarzda... Bugüne kadar birlikte çalıştığı prodüktörler sesini bir abartıya, sahne gösterisine doğru zorlamışlardı. Bizse, tam tersine, daha kırılgan, daha şahsî bir sound elde etmek için ona çok katı sınırlar koyduk.

Bir başka şarkıcı da, soul şarkıcısı Carleen Anderson'un kızkardeşi Jhelisa Anderson. Çok soul ve olağanüstü şarkılarını tamamlaması için Amazonlardan gelmesini sabırsızlıkla bekliyoruz. Ayrıca, New Yorklu rapçi Mos Def'le de bir parça yaptık, ama bu albüm için değil, "Blade 2" filminin soundtrack'i içindi. Hiç karşılaşmadık bile, her şey uzaktan uzaktan, mektuplaşarak oldu. Buna rağmen, yaptığımız en hoş ortak çalışmalardan biri olarak kalacak, çünkü onun fikirleriyle bizimkiler birbirinin içine çok iyi geçti. Sözleri, söyleyişi dert etmemek, hepsinin gökten gelmesi ne mutluluk! Birlikte çalışmayı en çok isteyeceğim kişiler Tom Waits ve Nina Simone, ama mümkün olmadı.

Bu senenin başında, projelerimden biri sadece bu albümü bitirmek değil, aynı zamanda sahneye de dönmekti. Ama her bir konserin görsel ve müzikal açıdan bir olay olmasını istiyorum. Albümün bütün malzemesini, verilerini sahneye taşıyıp onları canlı olarak işlemeyi, yeniden mikslemeyi düşünüyoruz. Yaz festivallerini hiç kuşkusuz kaçıracağız, ama eylülde sahneye dönmüş oluruz.

Şu anda grup benden ibaret. Nadir rastlanan bir durum, ama şu sıralar kendimi hakikaten mutlu, özgürleşmiş hissediyorum.

Çeviren: ***Alican Tayla***

BABYLON JUKE-BOX
Vol.1 Electronic Grooves

UNIVERSAL

4 Hero	Conceptions_5.41
Stereo Mc's	Breeze_4.28
Nils Petter Molvaer	Merciful_5.59
Courtney Pine	The In-Sence Song_6.01
Femi Kuti	Sorry Sorry_7.34
US 3	You Can't Hold Me Down_4.24
Serge Gainsbourg	Lola Rastaquouère_5.02
Talvin Singh	Mustard Fields_8.22
Oojami	Desert Fish_5.04
Krust	Tribute_6.02
Bugge Wesseltoft	You Might Say_6.02
Wax Poetic	Angels_4.53

BABYLON VE TÜM MÜZİK MARKETLERDE / KASET & CD

babylon

KURUMSAL SPONSORLAR:

Radikal Terminalstanbul Türk•Net Radio Xi-gen FM 93.9 İstanbul "Açık Radyo." 94.9 shipshak Wall Mimeo

alo! / Marianne Faithfull

15 Temmuz Pazartesi tarihî bir gün: İstanbul için Marianne Faithfull vakti. "Kissin' Time"la bir kez daha ispat-ı vücut eden "femme totale"ı İstanbul konseri arifesinde Paris'te yakalayıp "alo" dedik, yeni albümden girdik, "femme fatale" hikayesinden çıktık; bavulunda hangi şarkılar olduğunu kurcaladık, dört dörtlük bir konserin sözünü aldık...

Femme FATALE DYLan

Birkaç yıl önceki söyleşimizde, günün birinde Türkiye'de konser vermek istediğinizi söylemiştiniz. O gün geldi sayılır, neler hissediyorsunuz?

Marianne Faithfull: Çok heyecanlıyım, memnunum, meraktayım. İple çekiyorum. Bu konserin gerçekleşeceğine hiç ihtimal vermiyordum aslına bakarsanız.

İstanbul denince aklınıza ne geliyor, nasıl bir resim, ne tür imgeler, çağrışımlar doğuyor?

İskenderiye geliyor... Eski, antik dünya. Haçlı seferleri, Roma, Bizans, Türkler... Ve şimdi Türkiye... Hep gelmek istemiştim, ama bir türlü fırsat bulamadım.

Pulp buradaydı...

Öyle mi!.. Nasıldı konserleri?

Çok iyiydi... Yeni albümünüzde de parmak izleri var...

Onlar hakkında sadece iyi şeyler söyleyebilirim. Harikaydılar; bu albüme katılmalarından büyük memnuniyet duydum, sanırım onların da hoşuna gitti.

Birçoklarına göre albümün hit şarkısı, Jarvis Cocker'ın elinen çıkan "Sliding Through Life On Charm"...

İnanır mısınız, yirmi yıldır vardı o şarkı aklımda, fakat adından öteye gidemiyordum; bir türlü sözleri bir araya getiremiyordum. En sonunda bu şarkıyı kim yazabilir diye düşünmeye başladım, Jarvis geldi aklıma, gönlüme göre ancak o yazabilir diye düşündüm. Çok yetenekli bir söz yazarı, "Sliding Through Life On Charm" bence de albümün en güzel şarkılardan biri...

Sizin gözdeniz hangisi?

Bütünü çok seviyorum. "Sliding Through Life On Charm"ın niye çok beğenildiğini tahmin edebiliyorum. Öncelikle, yazan ben olmadığım için. *(gülüyor)* İkincisi, gerçekten olağanüstü bir söz yazarı olan Jarvis'in benim hakkımda bir şarkı yazmış olması. Bu tuhaf bir durum. Nasıl becerdiğini aklım almıyor, sanki ben yazmışım gibi: O kadar içerden, o kadar yakından... Sözleri gördüğümde şaştım kaldım. Zihnimi okumuş gibiydi. Böyle bir şeyi ancak onun gibi biri yapabilirdi.

O şarkıdaki "Marianne eğer erkek olsaydı, insanın hayatını duvara nasıl işediğini gösterirdi hepinize" dizesi ıskalanır gibi değil...

Nefis, değil mi? O şarkıda bayıldığım üç dizeden biri o. Öteki ikisi "Ne fahişeyim, ne metres, ben esin perisiyim" ve "ifrada kaçmanın ne olduğunu görmem lazımdı". Şarkının finalini de çok seviyorum. "Zaten üstünde olmak istemediğim heykelden zarafetle aşağı kaymak". Her şeyi anlatıyor. Son derece dürüstçe ve meydan okurcasına. Tam hissettiğim gibi...

"Kissin' Time"ın en çarpıcı şarkılarından biri de Beck'le birlikte yaptığınız "Sex With Stangers".

(gülüyor) O şarkıyla epey oynaştık. *(gülüyor)* Elbette, kelimesi kelimesine yorumlamamak gerekir, bunu söylememe bile gerek yok herhalde. Bugünün dinleyicileri geçmiştekinden çok daha rafine. *(gülüyor)*

"Sex With Strangers"ı dinlerken ister istemez "Strangers In The Night" da insanın dilinin ucuna geliyor...

Ya, gördünüz mü! *(gülüyor)* Öyle bir öge de var tabii ki. Ne tuhaf, bir dakika kafamı toparlayayım. Çok güzel bir analoji bu. "Strangers In The Night"ı çok severim. Bu albümün seksi olmasını istiyordum, gerçekten çok istiyordum. Beck sözlere bayıldı. Ne yapması gerektiğini derhal kavradı.

"Strangers In The Night" çok romantik bir şarkı. Gerçi "Sex With Strangers" da romantik, ama farklı bir biçimde. Biri 1950'lerin halet-i ruhiyesi, diğeriyse tam bugünün hissiyatı.

"Strangers In The Night"la "Sex With Strangers" arasında nasıl bir halet-i ruhiye farkı var sizce?

"Sex With Strangers" çok daha karanlık bir şarkı. "Strangers In The Night" çok romantik bir şarkı. Gerçi "Sex With Strangers" da romantik, ama farklı bir biçimde.

O fark, saat farkı mı?

Elbette. *(gülüyor)* "Strangers In The Night", 1950'lerin halet-i ruhiyesi değil mi? Ya da belki de erken 60'lar... "Sex With Strangers"sa tam bugünün hissiyatı.

"Kissin' Time" da öyle mi?

"Kissin' Time"a bayılıyorum. Benim bir numaralı gözdem o. Gerçek zamanda, gerçek müzikle ve gerçek müzisyenlerle yapılmış bir şarkı.

"Kissin' Time"ın yaratıcılarından Alex James (Blur), sizin sesinizi "blues'un ta kendisi" diye tarif ediyor...

Harika iltifat!.. "Kissin' Time" yazdığımız ilk şarkıydı. İki yıl oldu ama, asırlar öncesiymiş gibi geliyor bana. Alex ve Damon (Albarn) gerçekten yürek dağlayan bir şarkı yapmak istemişlerdi.

Dr. John'dan esintiler var gibi...

Daha fazlası. Dr. John müthiş bir ruh. Çok da iyi dostumdur ayrıca. "Strange Weather"da çalmıştı... Fakat yanlış anlamayın, "Kissin' Time"ın Dr. John şarkılarının kalibresinde olduğunu iddia etmiyorum. Öyle olmadığını biliyorum. Dr. John, Dr. John'dur. *(gülüyor)* Bizim ulaşmak istediğimiz nokta oydu.

O şarkıda "kendimi sınıyorum" diye bir dize var. Bu, albümün tamamı için geçerli olabilir mi?

Şu andaki hayatıma dair bir sınama olduğuna kuşku yok. Bu tür şeyler, biliyorsunuz, insanın ağzından kaçar... En azından benim için böyle. Ancak yaşadığım şeyleri yazabiliyorum. "Kissin' Time" birçok bakımdan bir tefekkür şarkısı. Birebir bana dair değil illâ, "Sliding Life On Charm" ise tamamen bana dair.

"Like Being Born" da öyle değil mi?

O bir aşk şarkısı. Yazdığım ilk aşk şarkısı.

Babanızı ve annenizi anlattığınız bölümler, Oscar Wilde'ın güzel bir

34→

sözünü hatırlatıyor: "Bütün kadınlar eninde sonunda annelerine benzer; bu onların trajedisidir. Hiçbir erkek annesine benzeyemez; bu da onların trajedisidir..."
A, evet, bunu hatırlıyorum. Harika bir epigram. Ama bütünüyle katıldığımı söyleyemem. Kısmen annemiz, kısmen de babamız gibiyiz. Bu da zaten şarkıya yansıyor. Ama "Like Being Born" sadece annemi, babamı anlattığım bir şarkı değil.

Giderek annenize benzediğinizi düşündüğünüz oluyor mu hiç?
Anneme hep çok benzemişimdir; annem gibi yetiştirildim, fiziksel olarak da annemi andırırım. Ama zaman geçtikçe babama benzemeye başladım gibi geliyor bana.

"Bu da sizin trajediniz" denebilir mi?
Babam müthiş bir adamdır. Annem de harikadır, ama iflah olmaz bir alkoliktir. Dolayısıyla, ikisi arasında bir tercih yapmak durumunda olduğumda, babamdan başka bir seçeneğim yoktu.

Demin "yazdığım ilk aşk şarkısı" dediniz. Gerçekten öyle mi?
Aynen öyle. Ve bundan büyük gurur duyuyorum.

Bu çok şaşırtıcı; bunca yıl ve ilk aşk şarkısı...
Evet öyle. *(gülüyor)* Çok zaman aldı, ama sonunda yazdım işte. Demek 25 yıl beklemem gerekiyormuş.

Gerçek bir insana hitaben mi yazdınız?
Evet. Bu kadar uzun zaman sonra bulduğum aşka...

Kim bu şanslı adam, ismini söylemenizde mahzur var mı?
O bende kalsın. Özel hayatımı kendime saklı tutmak tutmak istiyorum.

"Song For Nico"ya geçelim isterseniz. O şarkı nasıl doğdu?
Nico'nun çok hüzünlü bir hayatı oldu. Ama bunun haricinde, çok güzel şeyler yaptı. Ne zamandır ona ithafen bir şarkı yazmak istiyordum. Çünkü şarkıları, şarkıcılığı hakettiği takdiri görmüyor. Ayrıca, tahmin edebileceğiniz gibi, yıllarca benim için "ne trajik bir hayat" dendi durdu. "Marianne Faithfull trajedisi." Bundan çok usandım, madem öyle dedim, buyrun size gerçek bir trajik hayat. Evet, benim hayatım epey inişli çıkışlı oldu. İnişleri hiçbir zaman reddetmedim, ama bütününe baktığımda harika bir hayatım oldu. Harika bir annem ve harika bir babam oldu. Çok şanslıydım. Üst orta sınıftan, hali vakti yerinde bir ailenin kızıydım. Başıma açtığım belalar oldu, sonra bunlardan sıyrıldım. İşte buradayım, şimdi sizinle konuşuyorum, İstanbul'a gitmeye hazırlanıyorum.

The Guardian'da yeni albümle ilgili yapılan bir değerlendirmede, "Song For Nico"ya ilişkin şöyle deniyor: "Bu şarkı, kahramanının masum olduğunu ısrarla tekrarlıyor..."
Tabii, ben ona inanıyorum. İnsanlar her zaman davranışlarının bilincinde olmuyor. Otomatik olarak davranıyorlar. Benim şarkım Nico'nun hayat öyküsünü anlatıyor. Babası İkinci Dünya Savaşı'nda askerdi, Rusya cephesinde hayatını kaybetti. Nico gayrımeşru bir çocuk olarak dünyaya geldi, o günün Almanyasında bu cidden çok kötü bir durumdu. Annesi ona bakacak durumda değildi, feci bir yoksulluk içindeydiler. Nico çok güzel bir kızdı, o şartlardan kurtulma fırsatını bulduğunda kurtuldu ve Nico oldu. Onun niye bu kadar kötü biri olarak telakki edildiğini hiçbir zaman kavrayamadım. Yanlışı neydi? Kendisinden başka kimseye bir zararı dokunmadı. Ama, etrafındaki insanların ona bir sürü kötülüğü oldu.

Yazının devamı şöyle: "Masumiyet herkes için zorlu bir kavram..."
Ben şahsen hayatımda sadece tek bir tane tamamen kötü olan insan tanıdım. Ondan bile pek emin değilim. İnsanlar mutsuz, gergin, doyumsuz, ama kötü değil. Nico'nun berbat bir talihi vardı. İnsanların evrilmesi, bilinçlenmesi zaman alıyor. Bunu kendi hayatımdan biliyorum. *(gülüyor)*

Söz konusu yazıda bir de şöyle bir yorum var: "Şarkı, Faithfull'un hiçbir zaman prim vermediği türden, ikna edici olmayan bir duygusallık taşıyor."
Bilmiyorum, belki de öyledir. Kendimi öyle görmüyorum... Belki de melodi o duyguyu veriyor. Gerçekten sentimental bir melodi. Dave Stewart yazdı müziğini. Sözleri ona gösterdiğimde yüzü allak bullak oldu. Çok sevdiğim bir insandır, ama ataerkil bir tarafı var. Onu bertaraf etmek için duygusallığa yüklendi belki de.

Peki, "masumiyetin zorlu bir kavram" oluşuna ne diyorsunuz?
Benim kullandığım masumiyet kavramı Blake'in masumiyet anlayışı. Hepimiz masumuz, masum olarak doğuyoruz. Sonrası malûm. *(gülüyor)*

"Düşünen adamın femme fatale'ı"ymış! Kıçımın kenarı! Peki "düşünen femme fatale"a ne dersiniz? Niye öyle denmiyor? Bir iltifatmış gibi, ama aslında hakaret.

"Song For Nico" bir başka zorlu kavramı da akla getiriyor: "Femme fatale." Romancı Will Self, sizin "düşünen adamın femme fatale'ı" olduğunuzu söylüyor. Siz bu kavramı ve bu yakıştırmayı nasıl yorumluyorsunuz?
Bu femme fatale fikri bence ahmakça bir şey. Erkeklerin kendilerini denetleyemediğini, kendilerine hükmedemediğini, iradelerini kontrol edemediklerini ima ediyor. Buna inanmıyorum. Üstelik bir iltifat olarak söyleniyor, ben de femme fatale muamelesi görüyorum. Öyle olduğumu sanmıyorum. Femme fatale aynı zamanda metres'vari bir varoluşu, hatta bir tür lüks fahişeliği ima ediyor. Kesinlikle öyle olmadığımı biliyorum. "Düşünen adamın femme fatale'ı"ymış! Kıçımın kenarı! Peki "düşünen femme fatale"a ne dersiniz? Niye öyle denmiyor da, "düşünen adamın femme fatale'ı" deniyor? Bir iltifatmış gibi, ama aslında hakaret.

O şarkıda Alain Delon'dan da bahis var...
Evet, "orospu çocuğu" diyorum. Çünkü aynen öyle düşünüyorum.

Onunla "Motosikletli Kız"da oynamıştınız...
Evet, ama o herife tahammül edemiyorum. Nico'ya yaptıklarını öğrenince iyice sıtkım sıyrıldı. O film bir boka benzemiyordu. Ondan önce "Hamlet"te oynamıştım, çok iyi bir filmdi, onunla gurur duyuyorum.

"Motosikletli Kız" ilk gösterildiğinde neredeyse bütün eleştirmenlerden kırık not almıştı. Ama zaman içinde bir kült film haline geldi. Sebebi ne sizce?
Popüler kültür esrarengiz bir şey. Ama kült film olması "Motosikletli Kız"ın boktan bir film olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Yine de yönetmeni Jack Cardiff adına sevindim. Zaten o filmde bir cevher varsa, bunda en az pay sahibi olan Alain Delon'dur.

En son "Intimacy"de oynadınız, o nasıl geldi?
Patrice Chéreau'nun filminde oynamış olmaktan gurur duyuyorum. Çok iyi bir işti o film.

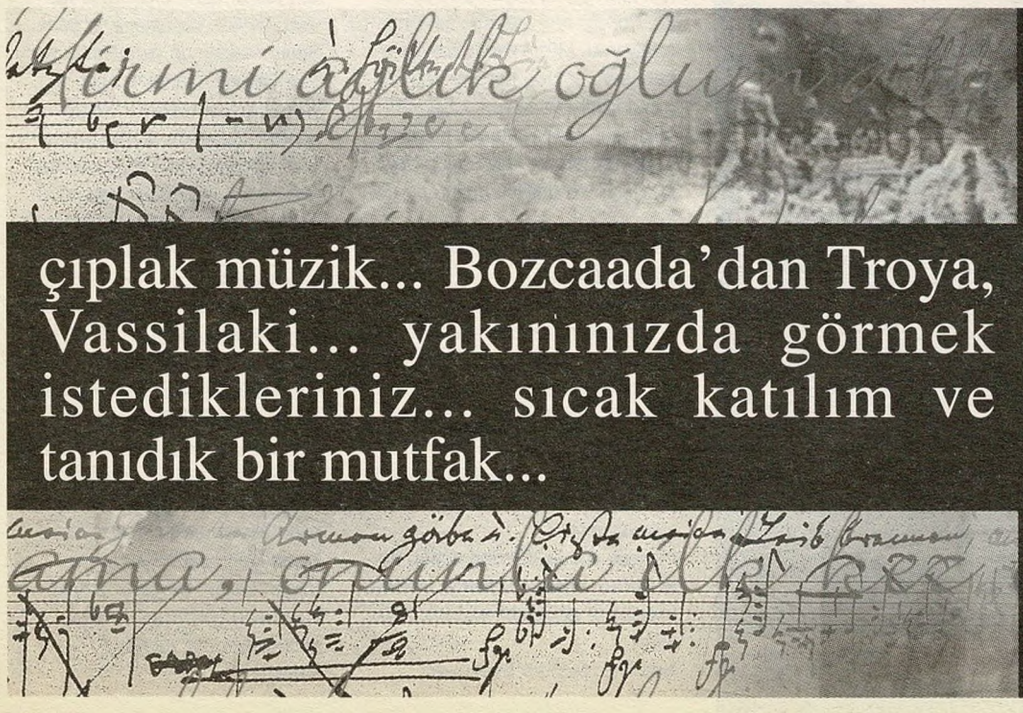
çıplak müzik... Bozcaada'dan Troya, Vassilaki... yakınınızda görmek istedikleriniz... sıcak katılım ve tanıdık bir mutfak...

PENCERE
CAFE≈RESTAURANT
İstiklal cad. Küçükparmakkapı sok.
No: 27 Kat: 3 Beyoğlu
Tel: 0212 249 02 45

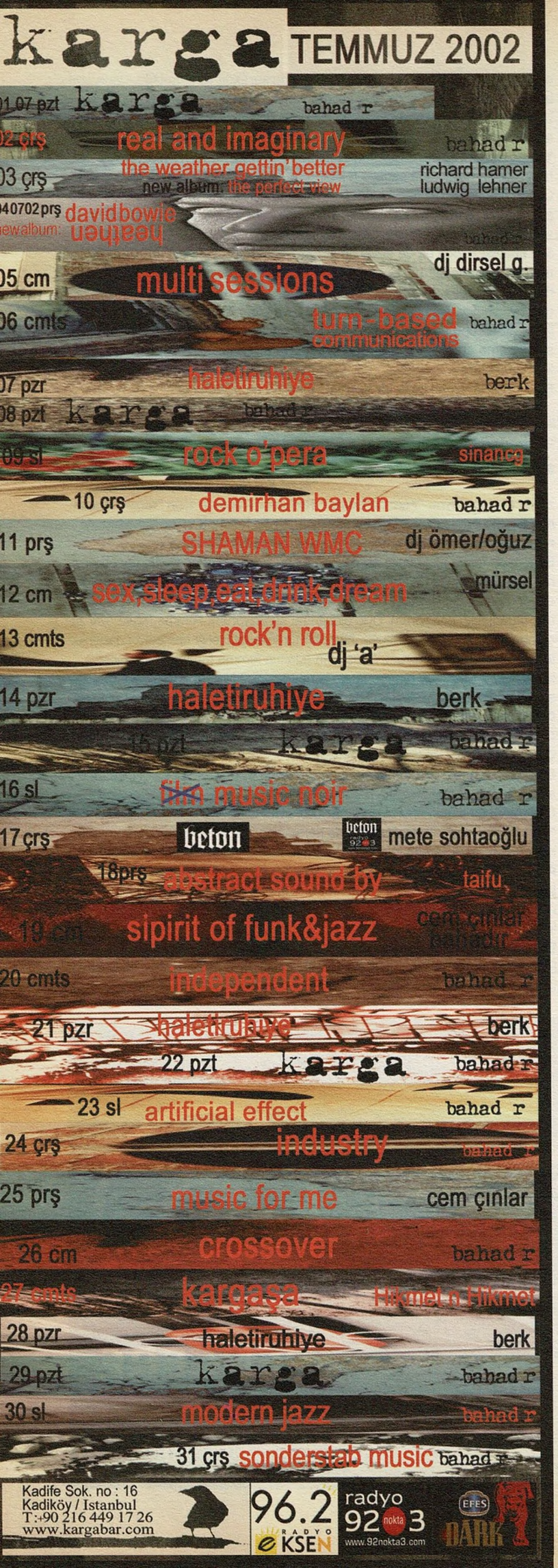

Filme konu olan hikayelerin yazarını, Hanif Kureishi'yi nasıl buluyorsunuz?

Çok yaratıcı bir kafa. Romanlarını çok beğeniyorum. Onun yazdığı şeyler insanları şoke ediyor, ama bana sorarsanız, olağanüstü bir yazar. Birçokları gibi ben de onu "Benim Güzel Çamaşırhanem"le tanıdım. Harikulade bir filmdi.

"Song For Nico"da Brian Jones'u da anıyorsunuz...

Nico onu çok severdi. Keşke birlikte mutlu olabilselerdi. Brian çok hüzünlü bir hikaye, ona girmeyelim şimdi.

Courtney Love, Rolling Stones'un ideal dizilişinin şöyle olduğunu söylüyor: Mick Jagger, Marianne Faithfull, Keith Richards, Anita Pallenberg.

(gülüyor) Kim siker Courtney Love'ı!

Nasihat almak için sizi aradığı doğru mu?

Yok canım, ne nasihati? Benimle tanışmak istedi. Onunla benzeştiğimizi düşünüyor her nedense. Tanıştığımızda çok farklı olduğumuzu anladı. Çok, ama çok mutsuzdu. Dürüstçe söylüyorum, ona çok şefkat duydum. Ve çok basit şeyler söyledim, nasihat sayılamayacak şeyler. İçkiyi bırak, smack'i bırak, kendine çekidüzen ver, falan filan.

Ona da femme fatale muamelesi yapılıyor...

Hiç alâkası yok. Cobain'in intiharına sebep Courtney değildi. Sebep, o çocuğu ölümüne çalıştırmalarıydı. Cobain şöhretten hoşlanmıyordu, ama o kadar üzerine gittiler ki... Altın yumurtlayan tavuktu çünkü. Cobain ona sunulan şeyleri istemiyordu. Müzik yapmasının sebebi şan, şöhret, para ve star hayatı değildi. Karısı ve çocuğuyla sakin bir hayat yaşamak istiyordu. Courtney femme fatale filan değildi. O gün de değildi, bugün de değil.

Yoko Ono için de hep aynı şey söylenegeldi...

Yoko, son derece zeki, entellektüel bir kadın. John onunla olmak için deli oluyordu. Bu tür yorumlara hiç kulak asmıyorum. Kurşunun üzerinde adın yazıyorsa, yapacak bir şey yok. Bunu bir kadına maletmek gerzeklik. Ataerkil bir zihniyet bu. Her şey bir yana, ben Yoko'yu çok severim.

Madem söz eskilerden açıldı, öyle devam edelim. Dylan'ın İrlanda konserine gittiğinizi okuduk... Nasıldı?

Hah işte: Femme fatale olan Dylan! Bana göre öyle.

Yeni albümünü dinlediniz mi?

Dinlemez olur muyum? Her yaptığını takip ediyorum. Yine olağanüstü bir iş çıkarmış ortaya.

En çok hangi şarkıyı sevdiniz?

Son şarkıyı. "Sugar Baby"yi. Benim için yazılmış olanı.

Geçen seferki söyleşimizde, en çok sevdiğiniz Hendrix şarkısının "And The Wind Cries Mary" olduğunu söylemiştiniz. İstanbul konserinde onu söylemeyi düşünür müsünüz?

Hayır, hayır. Onu hiçbir zaman söyleyemem. Bana yazılmış bir şarkıyı söylemek istemem.

"Sliding Through Life On Charm"ı söylüyorsunuz...

Evet, ama "And The Wind Cries Mary" Jimi'nin şarkısı. "Sliding Through Life On Charm" benim için yazıldı, ama o sonuçta Jarvis'le birlikte yaptığımız bir şarkı. Benim hakkımda yazılmış bir şarkıyı söylemek istemem, eğer ben yazmamışsam. Aslına bakarsanız, kendim hakkında da pek yazmam. Sadece kendi hakkımda şarkılar yapsaydım, sıkıntıdan patlardım. Bazen yazıyorum tabii, ama kendiliğinden çıkarsa. O da çok seyrek oluyor zaten.

İstanbul konserinizde hangi şarkılar olacak? Londra'da "Rich Kid Blues"dan "Kissin' Time"a, Faithfull tarihinde gezinmişsiniz. İstanbul'da da öyle mi olacak?

Yeni albümdeki şarkılar olacak tabii. Ama eskileri de ihmal etmeyeceğiz. "Broken English"ten birkaç şarkı allahın emri. "Rich Kid Blues"dan bugüne kadar hiç söylemediğim bir şarkı olacak. İstanbul'a çok güzel şarkılar getiriyorum, hiç merak etmeyin.

"Broken English"ten birkaç şarkı allahın emri. "Rich Kid Blues"dan da bir şarkı olacak. İstanbul'a çok güzel şarkılar getiriyorum, hiç merak etmeyin.

Söyleşi: **Y.G.**

temmuzun ettiği

Aya jet gibi girdik, aynen öyle devam ediyoruz. Önce, haziranı temmuza bağlayan iki festival: Aylardır hazırlandığımız H2000, Ömerli'de 3 Temmuz'a kadar sürüyor, Koç Kültür'ün ani gelişen Latin Müzik Günleri ise 1 Temmuz'da Haliç'te, Susana Baca konseriyle nihayetleniyor... Vee 5 Temmuz'da 19. İstanbul Caz Festivali başlıyor, 14 Temmuz'da ise tek gecelik Tuborg Modern Rock Festivali var. Bu yılki bombamız elbette yan sayfada gözlerinin içi gülen Marianne Faithfull... Ama mesela bir Los De Abajo, bir Vernon Reid daha mı az bomba? İşte bu ayki misafirlerimiz: Bu sayfadakiler "binlerce" İstanbullu için, Gayd sayfasındakiler ise "yüzlerce"si için...

Cake *14 Temmuz pazar* **Maslak Venue**

Gitar, bas, davul, nefesliler, espriler: Cake, son yılların en kıyak gruplarından. Buldukları kimyadan şaşmadılar, kimseyi şaşırtmadılar, her şarkılarını sevdirdiler. John McCrea'nın uykulu sesiyle söylediği mizahî-gerçekçi rock'n'roll, funky gitarlara, trompetlere karıştı, aynı basınçta devam ediyor. O gece uzun olacak, Cake'den önce Shed Seven, Wayne Hussey de sahne alacak. We will survive. *(Tuborg Modern Rock Festivali)*

Morcheeba

5 Temmuz cuma **Maslak Venue**

Yeni albümleri "Charango" ile sıcağı sıcağına Morcheeba üçlüsü... Şarkıcı Skye ve Ross biraderler, Britanya adasından folk, trip-hop ve acid caz elementleriyle İstanbul'da bir yaz gecesinin film müziğini yazacak. *(İstanbul Caz Festivali)*

Taraf de Haidouks

18 temmuz perşembe **Açıkhava Tiyatrosu**

Neşeden hüzne bir tül perdeyi aralar gibi yumuşakça geçen Roman havaları... Romanya'nın Clejani yöresinden eşkıya türküleri: Dededen toruna müzik için çarpan kalpler, kemanlar, akordeonlar, gitarlar, cimbalomlar, yangın yeri gibi vokaller... Kuru kalabalık filan değil, bu "kollektif"te cümbüş ve sadelik yan yana. Önce Laço Tayfa'nın sahne alacağı bu müthiş gece, Doğulu muyuz Batılı mıyız hezeyanında kısa bir mola ânı: Balkanlıyam, şanlıyam. *(İstanbul Caz Festivali)*

Stereo MC's *12 temmuz cuma* **Maslak Venue**

İngiliz hip-hop liginin tek resmi takımı, Amerika'daki meslektaşlarına parmak ısırtıyor yıllardır. Belalı rap'çi Rob B. ve arkadaşları 80'lerin sonundan bu yana saykedelik rock'a ve teknoya göz kırparak müthiş bir "sokak dansı" tutturdu gidiyor. Fatboy Slim'le Massive Attack arasındalar, hem onlardan farklılar, hem onlar kadar iyiler. *(İstanbul Caz Festivali)*

Us3 *13 temmuz cumartesi* **Maslak Venue**

İstikamet New York kaldırımları. Cazın, funk'ın, soul'un ve hip-hop'un son zamanlardaki en mühim birleştirici ve dönüştürücü kuvvetlerinden biri. Entelektüel derinliğin, toplumsal muhalefetin, amansız ritmlerle dile geldiği kusursuz bir "gece müziği". *(İstanbul Caz Festivali)*

ve dahası...

Bu yaz Açıkhava Tiyatrosu daha ziyade cazcılara rezerve edildi. 8 Temmuz'da Charlie Parker'ı anıyoruz: Roy Haynes, Kenny Garrett, Nicholas Payton, Christian McBride ve Dave Kikoski... 10'unda Miles Davis ve John Coltrane'i anma gecesindeyiz: Herbie Hancock, Michael Brecker ve Roy Hardgrove... 9 Temmuz'da Daniela Mercury'nin sambaları, 11 Temmuz'da Jan Garbarek'in kuzey havaları var... 12'sindeki Caz-füzyon gecesinde önce Mounir Troudi katkısıyla Erik Truffaz Ladyland Quartet, sonra da Billy Cobham (At of the Five projesiyle) sahne alacak... 13 Temmuz'da Okay Temiz 100 talebelik ordusuyla bir gösteri yapacak, arkasından Calle 54 projesiyle latin cazı devleri: Chano Dominguez Sextet, Paquito D'Rivera ve Bebo Valdes...

Lütfi Kırdar'da 14'ünde Charlie Haden ve Pat Metheny, 15'inde Fazıl Say sahnede... Gonzalo Rubalcaba Trio'nun konseri 16'sında, Chick Corea ile Gonzalo Rubalcaba'nın piyano atışması ise 17'sinde...

Esma Sultan'daki program üç gecelik: 8 Temmuz'da Tango Azul var... 16 ve 17'sinde, ilkinde Oscar D'Leon, ikincisinde Jose Alberto "El Canario"nun olduğu iki salsa gecesi yaşanacak.

Malûm, yaz mevsimi, İstanbul'da konser mevsimi, festival mevsimi. Gelenin gidenin haddi hesabı yok... Biz de muhabbetimizi mevsim normallerinde uydurduk. Yıllardır kurduğu düşü gerçekleştirip mütevazı konser kaydı "Akustik Anılar"ı yayınlayan Gökalp Baykal'la buluştuk, seyrettiği konserleri, sevdiği konser plaklarını, sahne ruhunun, sahne duruşunun nasıl bir şey olduğunu uzun uzun konuştuk, Dylan'dan Springsteen'e "yakınlarımızın" kulaklarını çınlattık...

DÜNYAYI KONSERLER DEĞİŞTİRDİ

5 Temmuz 1967'de, Brian Jones'un ölümünden iki gün sonra Londra Hyde Park'ta Rolling Stones konseri

Son albümün "Akustik Anılar" konser kayıtlarından yaptığın bir derleme. Neden bir konser albümü yayınlama ihtiyacı duydun?

Gökalp Baykal: Hep hayalimdi. Ben konser albümlerini normal albümlerden daha çok seviyorum ve mesela best-of'lardan daha anlamlı buluyorum.

Bir konser albümü dinlerken, insan kendini o konsere gitmiş gibi düşünüyor, değil mi?

Evet, "ben de seyircilerin arasındayım" hissi. O ambiyans, seslerin, alkışların, çığlıkların ötesinde, çalanların dışavurumlarından da o havayı hissediyorum. Eagles gibi "perfect" gruplar var. Plakta yaptıklarının aynısını konserde çalabiliyorlar. Ama konserde dinlediğimde, beni şarkının içine daha çok çekiyorlar.

Bu o kadar övünülecek bir şey midir? Hep söylenir: "Vay be, plaktaki gibi çaldı valla."

Bence önemli. Bu çok zor bir şey. Plakta çok farklı bir prodüksiyon süreci var, üst üste kayıt olanakları gibi. Sahnedeyse hiçbir şey yok. Çıkıp çalacaksın. Eksik enstrümanlar olmasına karşın aynı havayı yaratmak müthiş. Stüdyonun sağladığı olanakları, Pink Floyd falan değilsen, en iyi sahnelerde bile sağlamak çok zor.

Müzikteki büyük değişimleri manifesto gibi anlatmış Woodstock gibi büyük festivaller. O kadar insanın dünya barışı için toplanması çok önemli. Bir ortak tavır..

Bunun tam tersini de övgü gibi hep duyarız: "Vay be, stüdyoya girdiler, konser verir gibi beş dakikada kaydedip çıktılar!"

Stüdyo kaydını o şekilde yapınca çok güzel olur, hemen hissedilir.

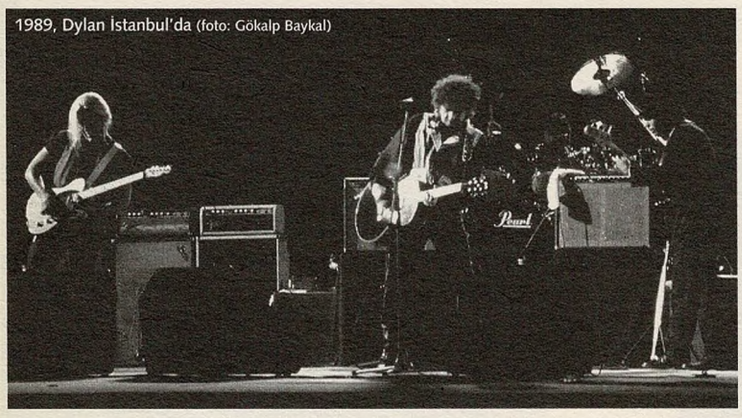

1989, Dylan İstanbul'da (foto: Gökalp Baykal)

Stüdyoda stüdyoda gibi çalmak, konserde de konserde gibi çalmak kötü bir şey o zaman. Bu çıkıyor ortaya.

(gülüyor) Şahıslara ve gruplara göre değişiyor aslında. Pink Floyd'un her yerde stüdyoda gibi çalmasını bekliyoruz belki. Ama Dylan'a stüdyoda bile konserdeki havayla çalması daha yakışıyor gibi. Led Zeppelin'e de stüdyoda stüdyoda gibi, konserde konser gibi çalmak yaraşıyor. Yoksa satrançtaki gibi şahla kalenin yerini değiştirmek amaç değil.

Ama konsere farklı beklentilerle gitmek doğal değil mi? Aynı plaktaki gibi çalacaksa niye o konsere gidilir ki? Koyarsın plağı, evinde dinlersin.

Şarkının uzaması, mesela soloların eklenmesi hoş bir şey. Ama en azından plakta olan kısmı konserde görmek istiyor insan... En beylik örneği vereyim, "Hotel California"nın plaktaki finali "fade-out"tur. Ama konserde mikserden kısamayacakları için, mecburen çok güzel bir finalle bitirirler. Bazen bir parça konserde çok farklı versiyonda çalınır. O da çok tat verir. Gene o beylik şarkıdan örnek vereyim: Eagles'ın "Hell Freezes Over" konser albümünde "Hotel California"nın flamenko haline getirilip çalınması... En büyük örnek Dylan. Konserlerinde parçaları sürekli farklı şekilde çalıyor. Onları dinlemekten hoşlanıyorum. Ama bir yığın parçayı plaklardaki güzelliğinde çalmadığı için de yer yer kızıyorum. *(gülüyor)* Pek çok konser için şunu söyleyebilirim: Aslına yakın, ama tam aslı gibi de değil, iki arada bir derede oldu mu, bende hafif bir itme yaratıyor. Jethro Tull'ı İstanbul'da izledik. Topu topu beş kişi çıkıp plaktakinin aynısını çaldılar. Gerçi aynısı diyoruz ama, tam aynısı değil. Sahnede heyecanlarını katarak çaldıkları için bir güzellik oluşuyor zaten.

İnsan bir albüm dinlerken icabında müziğe veya sözlere takılarak kendi klibini, kendi filmini çekmeye başlıyor. Şarkı seni bir yerlere götürüyor, gözünde bir takım görüntüler canlandırıyor. Ama konser albümlerinin yaptığı şey, seni sadece o konsere götürmekten ibaret.

Evet, insanı sahne görüntüsüne itiyor, sadece ona odaklıyor. Galiba ona da ihtiyacımız var. Rock müziği, sahne görüntüsüyle birleştiğinde devre tamamlanmış oluyor: Müzik, söz ve icra.

Seyircinin yaşadığı cemaat hissi de bu devreye dahil değil mi? Konsere gitmek, topluca yapılan bir eylem gibi.

Bilmiyorum. Ben konser izlerken kendimi çok yalnız hissederim. *(gülüyor)* Toplumun gösterdiği tepkilere uyum sağlamak zorunda hissetmem. Fazla hareket de yapmam. Buena Vista Social Club konserinde millet bir yerden sonra dansetmeye başladı, ama ben o müziği dinlemek istiyordum. Etrafımdakilerle bayağı tartışmıştım. Ama çok farklı bir infialle herkesin birden ayağa kalktığı anlar olabilir. Mesela Jethro Tull konserinde öyle olmuştu. İnsanlar yürüyüp göğüsleriyle korumaları orkestra çukuruna itmişlerdi. *(gülüyor)* Konsere gidip illa dansetmek gerektiği inancında değilim. Yalnız başıma izlemek isterim. Yanımdakiyle hiç konuşmam. Kaçak fotoğraf çekerim. *(gülüyor)* Mesela burada Bob Dylan konserinde başından sonuna kadar fotoğraf çekmiştim.

Makineyi kapıdan nasıl soktun?

Problem çıkmadı. Koca objektifli bir Nikon, sırt çantamın en dibinde montuma sarılı olarak duruyordu. *(gülüyor)*

Biraz hafıza turu yapalım. İstanbul'da veya yurtdışında en beğendiğin ya da en çok hayal kırıklığına uğradığın konserler nelerdi?

Yurtdışında çok konser izlemedim. Paris'te Humanité bayramında mesela Carte de Séjour'u izle-

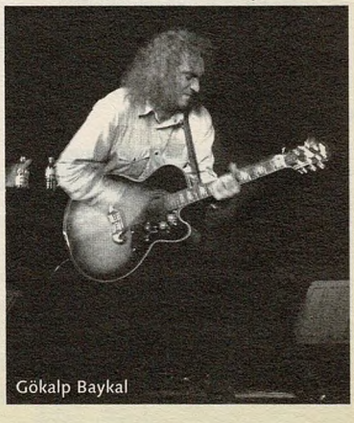

Gökalp Baykal

The Band'in veda konseri "The Last Waltz"da Joni Mitchell ve Neil Young (solda) Bob Dylan ve Robbie Robertson (sağda)

miştim. İlk büyük konserlerinden biriydi herhalde, çünkü o ismi neden aldıklarını uzun uzun açıklamışlardı. Sonradan Rachid Taha çok farklı yerlere geldi, malûm. Çok değişik gelmişti o konser, canavar gibi çalıyorlardı... Hayatımda ilk defa Maxime Le Forestier'yi aynı konserde gördüm, o da çok iyiydi.

İstanbul'da en beğendiklerin?

Jethro Tull konserleri. Dylan konserinden de çok etkilenmiştim. Soğuk davrandı diye millet pek beğenmemişti, ama tek tek herkesi yanağından öpecek hali yok ya. *(gülüyor)* Müziğini sevdiğim halde, Joan Baez gibi şarkı aralarında gereğinden fazla konuşanlar beni kopartıyor... Geçen akşamkine maalesef gidemedim, ama on yıl önceki David Byrne konserinden çok etkilenmiştim.

Demin bahsettiğin Jethro Tull konserindeki gibi, insanı bir anda ayağa fırlatan konserdi o da.

Evet, hakikaten öyleydi. Bir de, bizim sahaf Deniz (Pınar) koca bir pankart açmıştı, hatırlıyor musun? "Heads Talking No More" diye. David Byrne şaşırmıştı ve çok hoşuna gitmişti muhtemelen... Normal duruşuyla sahne duruşu arasında bu kadar uçurum olan başka kimse yoktur herhalde. BBC'de oturup konuşurken başka bir adam, gitarı eline aldığı andan itibaren başka bir adam.

Hayal kırıklığı yaşadığın konser?

Buena Vista Social Club. O grubun gitarları ve spanish mandolinleri olmadan gelmesi bence büyük eksiklikti.

1990'daki Santana konserini nasıl bulmuştun?

Çok iyiydi. Sahnede şarap şişesini direkt kafasına dikmesi aklıma geliyor. *(gülüyor)* Ben sahneye hayatta alkollü çıkmam, ama ona yakışıyor. Çok da hoş çalmışlardı.

Miles Davis, Stan Getz gibi caz devleri geçti İstanbul'dan.

Gidememiştim. Cazla aram zaten biraz limonîdir. İstanbul Festivali ilk başladığında 200-300 kişiye konserler verildiği zaman, hayatta adını duymadığımız cazcılar gelirdi ve resmen giderdik. Açıkhava Tiyatrosu bomboş olurdu, yayıla yayıla, biramızı içerek seyrederdik. Hatırladığım ilk izdiham Omega konserindeydi. Sonunda da halk üstlerine minder yağdırmıştı. Neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Sonra yıllarca minder atma hikayesi devam etti, şimdi kesildi, değil mi?

En son 1997'de Massive Attack konserinde hortladı o gelenek.

(gülüyor) İstanbul'daki en güzel konserlerden biri de Theodorakis konseriydi. Misafir sanatçı olarak da Zülfü Livaneli geldi. 1986 yılıydı, sonradan kaseti de çıkmıştı... Spor Sergi'deydi o konser... Spor Sergi deyince, büyük hayal kırıklıklarımdan biri aklıma geldi: Ian Gillan Band. Kılığından kıyafetine –üstündeki o eşofman!– her şeyinde bir gariplik vardı. Rock tarihinin en büyük solistlerinin birinden söz ediyoruz. Kramp'larla beraber seyretmiştik, hiçbirimiz beğenmedik.

İlkokuldan aşık olduğun birisi, mahallede görürsün, bir türlü açılamazsın, ama o aşk devam eder... Dudaklarımı ısırarak seyrettiğim bir konser oldu Patti Smith'inki...

Rolling Stones'u seyrettin mi Ali Sami Yen'de?

Rolling Stones, aynı Rolling Stones gibiydi. O turnenin ilk ayağının filmini seyrettim, yani çalışıp gittim o konsere. *(gülüyor)* Aynı sahneyi yaptılar. O müziğin içinde koca bir tiyatroyu da oynadılar.

Ravi Shankar Bangladeş konserinde

Çok güzeldi yani.

Patti Smith, Lou Reed, Nick Cave?

İyi ki hatırlatıyorsun. Patti Smith hiç kımıldamadan, oturarak seyrettiğim konserlerden biri. İlkokuldan aşık olduğun birisi, mahallede hep görürsün, ama hiçbir şey konuşamazsın, bir türlü açılamazsın, ama o aşk hep devam eder. Sonra bir başkasıyla evlenir, iyice kudurmaya başlarsın, falan filan... Dudaklarımı ısırarak seyrettiğim, çok etkilendiğim bir konser oldu. Oysa grup çok iyi çalmadı, Lenny Kaye bence biraz keyifsizdi. Ama ne farkeder... Gerçi bir yerde yerimden kıpırdadım, hatta çok güldüm: Patti Smith'in gitarı eline aldığı an. Akustik bir gitar aldı ve kara düzen bile diyemeyeceğim şekilde dangır dungur çaldı. Patti Smith'i elinde bir enstrümanla hayal bile etmek istemiyordum.

Neyse ki fazla uzatmadı. Filmin arasına parça konmuş gibi hissettim... Lou Reed'i maalesef kaçırdım. Nick Cave'e ise gitmek istemedim. Bir konser videosunu seyretmiştim, plaklarında dinlediğim müzikle sahnesini bağdaştıramadım. Belki ben onu kafamda Leonard Cohen katına koymuşum. Müziğinde verdiği derinliği sahnesinde bulamıyorum.

Plaklara gelirsek; seni etkileyen konser albümleri neler?

Bir numaram, The Band'in "The Last Waltz" konseri. Scorsese'nin filminin kötü ve yanlış dublajlı halini eskiden TRT'den çekmiştim, şimdi DVD'sini edindim. Seyretmesi, dinlemesi çok keyifli bir konser. Orda olmayı çok isterdim. Konser aslında bir yerde bitiyor. Fakat seyirci bunları bırakmıyor. Bütün müzisyenler tekrar sahneye gelip çok uzun bir jam session yapıyorlar. DVD'de bir kısmı var: Ses devam ediyor, ama görüntü gidiyor. Ekranda bir yazı çıkıyor: "Film çekme cihazları film çekmek içindir. Böyle saatler süren bir jam session'ı çekmek için değil." Sahiden de kameralar bir noktada doğal olarak şişiyor ve görüntüler çekilemiyor, jam session kaydedilemiyor. Aynı şey Woodstock konserinde de yaşanmış, hem ses tesisatı, hem kameralar belli bir yerden sonra şişmiş bildiğim kadarıyla.

"Woodstock" sence iyi bir konser albümü mü?

Tabii. Ve çok önemli bir belge. Zaten dünyayı plaklar değil, konserler değiştirdi... Gerçi sonunda hiçbir şeyin dünyayı değiştiremediğini gördük belki. Ama herhalde müzikteki büyük değişimleri insanlara bir manifesto gibi anlatan olaylar olmuş Woodstock ve Isle Of Wight gibi büyük festivaller. O kadar insanın dünya barışı için, en azından Vietnam'daki savaşın bitmesi için toplanması çok önemli. Bir ortak tavır... 80'lerde Live Aid de öyle bir etki yaratmıştı. Başka hiçbir basın kampanyasıyla dikkat çekilemeyecek bir konuya dikkat çekilmişti. Pek çok insan Afrika'daki açlıktan bihaberdi, herkes orada safari yapılıyor falan zannediyordu. Ve Live Aid müziğin de değiştiğini insanlara gösterdi. Madonna'lar kendilerine yer bulurken, ne acıdır ki finalde Bob Dylan ve Stones'un iki gitaristi çıkıp sahnede rezil olarak eski müziğin bittiğinin kanıtı oldular...

Live Aid'in kapısını açan Bangladeş konseriydi, değil mi? Toplumsal açıdan çok önemli bir konser.

Evet, çok mühim bir hareketti. Harrison'ın tam Beatles'dan kopmuş, serseri mayın gibi dolaşır bir haldeyken böyle bir organizasyonun altına girmesi ve altından kalkması çok mühim. Benim için, en iyi ikinci konser albümüdür. Harrison, Clapton, Bob Dylan. 1971'de, Madison Square Garden'da... Üç plaklık bir albümdür "The Concert For Bangla Desh". Bir yüzde beş şarkılık bir Dylan seti vardır. Dylan'ın katılması son saniyeye kadar kuşkulu. Milletin yüreğine indiriyor. Katılacağı ilan edilmiş, ama bir türlü gelmiyor. "Sattı bizi" diye düşünüyorlar. Tam Dylan'ın sırası geldiğinde George Harrison kulise doğru bakıyor, Dylan'ı elinde gitarla girerken görüyor... Konserin açılışında Ravi Shankar var. Zaten Woodstock'ta da var Ravi Shankar. Dönemin ruhunu tam yansıtan bir şey. Ama Grateful Dead, Creedence Clearwater Revival gibi, onun bölümleri de kaydedilememiş Woodstock'ta.

Artık bütün dünyada yüzlerce yaz festivali, yüzlerce Woodstock var. Ama hepsini toplasan bir Woodstock etmiyor... Galiba artık dünya değişecekse de, konserlerle değişmeyecek.

Dünya değişmeyecek artık. Konserler eskiden en büyük iletişim aracıydı. İletişimin bu kadar arttığı bir dönemde, iletişim hiçbir işe yaramıyor. İletişim fazlalığı iletişimi öldürdü. Ama neyse ki müzik hâlâ var, konserler de var.

Söyleşi: ***Derya Bengi***

GELECEK AY: Mandela konserleri, Uluslararası Af Örgütü turnesi, Bruce Springsteen, Neil Young, kulüpler, stadyumlar, unplugged furyası, "Akustik Anılar"...

Fotoğraflar: Şahan Nuhoğlu - Yasemin Yıldız

Elif Şafak

"Pinhan", "Şehrin Aynaları", "Mahrem", "Bit Palas" –bir de artık baskısı bulunmayan ilk öykü kitabı "Kem Gözlere Anadolu". Elif Şafak, yazar sıkıntısı çektiğimiz bir dönemde can simidi gibi yetişti. Kitapları okundukça, kimi yazdıklarını fazla mistik buldu, kimi Osmanlıca kelimelerin kullanımına takıldı. Fakat onca karakterin –duygunun, zihniyetin– resmigeçidi, romanların yapısı, meselesi, dilin –su gibi– akışı üstünde fazla da konuşulmadı. Bugünün İstanbul'una demir atan, bir apartmanda turlayan "Bit Palas"ın dumanı üstündeyken, Elif Şafak'a on şarkı çaldık, dünden bugüne doğru seyahate çıktık...

Cesur birinin korktuğu an

Jacques Brel - L'enfance *(Quand on n'a que l'amour)*

Elif Şafak: Pek dinlediğim bir tarz değil bu. Fransız şansonlarını o kadar çok sevmiyorum. Şimdi irkildim niye bu müziği dinlemiyorum, bilmiyorum diye. Ben Fransa doğumluyum, 70'lerin başı, Strasbourg, annem, babam... Oradan kalan bir şeyin izlerini taşıyor bu şarkılar, belki de bilerek koparmışım kendimi.

Babanız diplomat mıydı?

Annem diplomattı, ama o dönemde değildi. Babam akademisyen, doktora için oraya gidiyor, daha sonra ayrılıyorlar. Ben annemle Türkiye'ye döndüm, ondan sonra annem Dışişleri'ne başvurdu. Annem aslında edebiyat öğretmenidir; muazzam bir edebiyat sevgisinden, bir sürü yaşam koşulu sebebiyle, Dışişleri'ne geçmek zorunda kaldı. Annem vesilesiyle epey dolaştım. Çocukluğumun esas geçtiği yer İspanya. Madrid'de okudum. Sonra Almanya'da, Ürdün'de bulundum epey. Sonrası da Ankara ODTÜ ve İstanbul...

Babanızın ihtisas alanı neydi?

Felsefe ve sosyoloji, iki dalda da ilerlemiş. Hiç görüşmem baba tarafımla, soyadını da kullanmam. Şafak, aslında annemin ismi.

"Şehrin Aynaları" kitabınız İspanya'da, İspanyol Yahudilerinin Engizisyona karşı mücadelesi ekseninde geçiyor. Madrid izleri mi?

Evet. İspanya çok güzel bir ülke, ama benim kişisel yaşantım orada çok iyi değildi. Çok fazla kesinti vardı: Babaanne tarafında celâl yüzlü, kahreden, yargılayan, kabir azapları çektiren bir Tanrı ve İslâm anlayışı, sonra birdenbire anneanne tarafında daha folk ve cemal yüzlü bir Tanrı –ikisi de İslâm'ın farklı versiyonları. Daha orta sınıf mahalle hayatından birdenbire yurtdışı, diplomat çocuklarının gittiği bir kolej ortamı, sonra o da kesintiye uğruyor, başka bir şey başlıyor... Hep böyle kesintiler... Bu herhalde bende bir şimdilik duygusunu ayakta tuttu hep, her şey bir şimdilik duygusuyla özdeş: Kitap çıktı, şimdilik; bir şey yapıyorum, yaşıyorum, şimdilik... Bastığın zeminden çok fazla emin olamamak, bir anksiyete haliyle yaşamak... Bir yanıyla da belki daha güçlü yapıyor insanı bu durum. Ayağını yere daha sağlam bastığını zanneden insanlar fiskelerle daha kolay devrilirken, sen zaten sürekli deprem halinde yaşadığın için belki uzun vadede, sanat, edebiyat anlamında daha üretken kalabiliyorsun, belki esnekliğin verdiği bir güç olabiliyor.

Ne kadar yüksek sesle konuşursan, bunun getirdiği iktidar da o kadar artıyor. Durduğu yerden şüphe duyan insanları kendime daha yakın hissediyorum.

Bu kesintiler galiba memur çocuklarında çok oluyor, tayinler sebebiyle...

Evet, arkadaşlıklarında, kurduğun bütün ilişkilerde, bir şehirle kurduğun ilişkide... Her an, sana sorulmadan, senden rıza alınmadan ayrılabilirsin o şehirden... Müthiş bir yalnızlık var bütün o çocukluk boyunca benimle birlikte gelen. Sürekli yurtdışına gidip gelmemle birlikte, kültürel, dinsel bir yabancılaşma da ekleniyor buna. Türkçeyle ilişkimde uzun vadede bunun yararını gördüğümü düşünüyorum. Sürekli kaybedip yeniden kazanmak durumunda olduğum için belki birçok insandan daha iyi biliyorum Türkçenin kıymetini.

Yurtdışında bulunduğunuz ülkelerin hayatına karışma imkânınız oluyor muydu, mesela Almanya'dan Ürdün'e geçince nasıl oluyordu?

Galiba bütün diplomasi dünyası için geçerli: Bence gittikleri ülkeyi yaşamıyorlar. Bir takım steril, nezih cemaatler halinde, tamamen kendi içlerine kapalı yaşıyorlar. Amman'da bu had safhadaydı, zaten bütün şehir böyle kurulmuştu. Her şey çok

güzel, bütün evler çok estetik, her taraftan para fışkırıyor, gösteriş üzerine kurulu bir servet. Böyle bir kültürün içinde diplomatlar da çok rahat ediyorlar, onların yaşam anlayışına çok uygun. Ama Amman'ın bir adım dışına çıktığınız zaman başka bir şeyle karşılaşıyorsunuz. İsrail aleyhine bir gösteri oluyor mesela, bunu Ürdün televizyonu vermiyor, İsrail televizyonu veriyor. Halkın yüzde 70'i Filistinli ve sürekli bir rahatsızlık var. Suları bulandırmadan, sana verilen oyun alanında kaldığın sürece çok mutlu yaşarsın; sokakta yürürken kadınlara laf atılmaz, yabancı bir kadına laf atmanın cezası korkunçtur çünkü. O yüzden oraya giden yabancı kadınlar çok mutlu ve rahat dönerler "ne kadar medenî ülke" diye. Almanya'da bu had safhada. Bir 29 Ekim'de gemi kiralamış Türk Konsolosluğu, Ren nehri üzerinde gösterişli bir parti düzenliyorlar, her yanda Atatürk büstleri... Türkiye'den bir soprano getirtilmiş, Almanca aryalar söylüyor. Halbuki Almanya'da bir sürü Türk, Kürt, Alevi derneği var, müzikle, tasavvufla uğraşan, inanılmaz iyi işler yapan gruplar var, fakat bunlarla, buradan oraya giden Türk diplomatlar arasında en ufak bir bağ yok. Kendi insanını görmeme, küçümseme, hatta onlardan olduğun için biraz utanma halleri diplomatlarda çok fazla. Onlarda bunu saptamak daha kolay, ama Türkiye'de de insanların kendi yerel, kültürel kökleriyle aralarında genel bir kopukluk olduğunu düşünüyorum. Özellikle din konusunda. Türk solu da din konusunda çok ilgisiz, bilgisiz. "Pinhan"dan sonra birçok insanın kafası karıştı: Nerede duruyorsun, dindar değilsen bu konulara niye ilişiyorsun?.. Tasavvufla ilgilenmek için sanki illâ da gidip bir tarikata girmek gerekiyor. Soldan da, sağdan da gelen bir önyargı bu.

Özdal Orhon

Hülyâya dalar sonra perîşan uyanırdım *(Özdal Orhon)*

Solisti bilmiyorum, ama çok aşina olduğum, özellikle annemden ötürü çok çok dinlediğim bir ses. Annem sürekli korolar, çocuk koroları kurar, dersler alır, dersler verir, ud çalar. Evin içinde sürekli bunlarla büyüdüm.

Dinlediğimiz isim Özdal Orhon. Münir Nurettin'in "kızlar"ından biri, Erkan Oğur'un da hocası... Anneniz edebiyat öğretmenliğinden diplomatlığa nasıl geçti?

Anneme çok saygı duyuyorum. İnsanları kan bağından dolayı seversiniz, ayrı bir şey, ama kişiliklerini de ayrıca seversiniz. Sıradanın, vasatın üstünde bir anne, çok aşkla sevdiğim bir kadın ve sıradanın, vasatın altında bir baba figürü: Bu benim dengemi de herhalde bozuyor, ortası yok... Bende izler kalmıştır annemin boşanmasından. Onu en fazla engellemeye çalışan gene etrafındaki insanlar, yengeler, komşular, teyzeler, yani kadın cemaatiydi. Daha orta sınıf kadınların, kendi mutsuz evlilikleri devam ederken bir başkasının kendi mutsuz evliliğini noktalaması konusunda müthiş bir reaksiyona geçtiklerini hep gördüm, hissettim. Bu yüzden kadın dayanışması deyince hep ikircikli bir halim var. Kadınların birbirlerinin özgürlüklerine mâni olduklarını düşünüyorum.

O dönem kadının boşanması da zor bir şey...

Evet, aileden destek, hele maddi destek yoksa çok zor. Öyle bir noktada yapabileceği tek şey Dışişleri Bakanlığı'na geçmekti... Ama annemin esas aşkıdır müzik, şimdi de tek yaptığı şey o.

Edebiyattan neleri severdi, okuturdu?

Divan edebiyatı okuturdu. Fransız edebiyatını çok iyi bilir, Türk edebiyatından eski kuşakları, Halide Edip'leri, Hüseyin Rahmi'leri, Ahmet Mithat'lara kadar uzanan çizgiyi çok sever. Ben Osmanlıca da ders aldım ODTÜ'de, şanslıydım, iyi bir hocadan aldım. O da benzer bir şey söyledi: Osmanlıca okuma yazmayı, alfabeyi öğrenirsin, ama şarkılarıyla, edebiyatıyla, minyatürüyle öğrenmek lazım. Bir çember aslında bu, bütün parçalar birbirini tamamlıyor.

Osmanlıca kelimelerin kullanımı sizin kitaplarınızda da çok yaygın...

Kitaplarımla ilgili tartışmaların çoğu dil tartışmalarına dönüştürüldü. Ağırlıklı olarak tartışılan da, Osmanlıca kelimeler kullanılmalı mı, kullanılmamalı mı. Türkiye'de çok kaba hatlarıyla iki kesim olduğunu düşünüyorum: Biri daha mekanik, Kemalist, gözünü Batı'ya dikmiş, Osmanlı'da ilgilenecek hiçbir şey olmadığını düşünen bir kesim; bir de ona tepki mahiyetinde kendini konumlandıran, daha muhafazakâr, sığ bir kesim. Bakınca tarih ve dil anlayışlarına, ne kadar farklı gibi görünseler de, aslında ikisinde de benzerlikler var: İkisi de ayıklama üzerine kurulu bir tarih anlayışına, dil anlayışına sahip. Aynı anlama geldiğini düşündüğümüz iki kelime varsa, mesela "hakikat" ve "gerçek", bir taraf "hakikat"ı kullanıp "gerçek"i atmaktan yana, diğer taraf tersini yapmaktan. Bence konuşurken de, yazarken de iki kelime aynı anlamı taşımıyor, metin hangisini kullanacağını getiriyor zaten. Önemli olan bu esnekliğe açık olmak. Türkiye'de beni kaygılandıran, kültürün akmaması. Bir kuşaktan sonrakine akmıyor, dilini anlamıyorsun, konuşmuyorsun, mezar taşlarını okuyamıyorsun. Sıvı gibi olmasını arzu ediyorum ben kültürel birikimin, ancak o zaman genişleyebilir... Bugün itibarıyla cemaatler arası, gruplar arası dil, kültür de akmıyor. İstanbul gibi bir şehirde bile son derece kapalı cemaatler halinde yaşadığımızı düşünüyorum. Biz bugün belki kendi çevremizde bu dili konuşmuyoruz, ama Fatih Üniversitesi'ne gittiğimizde, İlâhiyat'tan mezun insanların veya hatta bir tarikat grubunun yanına gittiğimizde, onların başka bir dili konuştuğunu görüyoruz. Sürekli kesintilere uğrayan bir dil ve ayıklana ayıklana kelime hazinesi çok daraltılmış bir dil olmaya başlıyor Türkçe. Bu, doğrudan doğruya düşünce sistematiğimizi etkiliyor. Benimki özel bir çaba değil, Osmanlıca kelimeleri kullanalım diye. Ama akıyorsa, akabiliyorsa, bırakalım aksın. Eceli gelmemiş, miadı dolmamış kelimeyi zorla öldürmeye çalışmak da sahte bir çaba.

Bir de boyut farkı var galiba: Deminki örnekte, "hakikat" ve "gerçek" kelimeleri aynı zamanda başka çağrışımlarla da yüklü...

Evet, farklı yerlerde farklı şekillerde kullanmak mümkün bunları. Biri diğerinin yerine geçer diye bakmak bana doğru gelmiyor. Tasavvuftan gelme birçok kelime var, "dem" kelimesini, "can" kelimesini neyle karşılayacağım? Bunlar çok güzel, ölmemesi gereken kelimeler. Beni belki de rahatsız eden şu: Bizde kimlikler çok sabit ve katı. Edebiyat çevresinde de öyle, ne kadar yüksek sesle konuşursan, kendinden, doğrularından ne kadar emin olursan, bunun sana getirdiği iktidar da o kadar artıyor. Daha kafası karışık insanları seviyorum ben, kendi doğrularından, durduğu yerden şüphe duyan insanları kendime daha yakın hissediyorum.

"Bit Palas"ta küçük kız karakter için güzel bir tabir var: "Her gün öğrendiği yeni kelimeleri içine koyduğu cicili bicili dilbilgisi çantası..."

Tam bu şekilde olmasa da, bende de benzer bir şey vardı. Belki dört sene çok uzun bir zaman değil Türkçeden kopmak için ama, yurtdışında, okulda yabancı dil konuşuluyor, eve döndüğün zaman annenle kendi anadilini konuşuyorsun. Benim o dört senelik zaman dilimim aslında tek dille geçti, çok hızlı bir şekilde Türkçeden koptum. 24 saatim İspanyolca ve İngilizceyle geçmeye başladı. Türkiye'ye döndüğümde Türkçeyi yitirmiş değildim, gene derdimi anlatabiliyordum, ama dilin esprileri, incelikleri, argosu, küfürleri tamamen uçmuştu. Dili esas yaşatan şeyler, canlı kılan boyut gitmişti. Lisede Türkçe dersi almak zorunda kaldım. Türkçe, birdenbire, çalışılması gereken, vakit ayrılması gereken bir şeye dönüştü. O dönem bunu kötü yaşadım, ama uzun vadede faydasını görmüşüm. "Dem" kelimesi için zahmete girmeye değer.

"Hakikat", "dem", "can" gibi kelimelerden bahsediyoruz. Bunlar, gündelik kelimelerin aksine, felsefi, dinî açılımları da olan kelimeler...

Evet, bir jargonu süslemek, zenginleştirmek anlamında söylemiyorum. "Dem" kelimesi başka bir yere götürüyor seni. Onu araştırırken belki tasav-

Benimki özel bir çaba değil, Osmanlıca kelimeleri kullanalım diye. Ama eceli gelmemiş, miadı dolmamış kelimeyi zorla öldürmeye çalışmak da sahte bir çaba.

vuf literatürü içinde buluyorsun kendini. Bence bizde tasavvuf da yanlış anlaşılıyor: Ensesine vur lokmasını al, bir lokma bir hırka, pasif derviş modelinin çok ötesinde, çok radikal bir kültür aslında bu. Altkültür üzerine yazılan şeyleri takip etmeye çalışıyorum; mesela 16. yüzyılda Katharları, Bogomillerle Sex Pistols'ın bir konserini bağdaştıran bir şey yazıyor adam, 1500'lerden getiriyor o çizgiyi. Bizde sürekli kesintiler var. İslâm heterodoksisinde çok radikal kanatlar da var halbuki. Pasif, kıt kanaat geçinen derviş tiplemesinin çok ötesinde, çok muhalif bir ruh...

Solun bu kültürden uzaklığından bahsettiniz, ama aklımıza mesela Nâzım Hikmet'in "Bir akşamüstü oturup hapishane kapısında rubailer okuduk Gazali'den" diye başlayan şiiri geliyor, ya da "Rubailer"i...

Ama çok yalnız bir örnek o anlamda Nâzım. Biz Şeyh Bedreddin'i seviyorsak, hep dinden soyutlayarak seviyoruz. Kafamızda bir ateist Şeyh Bedreddin modeli var, ki öyle olmak zorunda değil... Walter Benjamin'i çok seviyorum, onda bulduğum bir şeyin Türkiye'de yeşermesini çok istiyorum. Onun yanında düşündüğümüz düşünürler agnostik, ateist, materyalist, ama Benjamin aynı zamanda Yahudi mistisizmini çok iyi biliyor. O dili kullanıyor ve onu dönüştürüyor. Dinsiz olup da dinle ilgilenen insanlara bence ihtiyaç var.

Bogomillerle Sex Pistols'ın bir konserini bağdaştıran bir şey yazıyor adam. Bizde sürekli kesintiler var. İslâm heterodoksisinde çok radikal kanatlar da var halbuki.

The Smiths - Some Girls Are Bigger Than Others *(The Queen Is Dead)*

James mi?

The Smiths. Grubun solisti ve şarkıyazarı Morrissey ergenlik, çocukluk sorunları hakkında çok şarkı yazdı. Sizin kitaplarınızda da çocuk karakterler çok var...

Kitaplarımda çocukluk tiplemeleri varsa, bunlar öfkeli çocuklar. Hayatla ilişkisi pürüzlü olan insanları hem seviyorum, hem daha iyi anlayabiliyorum. Genelde de hissedebildiğim insanları yazıyorum. "Pinhan"da çiftcinsiyetli bir derviş anlatılıyor, "Şehrin Aynaları"nda Museviler; ilk bakışta benden çok farklı tiplemeler gibi görünse de, aramızda bir ruhsal ortak payda var.

Kitaplarınızda beden de çok ön planda, hatta bazen "Freaks" filmindeki gibi acuzelerle doluyor bazı bölümler: Devler, cüceler, hünsalar, üç memeliler, samur kızlar, çok şişmanlar... Bu yüzden mi size gözlem gücü yüksek diyorlar?

Söyleşilerde bazen soruyorlar "çok mu gözlemliyorsunuz insanları" diye. Sokaktan gelip geçen insanların hangi düğmesi kopmuş, saçının neresi akmış; bunun ötesinde bir şey gözlemden anladığım. Gözlem demek illâ da gözlerinizin dışarıya dönük olması demek değil, kendi içinize de dönük olabilir. Kendi zaaflarınızın, komplekslerinizin, takıntılarınızın çok farkında olmak, sürekli bir günah çıkarmak, kendindeki şeytanın bilincinde olmak... Hacı Bektaş da "biz nefsimizi silmekten değil, bilmekten yanayız" diyor, tasavvuf içinde de önemli bir ayrım bu. Nefsini bilmek, kendi şeytanını, iblisini de bilmek demek.

Tori Amos'un güzel bir sözü vardı: "İblislerini keşfetmeye başladığında büyüyorsun..."

Evet, bu anlamda kendindeki çocuğun da farkındasın, ama hiç çocuk olmayan yanının da farkındasın. Bir takım zıtlıklar çok güçlü bende. Bir yandan çok yoğun bir yazma, üretme arzusu, yazıya, belki yazarlığa yönelik bir tutku, bir de bunun 180 derece tersi, bütün bunların altını oyan bir hiçlik duygusu...

Bu iki zıt kutup ortak bir noktada nasıl buluşuyor, birbirlerini nasıl etkiliyor, dönüştürüyor?

Türk edebiyatında yoğun bir baba figürü var, edebiyatçıların kendilerine biçtikleri. Son dönem Osmanlı'dan itibaren bizde romancılar hep kalem efendileri, devlet memurları, öncelikli gayeleri devleti kurtarmak olan bir misyonla hareket eden insanlar olmuş. Böyle olunca kendini metnin ve okurun üstüne koyuyorsun, bütün kurguyu yönlendirebileceğini zannediyorsun, romandan ziyade bir gölge oyunu yazıyorsun... Bu bilinçle yazılan bir roman başka bir yere götürür. Metnin seni de şaşırtmasına, karakterlerin çokça kendilerini varetmelerine izin vermek, kendi bilinçaltınla yüzleşmeye hazır olmak, o anlamda baba modelinden uzaklaşmaya hazır olmak bence daha samimi bir edebiyat çıkarıyor ortaya. Bunun Türk romancılığında cılız bir ikinci kanat olduğunu düşünüyorum. Mesela Sevgi Soysal benim için öyle: "Tante Rosa" akıyor.

Müzik nasıl etkiliyor yazdıklarınızın akmasını?

Geçenlerde Baba Zula dinleyip çıktım evden, bir şarkıları var ya "Babamız bizi sevmiyor" diye; öğleden sonra da bir deneme yazacağım, birdenbire babalar üzerine bir şey yazdığımı farkettim. Yazarken hep radyo dinliyorum. Müzik bilgim çok iyi değildir, hangi grup nereden gelir gibi teorik bilgim sağlam değil, ama çağrışımlara çok açık bir yazma şeklim var. İllâ da entellektüel bir uğraş olması gerekmiyor yazmanın, bazen daha esrik, daha sarhoş bir şey oluyor. Bazı yerler çok ayık kafayla yapılabilir, entellektle inşa edilebilir, bilgi girer devreye, ama bazen de, vecd hali gibi, kontrol çok sizde olmuyor. Müziğin alıp götürdüğü yer gibi, başka bir şeye dönüşüyor.

Çok okunmamasına hayıflandığımız Sevgi Soysal'ın adını andınız, başka kim var sizi Türkçe edebiyattan etkileyen?

Bilgiyi daha disiplinlerarası, akışkan kabul eden eğilimi seviyorum ben. Siyaset biliminden okuduklarımdan, Cioran okumaktan, Spinoza, Wittgenstein okumaktan da çok besleniyorum. Edebiyattan Tanpınar'ı, Peyami Safa'yı çok seviyorum. Hüseyin Rahmi'yi de çok seviyorum oldum olası. Evine gittiniz mi? Bir odaya dantellerini koymuşlar, bir odaya kehribar kalemlerini. Biz bunları hiçbir zaman okumadık, lisede üstünü örttük ama, algısının birçok noktada açık olmasında eşcinsel kimliğinin çok etkisi olduğunu düşünüyorum. Tek cinsiyetli, tek kimlikli insanlardan ziyade, kendi içindeki kadınsılıkların –kadınsılığın değil– farkında olan erkekler ve erkeksi görünerek iktidar kazanmaktan uzak duran kadınlardan hoşlanıyorum. Özellikle beynini konuşturmak istiyorsan, yazdıklarınla saygı görmek istiyorsan, kadınların seçtiği en ucuz, en kolay yol bu erkeksi duruş, mümkün mertebe kendi kadınsı yanlarını ayıklamak... Çok dinî bir şey aslında bu, cinselliğini öldür, ya seksüel ya da erkeksi görünerek paye, statü al... Bunu sevmiyorum. Çiftcinsiyetliliğe inanıyorum. "Pinhan"daki çokbaşlılık sadece bir temadan ibaret değildi.

Çaldığımız şarkı, "Mahrem"i, kitabın şişman kadın kahramanını da akla getiriyor. Şarkıda bazı kadınların diğerlerinden daha şişman oluşunu farkedişini anlatıyor Morrissey. Bunu başka bedensel farklılıklara, bu farklılıkların başka türlü sosyal farklılıklara nasıl zemin teşkil ettiğini farkedişimize de uyarlayabiliriz...

Aynı soruna, aynı baskı biçimine verilen iki farklı yanıt var sanki "Mahrem"de. Cüce de, şişman kadın da sistemin seyirlik malzeme olarak gördüğü insanlar. Ama birinde "madem öyle" deyip üstüne giden, kendini teşhir eden, kamuya, sokağa, meydana çıkan bir meydan okuma hali var. Kadının verdiği tepki de giderek içine kapanmak, özel alana çekilmek, gözlerden saklanmaya çalışmak. Bütün kitap boyunca bana eşlik eden bir zıtlık bu: Pasta yiyip kusmak, güzel bir şeyi bozmak... Bu anlamda yıkmanın, parçalamanın çok yaratıcı bir şey olduğuna inanıyorum. Çok geveze bir insanın sürekli konuştuğu bir an değil de, ne diyeceğini bilemediği bir an vardır ya, o çok yer ediyor bende. Veya çok cesur birinin korktuğu an, çok korkak birinin birdenbire delirdiği an... Kendimde de çok gözlemliyorum bunları. Korkak biriyim, ama inanılmaz bir deli cesareti geliyor bazen. Güve yeniği gibi, resmin bütününü bozan anlar... Onların peşine düşmek hoşuma gidiyor. "Mahrem"deki de biraz öyle bir şeydi. Benim kendi hayat hikayemle de örtüşen çok fazla şey var. Hiçbir zaman oradaki kadın kadar şişman olmadım ama, yemekle problemim vardı her zaman. Duygularına göre yemek yiyorsun, çok üzgünsen, çok mutsuzsan, çok mutluysan... Bir

hınç işine dönüşüyor yemek yemek. Biraz bizde küçümsenen bir konu ama, anoreksi sadece işi gücü olmayan, apolitik insanlara özgü değil. Hayatında her şey çok iyi giden, sıkıntıdan patlayan, cici, nezih burjuvalara özgü bir sorun olduğunu düşünmüyorum bunun. Sınıfları geçen bir tarafı var. Bana zaten başından beri görünüşümle kabul gördüğüm öğretiliyor, o kadar içime sinmiş bir şey ki bu. Bende çok izleri var, bir dönem yiyip yiyip kusmalar, yeme bozuklukları, ta çocukluğa kadar giden bir sürü şey. Onun için diyorum, "Mahrem"deki kadınla çok ortak paydamız var. İlâ görünüşte bir olmamız gerekmiyor.

Suzan Avcı - Bana Derler Çapkın Suzan *(45'lik)*

Eskilerden? Türkan Şoray'ın sesi değil. *(düşünüyor)* Neriman Köksal'lar falan mı?

Suzan Avcı. Doktora tezinizin başlığı "Türk Modernleşmesinin Kadın Prototipleri ve Marjinaliteye Tahammül Sınırları". Suzan Avcı'yı bu bağlamda nereye oturtursunuz?

Sanki Batı'yla temas ettiğimiz anda sadece böyle bir özgürlük yaşandı ve cinsellikten, kadınların da cinsel arzuları olduğundan söz edilmeye ancak o dönemden itibaren başlandı... Oysa tam tersine, 17. yüzyıla doğru gittiğimizde, bir dilin daha rahat kullanıldığını görüyorsunuz. Modernleşmeyle birlikte kadın-erkek ilişkileri, kadının kamusal alanda görülmesi hızlanıyor ama, beraberinde inanılmaz bir sansürle geliyor ve onun kendi yarattığı kadın prototipleri var. Daha önceki dönemde, Nasreddin Hoca fıkralarında da çok net: Bizim bugün bildiğimiz, göle maya çalan Nasreddin Hoca'nın dışında bir Nasreddin Hoca kültürü var. Çok belden aşağı, ama o zaman belden aşağı gibi algılanmıyor zaten. Divanlara baktığımızda da öyle. Modernleşmeyle birlikte başka türlü bir sansürün, cinselliğe yönelik başka türlü önyargıların işlemeye başladığını ve Suzan Avcı gibi sarışın kadın tiplemelerinin bu tarihçenin devamı olduğunu düşünüyorum. Onun bir adım öncesi, Türk edebiyatında "mürebbiye" tiplemesi: Cinselliği doğrudan doğruya Türk kadınına, müslüman kadına atfedemiyorsun, hep bir yabancı kadın giriyor devreye. Çok güçlü kodlar bunlar. Bütün Doğu toplumu erkek aslında: Bir aile, ve o aileyi yıkmak üzere Batı'dan gelen, buram buram cinsellik kokan, genç, sarışın kadın tiplemesi... Camille Paglia'nın feminizme kızdığı ve saldırdığı damarlardan biri de burada. Suzan Avcı tiplemelerini erkeklerin yarattığı karikatürler olarak algılıyor tek yönlü bir feminizm okuması. Paglia da bu yüzden kızıyor, mesela Madonna'da bir enerjinin ve kudretin olduğunu düşünüyor. O kadar basit bir şekilde ataerkil sistemin oyuncakları değil bu insanlar. Feminizmin bir damarının atladığı bir konu bu. Binbir Gece Masalları'nda çok benzer şeyler var. Orada homoseksüel kadın tehlikesi inanılmaz bir tehdit: Her cinsel birleşme, erkeğin gücünü azaltan ve homoseksüel kadını biraz daha güçlendiren bir birleşme. Her seferinde yataktan daha güçlü kalkan bir kadın tiplemesi var. Bir süre sonra hayvanlarla birlikte olmaya başlıyor Binbir Gece Masalları'ndaki homoseksüel kadınlar, her seferinde de muhakkak bir erkek o ayıyı, o atı öldürüyor. Mesnevi'yi de çok cicileştirdik, bir Kültür Bakanlığı Mesnevi'si çıkardık ortaya ama, orada da var benzer temalar. Cinselliğin kadına verdiği inanılmaz bir kudret, bir tehdit var. Suzan Avcı, Neriman Köksal, Madonna kurban tiplemeleri değiller.

Cinselliğin kadına verdiği inanılmaz bir kudret, bir tehdit var. Suzan Avcı, Neriman Köksal, Madonna kurban tiplemeleri değiller.

Doktora teziniz hangi eksende yol alıyor?

Daha eski dönemlerle sınırlı: Osmanlı son dönem, Cumhuriyet erken dönem... O dönemden bilmediğimiz çok şey var. Mehmet Rauf'u "Eylül" üzerinden "psikolojik roman" diye okuduk hep mesela, ama onun yazdığı erotik roman vaktiyle onun da başına iş açmış ve yaygın bir şekilde okunmuş. Bir dönemin tefrika halinde yayınlanan erotik romanları, hikayeleri var, onlara bakmak istiyorum. İsimsiz yazılmış kitaplar, hikayeler bunlar, ama kimlerin yazdığı da biliniyor. Mehmet Rauf bu yüzden işinden atılıyor zaten, yıllar sonra İnönü affediyor onu, tekrar maaş bağlıyorlar, "Eylül'ü yazmış olması yeter" diye. Sadece erotik literatür değil, o literatürün yazarları da ne yaşamışlar, hangi noktada marjinalleşmişler, dışarı atılmışlar, nerede tekrar kabul görmüşler, bu tür şeyler doktoramın konusu...

Tanzimatla beraber gelişen fikir akımları, mesela sosyalizm, feminizm gibi alanların ilk savunucuları, ilk yazılar nispeten biliniyor. Kadınlar açısından da yüklü bir dönem değil mi bu?

Sadece kadınlar değil, bence Bektaşiler de benzer bir şey yaşadılar. Bir önceki sistemin kenara ittiği, hor gördüğü birçok grup ve kimlik, kendi sorunlarını da halledecek yeni bir dalga olarak sarıldı Kemalizme; en büyük hüsranı da onlar yaşadılar. Bektaşilerin çok büyük desteği vardı, ama bütün tarikatlarla beraber onlar da kapatıldı. Kadın dernekleri de öyle. Gerek yok dendi çünkü. O "gerek yok" meselesi çok riskli. Benzer bir şey Bolşevik devriminde de yaşandı: "Şimdi bunlar lüks, daha acil sorunlarımız var..." Eşcinseller için, kadınlar için ayrıca bir örgütlenmeye gerek yok, "devrimin acil sorunları var" veya "zaten halloldu, eskidendi sorunlarınız"... Benzer bir şeyi Kürt bir arkadaşımla yaşamıştım. 1940'larda Mahabarat Kürt Cumhuriyeti'nde sahneye konan bir Kürt operası var. Ondan bahsederken "o lüks, esas dert başka" gibi bir cevap almıştım. Bunun sonu yok ki, uzayıp giden bir zincir bu, "opera lüks, eşcinsellerin örgütlenmesi lüks..."

Suzan Avcı, cumhuriyet tarihinin ilk akla gelen sarışınlarından biri. Siz de edebiyatın sarışınlarından biri oldunuz şimdi. "Okur-yazar erkeklerin gönlünü fethettiğinize" dair pek çok yazı da yayınlandı...

Beni çok rahatsız eden, dizginleyemediğim boyutlara geldi bu. Ama daha genel bir önyargımız olduğunu düşünüyorum "yazar nasıl olmalı"ya dair. Makyaj yapan kadına bakış, giyinirken dişiliğini bastırmaya çalışmayan kadına bakış... Bir sürü yerde böyle önyargılar var, ama burada çok daha

arşiv: AÇIKŞEHİR

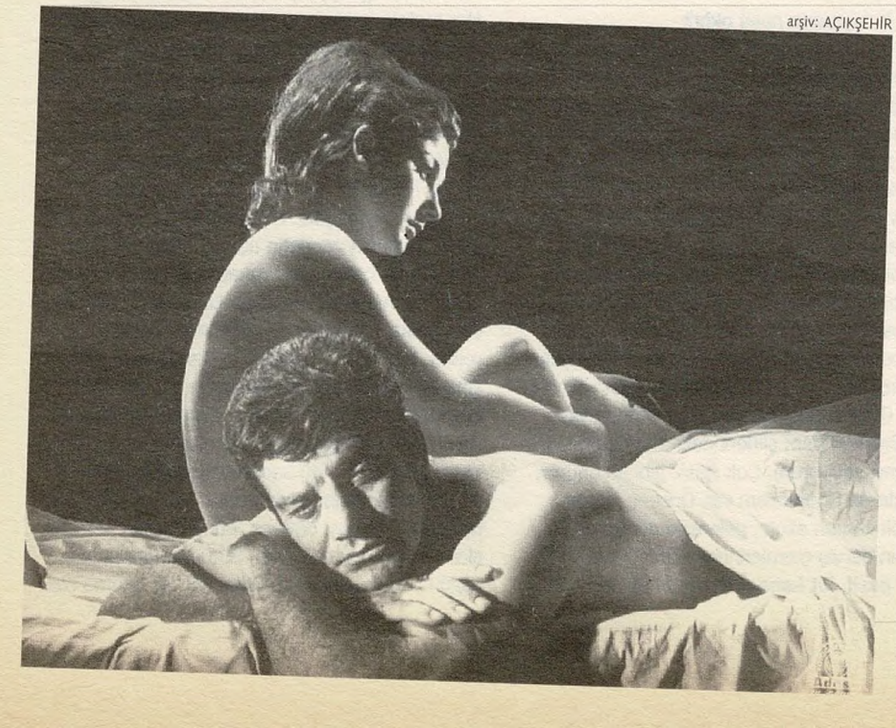

AÇIKŞEHİR
www.aciksehir.com

SİNEMA • MÜZİK
RESİM • FOTOĞRAF
ve GRAFİK SANATLAR'dan
görsel bir dünya

İstiklal Cad. Elhamra Pasajı
No: 258/14 Beyoğlu/İstanbul
Tel: (0212) 244 18 11
e-mail: arslan@aciksehir.com

ROLL ve POSTEXPRESS'in eski sayıları AÇIKŞEHİR'de...

somut. Medyadaki bir takım insanların önyargısı değil sadece, bence yazarların da, okurların da benzer önyargıları var. Kitabın öne çıkmasına, kitabın konuşulmasına dikkat etmeye çalışıyorum, kendimi geride tutmaya çalışıyorum, ama birebir bana bağlı bir şey değil bu.

Tori Amos - Father Lucifer
(Boys For Pele)

Kadın vokal çok sevmiyorum. Daha kirli, tırtıklı sesleri seviyorum, dişi kadın seslerini çok uzun süre dinleyemiyorum. Sert rock gruplarında daha sık bulabileceğimiz sesleri tercih ediyorum. Çok sistematik bir şekilde takip etmiyorum zaten müziği, daha dağınık, kaotik bir ilişkim var. El yordamıyla, körlemesine keşfettiğim küçük küçük gruplar oluyor. Çok da sofistike değil herhalde değerlendirme tarzım. Seviyorum, sevmiyorum diyorum, ama bunun sebepleri üstünde çok da kafa yormuyorum.

Tori Amos, sanki biraz da o rahatsız olduğunuz dişiliğin altını çizmek ve anlamını dönüştürmek istiyor. Çok sert hesaplaşmalar var şarkılarında. Kadın şarkıyazarlarıyla aranız nasıl?

Ben size sorayım, bizdekileri nasıl görüyorsunuz, "itirafçı" şarkıcıları?

Bazıları çok samimi gelmiyor, ama bazılarını da çok önemsiyoruz.

Kendi hayat hikayesini de işin içine katan, bunu dillendirenler, sanki müzikten daha çok çıktı. Edebiyat bu anlamda daha köşeli. Ama ifratla tefrit arasında gidip geliyoruz sanki, iki uç var, ya tamamen o itiraf üzerine kurmak, onun üzerinden bir kimlik edinmeye çalışmak –bu psikolojik bir rahatsızlık olabilir, çocukken başınızdan geçen bir hikaye olabilir... Böyle kimlik kurulduğu zaman rahatsızlık duyuyorum. Öte yandan bunların hiç dile getirilmemesi, kapalı kapılar ardında tutulması edebiyatta çok var; mesela romancı kadınlarda "yazdıklarımla benim ilgim yoktur" tavrını da sevmiyorum. İki ucun dışında belki üçüncü bir şey olsa, bana yakın gelirdi.

Tori Amos'un "Me and A Gun" diye bir şarkısı var, küçükken başından geçen bir tecavüzü anlatıyor. Benzer bir hikaye de "Mahrem"de var: Şişman kadın, küçüklüğünde, kömürlükte bir adamın tacizine ve oral tecavüzüne maruz kalıyor...

Evet, "Sobe" bölümü. O bölümü yazarken birçok düşünceyi ertelemeye çalıştım. Bir şey yazıyorum ve yazdıktan sonra ne tepki alacak, nasıl karşılanacak, beğenilecek mi... Bunlardan kurtulmak mümkün değil, ama bunlar romanın önüne geçtiği zaman başka bir şey oluyor. "Sobe"de o kaygıların beni yönlendirmesine izin vermedim. Benim de bildiğim bir şey değildi, ama birçok şeyi düşünmek zorunda kaldım. Mesela annem bunu okuduğunda rahatsız olacak mı?

Hacı Bektaş "biz nefsimizi silmekten değil, bilmekten yanayız" diyor, tasavvuf içinde de önemli bir ayrım bu. Nefsini bilmek, kendi şeytanını da bilmek demek.

Çünkü kendi çocukluğuma çok fazla gönderme var; orada anlatılan ev, vişne ağacı birebir benim çocukluğumdan çıkma semboller. Ama bunları nasıl karşılayacak düşüncesini bir kenara koyuyorsun, çünkü metin önce geliyor, yazayım, gerisini sonra düşünürüm diyorsun. Beğeniyi düşünmek de, yergiyi düşünmek de benzer şekilde engelliyor insanı. O sahici damarı kaybetmek istemiyorum.

O sahici damardan Nazan Öncel'in "Demirden Leblebi"si var mesela...

Evet. Tabii ki kınandı o şarkı yüzünden. Onun röportajlarını da çok sevmiştim o dönemde. Sempatinin ötesinde bir destekle bakıyorum ona... Bana itici gelen, başka bir şey: Yaşanan bir hastalık, bir olay üzerinden çıkış yapmak ve oraya demir atmak. O kadar da bilinçli olunmaması lazım. Bazen bir şey dilinizin ucuna gelir, akar, tutamazsınız; o daha radikal, muhalif bir şey. O kimliği kurgulayarak koymaksa çok soyut bir şey. Okurken de, dinlerken de bu farklılık hissedilebiliyor.

Rock'la buluşmanız nasıl oldu?

İspanya'da. Heavy metal, sonra endüstriyel, sonra endüstriyel metal dinlediğim dönemler var. Bir de Gotiği seviyorum ben. Gotikte, sembollerin tersyüz edilmesi, çok masummuş gibi görünen şeylerin açığa çıkarılması, bütün bu konuştuğumuz şeyler var aslında. Çok masummuş gibi görünen bir renk, bir çiçek, bir çocukluk birdenbire orada başka bir şeye dönüşür; kötü olan da o kadar kötü değildir aslında. Bütün kategorileri böyle altüst etmesi ve dinden bu kadar beslenmesi bana çok yakın geliyor. Belki Gotik dendiğinde onu anlamıyoruz ama, William Blake'i çok seviyorum. Jim Jarmusch'un "Dead Man" filmini de öyle. Oradan oraya geçen zincirleme şeyler bunlar. Blake'in hem şiirlerindeki, hem çizimlerindeki havayı seviyorum. Çok ilgisiz gibi görünüyor, ama bizde de Siyahkalem var. Öncesi, arkası yok, hiçbir zaman ekole, geleneğe dönüşmemiş, ama onun derviş çizimlerinde müthiş bir şey var.

Az önce pasif, kıt kanaat derviş bilgimizin yetersiz, hatta yanlış olduğundan söz etmiştiniz. Bunun aksi örnekler var değil mi Siyahkalem'de?

Evet, öyle. Derviş deyince nur yüzlü, ak sakallı, rüyalara giren, iyi şeyler muştulayan dervişler düşünüyoruz. Ahmet Yaşar Ocak'ın güzel bir araştırması var: Mevlâna biraz başı eğik durur ya, Hacı Bektaş aksakallıdır; onların en fazla 1700'lere kadar gittiğini söylüyor. 14. yüzyıl Anadolu'sundan bahsediyoruz, 400 sene boyunca böyle bir şey yoktu. Son 200 sene içinde çıktı bunlar ve biz o resimlerle o insanları özdeşleştirdik. Siyahkalem'in dervişlerine gittiğinde, hastalıklıdır, vücutlar deformedir, demoniktir, bir yanında İfrit durur... Japon çizimlerinde aç hayaletler görmüştüm, çok benziyor Siyahkalem'inkilere. Bir deri bir kemikler, ama korkunç bir mideleri var ve ne yerlerse doymuyorlar. Gotiğin farklı kültürlerdeki yansımaları gibi geliyor bunlar bana...

Mercan Dede - Nar-ı Ney
(Nar)

Mercan Dede, değil mi? Hep üçüncü yol diye konuşuyorum ya, Arkın müzikte öyle bir şey yapıyor. Ben de edebiyatta öyle bir şey yapmaya çalışıyorum. O anlamda bir ruhdaşlık, bir yakınlık görüyorum Arkın'ın çalışmalarında. Bir-iki konserlerinde "Pinhan"dan bölümler de kullandılar. Ortak bir şeyler yapmayı da arzu ediyorum.

Sizi iki arada bir derede bırakan cemal ve celâl yüzlü iki Tanrıdan bahsetmiştiniz. Mercan Dede bizce cemal yüzlü tarafta. Nasıl bir tarihsel çizginin ürünü olabilir Mercan Dede?

Aynı tanrının iki farklı yüzünü görüyorsun hep. Dinler tarihi okumalarında benzer şeyler çıkıyor karşına. Master tezime Ebussuut Efendi'nin fetvalarıyla başlamıştım. Mesele ve cevap kısımları var fetvalarda. Mesele kısmında diyor ki: Diyelim bir grup erkek bir araya gelirse ve bir halka oluştururlarsa, ve derlerse ki "cennet cennet dedikleri birkaç evle birkaç huri, isteyene ver onları, bana seni gerek seni"... Bunu biz cici Yunus Emre yaptık, ama Yunus'un dizelerini söyleyerek dönmeye başlarlarsa onlara ne lazım gelir?.. Ebussuut çok önemli bir isim, Osmanlı'nın tam o dönemeçteki en büyük şeyhülislâmı. Cevabı, "yaptıkları –anladığım kadarıyla 'aşırılık' anlamında– fuhuş olduğundan dolayı, hepsinin katli vaciptir"... "Katli vaciptir" diyen de, aynı fetvadan ötürü katledilen de, sorduğunda kendine müslüman diyor. İslâm da durağan, yekpare, statik bir şey değil. Her metnin farklı farklı okumaları var, Kur'an'ın da öyle. Bunun birkaç adım sonrası çok radikal sonuçlara gidebiliyor. Rabia için de böyle anlatılır. Korkunç bir Rabia filmi var, Fatma Girik'li. Hep denir ya, delilikle inanç bazen birbirine karışır diye. Vecd halinde Basra sokaklarında koşmaya başlar Rabia, bir elinde su dolu bir kova, diğerinde yanan bir meşale. Saatler sonra durdurduklarında "bununla cennetin ateşini söndüreceğim, bununla da cehennemi yakacağım" der, "ki cennet-cehennem, günah-sevap kalmasın"... Bunlar çok radikal okumalar. Günah-sevap diye bir şey yoksa, bütün hayat anlayışını, Tanrıdan ne anladığını, iyiyi, kötüyü yeniden kurgulaman gerekiyor. Ben dindar bir insan değilim, buradaki muhalefeti benimsemek için de dindar olmam gerektiğini zannetmiyorum. "Bu sadece müslümanların işi" demek anlamlı gelmiyor. Ebussuut'un fetvasının öznesiyle nesnesi deyince, bunu hayatın pek çok alanına taşımak mümkün. Bütün bu damarların bugüne kadar gelen uzantıları var. Bir okuma biçi-

44→

mine hiç sempati duymuyorum, onu dönüştürmek gerekiyor, ama öbür tarafta çok sansürlenen, baskı gören, bugün hâlâ cılız bir sesle duyabildiğimiz alttan gelen bir şey var, onun da yaşamasını istiyorum. Dinin içinden gelen muhalefeti anlamadan Osmanlı'yı ve bugünü okumak zor. Din aynı zamanda felsefe demek, yaşamdan, ölümden ne anladığın demek. Dini kopartıp attığında felsefen de, edebiyatın da, müziğin de cılız kalıyor. Su, benim için önemli bir metafor. Akmasını istiyorum dilin, bilginin, kültürün, hem kuşaktan kuşağa, hem de farklı cemaatler arasında. Öbür türlü, Almanların karşısında Almanca aryalar söyleyerek "biz de sizin gibiyiz" diyen bir maskeden ibaret kalıyoruz. Bizde geleneğin çağrışımları da çok negatif. Gelenek deyince hemen bir bağnazlık, yobazlık anlıyoruz, ama folk İslâm geleneğinin benim sözlüğümdeki karşılığı bağnazlık değil. İki şeye ihtiyacımız var: Bir, bunları bilmek, ki bu da başka türlü bir sevgi gerektiriyor; iki, bununla yetinmemek, bunları eleştirmek, çünkü ortada eleştirecek çok fazla şey var. Eleştirebilmek için de içine girmek lazım, dışardan olmuyor. Onun için Benjamin önemli bir referans, çünkü o içine girip dönüştürüyor. Hep Brecht'in kafasını karıştırır mesela, Brecht fazla mistik bulur onu, ama Scholem de fazla materyalist bulur. Böyle arafta bir kişilik. Bence Tanpınar'da da var o. Çok yeni onu da sevmemiz. Bu kategorileri karıştıran kafalara ihtiyacımız var. Dönüp dolaşıp Mercan Dede'ye geleceğim: O üçüncü yolun müzikteki karşılıklarından biri Arkın'ın yaptığı.

Renaud - Dans mon HLM *(Marche à l'ombre)*

Renaud'nun şarkısı. Bir toplu konutta oturanları anlatıyor teker teker. "Bit Palas" gibi biraz. Nasıl ortaya çıktı "Bit Palas"?

Bir takım temalar vardı daha önce kafamda. Genelde küçük küçük şeylerden yola çıkarak yazıyorum, bir sahne, bir yer, bir fotoğraf... Cihangir'de tarihî bir çeşme var, üzerinde "çöp dökmeyin, burada yatır var" yazıyor. Bunu epey bir süre kafamda sardırdım. Sonra çöp yazılarına, duvar yazılarına daha dikkatli bakmaya başladım. İstanbul'u da çok dolaştım bu yüzden, yüzlerce fotoğraf çektim. Fatih'te mesela, çöplerin üzerinde, büyük harflerle "secde ettim aşka, uğruna haktan çıktım" yazıyor. *(gülüyor)* O duvarın önünde yarım gün geçirdim, nasıl bir ruh haliyle yazılmış acaba diye. Çok güçlü bir şiir var orada... Roman yazmak için illa da eve kapanmak, kendinizi hayattan soyutlamak gerektiğini sanmıyorum. "Bit Palas" sonuçta İstanbul'u dolaşırken yazıldı. Bir süre sonra şunu farkettim: Farklı semtlerdeki çöp yazıları da birbirinden çok farklı. Dolapdere'de müthiş küfürlerle harmanlanmış çöp yazıları; Fatih'tekiler daha dinsel içerikli; bazı yerlerde vatandaşlık dersleri veriliyor. Bunlardan çok keyif aldım, ama geri kalan her şey yazdıkça oluştu. Çok flu bir resim vardı kafamda evliya ve çöp yazısı üzerinden. Kafamda daha farklı karakterler vardı, bir kısmı yaşamadı, isimlerini sevmediler.

Nerede olabilir Bonbon Palas?

Kurtuluş, Nişantaşı, Galata çevresinde birkaç apartman var bana ilham veren, art nouevau tarzında. Oralar da eskiden mezarlık olan araziler. Küçük şeylerden yola çıkıyorsun: Gullâbici Sokak var mesela, gullâbici ne demek? "Delileri zapteden adam." Oralarda akıl hastalıklarıyla ilgili bir şey mi vardı acaba? Onu araştırırken oralarda mezarlıkları keşfediyorsun, o seni başka bir şeye götürüyor. Böyle küçük şeylerden yola çıkıyorum, hayatla ilişkimde de önemli bir tercih gibi geliyor bana. Sitüasyonistlerden gelen kültürde, 68'lilerin "küçük güzeldir" sloganlarında paylaştığım çok şey var. Her şeyi büyük büyük, topyekûn düşünce kalıplarıyla değiştirmek çok hissedebildiğim bir şey değil. Karınca adımlarıyla, tırtıl gibi kemirerek ilerliyorum. "Bit Palas" da küçük küçük ilerledi, o yüzden de çok hızlı ilerledi.

Beyoğlu'nda sürekli moralimizi bozan, uzun uzun da düşündüren bir sokak var: Mücadele Çıkmazı...

Ben de Deva Çıkmazı'nı seviyorum, yok öyle bir deva, o bir yalan... *(gülüyor)*

Birinci tekil şahıstan konuşan romancılık ve onun tam tersini söyleyen, punk'ı, heterodoksiyi içine alan söylem. İkisi arasında savruluyorum...

Rashit - İstanbul *(Taksim'de Bungyjumping)*

Bu çok güzelmiş... Müzikte böyle bozarak söylemeyi, çok akademik, kitabî, notaları doğru yerde kullanma gayesi gütmeden söylemeyi seviyorum. Genelde o esrikliği seviyorum, yazıda da, müzikte de. Kaysın, bozulsun, sonra tekrar toparla, dağıl... O yüzden punk'ta ve ska'da çok hoşuma giden damarlar var. Bir tarafa Apollon'u koyuyorsun, heykel gibi, pürüzsüz; öbür tarafa Dionysos'u: Fazla yemek ve kusmak, dağılmak, güzel bir şeyi bozmak, sonra çirkinden gene güzel bir şey çıkarmak, ölümle yaşamın içiçeliği, panteizm... Dinle çok örtüşen bir şey var orada, heterodoksi, döngüsel zaman anlayışı... Bütün bunlar benim kafamdaki Dionysos'a uyuyor, o anlamda punk da uyuyor. Anti-sanat söylemi, "herkes yapabilir" çok güçlü bir söylem. Biraz Roland Barthes'la sorgulamaya başladığımız yazarla okur arasındaki hiyerarşi hâlâ çok güçlü, hele Türki-

ye'de. Çok tehlikeli bir şey. Yazarken farklı bir insan olduğuna kendini inandırman gerekiyor ki, yazabilesin. Ama kendini fazla kaptırırsan da bir şey çıkartamıyorsun, üretemiyorsun, "herkes sanat yapabilir" noktasından fersah fersah uzaklaşıyorsun ve kendini çok fazla bir şey zannetmeye başlamış oluyorsun. Burada hassas bir denge var. Guy Débord'da da var: Egemen söylemin çöp addettiği bir sürü unsuru almak ve kolajlamak. Ben diye bir özne yok bunun arkasında, binlerce özne var, müthiş bir kaos. Kitap kapağını zımpara kağıdından yapar ya, kütüphaneye koyduğunda diğer kitapları yıpratsın diye, bu hoş bir şey. O kitap fetişizminin, yazar fetişizminin hep altını oyan şeyler bunlar. Romancılıkla çelişiyormuş gibi görünen şeyler ama, bence iki damar da çok güçlü: Birinci tekil şahıstan konuşan, "ben" diyen romancılık ve onun tam tersini söyleyen, punk'ı, heterodoksiyi içine alan söylem. İkisi arasında savruluyorum, gidip geliyorum, ama bunun edebiyatımı beslediğini düşünüyorum.

Uzun süre yurtdışında yaşayıp Ankara'ya, oradan İstanbul'a geldiniz. İki şehir arasındaki farklar, yakın tarihimizin temel meselelerinin de me-

taforları oldu hep. Size nasıl geliyor bu iki şehir?
Ankara, dünü olmayan, sadece şimdiki zamanı olan bir gelecek projesi. İstanbul'sa mazi demek. Mazisi olduğu için terkedilmek istenen bir şehir olmuş hep. Ama baktığımda Ankara diye bir şehir yok, hep insanlar üzerinden algılanan bir Ankara var. Ankara'da yaşamaktan çok keyif alabilirsiniz, çünkü arkadaş çevreniz çok iyidir, orada evlenmişsinizdir, işiniz oradadır... Hep böyle bir şeyler aracılığıyla algılanan bir şehir var. İstanbul'u dolaysız yaşayabiliyorsun. İnsanlardan, kurumlardan, yaptığın işten ayrı, başlı başına, binlerce kişiliği olan bir şehir duruyor karşında. Ankara ulaşılmaz, dokunulmaz, hissedemediğin bir şehir. Ankara'yı hep geçici bir durak gibi algıladım. İstanbul'sa uzaklaşsam da geri döneceğim bir yer gibi, mıknatıs gibi. Hep böyleymiş, hep çok kalabalıkmış bu şehir, hep çok pismiş, kaldırabileceğinden fazlasını barındırmış...
Kitaptaki gibi soralım: İstanbul'un rengi ne?
Mora çalan bir sarı... Mor tonları çok uyuyor bu şehre.

Biricik - Sen de Bizdensin *(Biricik)*

Söyleyen kim?
Biricik. İlk çalışmalarını hep Orhan Gencebay ve çevresiyle yapmıştı.
Arabesk, bir tarafa kaba hatlarıyla Ferdi Tayfur'u koyarak değerlendirdiğim bir harita oldu. Orhan Gencebay'ı hep çok sevdim, Ferdi Tayfur'u hiç sevmedim.
Bu da bir Orhan Gencebay şarkısı.
Onu söyleyecektim. Alttan alta Hint ezgileri, Türk sanat müziği... Dinsel bir söylemi alıp inanılmaz bir anti-din koyabiliyorlar ya, onu da çok seviyorum. Tersine çeviriyor, isyan da var, dünyevî ve uhrevî birçok şey var orada. Hem müzikal anlamda, hem arkasındaki ruh açısından sevdiğim bir damar Orhan Gencebay. Ferdi Tayfur'un, o ekolün de tamamen tersini yaptığını düşünüyorum. Şu kötü geliyor çünkü: "Ben şimdi acıklı bir şey yapıyorum, ağla..." Bırak, onu ben anlayayım, o ağlama sesini çıkarma. Namık Kemal'in yazılarında da var, parantez açıp okurun anladığından emin olmak için açıklama koyuyor. Bir kelimeyi bilerek yanlış yazıyor, sonra parantezde "doğrusunu biliyorum, ama bilerek böyle yazdım" diyor. O açıklamayı yapma bana, bırak, kendim anlayayım. Iris Murdoch hakkındaki filmde de vardı: Her şeyi okurun, izleyicinin anladığından emin olmak için kurgulanmış bir yapı, "bu sahne acıklı, bu sahnede duygulanmalısın" diye mim koyarak. Bırakın biraz daha örtük olsun mesajlar... Ferdi Tayfur'da o derinliği bulamıyorum, çok mim koyuyor. Orhan Gencebay bambaşka.
Orhan Gencebay'ın müziğinde hoş gelen ne?
70'lerin arabeskini dinlemeyi, onun izlerini sürmeyi seviyorum. Türk sinemasında da öyle. Mesela Türkan Şoray'ın "Sultan" diye bir filmi var. Bir film tekrar tekrar izlenince bu kadar keyif verebilir. Hatırlar mısınız oradaki minibüs şoförünün sürekli arabesk dinleyişini, duvarlardaki sloganları... 70'lerde başka bir ruhla birlikte gidiyordu bütün o müzikal çeşitlilik, denemeler... Arabeskin çıkışı o söylemi oluşturan başka unsurlarla birlikte mümkün olmuştu. Şimdi o damar tamamen kesildi ve geriye blok halinde başka bir müzikal deneme kaldı, ama altı boş. Onun için yeni gelişen şeyi tehlikeli buluyorum, Ferdi Tayfur'la özdeşleştirdiğim damar da o. Onun bir adım ötesi o kadar amorf bir şey ki, o kadar şekilsiz ki, rahatlıkla faşizme, "ya sev ya terket" söylemine evrilebiliyor. 70'lerin arabeski bence öyle değildi. Ama 70'lerin naif olması demek, illâa da her şeyin güzel olduğu anlamına gelmiyor. O naifliğin de, hele kadınlar, cinselliğe bakış söz konusu olduğunda çok tutuculaştığı yerler var. Devrimci ahlâk zabıtalarına kadar giden bir şeye de açılıyor o naiflik. Ama çok hoş bir şey, ince bir titreşim de var orada, yitirdik onu. Depolitizasyon kadar kötü geliyor bana o naifliğin artık kalmaması.
Bu kırılmayı yaratan 12 Eylül ve 24 Ocak oldu. Siz nasıl yaşadınız bu dönüşüm yıllarını?
1980'i ben tam yaşamadım, İspanya'ya gittiğimiz dönemdi. 12 Eylül'ün nasıl bir şey yaptığını görmedim. Ama döndüğümde bu fark görülmeyecek gibi değildi. Belki bu kesintiden sonra görmek, birebir yaşamaktan daha çok çarptı. 70'lerde hayatı değiştirebileceğini düşünen bir Türkiye vardı; onun bir yanı naiflik işte, bir yanı da çok ciddi bir muhalif dil. İkisi çok içiçe geçebilir, o yüzden çok seviyorum 70'lerde bizde, Avrupa'da, müzikte yaşanan şeyleri. "Gerçekçi ol, imkânsızı iste" sloganındaki şeyi... 80 bize düşman aramayı, dış ve iç mihrak aramayı öğretti.

70'lerde hayatı değiştirebileceğini düşünen bir Türkiye vardı; onun bir yanı naiflik, bir yanı da ciddi bir muhalif dil. İkisi çok içiçe geçebilir, o yüzden seviyorum 70'leri...

Timur Selçuk - 1 Mayıs *(Timur Selçuk 1977)*

1 Mayıs. Timur Selçuk galiba.
Evet. "Bit Palas" 1 Mayıs'ta başlıyor ve bitiyor. Çıkış tarihi de 1 Mayıs değil miydi?
Ondan biraz önceydi. Biraz bilerek yaptım onu, kitap gelecekte geçiyor ama, her an yaşanabilecek bir gelecek, her an başımıza gelebilir anlattıklarım diye... Ayrıca 2002 senesi de o döngüsel zamanın bir parçası; Binbir Gece Masalları'nda vardır ya, bir-sıfır-sıfır-bir, varlık-hiçlik-hiçlik-varlık... 1 Mayıs da yakın zamana atıftı, bir de o günün çağrışımları tabii...
"Bit Palas", beklenmedik bir şekilde, F Tipi hücrede sona eriyor. Türkiye'nin en sıcak meselelerinden birine geliyoruz böylece...
Türkiye'de muhalefetin söylemi de bir noktada iktidarın söylemine çok benziyor. Ama muhalefet o kadar cılız ki, onu korumanın gerekliliğine çok inanıyorum. Bir yandan da eleştirmem lazım, çünkü onun içinde de bir baskı var. "Ötekinin ötekileştirdiği" şeyi unutmamak, "öteki"ni de mutlaklaştırmamak lazım. Bunu bu şartlar altında dile getirmen çok zor, çünkü tavır alman gerekiyor baştan. Marcos'un ilk bildirisini çok sevmiştim: San Francisco'da eşcinselim, Türkiye'de Kürdüm, İsrail'de Filistinliyim... Orada daha su gibi bir şey var, bitimsiz bir şey. Türk solunda bu çok eksik. Biz genellikle "ben şuyum, nokta" diyoruz. Üç nokta halinde gitmiyor. Ama aynı zamanda da buyum, durduğum yerin horladığı bilmem kimim, o bilmem kimin de horladığı falancayım diyebilse, başka bir şey çıkacak. F Tipi üzerine yazılan kitapları, hücrelerde kalanlarla yapılan röportajları okudum. Müthiş bir keskinlik var. Hem çok anlaşılabilir bir şey, hem kendinde böyle bir şeyi eleştirebilme hakkını da çok görmüyorsun. Ben ne yapıyorum ki, nereden konuşuyorum ki duygusu hep benimle birlikte geliyor.
Bir sürü insan bu noktalarda eleştirisini, özeleştirisini yapıyor, ama sanki bunlar hep bireysel düzlemde kalıyor. Bunların ortak bir dile dönüşmesi de bir sosyallik meselesi...
Haklısınız, ama o sosyallik her zaman bir örgütle de kurulmuyor. Bazen yazarak, söyleyerek, bir film çekerek de yaparsın. Benim bulabildiğim şey bu, yazmak. Bunun sıkıntısını hep çektim. Feminizm teorisiyle de, pratiğiyle de ilgilendim. Kadın gruplarında rahat edemedim, ama bir adım dışına çıktığında, o anti-feminist söylem kadar rahatsız eden bir şey yok. Yazı bana burada inanılmaz bir alan açıyor. Orada dile getiremediğim bütün o çokseslilliği, çelişkili sesleri söyleyebiliyorum. Bir metin bir sürü çelişkili sesi barındırabilir içinde, ama senin birebir hayatta böyle bir lüksün yok. Somut politika daha az sesle, daha kendinden emin konuşmayı gerektiriyor. Bense ne o kadar eminim kendimden, ne o kadar az sesim var. Sanat o açılımı sağlıyor. İlla da seni bireyci kılmak zorunda değil sanat.
Sloganlar azalıyor hayatımızda, ama "Bit Palas" son zamanların çok güzel bir sloganını akla getiriyor: "İçerde dışarda hücreleri parçala!"
(düşünüyor) Sevindim, o yüzden durdum. İnanılmaz bir şiir var sloganlarda. Mevcut egemen sisteme karşı bir şiir var ama, o egemen sistemi eleştiren klasik muhalefete karşı da bir şiir var. "Kaldırım taşlarının altında plaj var!" Çok güzel bir slogan. Bu da öyle: "İçerde dışarda hücreleri parçala!"

Söyleşi: ***Merve Erol - Cem Sorguç***

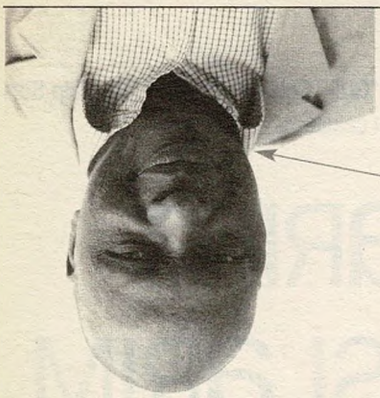

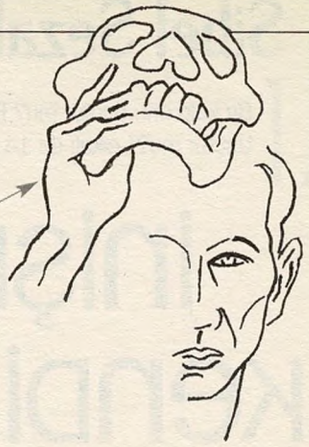

ROLL KİTAPLIĞI

Ahmadu Kuruma Allah Mecbur Değil Ki (Can)
Che Guevara Tekrar Yollarda (Everest)
Cummings Profil - haz: Samet Köse (YKY)
D.Hopper/p.Fonda/T.Sduthern Easy Rider (Roll)
Demir Özlü Aşk ve Poster (İş Bankası Kültür)
Elif Şafak Bit Palas (Metis)
Engin Geçtan Hayat (Metis)
Hanif Kureishi Kara Plak (Can)
Halil Turhanlı Şenlik Sanat ve Sabotaj (Chiviyazilari)
Jean-Paul Sartre Bulantı (Can)
Lale Müldür Anemon (YKY)
Nâzım Hikmet Beyond The Walls (Anvil & YKY)
p.m. bolo' bolo (Kaos)
Paul Gauguin Noa Noa (İthaki)
Perry Anderson Postmodernitenin Kökenleri (İletişim)
Rıfat N. Bali Tarz-ı Hayattan Life Style'a (İletişim)
Süreyyya Evren - Rahmi G. Öğdül (haz.) Başka Bir Dünya Mümkün (Stüdyo İmge)
Terry Eagleton Kapı Bekçisi (Bilge)
Turgut Uyar Büyük Saat (YKY)
Vefa Zat Eski İstanbul Meyhaneleri (İletişim)
William Faulkner Absalom Absalom (YKY)

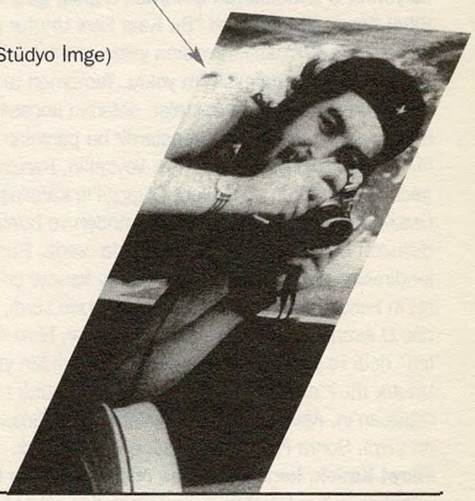

Aşık Kemal gelmiş!..

Kemal Sadık Göğceli'nin halk yaratılarına ilgisi ne zaman başladı, bunun kesin tarihini belirlemek kolay değil... Nerede başladı sorusunun yanıtını biliyoruz: Çukurova'nın karnına doğru yürümüş kayalıklı bir dağın koyağındaki Hemite köyünde. Hemite o zamanlar şimdiki gibi Osmaniye'ye değil, Kadirli'ye bağlı bir köy... Doğduğu evde Kürtçe, köyde Türkçe konuşuluyordu. Kemal Sadık, altı-yedi yaşlarındayken, yöredeki halk şairleri gibi şiirler söylemeye başlamıştı. Daha okuma yazma öğrenmemişti. Köyünde okul yoktu. Anası, onun halk şairi olmasını hiç istemiyordu. Oysa, "bu ev, Abdale Zeyniki'nin diz çöküp destan söylediği evdir" diye övünülüyordu evde... Aile daha Çukurova'ya geçmeden, büyük Kürt halk şairi, destancısı evlerine konuk olup destan söylemişti. Eve gelen kimi konuklar ve Kürt destancılar, hep Abdale Zeyniki'den söz ediyorlardı.

(...) Bir gün Hemite'ye Torosların âmâ şairi Aşık Ali geldi. Sabaha kadar çakıştılar. Yani, bir Aşık Ali söyledi, bir Aşık Kemal... Aşık Ali, bu çocuğu pek sevdi. "Sen bu yaşta bu kadarsan, sonunda Karacaoğlan gibi olacaksın" dedi...

(...) İlkokulun son sınıfındayken, yukarı Toroslardan ünlü destancı Aşık Rahmi geldi. Bir gece Kemal'i onun karşısına çıkardılar. Aşık Rahmi, ona küçük bir saz armağan etti. Öğretmeni çok övündü, neredeyse kutsadı öğrencisini... Aşık Rahmi dedi ki: "İlkokulu bitirip de diplomanı alınca benim köyüme gel. Seninle birlikte bütün Anadolu'yu köy köy, kasaba kasaba dolaşır, destanlar, türküler söyleriz. Sen de yetişirsin."

> Pire gelir takır makır
> Sanırım bir nallı katır
> Kalk avrat baltayı getir
> Öldüm pirenin elinden
>
> *(Pire destanından)*

İlkokulu bitirip de diplomasını alınca, tam bir ay ikircik içinde kaldı Kemal. Ya Adana'ya ortaokula gidecek ya da Aşık Rahmi'ye doğru dağların yolunu tutacaktı. Ortaokula gitmeyi yeğledi... Ortaokulu bıraktığı 1939 yılından İstanbul'a gittiği 1951'e kadar onca işi arasında hiç bıkıp usanmadan, yılmadan, halk anlatılarını derleme çabası içinde oldu. Çukurova'da sürekli dolaştığı, bir de köylülerle ilişki kurmayı iyi bildiği için, sözlü halk edebiyatı hazinelerinin yığın yığın durduğu o kapalı kutuyu açması kolay oluyordu. Köylü, "Aşık Kemal gelmiş" diye başında toplanıyordu. Anlatıp bitirince, "şimdi de siz anlatın bakalım" diyordu. Ne anlatılırsa defterine geçiriyordu... O yılların defterleri de evlere şenlikti. Kötü kağıtlı, zevksiz kapaklı... Sarı defterler, bloknotlar, çizgili okul defterleri, cep defterleri... En çok ağıtlara önem veriyordu. Kadınlar da nazlanmadan, bildikleri ağıtları birbiri ardınca Aşık Kemal'e söylüyorlardı...

> Fıkaranın zaten kötü bahtı var
> Zenginlerin cibinliği tahtı var
> Sivrisineğin bize ahdı var
> Gelin beş on tane mezar kazalım
>
> *(Sivrisinek destanından)*

(...) Abidin Dino yazıyor: "Her getirdiği söz yumağı akıllara durgunluktu. Dehşetli acı, dehşetli güzel. Delikanlı, köylü usûlü büzülüp çöküyor ya da bir duvara sırt veriyor ve izliyordu şaşkınlığımızı, hınzır ve sevinçli. Halkın yarattığı büyülü sözler bizi duygulandırdıkça, sardıkça, coşturdukça, delikanlının sipsivri yüzünde, burgu burgu cin gibi bakışında koskocaman bir sevinç beliriyor, bir kahkaha atıyordu. Ağıtları toplamak, ölümle kavgaya tutuşmak gibi bir şeydi. Yitebilecek olanla, yitenle, ölümle, yok olmakla bir yarışma..."

(...) İşte o yıllarda Halkevleri Genel Başkanı Ferit Celal Güven'le tanıştı o bir deri bir kemik delikanlı... Ferit Celal, ağıt derlemelerinin 1943'te "Ağıtlar I" adıyla Adana Halkevi yayınları arasında çıkmasını sağladı. Ağıtların özgün ve önemli bir halk edebiyatı türü olduğu, ilk kez, yirmi yaşındaki Kemal Sadık Göğceli'nin bu kitabıyla ortaya konuluyor, folklor araştırmacılarının dikkate çekiliyordu...

Sonra polis, candarma baskıları başladı... Göğceli sık sık karakollara çağrılıyordu. Abidin Dino şöyle açıklıyor: "Hayrola, neden başı derde girdi (daha doğrusu ayakları) diyebilirsiniz belki... Ayrıntıların önemi yok, başka türlü olamazdı sadece. Evet, işin kökeninde sınıfsal baskı yatıyordu. 'Ayaktakımından bir köylü parçası, köylüler namına konuşup yazmaya kalkışıyordu, falakalara, 'çifte ay'lı dosyalara yeter de artar da böylesi bir çıkış..."

(...) Ağıt ve tekerleme derlemelerinden bir kesimini 1946'da Türk Dil Kurumu'nun kitaplığına verdi de kurtardı. Evinin basılması, aranması sırasında götürülen defterlerini ne yazık ki geri alamadı. Yalnızca kıyıda köşede kalmış bir defter kurtuldu, bugünlere geldi.

Alpay Kabacalı, Sarı Defterler, (Yaşar Kemal'in Folklor Derlemeleri), İş Bankası Kültür

Sibel Sezal

Bu kalp onu unutur mu? Fikret Kızılok'la beraber sesini duymamızın üzerinden 12 sene geçmiş. "Gizli" Çekirdek albümü "Bu Kalp Seni Unutur mu?" çıkalı da 14 yıl olmuş. Bu unutulmaz plak yeniden basılırken, Sibel Sezal'ın kapısını çaldık...

İNİŞLERİM ÇIKIŞLARIM KENDİME GEÇ KALIŞLARIM

İlk albümünüzden başlayalım: Çekirdek Sanatevi yıllarında kaydedilmişti ve Çekirdek'te çalan pek çok ünlü müzisyen albümünüze eşlik ediyordu. O dönemlerde Çekirdek'e gidip gelir miydiniz?

Sibel Sezal: İlk albümüm "Bu Kalp Seni Unutur mu?", 1988'de, Çekirdek Sanatevi'nin kapanmasına yakın zamanlarda kaydedildi. Daha önce Çekirdek'e gidip gelmişliğim yoktu. Tamamen tesadüf eseri oldu bütün bunlar. Albümdeki tüm besteler, ablamın kocasına, eniştem Özkan Samioğlu'na ait eserler. Biz senelerdir bu parçaları çalıp söylüyorduk onunla, ama bir takım şairlerin, Aşık Veysel'in, Karacaoğlan'ın sözleriyle... Tesadüf eseri Özkan abi Bülent Ortaçgil'le karşılaşıyor Bodrum Mavi'de. Orada muhabbet ederken bestelerinden ve bunları değerlendirmek istediğinden bahsediyor. Fikret Kızılok da orada. Bunun üstüne "gelin değerlendirelim" diyorlar. Bütün şarkıları bir kasete çekip onlara verdik. Fikret'in Feneryolu'ndaki evinde bir stüdyosu vardı, orada çalışmaya başladık. O sırada Fikret, "bu sözler ağır kaçar, biraz daha güncel şeyler yazalım" dedi ve bütün parçaların sözlerini yeniden yazdı. "Bu Kalp Seni Unutur mu?"nun orijinali, "Dostlar Seni Unutur mu?"ydu. Ümit Yaşar Oğuzcan'ın, Aşık Veysel'in "Dostlar Beni Hatırlasın" şiiri üstüne yazdığı bir şiirdi. Sonra Fikret, aşk üstüne bir şiir yazdı.

Fikret Kızılok, kendisiyle daha önce yaptığımız bir söyleşide Özkan Samioğlu'nun bestelerinin aslında kendine ait olduğunu söylüyordu.

Allah rahmet eylesin, daha önce de Fikret'le ilgili böyle enteresan şeyler duydum. Bu tür saptamaları vardı. Ama bu şarkılar benim neredeyse 13 yaşımdan beri söylediğim şarkılar. Kesinlikle böyle bir şey yok. Ablamla eniştem tanıştığı günden bu yana bu şarkıları söylüyoruz.

Ablanızla tanışmadan önce ne yaparmış Özkan Samioğlu?

Kendi halinde bir insan. Bestelerini gitarla yapıyor, ama piyasada gitar çalıp söyleyen birisi değil. Kendi aramızda çalıp söyleriz. Benden başkasına bestesini vermemiştir. Piyasanın içine girmek isteyen birisi değil. O taraklarda bezi yok. Aslında işletmecidir. Uzun zamandır bir butik işletiyor.

İstiklal caddesi trafiğe ilk kapatıldığında düzenlenen Mis Sokak'taki yaz şenliklerinde ikinizin beraber çaldığınızı hatırlıyoruz...

Geçenlerde benimle ilgili yazıları karıştırıyordum. Orada gördüm, hatırladım aynı şeyi. Çok güzel ve keyifli anılardı. Zaten Özkan abiyle halka açık olarak bir tek orada söyledik. Bir de, ikimiz de Yeşilköy'de otururuz, orada hoş bir pizzacı var. Orada haftanın bir günü iki saatlik program yapardık. Mikrofonsuz, keyfimize göre çalıp söylerdik.

İlk albümünüzden önce müzikle aranız nasıldı?

Ben konservatuarlı filan değilim. Tamamen alaylıyım. Avusturya Kız Lisesi'nde okuyordum. Zor bir okuldu. Lisede sadece korodaydım. Ortaokuldan lise son sınıfa kadar koronun solistliğini yaptım. Onun dışında bir müzik kariyerim yok. Bir kursa filan gitmedim.

Lise yıllarınızda neler dinlerdiniz? Mesela Fikret Kızılok'u bilir miydiniz?

Açıkçası Fikret Kızılok'u bilmiyordum. Zaten çok genç yaştaydım ilk albüm çıktığında. Fikret Kızılok'u yeni tanımıştım. Lise üçüncü sınıftaydım, 17 yaşındaydım. O zamanın yerli ve yabancı pop şarkıcılarını dinlerdim. Ama bunun yanında aile meclislerinde söylediğimiz şarkılar vardı. Bizim ailede herkesin sesi güzeldir, onlarla sanat müziği söylerdik. Bir de 1990 yılında kemençeci İhsan Özgen ve Nikiforos Metaksas'ın kurduğu Bosphorus grubunda solistlik yapmıştım. Orada da sanat ve tasavvuf müzikleri çalındı, söylendi. Çok usta çalgıcılar vardı grupta.

Lise yılları, albüm yapmak için biraz erken. Zorluk çekmediniz mi?

Ama o zamanlar albüm yapmak şimdiki gibi acayip bir şey değildi. İnsanlar böyle algılamıyordu. Belki bu döneme göre çok az sayıda albüm yapılıyordu, ama hiçbir ticarî kaygı gözetmeksizin, sadece böyle parçalarımız var ve bunları insanlar da duysun diye yapılmış albümlerdi.

O dönemde hiçbir şeyin farkında değildim. Fikret Kızılok'un evine gidip okumaları yapıyordum, sonra biraz oturup muhabbet ediyordum ve eve dönüyordum. O günlerden en çok hatırladığım, Fikret'in yaptığı birbirinden ilginç yemekler.

Çekirdek'teki müzisyenler hâlâ bu duruştan ayrılmış değiller...

Tabii ki öyle. Ama ben o dönemde bunların farkında değildim ki. *(gülüyor)* Bülent Ortaçgil ve Fikret Kızılok'u yeni tanımıştım. Onlar albümün kayıtlarını yapıyorlardı. Ben okuldan arta kalan zamanda, sadece haftasonları Fikret'in evine gidip okumaları yapıyordum. Sonra biraz oturup muhabbet ediyordum ve eve dönüyordum.

Fikret Kızılok'un evinin nasıl bir atmosferi vardı? Neler hatırlıyorsunuz o günlerden?

Fikret oldukça güzel konuşan, hemen her konuda bilgisi olan biriydi. Ama o günlerden en çok hatırladığım, Fikret'in yaptığı birbirinden ilginç yemekler.

Foto: Şahan Nuhoğlu

Size de çiğ balık ikram etti mi?

O yiyordu, ama ben yemiyordum. *(gülüyor)* Ben Erkan Oğur'u, Bülent Ortaçgil'i çok sonraları tanıdım. Şu anda onlarla yeni projelerde birlikte çalışmak istiyoruz. Ama o dönemde çok kişinin farkında değildim. Çekirdek'in Bağdat Caddesindeki yerine hiç gitmemiştim. Oraya gelen ve ilk albümüme çalan müzisyenleri de tanıma fırsatım olmamıştı. Çünkü kayıtlar ben yokken yapılıyordu ve daha 17 yaşındaydım. Öyle bir dönemde ne kadar farkında olabilirim ki olup bitenin? Bir de ailemiz tarafından bize hep önce okulun bitmesi aşılanmıştı. Farklı idealimiz vardı o zamanlar. Müzik ikinci plandaydı, özellikle de albüm...

İlk albümünüzden sonra Fikret Kızılok'un "Yana Yana" albümünde Özkan Samioğlu parçalarında düet yapmıştınız...

Aslında düet yapmadık. İlk albümümün makara bantları Fikret'te olduğundan bizim kayıtların üstüne yeni bir kanal açıp kendisi vokal yapmış. Benim tonumdan söylemiş parçaları, yani benim kayıtlarıma vokal yapmış.

48→

İzin istemek için de aramadı. "Senin albümden üç parçayı kullandım" diye aradı. Tabii ki izin isteseydi verirdik, hiçbir itirazımız olmazdı. İnsanlar beni ilk olarak "Fikret Kızılok'a vokal yapan kız" olarak tanıdılar. Halbuki ben daha önce o şarkıları ilk albümümde söylemiştim.

İkinci albümünüzde durum nasıldı?

İkinci albümüm "Kardeşim" 1990 yılında yayınlandı. Tabii o zamanlar daha bilinçliydim. Albümün ismini taşıyan "Kardeşim" parçasıyla Kuşadası Altın Güvercin Müzik Yarışmasına katılmıştık. Finallere kalmıştık, ama Cem Karaca "Kâhya Yahya" şarkısıyla birinci olmuştu... Albümdeki parçalar yine Özkan Samioğlu besteleriydi. Sözler Aşık Veysel, Karacaoğlan gibi ozanlardan alınmıştı. Bu sefer sözleri değiştirmedik, ama aranjelerde yanlışlıklar oldu. Aranjeleri Özkan Turgay yapmıştı. O dönemde bir yakınlığımız vardı. Ama çizginin çok dışına çıktı. İlk albümden çok farklı olmuştu her şey. Davul makinası, dijital sesler filan vardı. İlk albüm gibi bir albüm yaptıktan sonra böyle bir albüm yapmak bence hataydı. Pek iyi olmadı.

İlk albümden sonra müzik yolunu mu seçmiştiniz kendinize?

Liseyi bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'ne girdim. İkinci albüm çıktığında birinci sınıftaydım. Üniversitenin son dönemlerinde düşünmeye başladım: Bitince ben ne yapacağım? Bir işletmede de çalışabilirim, müzisyen de olabilirim... Sonunda müziği seçtim. Melih Kibar'la çalıştık, cingıllarda söylemeye başladım. Suavi Karaibrahimgil, Erol Evgin, Coşkun Demir gibi o dönemde Melih Kibar'ın çalıştığı şarkıcılara vokal yaptım. Zuhal Olcay'a sahnede vokal yapmaya başladım.

Daha sonra işletmecilik yaptınız mı?

Kısa bir dönem çalıştım. Son albümüm "Gizli Bahçe" çıktıktan sonraydı. Yine istediğim şeyi elde edememiştim. Oturmaya alışık bir insan olmadığım için o dönemde Kenan Doğulu'dan aldığım bir teklifi kabul ettim. Aslında bu teklifi yaparken biraz çekiniyorlardı, "bu kız üç albüm yapmış, acaba teklifimizi kabul eder mi?" diyorlardı. Ama o da başka bir tecrübe, "neden olmasın" dedim. Ona iki buçuk yıl vokal yaptım sahnede ve albümünde. Sonra o yoğun tempodan sıkıldım, bıraktım işi. Son işimizde birileriyle tanıştım İzmir'de. Mobilya mağazalarında bir müdüre ihtiyaçları varmış. Orada bir yıl çalıştım. Kızım Laden doğduğunda işi bıraktım. Tek işletmecilik tecrübem odur. Aslında benim hayalim iş kadını olmaktı. Gerçi hâlâ olabilirim, hiç belli olmaz benim işim. *(gülüyor)*

Her zaman göz önünde olan biri olmak istemiyorum. Zaten olamam da. İstiyorum ki, güzel şarkılar söyleyeyim, insanlar beni öyle tanısın. 15 yıl önce piyasaya çıkmış albüm hâlâ insanlar tarafından aranıyor. İşte bu çok sevindirici.

1996'da, üçüncü albümün hazırlanışı nasıl olmuştu?

O albümü Gürol Ağırbaş'la hazırlamıştık. Akustik ağırlıklıydı, ilk albüme benziyordu, ama bazı etnik tatlar da içeriyordu. Fakat iş bambaşka yerlere geldi. Albümü yapımcıya götürdüğümüzde, "ya, bu olur mu acaba?" gibi yorumlar yapmaya başlayınca, biz de ne yapacağımızı şaşırdık. "Acaba ticarî mi olsun, yoksa istediğimiz gibi bir albüm mü yapalım?" gibi sorular arasında bocaladık. Beş stüdyo değiştirdik, birçok aranjörle çalıştık, çok kopuk oldu her şey. Aslında çok güzel parçalar vardı albümde, ama bir bütünlük yoktu. Şanssızlık, tecrübesizlik diyeyim. Ama bundan sonra böyle olmayacak! *(gülüyor)*

Bundan sonra niçin farklı olacak?

İnsanları daha yakından tanıyorum. Hangi insanların benim için ne yapacağını biliyorum. İş söylemekle bitmiyor. Bu piyasa çok karman çorman. Çok güvendiğiniz insanlar bambaşka bir hale dönüşebiliyorlar. Güvenebileceğim insanları buldum. Zaten bulmuşum yıllar önce, ama farkında değilmişim. *(gülüyor)* Özellikle son albümün promosyon döneminde yapılan söyleşilerde, televizyon programlarında anladım ki, insanlar beni ilk albümdeki gibi görmek istiyor. Görmeyi bırakın, öyle dinlemek istiyorlar.

Kimleri dinliyorsunuz son zamanlarda? Etkilendiğiniz şarkıcılar var mı?

Son dönemde kadın şarkıcılardan en çok Haris Alexiou'yu dinliyorum.

Onu, yıllar öncesinden Özkan sayesinde biliyorum. Özkan aslen Gümülcinelidir. 17 senesi Yunanistan'da geçmiş, hâlâ gidip geliyor. O yüzden çok Rumca şarkı söyleriz, biliriz. Yerli kadın şarkıcılardan en çok beğendiğim Zuhal Olcay. İyi sesi olan, söylediği şarkıya hakkını veren birisi. Sahnede de çok etkileyicidir. Sadece şarkısını söyler ve iner sahneden. Ama işini iyi yapar, dinletir kendini. Erkan Oğur'u çok dinliyorum, türkü albümlerini de çok beğeniyorum. Bülent Ortaçgil'i de dinliyorum. Bir de Birol Topaloğlu'nun Lazca "Heyamo" albümünü çok severek dinliyorum. Hakikaten severek dinlediğim çok az insan var.

Fikret Kızılok öldükten sonra pop çevresi farklı bağlamlarda değerlendirdi galiba onu. Bunda "Kumsalda"nın da etkisi olsa gerek...

Müzik piyasasında ne zaman ne olacağı belli olmuyor. Çizgiler hemen değişebiliyor. O şarkıyı ilk dinlediğimde "aa, Kızılok şarkısı mı bu?" dedim, sonra sözleri duyunca "hmm, olabilir" dedim. Aranjeyle, farklı bir sunuşla parçalar bambaşka olabiliyor. O parçayla Fikret Kızılok'u pek çok insan tanıdı. Aslında tam bilemiyorum, çok tanınmak mı lazım, yoksa çok derinden mi gitmek lazım? İkisinin bir ortası var mı? Bu hem şartlara bağlı, hem de sizin keyfinize. Kendi kendime düşündüğüm zaman, çok medyatik, her zaman göz önünde olan biri olmak istemediğimi anlıyorum. Zaten olamam da. Ben istiyorum ki, iyi bir müzik yapayım, güzel şarkılar söyleyeyim, insanlar beni öyle tanısın. Aslında bu ilk albümle hakikaten gerçekleşti. 15 yıl önce piyasaya çıkmış bir albüm hâlâ insanlar tarafından aranıyor, dinleniyor, seviliyor. İşte bu benim için çok sevindirici.

AKM'deki anma gecesine davet edilmediniz, ama o geceden birkaç hafta önce Jazz Cafe'de Kızılok'u anmak için sahneye çıktınız...

Evet, Galatasaray - Barcelona maçına denk geldi, kadınlar matinesi gibi oldu, ama tamamen doluydu. Konser veriyormuşum gibi oldu, herkes sessiz sedasız dinledi. Uzun zamandan beri ilk defa öyle bir yerde canlı söylemiştim. Heyecan vericiydi, çok hoştu. Kendi repertuarımdan 10-13 parça söyledim. Yedi-sekiz tane de Fikret Kızılok şarkısı söyledim. Kızılok'un çok sevdiğim şarkıları var. Özellikle "Yadigar" albümünde yer alan, oğlu için yazdığı "Gidiyorsun" şarkısı...

Söyleşi: ***Merve Erol - Ulaş Özdemir***

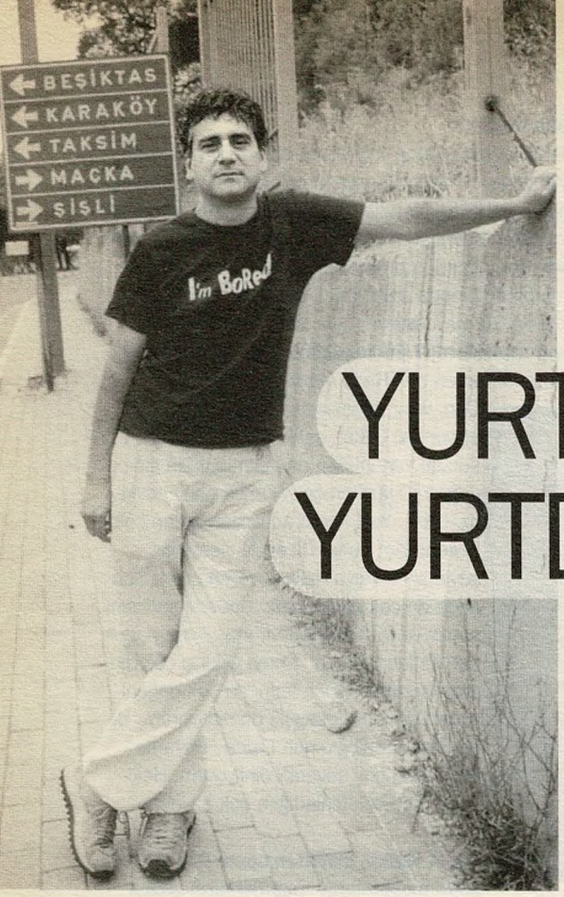

Tibet Ağırtan

Mavi Sakal'lı gurbetçi Tibet Ağırtan yıllık izninin bir bölümünü kullanmak üzere İstanbul'da... Hatta, eski günlerin anısına Roxy sahnesine bile çıktılar Mavi Sakal olarak... Bugüne kadar "Yat Geliyorum" ve "Kalk Gidiyorum" isimlerinde iki de solo albüm yapan Ağırtan'a hem Avustralya'yı hem burayı, hem geçmişi hem geleceği sorduk.

YURTDIŞINA OYNAMAK YURTDIŞINDA OYNAMAK

Neden geldin İstanbul'a?

Tibet Ağırtan: Sing Your Song yarışmasının sesle ilgili teknik sorumluluğu üstümde.

Bu yarışmayla ilgili neler söylersin? Sizin müziğe başladığınız zamanlarda böyle bir yarışma olsaydı katılır mıydınız?

Eskiden Milliyet'in yarışması vardı. Biz de zamanında Mavi Sakal olarak katıldık. Sing Your Song'un buradaki mimarı Murat'ın (Tümer) hayaliydi: Türkiye'yi dolaşmak ve yeni yıldızlar bulmak. Türkiye'yi dolaşmadık belki, ama bu sayede her yerden insanları bulduk. Yarışmanın amacı gerçekten yaratıcı, insan ve gerçekten yıldız olan, bir şekilde ortaya çıkamamış insanların ortaya çıkartılmasıydı. Her türden 1000'den fazla eser dinledim. Çok az sayıda İngilizce eser vardı, kulaklarıma inanamadım. Gerçi birçoğu birbirine benziyordu, bunlar elendi tabii. Ama beklemediğimiz kadar orijinal, televizyonu açtığımda duyduğum çöplerden çok daha üstün şeyler vardı.

Bir gecede ünlü olabilecekler mi peki?

Bir gecede ünlü olanlar bir gecede dibi boylar. Özellikle her dinlediğimiz parçanın icracısının ve yaratıcısının biyografisini okuduk. Acaba bu bir gecelik bir ilişki mi? Olmadığını gördük. Dolu insanları seçmeye çalıştık. Bence başardık.

Başa dönelim. Seni Mavi Sakal'dan tanıyoruz.

1979 yılında Mavi Sakal'ı Tarsus'ta kurduk. Lise grubuydu. Sonra hepimiz İstanbul'a geldik. 1993'e kadar birlikte çalıştık. Ben ayrıldıktan sonra da "Kan Kokusu" albümüne katkım oldu, hatta Wembley'deki konserde vokal yaptım.

İnsanlar artık Mavi Sakal dağıldı diye biliyor. Uzun zamandır ses soluk çıkmıyor.

Murat'ın kızı oldu, iki yıl ara verdi. Şimdi kız büyüdü. Ben Avustralya'ya gittim. Orada başka türlü bir yaşamım var. Murat bir gece sabaha karşı telefon etti, "gelir misin?" dedi. Ben de geldim. Hem bir işler yaparız hem de çalarız diye konuştuk. Kağan zaten bir var bir yok. Gidiyor, bir yere kapatıyor kendini, bir şeyler yazıyor ve geri geliyor. Bunun adına dağılmak mı, yoksa üretim adına kenara çekilmek mi denir, bilmiyorum. Araç ne kadar büyürse o kadar da hantallaşıyor, albüm yapmak da zorlaşıyor. Ben bir anlaşma yapıp her yıl bir albüm çıkartma taraftarı değilim. Böyle bir lüksümüz var, hazır olduğumuzda albüm çıkartıyoruz. Ben de iki solo albüm yaptım. Evde stüdyom var, istesem bir albüm daha yapabilirim. Yapmıyorum, çünkü yeni bir şey çıkartmadım, eski şarkılarımı başka şekilde yazıyorum. Mavi Sakal da, insanların dinlemesine değer şeyler olduğu zaman ortaya çıkacak.

Yurtdışına oynadığınız bir dönem yaşadınız. İnsanlarda da bir beklenti oluşmuştu galiba.

Yurtdışına oynamak yanlış bir kavram. Yurtdışında oturuyorum ve orda da albüm çıkarttım. Ben yurtdışına oynamıyorum, yurtdışında oynuyorum zaten. Yurtdışında binlerce grup var, Türkiye'de bu iş daha kolay.

O dönem Mavi Sakal çok iddialı gözüküyordu. Özellikle Wembley konseri sonrasında.

Bu adım adım yapılacak bir şey. Yürümeden koşmak saçma. Bence Moğollar'ın yaptığı doğruydu. Onlar da yurtdışında oynadılar. Yıllarca Fransa'da yaşadılar, müzik yaptılar... Öbür türlü, İbrahim Tatlıses için de "yurtdışına oynuyor" diyebilirsin, çünkü devamlı Avrupa'da. Konser verince orada kariyer mi yapmış oluyor, var mı böyle bir şey?

Başarısız bir evlilik gibi görmek istemiyorum grup çalışmasını. Benim bir tarlam yok, ama grubum var. Bir anda o yok oluyor gibi geldi Mavi Sakal'da.

Sen neden gitmiştin Avustralya'ya?

Avustralya'yı gezdim, gördüm ve yaşam stilini beğendim. Kendimi geliştirebileceğimi düşündüm. Matematik, bilgisayar, endüstri mühendisliği ve elektronik okudum. Ayrıca bir buçuk yıl caz okudum. Cazı öğrendiğin zaman herhangi bir şey duyduğunda çözümleyebiliyorsun.

Diğerleri grubu terkettiğini mi düşündüler?

"Tibet, senin gitmen lazım. Git bakalım ondan sonra ne olacak?" dediler. Hayat sadece gitar çalmak değil, başka şeyler de var. İnsanın iç dengesinin oluşması lazım. Başarısız bir evlilik gibi görmek istemiyorum grup çalışmasını. Bizimkisi keyfekeder. Ben bir yalnızlık hissettim, herhalde diğerleri de hissetmiştir. Çünkü çocukluğumuzdan beri çalıyoruz. Benim bir tarlam yok, ama grubum var. Bir anda o yok oluyor gibi geldi.

Müzikal problem yoktu yani, öyle mi?

Zaman zaman "müzikal ayrılık" diye demeç verdik. Şimdi oturup düşününce böyle bir şey olmadığını görüyorum.

Avustralya'da albüm çıkarttığını söylemiştin.

Gece isimli bir grup oluşturdum. Dört Avustralyalı ve iki Türk, türkü çalıyoruz. "Şinanay"dan, "Leblebi"ye kadar her şey. Davul, keman, harp, akustik ve bas gitar, djembe ve darbuka var.

Türkçe mi söylüyorsunuz?

Hem türkü hem de Türkçe. Allah allah! *(gülüyor)*

Diğerlerini nasıl ikna ettin türkü yapmaya?

Kendiliğinden oldu. Tanıştık, buluştuk, insanlar birbirlerini ziyarete giderken enstrümanları götürmeye başladı. Bir karpuz çekirdeğim vardı, düşürdüm ve karpuz ağacı çıktı gibi. Beraber evde müzik yaparken bir şeyler çıktı. Sonra sokakta çalmaya başladık. Sonra önemli bir radyonun kulağına gitti. Radyoya gittik, kayıt yaptık, parça çalınmaya başladı. Bir takım festivallere katıldık. Bir albüm yaptık. 100 tane basıldı, sonra bitti, 500 tane daha bastık. Sonra sıkıldık, daha basmıyoruz. Bir tane de Türkçe rock, funk ve ska yapan grubumuz var. Hepsi keyif grupları. Bir de bar açtım Barbukka adında. Yedi gün dünya müziklerinin canlı yapıldığı bir mekân. Bir gün de Gece çalıyor.

Gece'de çaldıklarınız anonim mi, beste mi?

Bir-iki beste de var, ama ağırlık anonim. Diğer grupta ise Murat isminde bir arkadaşımın bestelerini çalıyoruz. Mesela bir tanesi "Sütçü": "Sütçü geldi hanım" diye sözleri var. Özetle, hani derler ya "senden mi, sütçüden mi?" Bunu anlatan blues tarzı bir şarkı.

Burada, hayatında türkü var mıydı icra anlamında?

Yoktu. Ama orada çok sayıda rock var, bir de ben eklenmek istemedim.

Peki bu kadar zaman sonra Roxy'de bir araya gelmek nasıldı? Nasıl geçti konser?

İki-üç hafta hazırlık yaptık ve çıktık. Muhteşemdi, pardon süper. *(gülüyor)* En çok sıkıntısını çektiğim şey Türkçede yeni oluşan jargonlar. Mesela "süper" diye bir kelime çıkmış. Herkes her şeye "süper" diyor.

Konser için hazırlık süreci nasıl geçti? Bunca zaman sonra...

Hani iki insan flörtleşir, bir türlü çıkamazlar. Parmakları değer, ama el ele tutuşamazlar. Aynı öyle oldu: "Ne çalıyorduk biz?" Tamamen heyecan doluyduk. Daha fazla bir araya gelmek için çaba harcıyoruz.

Söyleşi: **Aslı Atasoy**

bakınız

Tibet Ağırtan, Roll'un altıncı sayısındaydı.

"Nerede olursan ol, rock'n'roll seni kurtarır. O zaman Anadolu gençliği için rock kavramı açık ve net değildi, müziğin gürültülü olmasından korkuyorlardı. Ama biz çaldıkça korkunun yersiz olduğunu anladılar, tadını beraber çıkarttık." (sayı 6, nisan 97)

BABYLON

5-6 Temmuz, 23:00 **Maharaja**

9 Temmuz, 23:00 **Jane Monheit Quintet:** 23 yaşında. Ardında iki albümle Babylon'a geliyor: "Never Never Land" ve "Come Dream With Me". "So Many Stars"ı, "Over The Rainbow"u, "A Case Of You"yu bir de ondan dinleyelim, muhtemelen çokça bahsini duyacağımız bir sesin gelişimine şahit olalım.

10 Temmuz, 23:00 **Claudia Acuña Quintet**

11 Temmuz, 23:00 **Esbjörn Svensson Trio:** Rock'çu Lou Reed distorsiyona boğulmuş gitarında nasıl bir saksofon grubunun sesini arıyorsa, Svensson da piyanosunda gitarın nerede gizli durduğunu araştırıyor. Tuşlara davul muamelesi yaptığı da oluyor. Genç kuşağın Keith Jarrett'ı. Trio'nun ilk albümü "When Everyone Has Gone", 1993'te geldi. Arada Thelonious Monk yorumladılar, ama en sıkı çalışmalarının beşinci albüm olduğunda herkes hemfikir: "From Gagarin's Point Of View". Şimdi de, Gagarin'in bakışıyla, Babylon tepelerinden ses verecekler.

12-13 Temmuz, 23:00 **Antibalas:** Fela Kuti'nin evlatları. Bu kalabalık grup, iki gece üst üste, Afro-beat'in, funk'ın damarından konuşacak. Takımın sahneye yayılışı iyi. Senegal'in Fransa'ya oynadığı gibi çalacaklar.

Mari Boine

17 Temmuz, 23:00 **Sarah Jane Morris:** Festivalin parlak yıldızlarından biri. Şahane yorumcu desek, altına imza attığı şarkıların boynu bükük kalır; kaleminin kuvvetinden dem vursak, kendine mal ettiği şarkılar isyan eder. Cazın rock'la, pop'la buluşabildiği en güzel kavşaklardan biri. Jimi Hendrix, Tom Waits, Leonard Cohen, Nick Cave, Marvin Gaye, Sade, Barry White şarkıları okumuşluğu var –daha doğrusu, bu şarkıları kendinin kılmışlığı. Müzikal işbirliklerinde girmediği alan yok: Big band'le Brecht şarkıları okumaktan Communards'la beraber Top Ten'de başa güreşmeye, kompozitörlerle avant-garde sahalarda at koşturmaktan Matt Bianco'yla samba düetlerine, dünya müzik mirasını karış karış geziyor Sarah Jane. Funky ritmin, sesini yükseltmekten kaçınmayan elektronik gitarın yanında, Sarah Jane'in sesi sert bir soul veriyor. Ayrıca bir görsel numaraya gerek yok, kılık kıyafeti hep gözlere şenlik. Saçları da, şarkılarının tansiyonu da alevli kırmızı...

Sarah Jane Morris

18 Temmuz, 23:00 **Mari Boine:** Rock deyince Marianne Faithfull'u nasıl bekliyorsak, dünya müziği gibi bir şey deyince de Mari Boine'i öyle bekliyoruz. Laponların, Samitlerin şamanî geleneğini konuşturacağı, yürek sarsan sözlerini vecd halinde sesiyle söyleyeceği yer, bu sefer Asmalımescit. Bill Laswell'ların, Jah Wobble'ların, Mark de Clive-Lowe'ların, Nils Petter Molvaer'lerin elinin değdiği, kulüpleri, elektronika toplamalarını dolaşan remiksleri de ayrı konu. Antik ritmden, eski zaman insanlarının sesinden bugünün bilgisayarına, mikrofon destekli vokale, değişen çok şey olmadığını tecrübe edeceğiz. Son yılların güzel referanslarından "şaman" biraz klişeleşti ama, her klişede hakikat var. Mari Boine da bir hakikat...

19-20 Temmuz, 23:00 **Los De Abajo:** New Mexico'lu delifişek çocuklar. Kimsiniz diye sorunca, şak diye Zapatistaları, Sandinistaları, Kara Panterleri, 68 Baharını sayıyorlar. Çocukluklarından beri müzikle meşgul olan, gençliklerini merak uçuşlarıyla türlü çeşit müzik arasında geçiren, kimi okulda, kimi jam'lerde enstrümanına hakim olmuş sekiz pırlanta. Los de Abajo, Meksika rock'unun şah-ı avazı. Rock, hiphop, ska, Meksika folku, elektronika semalarından uçan müziklerine "salsa punk" diyen de var, "tropipunk" diyen de. Bize inanmıyorsanız, duyar duymaz grubu Luaka Bop'a davet eden David Byrne'e inanın.

ROXY

5 Temmuz, 23:00 **Ali Perret's A-Trippin**

6 Temmuz, 23:00 **Cengiz Baysal Grubu**

9 Temmuz, 23:00 **D. Mixon Quartet**

10-11 Temmuz, 23:00 **DJ Logic & Protect Logic & Vernon Reid:** Önce misafir sanatçıyı analım: 80'lerin sıkı siyah rock gruplarından Living Colour'ın gitaristi Vernon Reid, DJ Logic'in proje konserinde bizlerle olacak. Bu kadarı bile Roxy'ye yol düşürmeye yeter, ama DJ Logic'i de es geçmeyelim: Medeski, Martin and Wood'larla, Don Byron'larla teşrik-i mesai etmeden önce, o da Vernon Reid'ın projelerinde çalmıştı. Şimdi yer değişiyorlar. DJ Logic, 1972 Bronx doğumlu. Hiphop'un kalbinden geliyor. DJ'liğini gruplarla kanlı canlı konuşturmaktan hoşlanıyor. Hiphop'tan caza elektronika desteğiyle uzanışı, tabiri caizse, "organik": Sentez değil, DJ Logic'in bizzat şahsında gün gün, yıl yıl biçimlenen bir terkip. Knitting Factory'den son haberler Roxy'de...

12 Temmuz, 23:00 **Martin Reiter Trio**

13 Temmuz, 23:00 **Le Petit Orchestra:** Manu Chao - Zebda, Fransız işi hiphop'la cazlı elektro-orkestra arasında sağlam bir köprü. Sahne enerjilerine, funky neşelerine diyecek yok. İhmal ederseniz, önümüzdeki birkaç sene arkadaşlarınızdan methini çok duyarsınız.

Vernon Reid'ın "Mistaken Identity" albümünün kapağından

[anma]

Cüneyt Keser'in ardından

Arkadaşımız Cüneyt Keser –nam-ı diğer Çekirge, genç yaşında hayatını kaybetti. 7 Temmuz günü, onu sevdiği müziklerle anacağız. Saat 14:00'te, Orta Kemancı'da şu gruplar çıkacak: Antisilence, Myst, The Ancientsy, Battlorn, Northern Lights, Almora, Delta, Soul Sacrifice, Elemental, Last Hour ve Abraxas... Giriş 5 milyon. Konserden elde edilecek tüm gelir, Cüneyt'in ailesine verilecek.

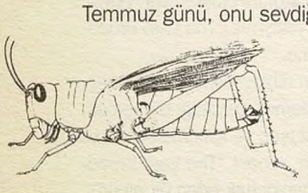

[kayıt]

İTÜ'de müzik stüdyosu

İstanbul Teknik Üniversitesi Müzik İleri Araştırmalar Merkezi'nden güzel haberler var. Ortadoğu ve Balkanlar'ın en büyük, uluslararası standartları hakkıyla yakalayan stüdyosu açıldı: Dr. Erol Üçer Ses Kayıt Stüdyosu, kendine tonmaisterlik yolunu biçen öğrencilerin, güzel kayıt yakalamak isteyen müzisyenlerin emrine amade. MİAM'ın kütüphanesi de faaliyetlerini sürdürüyor: Müzik kitapları, ansiklopedileri, yüzlerce CD'si, müzik dinleme istasyonlarına sahip kütüphane, dünyanın her yerinden elliden fazla periyodik yayını da takip ediyor.

[müsabaka]

9. Halıcı Midi Yarışması

Vakterişti, Halıcı Midi Elektronik Beste Yarışması'nın günleri geldi. Bu yıl dokuzuncusu düzenlenecek yarışmaya son katılım tarihi 9 Ağustos cuma... Elemeden geçen eserler, 4 Eylül günü aralarında Atilla Özdemiroğlu, Garo Mafyan, İzzet Öz gibi isimlerin bulunduğu jüri üyelerinin önünde nihai kararı bekleyecekler. Katılım ve bilgi için http://midi.halici.com.tr adresini kullanabilirsiniz...

[tv]

CNBC-e Live

Cumartesi ve pazar 17:30'da rock konserleri: Ayın 6'sında Depeche Mode, 7'sinde Suede, 13'ünde Jay Jay Johanson, 14'ünde Paul McCartney, 21'inde Faithless, 27'sinde Travis, 28'inde Pet Shop Boys var. 28 Temmuz Pazar gecesi 24'te ise Miles Davis...

Bıçak sağ, çatal ise sol elde tutularak yenecek lokmalar kesilir ve kesilen parça sol eldeki çatal ile ağıza aktarıldıktan sonra bu hareket tekrarlanır. Yani, yemekler parçalara bölünüp tabaklarda biriktirilmez. Hanımların sol eli dizlerinin üstüne koyarak yalnız sağ elleriyle yemek yemeleri, görgüsü sınırlı Amerikan ailelerinde yer almış bir kuraldır ve çirkin bir manzara yaratır. Kaldı ki onlar da halen bu usûlü terk etme çabası içindedirler. Kural, sol elin de sürekli olarak masa üzerinde bulundurulmasıdır. Bıçak, sertçe bir şeyin kesilmesi için sofraya konulmuştur. Köfte gibi çatalla kolayca bölünebilecek yemekler için bıçak kullanılmamalıdır. **ZÜBEYİR AKER**, Protokol Kuralları

Eski bir kuraldır: Edepsizin biri eğer isterse mütevazı görünebilir, ama mütevazı biri edepsiz görünemez. **G.C. LICHTENBERG**

OASIS
Heathen Chemistry
(Sony Türkiye)

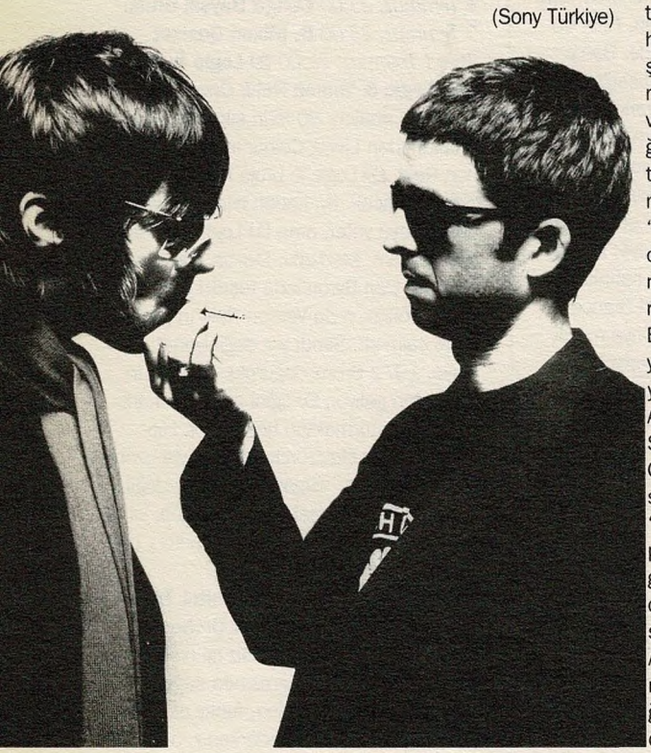

2000'in sonlarına doğru bir ara-yekûn alıp "best of"lardan oluşan konser albümü "Familiar To Millions"u çıkarmış, sonra epey ortadan kaybolmuştu Oasis. Şimdi beşinci stüdyo albümleri "Heathen Chemistry" ile geçmişlerine kıyasla bir düşük viteste, daha ağır tempolu, daha fazla zemine yayılmış bir "kimya"yla, kaldıkları yerden devam ediyorlar. Kadroları da son albüme göre değişmemiş, ama ilginçtir, "Definitely Maybe"yi yaptıkları dönemden şu an sadece Liam ve Noel mevcut ekipte.

"Heathen Chemistry"nin bu daha fazla "yayılmış" olma durumu, öncekilerin aksine, şarkıların yalnızca yarısının Noel'e, diğerlerinin Heavy Stereo'dan transfer Gem Archer'a, eski Ride'cı Andy Bell'e ve artık enikonu (ama çoğunda yine aynı yavanlık ve yayvanlıkta) şarkılar yazmaya başlayan küçük birader Liam'a ait olmasından... Albümün ilk nazar boncuğu, "The Hindu Times". Sonraki şarkılar için az çok fikir veren, ama artık Oasis albümlerini tasavvur etmek için daha fazlasına ihtiyaç duydurmayan bir "hit single". Sonra "Force Of Nature" var Noel'in söylediği. Yine "süpersonik / cin tonik" tarzı kafiye anlayışına uygun (...smokin all my stash / burnin all my cash...), gösterişli gitar ve piyano riff'lerinin peşinde bir muhtemel 45'lik. Hız kesmeden Gem Archer'ın şarkısı "Hung In A Bad Place" de 70'lerin hızlı rock'n'roll gruplarının yüzlerce kez geçtiği, ama Archer'ın gruba ne kadar iyi uyum sağladığını gösteren bir batarya şarkı. Ve albümün hız kestiği "soft" şarkılar: "Stop Crying Your Heart Out", "Songbird" ve tekrar Noel'in mikrofona geçtiği "Little By Little", ki bir Oasis albümü için en tehlikeli bölgeler... İçlerinden "Songbird"ün hakkını yemeyelim, Liam'ın şarkısı bir Oasis ürünü değil, sanki solo plağının ilk hitiymiş gibi. Bu orta karar baladların bitiminde de en büyük sürpriz "Jam Out (A Quick Peek)" var: Bugüne kadarki Oasis işlerinin tamamen dışında, Andy Bell'in yazdığı kısacık bir enstrümantal. "Repeat" tuşuna epeyce bastıracak, western'lerin en eğlenceli kaçış-kovalamaca sahnelerine tam oturacak bir bar türküsü. Sonlara doğru yine Liam'ın fazlasıyla Lennonesk bir bestesi: "Born On A Different Cloud"; arkasından da izinsiz Stone Roses sınırlarına giren "Better Man"... Hafif ama süresi yazdığından daha uzun gelen bu iki şarkı, albümün de kapanışı.

Kalanları tartarsak; hızlanınca eşlik edilebilen, yine müsamerelik "aşk-nefret" liriklerine takılan, Liam'in ağzını yayıp söylemediği durumlarda tahammülü kolaylaşan, ama en güzel anlarını Oasis'le alâkasız bir şarkının yaşattığı bir "yetişkin" albümü "Heathen Chemistry".

Orwell'in kuşaklar ötesi romanı "1984"ün final cümlesidir; asi kahramanımız Winston Smith elinden geleni yapmış ama, sonunda benliğiyle savaşıp "büyük ağabey'i seviyor" olmuştur. Zor mutlaka ama bizim de Gallagher'lar ve Oasis için en iyi kurtuluşumuz acaba bu mu diye düşünüyor insan. *Gökhan Pamuk*

DOVES
The Last Broadcast
(EMI)

İyi bir ilk albümü gölgede bırakacak bir devam albümü yapmak her grup için zor olmuştur, bu iki albüm arasında köprüler kurup aynı zamanda grubun kendi özgün sound'unu tanımlamaksa iyice zor. Radiohead'in kendini elektronik müzik ve rock arasındaki o bereketli alana yerleştirdiği 2000 senesinde, Mercury Ödülü adayı "Lost Souls" albümü de benzer çizgisiyle göze çarptı, ancak Doves'u hak ettiği yere oturtmadı. Bunun sebeplerinden biri, Manchester'lı üçlünün biraz da akıntıya kürek çekmesiydi; 80'lerden itibaren Sub Sub adıyla house merkezli bir müzik icra eden grup tanıdıkları toprakları terketmiş, 2000'in üstüne en çok kafa yorulmuş, ancak en karanlık ve içine girilmesi zor albümlerinden birini yapmıştı. Kolay tüketilmeyen ve dikkatli dinleyicileri ödüllendiren bu albümdeki "Catch The Sun" parçası, Doves'un çok güçlü pop parçaları da yazabileceğini ispatladı. "The Last Broadcast"te görüyoruz ki, Jimi Goodwin, Andy Williams ve Jez Williams hâlâ bunalımda, ama bu hüznü dinleyiciye yansıtmamak için özen gösteriyorlar. Yeni albümde "Catch The Sun" tipi parçalara daha çok yer veren, ilk albümü yer yer boğan atmosferik sesleri daha ekonomik kullanan ve daha önemlisi, şarkı sözlerindeki gözyaşlarını atıp yerlerine acı da olsa gülücükler yerleştiren Doves, geçmişte üzerine yapıştırılan The Verve, U2 ve hatta Beatles benzetmelerini hak etmekle kalmayıp aşıyor.

Aslında ağır bir Pink Floyd parçasının başlangıcını anımsatan kısa enstrümantal giriş, "Lost Souls"un karanlık havasının bu albümde de devam edeceğini düşündürüyor insana, ancak "Words"de işittiğimiz "kelimeler hiçbir şey ifade etmez, demek ki beni üzemezsin" sözleri grubun güçsüzlüğü ve aşırı hüznü buruşturup çöp kutusuna attığının müjdecisi oluyor. Çınlayan bir gitar, ziller ve içe dönüklüğü üzerinden atmış şarkı sözleriyle harika bir başlangıç "Words". Hemen sonra "There Goes The Fear" geliyor. Bu parça Doves'un müziğe bakış açısındaki değişikliğin en rahat hissedildiği parça belki de; ilk albümde o hayaletli ortamı yaratmak için kullanılan yoğun gitarların yerini sakin, dingin, huzur veren gitarlar almış. Lirikler coşku aşılıyor, ilk single olan bu parçanın videosunda her yerde görebileceğiniz parıldayan ışıklar, Doves'un karanlık dünyasını aydınlatıyor. Gerilimi arttıran enstrümantal "Where We're Calling From"dan sonra köşeleri biraz sert bir parça olan "N.Y." var sırada. Başlangıçta sivri riff'lerle şaşırtsa da, o da kendini albümün genel havasına kaptırıp çok geçmeden uysallaşıyor. Bundan sonraki iki parça ilk albüme en çok yaklaşan iki parça. Biri "Satellites": Gospel tarzı vokalleri, sarıp sarmalayan klavyeleriyle hüzünlü gibi gelse de kulağa, hayata sıkı sıkı sarılmayı öğütleyen lirikleri farklı bir hava vermiş şarkıya. İkinci şarkı "Friday's Dust" ise tempo-

nun gerçekten düştüğü bir parça; genel olarak klostrofobik ve kristal kırılganlığında bir dokusu var parçanın, ancak sahibi belli olmayan bir üflemeli insanın duygularıyla oyun oynuyor. Grubun 80'lerin Manchester'ının kulüp kültüründen etkilendiğini ortaya koyan enerjik "Pounding" ve anarşist yaylılar barındıran melodik "The Sulphur Man"den sonra kapanıştaki "Caught By The River"a geliyoruz. Parça ilerledikçe müzikal katmanlar artıyor ve bir yerden sonra birbirinden ayırt edilemeyen sayısız gitar hoş bir kakofoni oluşturuyor; böyle bir bitiş gerçekten yakışmış "The Last Broadcast" gibi bir albüme.

Kusursuz bir albüm dinleyebilmek için bazen çok uzun süre beklemek gerektiği bir gerçek. Yüzlerce renkten oluşan ve içindeki depresyonu ustaca saklayan, ruhani "The Last Broadcast" kusursuz tanımını hak eden bir albüm. "The Last Broadcast", Doves'u günümüz müzik sahnesinde farklı bir yere yerleştiriyor. *Yiğit Atılgan*

Başarılı gösteriler mümkün olan en çok sayıda insanı harekete geçirenler değil, gazeteciler arasında en büyük ilgiyi uyandıranlardır. Biraz abartarak denebilir ki, TV'de beş dakikalık başarılı bir "gösteri" yapabilen elli tane zeki insan, yarım milyon gösterici kadar büyük bir siyasal etki yaratabilir. **PIERRE BOURDIEU**

Kendine karşı duyduğu hoşnutsuzluk duygusu dayanılmazdı ve ne olursa olsun bundan sıyrılmak istedi; içinde küçüklüğünün yok olacağı bir büyüklüğe ulaşmak istedi; sonunda sevgilisinin de önünde eğilebileceği bir büyüklük: ölmek istedi. **MILAN KUNDERA**, Bilmemek

Kimyadan başka bir şeyden anlamayan, kimyadan da doğru dürüst anlamaz. **G.C. LICHTENBERG**

2. el sanat kitapları (sinema, müzik, resim, fotoğraf), CD, plak, afiş, çizgiroman ve görsel malzemeler alınır, satılır tel: 244 18 11

PATTI SMITH
Land
(BMG / DMC)

Her sesin bir rengi olsa gerek. Patti Smith ise sesler arasında bir renk, renkler arasında bir ses... Kimi zaman hiç tanımlanamazken ansızın tanımlanabilen... Hem biri, hem diğeri... Aynı anda giden ve kalan... Başka bir biçimde söylemek gerekirse, herhangi biri olmayan, öylece varolan...

Peki neye borçlu bu varoluş biçimini? Kuşkusuz her şeyden önce 1975 tarihli ilk 45'liği "Piss Factory"den 2000 tarihli son albümü "Gung Ho"ya kadar tüm yapıtını üzerine oturttuğu sağlam bir temele, ki bu temelin ne denli sağlam olduğunu anlamak için onu oluşturan isimlere şöyle bir bakmak yeterli: Rimbaud, Rilke, Genet, Ginsberg, Burroughs, Kerouac, Hendrix, Stones, Dylan... Bu isimlerin ardından, üzerine artık hiçbir şey yazılmasa da, Patti Smith denince ne denli etkileyici "bir şey" ile karşılaşılacağı gayet açık. Fakat gene de "Patti Smith Hikayesi" kısaca şöyle anlatılabilir: Her şey tipik bir beat kuşağı şairi edasıyla yazdığı şiirlerini sahnede okumasıyla başlıyor. Ancak Smith'i sonunda kutsal bir varlık, bir ikon haline getirecek olan sürecin başlamasıysa yolunun piyanist Richard Sohl ve gitarist Lenny Kaye ile kesişmesiyle gerçekleşiyor. Üçlü önce Ivan Kral ve Jay Dee Daugherty'nin de katılımıyla Patti Smith Group'u kurup John Cale prodüktörlüğünde bugün hâlâ birçoklarınca rock and roll tarihinin en başarılı "ilk albümü" olarak nitelendirilen "Horses"ı kaydediyor. "Üç akor, sözün gücüyle buluştu" sloganıyla yayınlanan albüm, şiir ve müziğin içiçe geçmesinin, evrilmesinin belki de en güzel örneğini teşkil ediyor. 1976'da "Radio Ethiopia", 1978'de radyolarda en çok dönen hiti –Springsteen bestesi– "Because the Night"ın da içinde bulunduğu "Easter" ve 1979'da ise Rilke'li, Rimbaud'lu "Wave" yayınlanıyor. Fakat Patti Smith kendisi gibi bir müzisyen olan Fred "Sonic" Smith ile evlendikten sonra yaklaşık on yıl kadar müziğe ara verip başka alemlere dalıyor. Ve bu uzun süren sessizlik dönemini 1988 yılında kendisinin "Fred'in albümü" diye nitelediği "Dream of Life" albümüyle sona erdiriyor.

90'lı yıllara gelindiğinde REM, U2 gibi grupların bir azize mertebesine oturttuğu Patti Smith, hayatının belki de en karanlık dönemine giriyor. Üst üste birçok yakınını kaybettikten sonra, 1996 yılında tüm gidenlere yakılmış bir ağıt niteliğinde kaydettiği, neredeyse tamamı kendi bestelerinden oluşmuş "Gone Again" yayınlanıyor. "Gone Again"in gördüğü büyük ilgi ve başarının ardından 1997 yılında gerçek bir rock albümü olarak isimlendirdiği "Peace and Noise" ve 2000 yılında "Gung Ho"yu yayınlıyor.

Bugün nihayet elimizde bir Patti Smith "Best of" albümü var: "Land". Albüm adını, içinde bulunmasa da, ilk çalışma "Horses"daki bir şarkıdan almış. CD, Patti Smith'in otuz yıla yaklaşan müzik hayatının en nadide parçalarını bir araya getiriyor. Albümde yok yok diyebilmek isterdim. Ancak söz konusu müzisyen Patti Smith olunca, iki CD'yle yetinebilmek imkansız. Ama biz "yok"lardan değil, "var"lardan bahsedelim. İlk CD'nin tamamı ("Land" için kaydedilmiş Prince'in "When Doves Cry" şarkısının cover'ı hariç) Patti Smith'in sekiz albümünden seçilmiş şarkılardan oluşuyor. Esas ilgi çekici olan, ikinci CD. CD'nin açılışını çoğu Patti Smith hayranı için yıllardır merak konusu olan ilk 45'liği "Piss Factory" yapıyor. Ardından "Redondo Beach" ve "Distant Fingers" isimli şarkıların ilk defa yayınlanan demo kayıtları geliyor. Sonra art arda "Horses"dan, "Earter"dan, "Peace and Noise"dan ve "Gung Ho"dan seçilmiş şarkıların konser kayıtlarıyla karşılaşıyoruz. Albüm Patti Smith'in 2001 yılbaşında bir kilisede okuduğu "Notes to Future" isimli şiirle bitiyor. Albümün bol resimli, el yazmalı, Susan Sontag'lı, Burroughs'lu kitapçığı da cabası. "Land" görüp görebileceğiniz, ulaşabileceğiniz en değerli toprak parçası... *Donat Bayer*

MÚM
Finally We Are No One
(Fat Cat Records)

Múm hakkında ilk izlenimi oluşturmak için tek bir kelime yeter sanırım. İzlanda. Bu kelimeyi duyunca insanın aklına ilk gelen isimler Björk, Gus Gus ve indie dünyası içerisinde özel bir yere sahip Sigur Ros oluyor. Múm her ne kadar bu isimlerle, özellikle de Sigur Ros'la kıyaslanmış bir grup olsa da çok farklı özelliklere sahip bir grup. İki sene önce çıkardıkları "Yesterday Was Dramatic, Today Is OK" albümlerini takip eden "Finally We Are No One" her ne kadar elektronik olarak sınıflandırılsa da, sınırlarının tanımlanması imkânsız bir müzik yapıyor Múm. İlk albümlerinde tam bir "grup" izlenimi vermeyen, daha çok dijital seslere sırtını yaslayan, vokalleri seyrek ve kısa tutup daha soğuk bir müzik icra ediyordu Múm, zaten Sigur Ros'la kıyaslanmasındaki en büyük mantık hatası bu soğukluktu; Sigur Ros yaylılarla yarattığı farklı bir gezegende yaşıyordu. "Finally We Are No One" ise Múm'ın daha geleneksel şarkı yazma şablonlarına döndüğü, dijitalin yanında analog teknolojilere de kucak açtığı, en önemlisi müziğinin içine gitar, çello, akordeon, glockenspiel, perküsyon soktuğu ilkine göre çok daha insancıl bir albüm. Zaten bu özellikleri Múm'ı elektronik yanında indie severlerin de favori gruplarından biri yapmış.

Albümde su teması çok yoğun olarak hissediliyor, zaten şarkıları arka arkaya dinlediğinizde bir şelalede buluyorsunuz kendinizi. "Sleep/Swim", "Behind two hills,,,,a swimmingpool" ve " Faraway Swimmingpool" gibi parçaların isimlerindeki yüzme öğesi tesadüf değil, zaten Múm bugüne kadar su altında birçok konser vermiş, sesin deniz altında daha farklı olduğunu düşünüyorlar. Rüya tadında bir vokalle ve insanı çocukluğuna götüren zillerle süslenmiş olan "Green Glass Of Tunnel" ilk single. "Don't be afraid, you have just got your eyes closed" bir kilise ayininden break-beat'e süzülen, daha sonra epic-rock'a dönüşen çok etkileyici, üzerken mutlu eden bir parça. Sondaki "The Land Between Solar Systems" ise bu dörtlünün bu dünyadan olmadığını vurgulamak istercesine isimlendirilmiş, son parçaya kadar ağlamamayı başaranları da elemek için bestelenmiş. İzlanda'ya özgü; elektronikaya, rock'a, aslında güzel olan her şeye göz kırpan; sizi varolduğunu sizin bile bilmediğiniz anılarınıza götüren o kırılgan ve hassas müziği en iyi yapan gruplardan biri Múm. Keşfetmekte geç kalmak, insanın kendine haksızlık. *Yiğit Atılgan*

CRAIG ARMSTRONG
As If To Nothing
(Melankolic / EMI)

Kendisini iyi tanımasak da yakinen bildiğimiz yüzlerce albümün ve film müziğinin içindeki gizli öznelerden biri Craig Armstrong. Özellikle piyanoların, yaylı aranjmanların veya orkestrasyonların arkasındaki ortak payda. "Ray Of Light", "Celebrity Skin", "Protection/No Protection", "Passengers" gibi albümler, "Batman Forever", "Moulin Rouge", "Romeo + Juliet", "MI" gibi soundtrack'ler ve tabii U2 harikası "Hold Me, Thrill Me, Kiss Me, Kill Me" ilk elden sayılabilecek birkaç Armstrong eseri... Tamamını kendi müziklediği "Plunkett & Macleane" filmini de atlamayalım... Bu yılın başlarında çıkan "As If To Nothing" Armstrong'un kendi adına yaptığı ikinci albüm. Önceki "The Space Between Us" gibi bu da Massive Attack'in plak şirketi Melankolic'den çıkmış.

Ama yine iyi bildiği film hattının pek uzaklarına gitmemiş Bay Armstrong. Yaylıları ve piyanosu yine albümün tam ortasında. Solo albümünde bile fiktif ya da gerçek, film karelerini müziklendirmeye devam etmiş. Sanki albüm boyunca zihnimizi daha önce izlenmiş filmlerin, sahnelerin arasına çekmek istemiş. Konuklarının bolluğu da bu hissi arttıracak cinsten: Natacha Atlasvari sesiyle Swati Natekar'ın ve Mogwai'nin eşlik ettiği "Miracle", Evan Dando'nun vokaliyle "Wake Up New York", Photek'li balad "Hymn 2" ve Bono'nun Armstrong eşliğinde yeniden söylediği "Stay (Faraway, So Close!)"... Usul usul giderken albümün en kızıştığı nokta da, hararetli bir Depeche Mode şarkısının senfonize hali sayılabilecek "Inhaler"... Bütünü için düşünürsek, hafif dağınıklığına rağmen zahmetsizce dinlenen, "orkestrafonik" bir albüm "As If To Nothing". Zahmetsiz dinlendiği varsayılan yavan film müziklerinin ötesinde, fonu hakkıyla dolduruyor, ama daha fazlasını kendisi de vaat etmiyor. *Gökhan Pamuk*

bir 45'lik kadar kısa
bir 45'lik kadar kesin
biri plâk, biri tabanca
Adı: Imagine
MURATHAN MUNGAN

Bugün seni şişeleyip satanlar / yarın kement atacaklar bulutlarına / güçlü olan ülkelere yağacaksın çaresiz / ben yarimi beklerim çeşme başında **ÖZDEMİR ERDOĞAN**

Bir yanım köpük atlar / Öbür yanım gelgitler **SABAHATTİN KUDRET AKSAL**

İnsanın küçük şeyleri önemli görme eğilimi sayesinde ortaya birçok büyük şey çıkmıştır.
G.C. LICHTENBERG

Akıttığı gözyaşlarına gelince, onları duygusal nedenlerden dolayı dökmemişti ama, tıpkı içinde uzun süreden beri ateş yakılan bir odadaki pencere camının ağladığı gibi ağlamıştı.
VİKTOR ŞKLOVSKİ, Zoo

THE VINES
Highly Envolved
(EMI)

Bir tarafta 90'ların Amerika patentli garaj-punk-grunge hareketi, öbür tarafta yine 90'ların Britanya'sına damgasını vurmuş "ada pop"u arasında kendi yolunu bulmaya çalışan bir ekip The Vines. Avustralya çıkışlı; Amerika tarafında kökleri daha derin, ama Britanya'nın havasına suyuna daha iyi uyum sağlayacak bir dörtlü.

The Vines'in serüveni, eş dost arasında çalıp söyledikleri Nirvana cover'larıyla başlamış. Yarı ska yarı punk ilk 45'likleri "Factory"nin daha önce Beck, Foo Fighters gibi isimlerin prodüktörlüğünü yapan Rob Schnapf'a ulaşması, ekibin önünü açan keşif olmuş. Sonra bu yılın başlarında albümün isim şarkısı "Highly Evolved"un çıkışı, "en iyi yeni Nirvana" adayları arasına onları da yerleştirmiş.

Albüm olarak "Highly Evolved", genelinde öfkeli vokallerin, cesur gitarların hakimiyetinde, 90'ların izini bugüne nakleden bir görüntüye sahip. Konuk ettikleri ilginç isimlerin de herhalde bunda payı var: Davulcularının albüm kaydedilirken ayrılması, yerine Beck'in davulcusu Joey Waronker ve Elvis Costello'nun ekibi The Attractions'dan Pete Thomas'ın katkıları, albümü sanki daha "oturaklı" hale getirmiş. Sürprizleri olmayan, sonraki adımını kestirmenin pek zor olmadığı bir grup The Vines. Yeni Nirvana adaylığı elbette fazla abartılı, ama arada "Autumn Shade", "Homesick" gibi hem temposu, hem heyecanı düşük baladımsıları saymazsak, başta "Highly Evolved" ve müthiş bas ataklarıyla coşturan "Outta The Way" olmak üzere, tembellik hakkı üzerine yazdıkları ilk çıkış şarkıları "Factory", Bleach zamanlarının Nirvana'sını çağrıştıran "Get Free", "In the Jungle" ve Vietnam sonrası bir askerin hatıralarına dokunan "1969" gibi şarkılar, hem The Vines'ı, hem de ilk albümleri "Highly Evolved"u 2002'nin hatırlanacakları arasına almaya yetecek.
Gökhan Pamuk

BAD RELIGION
Punk Rock Songs
(Sony Türkiye)

1979'da Gregg Graffin'in meşhur LA radyosu KROQ'da yayınlanan punk programı "Rodney on the Rog"u keşfetmesiyle başladı Bad Religion'ın hikayesi. 1982'den 1993'e bir dizi klasikleşmiş albümü, hem de kendi plak şirketleri Epitaph'dan çıkaran grup, o sene Atlantic ile anlaştı. Bu arada, ilk başta sırf demoları biraz daha ciddiye alınsın diye uydurdukları, bir logo ve posta kutusundan ibaret olan Epitaph, Offspring'in "Smash" albümüyle en büyük bağımsız firmalardan biri oluverdi. O sıralar gitarist Brett Gurewitz Epitaph'ın işlerini bahane edip gruptan ayrıldı. Asıl sebepse grup içi anlaşmazlıklardı. Gurewitz'in arada kurduğu The Daredevils'ın ilk single'ının adı bile "Hate You" oldu. Onun yerine gelen, Minor Threat'de çalmış, "Straight Edge"in yaratıcılarından Brian Baker gitarist boşluğunu doldursa da, Graffin albümlerin bütün yükünü çekmekte zorlandı.

Bad Religion geçtiğimiz sene Epitaph'a döndü. Gurewitz gruba tekrar katıldı. Yeni albüm "The Process of Belief" biraz daha hardcore ve metal ağırlıklı. Belki sakatlandığı için davul çalmayı bırakan Schayer'ın yerine gelen Suicidal Tendencies'in adamı Brooks Wackerman'ın etkisidir. Bizim elimizdeki toplamaysa, Atlantic döneminde çıkan dört stüdyo albümünden ve single'ların B yüzlerinden seçilmiş genelde konser (ilk BD albümünün açılış parçası "We're Only Gonna Die"ın Biohazard'la yorumu gibi) kayıtlarından oluşuyor. Atlantic'i Avrupa'da dağıtan Epic'in etiketiyle –Alman hayranları cezbetmek için, kötü ve gereksiz, Almanca "Punk Rock Song" kaydıyla birlikte– sadece Avrupa'da satışa sunulmuş bu albüm. Prodüktörlüklerini The Cars'dan hatırladığımız Ric Ocasek ("The Gray Race"de), Nazz elemanı –Liv Tyler'ın üvey babası– Todd Rundgren ("The New America"da) gibi sevdiğimiz insanların yaptığı şarkılar, devamlı "rock"a vurgu yapan bildiğimiz Bad Religion şarkıları... Elbette bu vurgunun sebebi, Gregg Graffin'in UCLA'de jeoloji master'ı yapması değil. Standart bir Bad Religion şarkısı, punk'ın üç akoru dışında, hard rock riff'leri, Amerikan folk tınıları, içli vokaller de içeriyor. Bunların kimi zaman zekice yazılmış, kimi zaman da vaaz havasına giren liriklerle birleşimi gruba şimdiki popülerliğini getiriyor. "Bana arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyelim" demişler. Bad Religion'ın çevresi MC5, Ramones'dan başlıyor, ama Sum 41 ve alt grubu da oldukları Blink-182'da bitiyor. Orta sınıf beyaz Amerikan gençliğinin "isyan"ı, ya da sıkı bir pogo (bize uyar) ilginizi çekiyorsa, Bad Religion iyi seçim. Zaten adları geçince herkesin aklına aynı sözcüğün gelmesi tesadüf değil; Gaz –ateşleyici, ama uçucu.
İlker Aksoy

BOY HITS CAR
Boy Hits Car
(Sony Türkiye)

Gitarist Louis, vokalist CRegg ile zaten aynı yerde büyümüş. Basçı Scott ise, Louis yakın bir arkadaşına işe yaramaz bir BMX satınca, bu ikiliyle tanışmış. Yaş biraz ilerleyince gruplarını kurmuşlar, partilerde çalıp bir-iki sörf ve kaykay klibine fon olmuşlar. Davulcuları onları bir başka grup için terkedince yerel bir LA gazetesine ilan verip Michael'ı bulmuşlar. Boy Hits Car resmen kurulmuş böylece. Yıl 1993. Genç grupların kulüplerde çalıp kendilerini gösterebilmek için kulüp sahiplerine para ödemeleri şeklinde açıklanabilecek, "pay-to-play" geleneğine takılmadıklarından, yıllarca en kötü saatlerde, kendi kendilerine çalmışlar. İlk albüm "My Animal" küçük bir şirketten 1998'de çıkmış. Sonuç hüsran da olsa, iki sene sonra Wind-up ile anlaşıp Incubus, System of a Down, Mr. Bungle gibi grupların konserlerini açmaya başlamışlar. Kısaca rüyaları gerçek olmuş.

Bizden de hem kapaktaki hikaye de, hem de şarkılarında "kalbimizin sesini dinleyip, hayallerimizin peşine düşmemizi istiyorlar". Tek sorun, ne hikayenin, ne de şarkıların bize bu türden bir cesaret aşılamaktan, bizim ilkokul üç hayat bilgisi kitabı kadar uzak olması. Boy Hits Car bir metafor olarak, işleri tersine çevirmek," hep araba mı bize çarpacak, bir sefer de biz arabaya çarpalım" düşüncesiyle seçilmiş bir isimmiş. Keşke müziklerini de ezberlenmiş kalıplardan çıkarsalarmış. Boy Hits Car, bol bol Hint ezgisi (özgürlükten bahsediyorsak Hindistan'ın adı geçse yeter zaten, bu arada Hindistan atom bombası yapıyormuş ne gam) ile desibeli yüksek, ama enerjisi, ilaç niyetine bile, dinleyene ulaşmayan bir nu-metal'i birleştirmiş. Duyduğumuz ama hissetmediğimiz şarkılar... En iyisi hayallerimizin peşinden başka şeyler dinleyerek gitmek. *İlker Aksoy*

ÖZÜR KÖŞESİ: 1. Geçen ay Primal Scream söyleşisinde Factory Records ve Hacienda'nın sahibi olarak Tony Williams gösterilmiş. Doğrusu Tony Wilson olacak. **2.** Gayd sayfasında Emre Elivar'ın Holst'un "Gezegenler Suiti"ni yorumlayacağını yazmışız. Halbuki Elivar'ın yorumlayacağı eser, Mozart'ın piyano konçertosuydu. **3.** Liste sayfasında Kılık Kıyafet Şarkıları arasında Bowie'den "Fashion" da var. Halbuki şarkıda giyim modası kastedilmiyor.

Çatılar üstünden kent / Gülümsüyordu kement **SABAHATTİN KUDRET AKSAL**

Birçok girişim, meyvelerini kendimiz de görmek istediğimiz için başarısızlığa uğrar. **G.C. LICHTENBERG**

Boyum neden kısaldı: Ölçümü bodur terziler aldı. **BEHÇET NECATİGİL**

Bira da girdi köye diyorsun, kimsenin çaya baktığı yok. **SÜREYYA BERFE**

"– Yeter be, longplay çalmayı bırak, 45'lik çal".
(Gülhane konserinde, Erkin Koray'ın şarkıları uzatmasından rahatsız olan bir seyirci)

DJ Shadow
Private Press
(Universal)

Doğu yakası-batı yakası diye ikiye bölünen, gerginliğin 2Pac'ın öldürülmesiyle zirveye tırmandığı, mafioso kılıklı plak şirketi sahiplerinin piyasaya hakim olduğu ABD hiphop'unun duraklama devri 1996'da, taze kan beklenmedik bir yerden, güneşli California'nın üniversite şehri Davis'ten gelmişti. 24 yaşındaki DJ Shadow, nam-ı diğer Josh Davis, eski ve unutulmuş plaklardan, korku ve bilim kurgu filmlerinden alınmış sample'ları, ilk gözağrıları olan hiphop beat'leri ve b-boy estetiğiyle harmanladı ve muhtemelen yıllar sonra 90'ların en önemli albümlerinden biri olarak zikredilecek olan "Entroducing.."e imza attı. İlk albümden bugüne kadar geçen altı yıl içinde, pek çok yan projede yer aldı DJ Shadow. "Entroducing.."i yayınlayan Mo'Wax şirketinin sahibi James Lavelle ile epey ses getiren fütüristik UNKLE projesi "Psyence Fiction"a imza attı, Cut Chemist'le ortaklaşa DJ miks albümleri yaptı, bir taraftan da Quannum adlı hiphop projesinde prodüktör olarak yer aldı. Her biri kendi çapında iyi işler olsa da, "Entroducing.."in devamını bekleyenler için, ağızlara çalınmış baldan fazlası değildi bunlar...

Albümü dinlemeden önce, iki soru var kafamızda. Birincisi: Albüm, "Entroducing..2" mi olacak? İkincisi: "Çok başarılı ilk albümden sonraki ikinci albüm sendromu"ndan mustarib olacak mı? Dinledikten sonraki cevaplarımız, sırasıyla "hayır" ve "kısmen" şeklinde. Parçaların büyük çoğunluğu, herhangi bir Ninja Tune müzisyeninin rüyalarını süsleyecek kadar kalburüstü çalışmalar. Fakat, "Entroducing.."in bir klasik olmasını sağlayan, şarkılar arası tutarlılık, bütünlük ve spontanelik bu albümde mevcut değil. Downtempo beat'lerden ("Fixed Income") Fransızca bir plaktan alınmış sample'la kotarılmış gereksiz bir parçaya ("Un Autre Introduction"), oradan da bol scratch'li, rap'li bir hiphop groove'una ("Walkie Talkie") geçiyor albüm ve bu geçişler, yer yer kulak tırmalıyor. Öte yandan, Josh Davis'in "Entroducing.."deki formülü birebir kullanmaya yanaşmaması, yeni kulvarlar keşfetmeye çıkmış olması takdire şayan.

Albüm, adını, özellikle 1950'lerde ve 1960'larda popüler olan, insanların ufak bir ücret karşılığı seslerini kaydettirdikleri ve en fazla birkaç adet basılan, koleksiyoncuların "private press" olarak isimlendirdikleri plaklardan alıyor. Nitekim, albümü açan ve kapatan adlı parçalar, böylesi "private press" bir plaktan alınmış konuşma sample'larından ibaret. DJ Shadow'un Warp Records müzisyenlerine öykünmüş gibi durduğu, kulağa fazlasıyla mekanik gelen "Monosylabik", scratch'li, rap'li albümün muhtemelen en hiphop parçası "Walkie Talkie", başka müzisyenlerin elinden çıksalar takdir görebilirler, ama DJ Shadow'dan beklediğimiz, daha fazlası. Albümde öne çıkanlar, "Entroducing.." albümündeki karanlık sound'u bir nebze muhafaza eden parçalar ("Fixed Income", "Giving Up The Ghost") ve vokal sample'larının yoğunluğuyla dikkat çeken epik parçalar ("Six Days", "Blood on the Motorway").

Albümün asıl açılışını yapan ikinci şarkı "Fixed Income", elektronik efektlerle başlayıp downtempo'dan hiphop'a evrilen beat'lerle ve karanlık, ürkütücü havasıyla Kruder & Dorfmeister'i akla getiren başarılı bir enstrümantal parça. "Giving Up The Ghost", hipnotik ritmiyle günlerce kafanın içinde dönüp duracak bir şarkı. "Six Days", DJ Shadow'un diskografisinde bir ilk, bir "şarkı". 60'ların protest bir şarkıcısından alınmış gibi duran vokal sample'ı etrafına örülmüş şarkı, Air'in "Moon Safari" dönemlerini hatırlatıyor. "El Condor Pasa"vari mandolin sample'ıyla başlayıp dance-rock hibridi olarak bitiyor, arada new wave, funk duraklarına da uğrayarak. O derece kusursuz ki bu parça, önceden söylediğimiz tüm sözleri geri alabiliriz... "Private Press", çok başarılı ilk albümünün gölgesinden sıyrılıp sonraki basamağa adımını atmaya çalışan bir müzisyenin geçiş albümü. Yeni yollar deneniyor, bir kısmı çıkmaz sokağa, bir kısmı eminiz ki geniş caddelere dönüşecek. Tek dileğimiz, bir altı yıl daha beklemek zorunda kalmamak. *Halil Kılıçoğlu*

Jazzanova
In Between
(JCR / Kod Müzik)

Uzun zamandır aşina olduğumuz Jazzanova'nın tek bir albüm bile yayınlamamış olması şaşırtıcı. "In Between" öncesi sadece iki EP ve bir de single... Peki nedir bu şöhretin sebebi? EP'lerde yer alan parçalar arasında Gilles Petterson'ın her daim favorileri sayılabilecek "Fedime's Flight", "Bohemian Sunset" ve "Caravelle" gibilerinin olduğunu söylemek kestirme bir yanıt olur. Jazzanova'nın ününü, yaptıkları remikslerde aramak gerek. 4 Hero'nun "We Who Are Not As Others"ından Ian Pooley'nin "What's Your Number"ına kadar birçok parçayı kesip biçerek onlara yeni elbiseler giydirip cazla house'un buluştuğu partinin yıldızları yaptılar. Kruder & Dorfmeister geleneğine sadık kalarak, üç yılın ardından bu remiksleri bir de albümde topladılar. Kariyerlerinin yedinci yılında, 90'lı yılların nu-jazz fenomeni çoktan tarih olmuşken, "In Between"le kaldıkları yerden devam ediyorlar. Belki de hikaye "In Between"le başlıyor. Remikslerden aşina olduğumuz Jazzanova müziğinin dışında bir şeyle karşılaşacağınızı sanmayın. Ama zaten müzik o kadar farklı coğrafyalarda geziniyor ki, yine aynı şeyleri yapmışlar demek gelmiyor insanın içinden. Soul, funk, hip-hop ve caz gibi benzer bir kökene sahip, ama müzik piyasasınca kalın çizgilerle birbirinden ayrılan akımlar tekrar kucaklaşarak buram buram elektronika kokan bir çorbanın tuzu oluyor. Sonik mükemmelliyetçilikse yemeğin üzerine lezzetli bir tatlı mahiyetinde. Konukları da oldukça bol "In Between"in. "L.O.V.E. and You & I"da Chet Baker'dan Yoko Ono'ya şimdiye kadar birçok ismin albümünde yer alan David Friedman vibrafonuyla boy gösteriyor. K7 sanatçılarından Vikter Duplaix hem

"Soon"a ve "Wasted Time"a, Ursula Rucker "Keep Falling"e vokalleriyle katkıda bulunmuş. "In Between" için söylenebilecek en anlamlı söz, Thievery Corporation'ın "The Mirror Conspiracy" albümünün daha hızlı bir versiyonu olduğu. Ama bu albümün bir kopyası olduğu anlamına da gelmiyor bu. Belki en fazla içbükey aynadaki aksi... *Özhan Binici*

RAM-SES
MÜZİK ATÖLYESİ

Merkez:
İstiklal Cad. Aznavur Pasajı 212/6
Yapı Kredi Kültür Merkezi Karşısı Galatasaray
Tel: 0. 212. 245 02 21

Dersane:
İstiklal Cad. Toma Apt. Şanzelize Girişi Kat. 5
Tel: 0. 212. 245 32 94

www.ramisekinci.com / www.muzikatolyesi.com
bilgi@ramisekinci.com / bilgi@muzikatolyesi.com

Türk Halk Müziği ve Batı Müziği Konservatuarlarına, Müzik Eğitim Fakültelerine hazırlık kursları

• Ses eğitimi (şan) • Keman (Türk-Batı) • Viyolonsel - Viyola • Piyano - Klavye (org) • Klasik Gitar • Flamenko - Latin Gitar • Akustik Gitar • Elektro Gitar • Bas Gitar • Jazz Gitar • Davul - Perküsyon • Bağlama • Tambur • Ud • Kanun • Kemençe - Kemane • Flüt - Ney • Saksofon - Trompet • Kaval -Mey

OLAY KAMPANYALAR

Enstrüman alanlara
Enstrüman ve aksesuarlarını alana
3 aydan 4 aya kadar ücretsiz ders imkanı

Enstrümanını getirene
1 ay ücretsiz ders imkanı

Enstrümanını değiştirene
Değişen ve değiştirilen enstrümana göre
1 aydan 4 aya kadar ücretsiz ders imkanı

Stüdyo çalışmaları
Stüdyoda çalışma süresine bağlı olarak;
% 10'dan % 40'a varan indirimler

Burslu sistem
4-6 ve 8 aylık dönemlerde;
% 40'dan % 60'a varan burs imkanı

6-8 ve 12 aylık dönem indirimi
% 10'dan % 30' varan indirim

Ramis Ekinci'nin "Kopuşkılar" albümü Ada Müzik'ten çıktı. 2000 yılının en ilginç albümü (Kanal 6, Number 1)

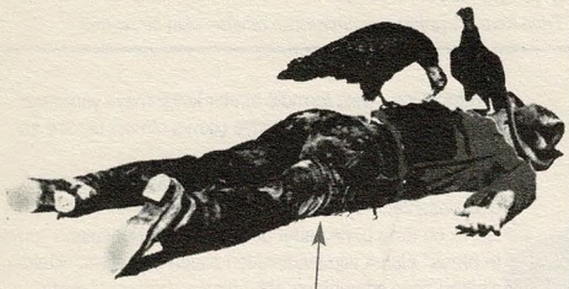

ONŞARKI

Alliance Ethnik Simple & Funky
Aşık Ali Nurşani Benim Bana Yalnızlığım
Cocney Rebel Sebastian
De La Soul Magic Number
Jimi Hendrix And The Wind Cries Mary
Judge Dread Y Viva Suspenders
Motörhead Ace Of Spades
Nazan Öncel Hadi Güneye
Osibisa Welcome Home
Supertramp Logical Song

ROLL DİSKO OTUZ

YİRMİALBÜM

Ahmet Kaya Başkaldırıyorum
Air Moon Safari
Bob Dylan Love and Theft
The Clash Give 'Em Enough Rope
David Bowie Heathen
Elvis Costello When I Was Cruel
Grateful Dead Postcards of the Hanging: The Grateful Dead Perform the Songs Of Bob Dylan
Kronos Quartet - Astor Piazzolla Five Tango Sensations
Lili Boniche Alger Alger
Lou Reed Coney Island Baby
Manu Chao Clandestino
Mazhar Alanson Türk Lokumuyla Tatlı Rüyalar
Os Mutantes Technicolor
P18 Electropica
Paris Combo Attraction
Sonic Youth Murray Street
The Strokes Is This It?
Susana Baca Espíritu vivo
Sibel Sezal Bu Kalp Seni Unutur mu?
Tom Waits Alice / Blood Money

YAZ ŞARKILARI

A la fin de l'été - **Brigitte Bardot** • Akdeniz Akşamları - **İbrahim Tatlıses** • Aşk Mevsimi - **Mavi Işıklar** • Ay Beyaz Deniz Mavi - **Juanito** • Deep Summer - **Kip Hanrahan** • Deniz ve Mehtap - **Dario Moreno** • Deniz ve Sen - **Okyay** • En Méditerranée - **Georges Moustaki** • Geçen Yaz - **Sezen Aksu** • Günahkâr Yaz - **Alpay** • Güneye Giderken - **Bulutsuzluk Özlemi** • Here Comes The Sun - **The Beatles** • Holidays - **Michel Polnareff** • Holidays In The Sun - **Sex Pistols** • Kumsalda - **Özdemir Erdoğan** • La Mer - **Charles Trenet** • Notre place au soleil - **Enrico Macias** • O Yaz - **Zerrin Özer** • Plage egoiste - **Fikret Kızılok** • Rockaway Beach - **The Ramones** • Sahilde - **Barış Manço** • Sailing - **Rod Stewart** • Sea Sex and Sun - **Serge Gainsbourg** • Summer Morning - **Jonathan Richman** • Sous le soleil de Bodega - **Les Negresses Vertes** • Summer Days - **Bob Dylan** • Summer Samba - **Astrud Gilberto** • Summer Turns To High - **REM** • Summer Wind - **Frank Sinatra** • Summer Wine - **Nancy Sinatra** • Summerdaze - **Bullyrag** • Summertime - **Janis Joplin** • Summertime - **The Sundays** • Sun... I Love You - **Claudia Cardinale** • Surfin' USA - **Beach Boys** • The Summer Day Reflection Song - **Donovan** • Those Lazy Hazy Crazy Days Of Summer - **Dean Martin** • Violence Of Summer - **Duran Duran** • Yaz Tatili - **MFÖ**

İNGİLTERE ALBÜMLER

1. **Eminem** The Eminem Show
2. **Sophie Ellis Bextor** Read My Lips
3. **Queen** Greatest Hits I, II & III
4. **Papa Roach** Love Hate Tragedy
5. **Ronan Keating** Destination
6. **Kylie Minogue** Fever
7. **Norah Jones** Come Away With Me
8. **Enrique Iglesias** Escape
9. **Squeeze** The Big Squeeze - The Very Best Of
10. **New Found Glory** Sticks and Stones

İNGİLTERE SINGLE'LAR

1. **Elvis vs JXL** A Little Less Conversation
2. **Oasis** Stop Crying Your Heart Out
3. **Cristina Milian** When You Look At Me
4. **Nelly** Hot In Herre
5. **Scooter** The Logical Song
6. **Chad Kroeger ft. Josey Scott** Hero
7. **Mis-Teeq** Roll On / This Is How We Do It
8. **Kylie Minogue** Love At First Sight
9. **Eminem** Without Me
10. **Liberty X** Just A Little

AMERİKA ALBÜMLER

1. **Eminem** The Eminem Show
2. **Korn** Untouchables
3. **Various Artists** Totally Hits 2002
4. **New Found Glory** Sticks and Stones
5. **Various Artists** We Invented The Remix
6. **Ashanti** Ashanti
7. **Soundtrack:** "O Brother, Where Art Thou?"
8. **Kenny Chesney** No Shoes, No Shirt...
9. **Donell Jones** Life Goes On
10. **Avril Lavigne** Let Go

=16

Dört kere dört onaltı: Plakçılarda hangi albümler satıyor, kulüplerde hangi parçalar çalıyor?

ZİHNİ / Akmar
1. **Manu Chao** Proxima Estancion: Esperanza
2. **Moby** 18
3. **Patti Smith** Land
4. **The Strokes** Is This It?

KOD MÜZİK / Atlas
1. **Tarwater** Not The Wheel
2. **Spylab** This Utopia
3. **Pelzig** Drive Your Engine Clean
4. **Marcus Guentner** In Moli

KARGA / Kadıköy
1. **David Bowie** Slip Away
2. **Tom Waits** Starving In The Belly...
3. **Caila** The Swarm
4. **Arto Lindsay** Interior Life

MELEK / Beyoğlu
1. **Moby** We Are All Made Of Stars
2. **Chuck Berry** You Never Can Tell
3. **Urban Species** Blanket
4. **Neşet Ertaş** Yanarım Senin Aşkına

KÖSTEBEK / Aznavur
1. **Manu Chao** Proxima Estancion: Esperanza
2. **Manu Chao** Clandestino
3. **Cake** Comfort Eagle
4. **Notwist** Neon Golden

KARGA / Atlas
1. **Mercan Dede Secret Tribe** Nar
2. **Notwist** Neon Golden
3. **Mudwayne** L.D.50
4. **Shivaree** Rough Dreams

BABYLON / Tünel
1. **Gil Scott Heron** The Revolution Won't Be Televised
2. **Linton Kwesi Johnson** Dread Beat...
3. **Fela Anikulapo Kuti** No Aggreement
4. **Bob Marley** War

SHAFT / Taksim
1. **Dave Matthews** All Along The Watchtower
2. **Ben Harper** The Sexual Healing
3. **Fun Loving Criminals** Loco
4. **Tower Of Power** Capital S

CEMALİ

TRANSPARAN BİR GÖNÜL

Ağırlıklı olarak Amerika'da geçirdiğimiz çocukluk dönemimizde, müzik denince Türkiye'den ilk aklımıza gelen isimler, Aşık Mahzuni, Feyzullah Çınar, Neşet Ertaş ve Zeki Müren oldu. Bu sanatçıların plakları evde sıkça çalardı. Babamız bağlamayı eline alınca, ilk parça genelde Aşık Mahzuni Şerif'in "Çeşm-i siyahım" türküsü olurdu.

Mahzuni'nin yeri bizim için her zaman farklı oldu. Çünkü o derinliği, acıyı, mutluluğu, haksızlığı, ezikliği ve aşkı çok özden, yalın bir şekilde, ona duygu yükleyerek yediden yetmişe herkese dinletebiliyordu. Sözüne ve sazına incelikli bir biçimde, aşkla yaklaşıyordu. Evrenseldi, faşist değildi; bağlaması hiçbir zaman silah, sözleri hiçbir zaman kurşun olmadı. İnsanları çok iyi tanıdığı gibi, ayrım yapmadan çok da iyi tanımlıyordu. Transparan bir gönlü vardı ve onu dinleyen o olabiliyordu.

Mahzuni babanın bir türküsü kulüpte çalarken bir zencinin kafa sallayarak "groove"a girmesi, bir Çinlinin çılgınca dansedebilmesi, Malatyalı yaşlı bir teyzenin gözyaşı dökmesi, bu dünyadaki en güzel paylaşım.

Her şeyden önce Aşık Mahzuni'nin vizyonu geniştir. Bundan dolayı hayatı boyunca genç, taze kalabildi. 60'larda farklı bir jenerasyonun gönlünde taht kurmuş, 70'lerde ve 80'lerde yine genç kalmış, Türk rock ve pop grupları ondan feyz almış, onlarca parçası cover'lanmış. 90'lardan bugüne görüyoruz ki, Mahzuni parçaları, artık her tarzdan müzik içinde barınabiliyor ve yeni söylenmiş gibi yorumlanabiliyor.

Cemali grubu olarak, önünde saygıyla eğilerek, onun parçalarını farklı bir altyapıyla aranje edip yorumladık. Bunu hiçbir zaman "hadi albüme bir de türkü koyalım" düşüncesiyle yapmadık. Sadece Mahzuni'nin yaptığı işi benimsediğimiz ve parçalarını "fresh" bulduğumuz için yaptık. Ayrıca eskiyle yeniyi birleştirip, ikisi arasında müzikal ve duygusal bir "loop" kurabilmek grubumuz için her zaman önemli olmuştur.

"Yuh Yuh" parçasını, endüstriyel altyapı üstüne bağlama koyarak distortion vokallerle yorumladığımızda tepkilerin nasıl olacağını çok merak ediyorduk. Bu türküyü tamamen postmodern bir boyuta taşımıştık. Sonuç çok iyiydi. Dinleyicilerimiz, yeni jenerasyon parçayı yine "fresh"miş gibi kanıksadı. Hatta Aşık Mahzuni, beraber katıldığımız bir televizyon programında şunları söyledi: "Şimdiye kadar birçok sanatçı parçalarımı yorumladı. Fakat hiçbiri Cemali'nin yerini tutamaz... Ellerine, ağızlarına sağlık." Gerçekten çok önemsediğimiz bir üstadın bize böyle bir iltifat yapması, kendimize açmaya çalıştığımız yol açısından çok önemliydi ve Mahzuni baba bizim gözlerimizde bunu görebiliyordu. O da anlamıştı ki biz, "Yuh Yuh" parçasını, yıllardır değişmemiş, kokuşmaya başlamış politik ortamı eleştirmek ve bunu sorgulamaktan aciz yeni jenerasyonun anlayabileceği bir dille hafiften iğnelemek için yorumlamıştık. Parça yine "fresh"ti. RTÜK bunu çok iyi anladı, hemen kılıcını çekti. Mahzuni babayla gerçek dostluğumuz böyle başladı. Her fırsatta görüşmeye çalışıyorduk; onu tanıdıkça önemi daha da büyüyordu.

"Hayat?" isimli son albümümüzün çalışmalarına başladığımızda, California Berkeley Üniversitesi'nin müzik arşivlerindeki Aşık Mahzuni plaklarını incelemeye başladık. Bu albümler arasından iki parça bulduk: "Affetmem" ve "Şaka Maka". Hemen üstadı aradık, bu iki parçayı albüme almayı düşündüğümüzü söyledik. Mahzuni baba şunu söyledi: "Yahu ben zaten size iki parça ayırmıştım. Hem nereden buldunuz siz o parçaları? Bende bile yok!" "Biz buluruz baba!"dedik. Her iki parçayı da elektronika-rock formunda aranje ettik, ayrıca Kanadalı bir remiksçi, kulüp remiksini yaptı. Amacımız, eskiyi yeniye taşıyan bu konsept aracılığıyla müzikal diskirminasyonu –en azından kendi çapımızda– aza indirgeyebilmekti. Mahzuni babanın herhangi bir türküsü bir chill-out veya dans kulübünde çalarken bir zencinin kafa sallayarak "groove"a girmesi, bir Çinlinin çılgınca dansedebilmesi veya Malatyalı yaşlı bir teyzenin bu parçayı dinlerken gözyaşı dökmesi, bizce bu dünyadaki en güzel paylaşım. Biz bu paylaşımı Mahzuni baba hayattayken yapabildiğimiz için ne kadar mutluyuz, bilemezsiniz. Onunla bir üstad ya da bir büyük gibi değil, bir dost gibi diyalog kurabiliyorduk. İnsan olarak alçakgönüllülüğü ve hoşgörüsü, onun yaşında tanıdığımız çok az insanda vardı. Hayatı boyunca onca acı çekmiş bir insan olmasına karşın, bu enginliğin altında çok güçlü ve erdemli bir kişilik yatıyordu. İşte Mahzuni babanın gönüllerde taht kurmasının sebebi bu. Onu sevgi ve saygıyla anıyoruz.

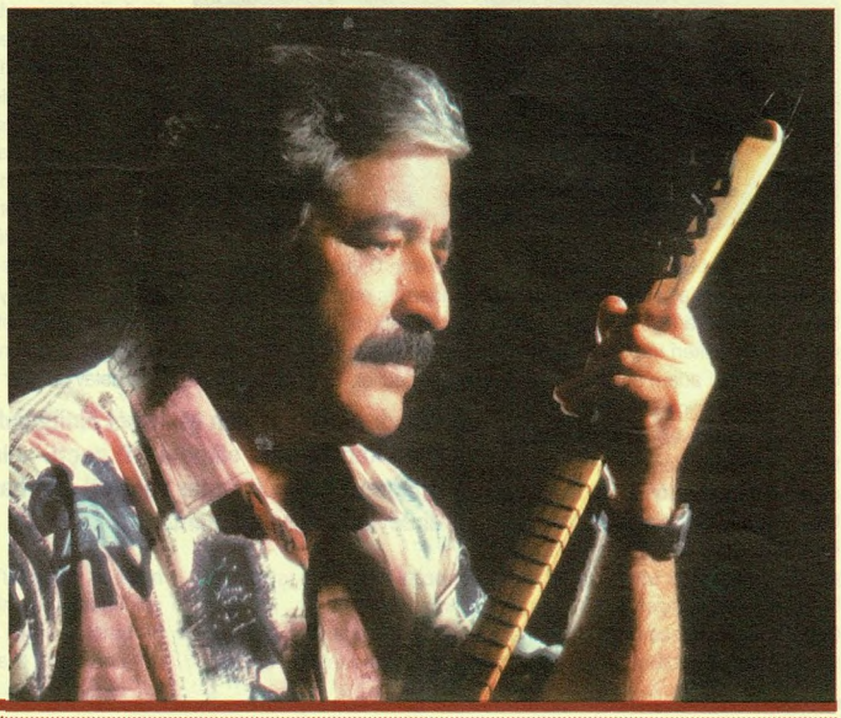

baş tarafı 08'de ↑

leri çekme gardiyan / Ne yardan haber var ne mektup salan / Bir de sen belimi bükme gardiyan

Kendi dönemindeki diğer aşıklar gibi, birçok konser ve plağından sonra Mahzuni Şerif hakkında da soruşturmalar başlatıldı. Kısa aralıklarla birkaç kez içeride yattı. Ama susmamaya kararlıydı.

Bütün insanlık adına / Amerika katil katil / Kanun yapar kendi teper / Amerika katil katil // Vietnam'ın suçu nedir / Hür yaşamak ayıp mıdır / Atom patlat ister kudur / Amerika katil katil // Mahzuni Şerif uyuma / Gün geldi çattı akşama / Bizden selam söyle Vietnam'a / Amerika katil katil

En sert türkülerini 70'li yıllarda yazdı Mahzuni Şerif. Türkiye'nin dört bir yanında öğrenci gecelerinde konsere çıkıyordu. "Dumanlı dumanlı" ya da "Nem Kaldı" gibi yalın türkülerinin yanında, "Amerika katil" ya da "Kolum nerden aldın sen bu zinciri" gibi kızgın türkülerini söylüyordu.

Köşkün sarayın yıkılsın / Erim erim eriyesin / Umudun suya dökülsün / erim erim eriyesin / Sürüm sürüm sürünesin

Nihat Erim için yazıldığı iddia edilen "Erim erim eriyesin" türküsünü plağa okuması yüzünden yine hapse atıldı. Türkü o dönemde çok popüler oldu. Basında Mahzuni hakkında pek çok yazı çıktı. Seveni kadar sevmeyeni de çoğalmıştı.

İnce ince bir kar yağar / Fakirlerin üstüne / Neden felek inanmıyor / Fukaranın sözüne // Öldük öldük biz açlıktan / Yapma ağam n'olur n'olur / Adam mı ölür, okul olunca / Yol yapılınca, çeşme olunca / Kendin bulunca n'olur n'olur

70'li yıllara damgasını vuran Cem Karaca, Edip Akbayram, Selda ve nice müzisyenin beslendiği en önemli kaynak Mahzuni Şerif türküleriydi. Sözlerinin yanında müzikleriyle de yürek kaldıran bu türkülerin yorumlandığı plaklar milyonlarca sattı.

Öyle bir zamana düştük / Küfrün adı iman oldu →

FİKRET OTYAM

KALBİMİN BİR YARISI

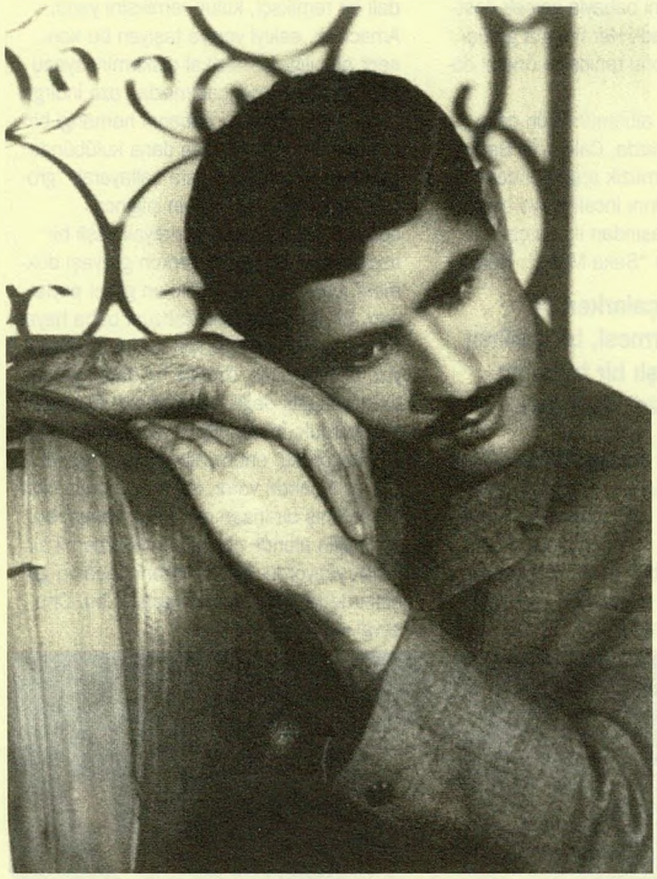

Yıl 1961'di, tahmin ediyorum. Ankara'daki evime Osman Dağlı'yla geldi Mahzuni. Hasan Hüseyin Korkmazgil göndermiş onları. Evde büyük bantlı bir makara teybim vardı. Onunla kayıtlar yaptım. Mahzuni'nin üzerinde bir askerî kaput vardı. Postalları vardı. Mahzuni'ye göre iri yarı olan yanındaki adam sevimliydi. Evde çalıp söylediler. Sesine, deyişlerine hayran kaldım. O zamanlar, "Alevilik yanlış anlaşılıyor. Biz bunları değiştirmek istiyoruz. Ben Aleviyim. Osman, adından da belli, Sünni. Biz bunları ortaya koymak için yola çıktık. Yani bu ikiliği önlemeye çalışıyoruz elimizden geldiğince" diyordu Mahzuni. Tabii ben her ozanı bağrıma bastığım gibi, bu biri Sünni, diğeri Alevi ozanı da bağrıma bastım.

Gençlik yılları dışında bütün hayatı adım adım ellerimde geçti Mahzuni'nin. Askerliğini bizim evde yaptı. Bandodaydı. Bana telefon ederdi, evci çıkmasını sağlardım. Evde bir oda onundu. Pijaması her zaman odasında dururdu. Bir sazı vardı, onunla çalıp söylerdi. Ben de mütemadiyen kayıt yapardım. Bana baba demeye başladı. Onun manevi babası oldum. Birkaç yıl önce 3. Hacı Bektaş Veli Dostluk ve Barış Ödülü'nü canlar bana uygun gördüler, sağolsunlar, hiç unutmam. Ertesi yıl ödülü Mahzuni'ye verdiler. Töreye göre ödülü, bir yıl önce kazanan veriyor. Biz çıktık Mahzuni'yle ödül töreninde sahneye. Mahzuni'nin ödülü aldıktan sonra bir şeyler demesi gerekiyor. Ağzından "manevi babam" yerine "öz babam" gibi bir laf çıktı. Onun gerçekten babasıydım. "Baba aşağı, baba yukarı..." Filiz de annesi oldu. Ona da "anne sultan" diyordu.

Antep'te yıllar sonra karşılaşmamız ilginçti. Bir arkadaşım bir gece dedi ki, "Mahzuni de Antep'te. Hele bir arayalım". Telefonu aldı, "Mahzuni, sana acı bir haber vereceğim. Baba Otyam öldü" dedi. Ben de öbür telefondan dinliyorum. "Ya ölecek o kadar çok adam var ki... Ona sıra gelmez" dedi Mahzuni. "Gel ulan, şu adresteyiz" dedim. Çıktı, hemen geldi.

Bir zamanlar "Dom Dom Kurşunu" çok meşhurdu. Hürriyet'in Sedat Simavi Ödülü'nü de almıştı o türküyle. Bir gün Mahzuni'ye, "Ulan nedir bu türkü deki keramet?" dedim, "millet dansediyor, horon tepiyor, göbek atıyor, halay çekiyor bu türküyle... Ulan nasıl bir parça bu? Nereden aklına geldi bunu yazmak?" Doldurduğum bir bantta bunları uzun uzun anlatıyor. Ama ne oldu? O anda birçok deyiş, şarkı, türkü, beste gibi –hangi türden olursa olsun– geldi gitti bu türkü de. Ama Mahzuni'nin o kadar güzel yapıtları var ki... Bunlar gelip geçici değil. Bunlar kalıcı eserler.

Biliyor musunuz, ben Mahzuni öldüğünde ağlamadım. Ama kadere bak, elime o CD geçti, kulaklığı taktım, düğmeye basar basmaz vasiyeti gibi başlayan deyişini dinleyince nasıl ağladım...

12 Eylül'den sonra postayla paket göndermek zorlaşmıştı. Bir gün Antep'teki dostlardan iki kutu baklava gelmiş Gazipaşa postanesine. Hemen gittim, oradaki görevliden paketleri aldım. Birinin içinden bir kaset çıktı. Diğeriyse gerçekten baklavaydı. Baklavayı oradakilere bırakıp kaseti aldım. Arabada kaseti dinlemeye başladım. Mahzuni'nin benim için doldurduğu bir kayıttı. Evin iki dakikalık yolunu altmış dakikada gittim. Özlemiştim Mahzuni'nin sesini, türkülerini. Kaseti yarıda kesmeye kıyamamıştım. Bilemiyorum ama, aramızdaki gerçek bir baba-oğul ilişkisi olsaydı, bu kadar dürüst, dostça ve duygulu olur muydu?

Bende öyle kayıtları var ki, şöyle başlıyor: "N'olur baba erenler, bu kaseti başka kimseye dinletme. Yalnız sen dinle." Ben barak havalarını, hoyratları, uzunhavaları çok severim. Bunları sevdiğim için bana özel bir kayıt yapmış mesela. Kendi türküleri yerine usta malı söylemiş. Nasıl içinden geldiyse, öyle okumuş...

23 Nisan 2002'de Ankara'da Pir Sultan Abdal Derneği'nin Çankaya şubesinde iki ozan için bir anma gecesi düzenlendi. Bu ozanlar, Çamşıhı'dan Mehmet Ali Kara Baba ve Feyzullah Çınar'dı. Dernek başkanı Kamber Çakır beni de davet etti. Sergi için çalışıyordum, Mahzuni'nin de katılacağını duyunca daveti kabul ettim. O gece Mahzuni'yle yan yana oturduk, can cana konuştuk. Sanki son konuşmamızı yapıyorduk. Ona karşı tüm dostluğumu, sevgimi anlattım. Arşivimde en uzun kayıtlar iki büyük ozanındır: Kalbimin yarısı Feyzullah Çınar, yarısı

← / *Doğru dürüst gider iken / Hakkın yolu duman oldu // Dost rüzgarı kesti hızı / Okşattı gitti gammazı / Daha dünün hayırsızı / Şimdi kaşı keman oldu*

70'li yıllar, Mahzuni Şerif'in yeniden doğuşuydu. Rotasını değiştiren aşık arkadaşları olsa da, türkülerine daha fazla sarıldı. Geleneksel formu bozan, yönünü arabesk, Anadolu pop gibi müziklere de dönmüş, ama sazıyla çalıp söylediği "Darağacı", "Sarhoş", "Dargın Mahküm", "Kanadım değdi sevdaya", "Bugün benim yeşil bağım kurudu" gibi türküler yazdı. Denebilir ki, bu türküler Mahzuni'yi kendi kuşağından ayırdı. Aşıklığını şarkıyazarlığına da dönüştürmüş, piyasanın en gözde ozanı olmuştu. Politik olarak aynı kulvarda yer almasa da, şarkıyazarlığı konusundaki ustalığıyla Neşet Ertaş'la aynı kulvardaydı.

Karlı dağlar kara bulut içinde / Yaylası hüzünlü yöresi bir hoş / Sevdalı yolcular umut içinde / Hayalin düğünü töresi bir hoş // Han sarhoş hancı sarhoş / Yolda yabancı sarhoş / El çek tabip kalbimden / İçimdeki sancı sarhoş

Plaklarının yanında, şiirlerini kitaplarda topladı. 80'li yıllarda tıkanan aşık edebiyatı içinde en üretken isim yine Mahzuni Şerif'ti. Özellikle "Dom dom kurşunu", bir dönem yasaklansa da, en çok yorumlanan Mahzuni türkülerinden biri oldu. Bu dönemde Almanya'da kalan Mahzuni, popüler türkülerinin yanında, o yıllarda yayınlanan "Maraş Dramı" adlı albümünde olduğu gibi, toplumsal içerikli türküler yazmaya devam etti.

Gücenme ey yarım softa / Avareyim de avare / Vallah billah yemin ettim / Yönümü dönmem duvara // Ben insana gavur demem / İnsandan gayrıyı sevmem / Hurili cennet istemem / Çünkü aşığım didara

Bol taşlamalı albümler kaydetmeye devam etti. 80'li yıllarda muhabbet albümlerinde yer aldı. 90'lı yıllar boyunca yeni türkülerinden oluşan, Musa Eroğlu'nun düzenlemelerini yaptığı pek çok albümü yayınlandı. Bu albümlerde yer alan "Zevzek", "Kirvem", "Bugün ben şahımı gördüm" gibi türküler yine piyasanın gözde türküleriydi. Bunların yanında Musa Eroğlu, Sabahat Akkiraz gibi müzisyenler için birbirinden güzel deyişler yazdı.

Kirvem bu yıl bu dağlarda aman / Sensiz yazın tadı mı olur aman / Selâmın niye gecikti aman /

AŞIK İHSANİ

ELMAS PARÇALARI

Mahzuni Şerif'tir. O gece Kamber güzel bir konuşma yaptı. Konuşmadan sonra Mahzuni'ye dedim ki, "ya Mahzuni, kafayı çekiyor musun?". "Vallahi baba erenler, çekiyordum ama, doktorlar içki içmeme izin vermiyorlar" dedi. Ben de şeker hastası olduğum için içki içemiyorum. Mahzuni'ye dedim ki, "gel ulan, çıkalım seninle, birer kadeh rakı içelim bu gece...". Ne yazık ki çıkamadık. Acayip bir geceydi. Bilemiyorum, anladık mı acaba onun gidip benim kalacağımı... Gecenin en ilginç sözü Kamber'den gelmişti: "Gelecek yıl yine burada, aramızdan ayrılan birisi için toplantı yapacağız." Allahım, korkunç bir şey bu! Üzgünüm ama, bu piyango bana baba diyen Mahzuni'ye çıktı. Geçenlerde Mahzuni öldükten sonra, benim eski arşivimden kaydedilmiş bir CD elime geçti. "Yaşım 40 Otyam baba" diyor Mahzuni ve bana bir yığın vasiyette bulunuyor. Biliyor musunuz, ben Mahzuni öldüğünde ağlamadım. Daha öncesine gideyim, Feyzullah Çınar öldükten sonra hiç, ama hiç ağlamadım. Ahmed Arif bir şiirinde "ağlamak yiğit başınadır" der. Ben içimden ağlıyorum giden dostlarım için. Neredeyse bir yıl önce, Almanya'da bir dostum, "baba illa bana bir Feyzullah Çınar çalsana" dedi. Diyemedim ki "ya Feyzullah öldü, sana başka bir şey çalayım". Gazipaşa'daki evimdeydik. Yukarı çıktım. Makara bantı çıkardım. Çalmaya başlayınca hüngür hüngür ağladım. Ama kadere bak, Mahzuni öldükten bir ay geçmeden elime o CD geçti, bir dinleyeyim dedim. Kulaklığı taktım, düğmeye basar basmaz vasiyeti gibi başlayan deyişini dinleyince nasıl ağladım... Filiz yanıma geldi, "ne oluyor?" diye, "Mahzuni öldü!" dedim. Mahzuni gerçekten çok erken öldü diyebilirim. Ama yukarıdaki koca adam öyle uygun görüyor. Yapacak bir şey yok.

Tesadüfe bakınız ki, evde yeni bir film makarası buldum. İçinden, Ankara'da Tolga Çandar'ın evinde Mahzuni'yle buluştuğumuzda çektirdiğimiz fotoğraflar çıktı. Biliyorsunuz, teybim her zaman açıktır, sürekli kaydeder. Mahzuni'yle buluştuğumuzda söylediği şuydu: "Baba Otyam olmasa, acaba biz olur muyduk?" Haşa! Elbette olacaklardı. Ama ben onlara sevgi kanatlarımı açtım.

Mahzuni iyi bir arkadaşımdı. Çok sevdim onu. Ölümüne çok üzüldüm. Onu ilk tanıdığımda 1960-61 yılıydı sanırım. Ankara'da tanıştık. O zamanlar türkülerine de konu olan Suna adlı hanımla evliydi. Sonra Suna'yı bıraktı, Fatma isimli bir hanımla evlendi. Çok seveni oldu Mahzuni'nin. Biz bütün halk ozanları, onu çok sevdik. Ama Alevi kesimi bizden daha çok sevdi Mahzuni'yi. Alevi kesimi tarafından öyle şımartıldı ki, gökyüzüne çıkartıldı. Çünkü Alevi kesimi Mahzuni'yi kendine yakın buldu, sarıldı ona.

Mahzuni ilk zamanlarında bir-iki plak yaptı, ama tutmadı. Bir dönem usta malı türküler söylüyordu. Sonra kendi türkülerini yazdı. "Param yok ceketimi al / Aman doktor bak bebeğe" türküsüyle çok sevildi. Böyle Aşık Mahzuni Şerif oldu. Esas ismi Şerif Cırık'tır. Mahzuni'nin lirik sesine bir Pir Sultan gibi sarıldı Alevi kesimi. Ne söylediyse aldılar. Biliyorsunuz, Alevi toplumu bayağı kalabalıktır.

Mahzuni çok şımartıldı, şımartıldı, şımartıldı. Benim gibi değildi. Ben iğneliyordum. Toplam 17 kez parça parça içeri alındım türkülerim yüzünden. Bir zamanlar çağdaş bir türkü söyleyeni götürüyorlardı. Mahzuni'yi de götürdüler. Nihat Erim'in iktidara çıktığı yıllarda "Erim erim eriyesin" diye bir türküsü vardı. İşte bu türküden dolayı bir-iki ay içeri attılar. Bu sözleri benim annem de bana diyordu, "erim erim eriyesin" diye.

Bir gün Tepebaşı'nda Büyük Londra Oteli'nde akşam birlikteydik. Bana dedi ki, "halk ozanlarını halka şikayet edeceğim. Gel beraber edelim" dedi. "Ne yapmak istiyorsun Mahzuni?" dedim, "kaç çocuğun var senin?". "Sekiz çocuğum var" dedi. "Peki sen bu kadar türkü söyledin, plak yaptın, çok para kazandın. O çocuklara ne bıraktın?" dedim. "Maraş'ın Pazarcık toprağını alacağım, büyük bir toprak ağası olacağım" dedi. Yahu bu nasıl olacak? Hani ağalığa karşıydık? Bir türküsünde diyor ki, "etme ağam, ben de senin kardeşinim". Ben öyle demedim, ben ağayı vurdum. Ağalar, şeyhler kene gibi sömürücülerdir. Ağalar yalnızca köylerde değildir. Şehirlerde de vardır. Halkı durmadan sömüren herkes ağadır.

1960'da Mehmet Ali Aybar benim başkanımdı. Ben İstanbul'dan TİP'in birinci sırada milletvekili adayıydım. Mahzuni'nin de TİP'le ilişkisi söylendi, ama ben hiç görmedim onu TİP çevresinde. Belki ben yokken bir ara uğramıştır. Dediğim gibi Mahzuni'nin dizelerinde kimi zaman elmas parçaları bulunabilir. Ancak basit bir halk ozanının yapacağı türküler yazdı Mahzuni. Alevilerin, yeryüzünde görülmemiş ilgisiyle çok ünlendi. Türkiye'de Zeki Müren bile bu kadar tutulmadı. Aleviler Mahzuni'yi, burjuvaların Zeki Müren'i tuttuğundan daha çok tuttu. Bütün plakçılar peşindeydi Mahzuni'nin. Halk ozanıydı, ama tam bir halk ozanı değildi. Piyasayı doyuran bir halk ozanıydı. Popçular, türkücüler çok beslendi ondan. Bundan sonra da çok beslenecekler. Çünkü biliyorsunuz, Aşık Veysel ölmeden önce kimse Aşık Veysel'i tanımıyordu. Aşık Veysel öldükten sonra ondan beslenmeye başladı piyasa. Şimdi Mahzuni'den de çıkar sağlamak isteyenler olacak. Çünkü Mahzuni'nin türkülerinde piyasayı besleyecek her şey var. Türküleri hazır.

Mahzuni, Veysel gibi iyi bir ozandı. Hatta Veysel'den daha iyi konuştu Mahzuni. Mahzuni'deki elmas parçalarının hiçbirini Veysel'de bulamazsınız. Veysel konuşmasın diye meclisten maaş bile bağladılar. Düzen, konuşmayan bir insanı, yani oyalayan bir insanı ister. Veysel dedi ki, "zengin de bir, fakir de bir benim için". Hayır, zenginle fakir bir değil benim için! Zengin çaldığı için zengin olmuştur. Çalmadan kimse zengin olamaz arkadaş bu düzende. Daha önce kitaplarımda da yazdığım gibi, Veysel bizim doğmuştu, ama onların öldü. Mahzuni de bizim doğdu, ama Alevilerin öldü.

"Mahzuni'nin arkasından bunlar söylenir mi?" diyebilirler. Onu kıskandığımı da söyleyebilirler. Ama ben kimseyi kıskanmam arkadaş. Mahzuni genç ölmüş bir aşıktır. Onu çok severim. Arkasından yeni Mahzuni'lerin gelmesini de dilerim, ki Mahzuni daha çok yaşasın. Ancak ben istiyorum ki, bu düzen değişsin. Ben bu düzeni beslemeyelim istiyorum arkadaş, anlatabiliyor muyum? Bu düzeni vuralım. Hiç değilse halkını aç bırakmayan bir düzen kuralım. Ne yazık ki Türkiye, halkını aç bırakıyor. Ben insanların bir evi, işi olsun istiyorum. Bu yüzden bunları söylemek zorundayım.

Türkiye'de Zeki Müren bile bu kadar tutulmadı. Aleviler Mahzuni'yi, burjuvaların Zeki Müren'i tuttuğundan daha çok tuttu. Popçular, türkücüler çok beslendi ondan.

Bir selamın adı mı olur / Kirvem aman, ne de çabuk geçti zaman

Yeni türküler yazmaya, her yıl yeni albümler yayınlamaya devam etse de, genç kuşaklar eski türkülerini tekrar yorumlamaya başladılar: Cemali "Yuh Yuh", "Şaka Maka", Kardeş Türküler "Dargın Mahkûm", "Çeşm-i siyahım", Erdal Erzincan "Nem kaldı" türkülerini söyledi. Son otuz-kırk yıllık müzik tarihimizin en üretken kalemi hâlâ türküleriyle gündemdeydi.

Kader böyle imiş böyle yazılmış / Gidiyorum kara gözlüm ağlama / Mezarımız gurbet elde kazılmış / Gidiyorum dudu dillim ağlama // Emanet eyledim körpe kuzumu / Arkalarda koyma benim gözümü / Getir ver çalayım kırık sazımı / Gidiyorum kara gözlüm ağlama

Birkaç yıl evvel geçirdiği ağır bir beyin ameliyatını çabuk atlattı Mahzuni. Albüm kaydetmeye, konserlere çıkmaya devam etti. Ölümünden sonraki dedikodulara bakılırsa, para aşkı yüzünden hasta hasta konserlere çıkartılıyordu. Bu yüzden sağlık durumunun daha da ağırlaştığını söylüyordu kimileri. Son dönem türkülerinde, acı sonun yaklaştığını biliyor gibiydi...

Binbir ümit ile çekip tuttuğum dallar / Uzadıkça yokuş oldu gittiğim yollar / Mahzuni birlikte doğup bittiğim yıllar / Acı sonun geldiğinden haberin var mı

Almanya'da damar tıkanıklığı yüzünden yattığı hastanede 16 Mayıs 2002 günü öldü Mahzuni Şerif. Geride yüzlerce türkü, onlarca albüm ve milyonlarca sevenini bıraktı. Vasiyeti üzerine Nevşehir'in Hacı Bektaş ilçesine gömüldü.

Dünya bana küsüyormuş / Yüzbin defa güle güle / Bana kafirmiş diyorlar / Yüzbindefa güle güle / Öleceğim nasıl olsa // Bırak yaşını döksünler / Bırak evimi yıksınlar / Bırak canımdan bıksınlar / Yüzbin defa güle güle / Ara sıra gele gele // Ben tanımam hoca olur / Kamil olan kamil bilir / İnsanoğlu doğar ölür / Yüzbin defa güle güle / İnsan doğar yine yine // Cenazemi kıldırsınlar / Beni bana bildirsinler / Mahzuni'yi öldürsünler / Yüzbin defa güle güle / İnsan ölür bile bile

Ulaş Özdemir

OSMAN DAĞLI (AŞIK MAKSUDİ)

550 SENE SONRA Pİr SULTAN

Mahzuni'yle ikimiz Afşinliyiz. İkimizin köyü arasında kısa bir yaya yolu vardır. Afşin'de bir arkadaşım Mahzuni'nin köyüne gidip gelirdi. İlk kez o bahsetti bana Mahzuni'den. Saz çalıp türkü söylediğini anlatınca merak ettim onu. Yıl 1956 ya da 57'ydi. Berçenek'te tanıştık. ikimiz de ozan olarak çabuk kaynaştık. Büyük bir arkadaşlık başladı, sonra dostluğa dönüştü. Tabii Mahzuni Aleviydi, bense Sünniydim. Mezhepleri ortadan kaldırarak dostluğumuzu daha da güçlendirdik. Sonra bu düşüncemizi geliştirdik. Yolumuz Ankara'ya düştü. 1961'de Devrimci Halk Ozanları Derneği'ni kurduk. Ben başkandım, Mahzuni de ikinci başkandı. Fikret Otyam, Sefer Aytekin, Halil Öztoprak, Hasan Altun, Çetin Altan, İlhan Selçuk gibi o dönemin aydınlarıyla aramızda bir bağ kurduk. O dönemde TİP'ten arkadaşlar bize sahip çıktı. 1961'de dernek olarak Ankara'da 36 ozanla Pir Sultan Abdal gecesi yaptık. Bu gece 550 sene sonra Pir Sultan için düzenlenen ilk anma törenidir. Böylece Anadolu'ya açıldık. Anadolu'da gezmediğimiz, konser vermediğimiz yer kalmadı diyebilirim. Mesela Isparta'da konser yasaklanıyordu, ama biz yine de meydanda çalıyorduk. Antep'te, Alevilerin gizli yaptığı ve herkesin iftira ettiği 12 Hizmet'i, yani cem törenini açıktan yaptık. Ondan sonra, İstiklal Savaşı'ndan kalma bayraklarla bizi sahneden indirmeye çalıştılar. Söylenmedik şeyleri söylüyorduk. Aynı zamanda "kimi dede, kimi hoca" da dedik. Hocasını da, dedesini de eleştirdik. Ne paraya ne de bir başkasına boyun eğdik. Anadolu'da Pir Sultan Abdal'ı yayıyorduk.

Benim geçmişimde şeriat düzeni içinde 17 sene hizmetim vardır. 17 yaşında Cami ve Minare Yaptırma Derneği'nde başkandım. 1961'deyse Devrimci Halk Ozanları Derneği'nde başkandım. Ben hayatım boyunca durmadan gelişen, bir araştırmacı gibi kendini eleştiren birisi oldum. İçinde yaşadığım toplumun sorunlarına yürekten sahip çıkan bir yapım vardır. Bu düşünceler Mahzuni'yle de birleşince, ikimiz Alevi ve Sünni ayrımını ortadan kaldıran bir misyon yüklendik. Dernek kurulduktan sonra, askerliğimiz sırasında Aşık Hüseyin Çırakman dostumuz başkanlığı sürdürdü. Ondan sonra başkaları yönetti. Sivas'tan, Maraş'tan, Malatya'dan pek çok ozan arkadaşımız katıldı aramıza. Böyle sürüp gitti dernek. Hâlâ Ankara'da, o derneğin uzantısı sayılabilecek Halk Ozanları Derneği vardır. Ama tabii ki kişiler değişti. Toplumsal olaylar geldi, geçti.

Mahzuni'nin türküleri uzun yıllar çok tutuldu. Birçok şarkıcı onun türküleriyle meşhur oldu. Mahzuni'nin türküleri, geleneksel halk ozanlığını yırtan, onun yerine halkın sorunlarına cevap veren türkülerdi. Bu yüzden halk tarafından çok sevildi. Halkın söyleyemediklerini söylemeye çalıştı Mahzuni. Ben de aynı yolun yolcusuydum. Onun eserlerinin bir yönüyle yapıcısı bendim. Benim eserleriminki de oydu. Halkın genellikle ezilen, horlanan kesimiyle, Alevi toplumunun söyleyemediği konularla ilgilendi Mahzuni. Bu büyük bir adımdı. Halk bizi sevdi. Daha doğrusu "özgün" türkülerimizi çok sevdi. Hem sosyal içerikli ezgileri, hem de lirik türkülerimizi çok tuttu halk. Özellikle taşlama, ikimizin türkülerinde de görülür. Bir Kazak Abdal, Kaygusuz Abdal ya da Seyrani gibi her türlü taşlama şiiri, çocukluğumuzdan beri bizi besleyen kaynaktır.

1969'a kadar Mahzuni'yle birlikte çalıştık. Ankara'da bir evde 13 yıl birlikte yaşadık. Yani hiçkimsenin yaşamadığı bir dostluk, yoldaşlık yaşadık. Hatta Alevilikte musahiplik derler bu kardeşliğe. Biz de gerçekten musahip olamasak da, musahipmişiz gibi yaşadık. Hiçbir problemimiz olmadı. Müstesna bir hayat yaşadık. Ondan sonra Mahzuni TİP çevresindeki halk ozanlarından ayrılıp Birlik Partisi çevresine girince, aramızda düşünce ayrılıkları başladı. O zamanlar o partinin Türkiye'deki Alevileri kurtaramayacağını düşünüyordum. O dönemden sonra ben çizgimi devam ettirdim, Mahzuni de kendi çizgisini devam ettirdi. 1971'de zorunlu olarak yurtdışına çıkmak zorunda kaldım. O günlerde Nesimi Çimen, Muhlis Akarsu gibi ozanlarla bir gece yapmıştık. 71 ihtilâli olunca ben sıkıyönetime düştüm. Arkadaşlarımızın birçoğu tutuklandı. Ben de o dönemde yurtdışına çıktım. Yıllar sonra sık sık Almanya'da bir araya geldik. Hep eski günleri konuştuk. Anılarımız tükenmez bizim. Ne olursa olsun, dostluğumuz bitmez... Ölene kadar o benim için sazıyla sözüyle bu toprakların en güçlü ozanlarından biri ve yıllar önce Berçenek'te tanıdığım, bizim yörenin türkülerini çok güzel söyleyen bir ozan olarak kaldı.

İstiklal Savaşı'ndan kalma bayraklarla bizi sahneden indirmeye çalıştılar. Söylenmedik şeyleri söylüyorduk. Aynı zamanda "kimi dede, kimi hoca" da dedik.

Aşık Mahzuni yorumları

Acı Doktor - Cem Karaca Kardaşlar / Kenan Temiz • **Affetmem** – Cemali / Edip Akbayram Dostlar / Kenan Temiz • **Ah Ne Olur Bizim Köyde** - Selda Bağcan • **Ankara'da Türlü Türlü Plan Var** - Selda Bağcan • **Arabam Kaldı Yolda** - Edip Akbayram Dostlar / Kahtalı Mıçı • **Bana Yücelerden Seyreden Dilber** - Sabahat Akkiraz • **Ben Beni** - Ahmet Kaya • **Bırak Beni Konuşayım** - Edip Akbayram Dostlar / Abuzer Karakoç / Hasret Gültekin / Hüseyin Aydın / Ali Ekber Eren • **Bir Tabib** - Kahtalı Mıçı • **Biz Yaparız** - Fikret Kızılok • **Boşu Boşuna** - Edip Akbayram Dostlar • **Boşumuş** - Gülşen Altun • **Bu Yıl Benim Yeşil Bağım Kurudu** - Edip Akbayram Dostlar / Selda Bağcan / İsmail Kaya • **Bugün Ben Şahımı Gördüm** - Musa Eroğlu / Yasemin Odabaş • **Bugün Bizde Bayram Var** - Edip Akbayram Dostlar • **Cafer** - Yüksel Özkasap • **Çeşm-i Siyahım** - Edip Akbayram / Gülden Karaböcek / İlkay Akkaya / Kardeş Türküler • **Darağacı** - Edip Akbayram Dostlar / Fikret Kızılok / Erdal Erzincan, İsmail Özden, Tolga Sağ / Selda Bağcan • **Dargın Mahkûm** - Kardeş Türküler • **Darıldım Darıldım** - Edip Akbayram • **Dom Dom Kurşunu** - Beş Yıl Önce On Yıl Sonra / Edip Akbayram / Hüsamettin Subaşı / İbrahim Tatlıses / Mehmet Pekün • **Dumanlı Dumanlı** - Edip Akbayram Dostlar / Muazzez Ersoy / Belkıs Ünlüses / Gülden Karaböcek / Sultan Genç • **Gam Üstüne Gam Yapılır** - Edip Akbayram Dostlar • **Gam Yeme Gönül** - Sabahat Akkiraz • **Garip** - Edip Akbayram Dostlar / Musa Eroğlu • **Geceler** - Tülay • **Göreydim Öleydim** - Edip Akbayram Dostlar • **Gül Yüzlü Şeytan** - Derdiyoklar İkilisi • **Güzel Dostum** - Sabahat Akkiraz • **Hidayet** - Edip Akbayram • **İhtiyar Oldum** - Sultan Genç / Cem Karaca Moğollar • **İnce İnce Bir Kar Yağar** - Edip Akbayram Dostlar / Selda Bağcan • **Kanadım Değdi Sevdaya** - Sabahat Akkiraz / Yıldıray Çınar • **Keyfo Ağam** – Edip Akbayram / Yasemin Odabaş • **Kırvem** - Hüseyin Turan / İsmail Hazar / Kızılırmak / Selda Bağcan • **Kolum Nerden Aldın Zinciri** - Edip Akbayram Dostlar • **Körolası Gözlerim** - Edip Akbayram Dostlar • **Mehmet Emmi** - Edip Akbayram Dostlar • **Meydan Sizindir** - Selda Bağcan • **Nem Kaldı** - Erdal Erzincan / Selda Bağcan / Seyhan Karabay Kardaşlar / Cem Karaca Dervişan • **Nenni Nenni** - Çiğdem • **Oy Babo** - Cem Karaca • **Oy Bana Bana** - Cem Karaca Apaşlar • **Rabbim Ne İdim Ne Oldum** - Selda Bağcan • **Sarhoş** - İbrahim Tatlıses / Mehmet Pekün / Selda Bağcan / Soner Arıca • **Sen Açtın Yarayı** - Edip Akbayram Dostlar • **Sofu Baba** - Rahmi Saltuk • **Şaka Maka** - Cemali / Selda Bağcan • **Yaralarım** - Edip Akbayram Dostlar • **Yatar Ağlarım** - Edip Akbayram • **Yedin Beni** - Ersen Dadaşlar / Yüksel Özkasap • **Yiğitler** - Cem Karaca Dervişan / Sevil & Ayla • **Yuh Yuh** - Cemali / Selda Bağcan • **Zalim** - Ersen Dadaşlar / Edip Akbayram Dostlar • **Zevzek** - Grup Laçin / İsmail Hazar

EDİP AKBAYRAM

GİDECEK BU BAŞTAKİ İTOĞLU İTLER

1972 yılında Altın Mikrofon Yarışması'nda birincilik kazanmıştım. Birincilik kazandığım parça, kendi bestem olan "Kükredi Çimenler"di. Yarışma dolayısıyla bir 45'liğim yayınlanacaktı. Plağın arka yüzüne parça aramaya başladım. Bu arada Mahzuni Şerif'in "Boşu Boşuna" 45'liği elime geçti. Türküyü dinleyince, tamamen Edip Akbayram üstüne oturmuş bir elbise gibi geldi bana. Anlatılan Türkiye coğrafyasıydı. Plak yayınlanınca benim birincilik kazanan bestem yerine, "Boşu Boşuna" kitleler tarafından çok beğenildi. "Aşık Mahzuni Şerif kimdir?" arayışına girdim. Berçenekli olduğunu öğrendim. Diğer 45'liklerini araştırınca korkunç bir arşiv çıktı karşıma. Benim toplumcu müzik akımı içinde yer almamın en önemli nedenleri arasında Mahzuni Şerif'in türküleri gelir. Daha sonra Mahzuni Baba'yla tanışma fırsatını buldum. Birbirimizi gerçekten çok sevdik. 1972'de "Boşu Boşuna", 74'te "Garip" patladı. Daha sonra diğer parçalar ardı ardına geldi.

Kavganın yanında sevdayı da yaşadık. Sanatçı budur. Aşık İhsani baba sahnede sazını kalaşnikof gibi kaldırır, türkü söylerdi. Mahzuni baba böyle olmadı.

1972-1980 arasında Türkiye'de pop müzik dinleyen gençlik, Cem Karaca, Selda ve benim gibi pek çok arkadaşımızın söylediği parçalarla tanımaya başladı Mahzuni Şerif'i. Bu ülkede yaşayan kültürlerin müziklerinin modası hiçbir zaman geçmiyor. 70'li yıllarda Türkiye'de aranjman modası vardı. Avrupa'da hit olmuş şarkılara Türkçe sözler yazılırdı. Bunları Ajda Pekkan gibi pek çok sanatçı okuyordu. Ama o sanatçının Avrupa'daki işlevi ve önemi kaybolduğu zaman, onun şarkılarını Türkiye'de okuyan insanların da işlevi kayboluyordu. Ama ben her okuduğum Mahzuni Şerif türküsünde bir adım daha ileri gidiyordum. O zamanlar teknik olanaklar neyse, biz de bunları kullanmaya, Batı'daki standardı yakalamaya çalışıyorduk. Sazlarımız onlarınkinden farksızdı, ama sözlerimiz ve müziklerimiz oldukça güçlüydü. Batı'da pek çok toplumun müzik dehası, Mozart'ı, Bach'ı vardır. Benim toplumumun da Mozart'ı, Neşet Ertaş ve Mahzuni Şerif'tir.

Konserlere de beraber çıkardık. 1977-78 yılında, İzmir Fuarı'nda, karşımızda 15 kafa sanatçı vardı. İbrahim Tatlıses'inden Muazzez Abacı'sına, Bülent Ersoy'una herkes orada... O kadronun karşısında Edip Akbayram ve Mahzuni Şerif olarak her gün Ekici Över Gazinosu'nda binlerce kişiye konser verirdik. İnsanlar kucaklarında çocuklarıyla geceyarısına kadar bizi izliyordu. Önce ben çıkıp Mahzuni türkülerini söylüyordum, sonra Mahzuni'nin anonsunu yapıyordum: "Şimdi dostlar, bu türkülerin yaratıcısı sazıyla bu türküleri söyleyecek..."

Mahzuni babanın doğaçlamasını ve aniden parça yazma yeteneğini bildiğim için beraberken yanımda hep bir teyp taşırdım. Konser öncesinde sohbet ederken birden "Edip dur, bir parça yapıyorum" dedi. Hemen teybin düğmesine bastım. O an "Zalım Zalım" türküsünü yazdı doğaçlama olarak. Canlı şahidi benim. "Dünya zalımlar dünyası / Gelen zalım giden zalım / İnsanlığın yüzkarası / Hayvan gibi ölen zalım // Almış ele arsızlığı / Baştan başa yersizliği / Bilmem neden hırsızlığı / Yapan değil bilen zalım // Zalım zalım zalım zalım / Ne olacak benim halım..." Söyledi ve "Edip dost, bunu yeni albümüne koy" dedi. Bir milyonun üstünde sattı plak...

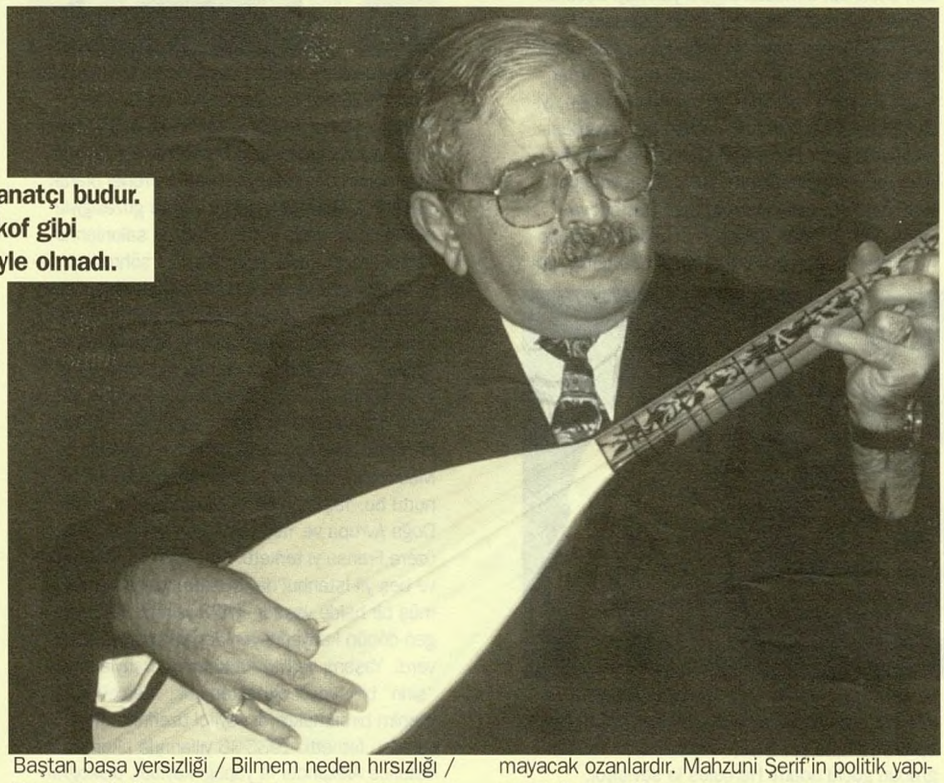

Yine İzmir Fuarı'nda olduğumuz günlerde sağ basın hakkımızda yazılar yazıyordu. "Edip Akbayram, Aşık Mahzuni Şerif, Cem Karaca, Melike Demirağ fuarda komünizm propagandası yapıyor!" diyorlardı. İzmir Fuarı'ndaki son günümüzde dediler ki, "Aman bugün son gününüz. Ağzınızdan çıkacak kelimelere dikkat edin. Sizi şubeye alacaklar"... Tabii bu duyumları Mahzuni babaya söyledim. Baba sahneye çıkınca Allah ne verdiyse konuşuyor... "Tamam dost, dikkat ederim" dedi. Sahneye çıktı, "Dumanlı dumanlı oy bizim eller"in ilk dörtlüğünü söyledikten sonra, "gidecek bu baştaki itoğlu itler!" diye bağırdı. Ortalık karıştı tabii. Gözümü bir açtım ki, Bornova dağlarında bir arabayla üniversiteli gençler bizi götürüyorlar... İyi bir dost, iyi bir ağabeydi benim için. Müzik otoritelerinin dediği gibi, son yüzyılın Pir Sultan'ıdır Mahzuni Şerif. Söz ve müzik birlikteliğinin bu kadar güçlü olduğu bir ozan tasavvur edemiyorum. Tabii ki Neşet Ertaş var, ama o politik olarak farklı bir yerlerde. İkisi de ürettikleriyle yeri doldurulamayacak ozanlardır. Mahzuni Şerif'in politik yapısı olduğu için, Türk siyasi yaşamında müzikal anlamda da çok büyük faydaları olmuştur. Grevlerde, işçilerin yanındaydı. 80 darbesi öncesinde topluma vermiş olduğu enerji, direnç gözden kaçırılmayacak öğelerdir. Aşağı yukarı 32 yıldır politik müziğin içinde ben de varım. Tabii ki Mahzuni baba yaşça bizden daha büyük, daha deneyimli ve olgun. O, slogancı bir müzik ya da arkasını bir partiye, örgüte dayayan bir müzik yapmamıştır. Böyle bir müzik hiçbir zaman ileriye gidemez, çünkü örgütler değişir, partiler biter, yenisi kurulur. Bunlara bağlı olan sanatçı da bunlarla batar gider. Biz Mahzuni babayla böyle bir ortamda yer almadık. En büyük avantajımız buydu. Kavganın yanında sevdayı da yaşadık. Sanatçı budur. O zamanlar Aşık İhsani baba gibi ozanlarımız sahneye çıkar, sazını kalaşnikof gibi kaldırır, türkülerini söylerdi. Mahzuni baba böyle olmadı. İhsani babanın misyonu farklıydı, onu da öyle kabul etmek lazım. Benim için en büyük onur, Mahzuni Şerif'i tanımak ve onunla aynı çağı yaşamaktır.

Söyleşiler: **U.Ö.**

bakınız

Aşık Mahzuni Şerif, beşinci sayımızda misafirimizdi.

"64'den sonra birbiri ardına eklenen plaklarımla önceleri Alevi toplumunun ezikliğini dile getirdim. Daha sonra da ezilenlerin yalnız Aleviler olmadığını görerek sınıfsal ve toplumsal özlü eserler vermeye başladım. 60'lar benim Alevicilik yaptığım, şovenliğin zirvesinde olduğum en katı yıllardır. Ancak Mehmet Ali Aybar tarafından 1963 yılında TİP'in Çankaya gençlik koluna davet edilmemle, zümrecilik ve mezhepçilik anlayışım tamamen değişmiş, Aşık İhsani'yle başka bir kavganın saflarında yer almaya başlamıştım." (sayı 5, mart 97)

ansiklopedi

f→

FREAKS

1932 tarihli kült film. Filmin rejisörü Tod Browning, sessiz sinema zamanında da korku filmleriyle ünlenmiş, filmleri Lon Chaney'nin oynadığı karakterlerle özdeşleşmişti. Bu filmlerde Chaney'nin bazen kolu, bazen bacağı olmazdı, vücudu hep çirkin, deformeydi. Fakat Tod Browning'in beden üzerine en önemli filmi, sesli sinemanın ilk yıllarında çektiği "Freaks" oldu. Bir gezginci panayır grubunun başından geçenleri anlatan filmin aslî gerilimi, "güzeller" ve "çirkinler" arasında dönüyordu. Panayır grubunun oyuncuları arasında cüceler, hermafroditler, kolları, bacakları olmadan sigara yakmayı beceren külhanbeyi "kafa"lar, sevgilileriyle sevişen Siyam ikizleri, bacakları olmadığı için kolları üzerinde yürüyenler, kel kadınlar, kaplumbağa kızlar vardı. Zahirîyle batınînin, güzellikle çirkinliğin, iyilikle kötülüğün sinemanın ahlâkî beyazperdesine yatırıldığı bu filmin bazı diyalogları, vaktiyle hayli müstehcen bulunmuştu... Başrollerinde Wallace Ford, Leila Hyams, Olga Baclanova, Henry Victor, Harry Earles'ın oynadığı filmde konu şöyle: Grubun güzel trapezcisi Cleopatra, para için cüce Hans'la birlikte oluyor. Nişanlısı Frieda'nın uyarılarına rağmen, Hans, gönlünü Cleopatra'ya fena kaptırıyor. Cleopatra bir yandan grubun güçlü adamı Hercules'le sevişiyor. Hans'da daha çok para olduğunu anlayan Cleopatra, Hans'la evlenerek bu paranın üstüne yatıp Hercules'le mesut yaşamanın planlarını yapmaya başlıyor. Nikah töreninden sonraki eğlencelerde, alkolün de tesiriyle, Cleopatra'yla Hercules herkesin ortasında yakınlaşıyorlar. Küçük düştüğünü hisseden Hans, yine de taze evliliğini bitiremiyor. Cleopatra, her gün artan dozlarda zehir veriyor Hans'a. Fırtınalı bir gece, Venus'e tecavüz etmeye kalkan Hercules yakalanıyor ve panayır grubunun üyeleri tarafından karanlık ormana kovalanıyor. Bu esnada diğer "freak"ler de zehir işini çözüyorlar. Bıçaklarını, tabancalarını çıkararak Cleopatra'yı kovalamaya başlıyorlar. Filmin sonunda Cleopatra, yarı insan - yarı tavuk bir yaratığa dönüşüyor ve gıdaklamaya başlıyor...

FREHEL

(1891-1951) Her ne kadar ailesi İngiliz kökenli olsa da, Marguerite Boulc'lh Paris'te dünyaya geldi. Kör bir akordeonist eşliğinde barlarda ve bistrolarda şarkı söylemeye başladığında henüz beş yaşındaydı. Daha sonra, "bir köşe kahvesinde çinko bir masa üzerinde işçiler için şarkı söylemenin en iyi konsevatuar olduğunu" söyleyecekti. Müzik salonlarına ilk adım atışı, artistlere güzellik malzemesi satan bir firmanın satış temsilcisi olmasıyla gerçekleşti. Ancak gerçek anlamda çıkışı La Petite Pervenche (Küçük Afrika Menekşesi) adıyla Brasserie de L'Univers'de oldu. 1910'da, aynı zamanda hocası olan bir aktörle evlendi. Roberty, Menekşe'sini yapımcılarla, söz yazarlarıyla ve bestecilerle tanıştırdı. Aynı dönemde profesyonel adını Fréhel olarak değiştirdi. Vokal yeteneğini çarpıcı güzelliğiyle birleştirince, Paris'in büyük müzik salonlarının kapısı ardına kadar açıldı. Bu ani şöhretle birlikte uyuşturucu ve alkol alışkanlığı da başgösterdi. Mit ve gizem, kişisel hayatını sarmalamıştı... İdolü olan Maurice Chevalier'yi Mistinguett'le birlikte gördüğünde, önce onu öldürmeye kalktığı ve sonra da intihara yeltendiği söylenir. Bu hikaye daha sonra bir Fréhel şarkısının dizelerinde yerini alacaktı; kendi odasının duvarındaki Maurice'in resmine hitaben yazılan küçük bir nottu bu. Yaşanan bu talihsiz olayın ardından Doğu Avrupa ve Yakın Doğu'da seyahat etmek üzere Fransa'yı terketti. Moskova'da, Bükreş'te ve beş yıl İstanbul'da uyuşturuculara gömülmüş bir halde yaşadı, 1923 yılında Fransa'ya geri dönüp kariyerini yeniden yaratmaya karar verdi. Yaşamı ve hayata karşı duruşuyla artık "şirin" bir şarkıcı olmaktan çok, "gerçekçi" bir izlenim bırakmaktaydı seyirci üzerinde. Paris'i yeniden fethetti. 1935-36 yıllarında akordeonist Maurice Alexander'la yaptığı kayıtlar, diskografisinin en başarılı parçalarıdır. Ama bu başarı dahi Fréhel'in uzun süre önce başlayan düşüşünün trajik bir biçimde sonlanmasına engel olamadı: 3 Şubat 1951'de Rue Pigalle'de kasvetli bir otel odasında fakir ve kimsesiz bir biçimde öldü Fréhel. Cenazesini büyük bir kalabalık şehrin öbür ucundaki Pantin mezarlığına kadar takip etti.

h→

HOUDINI, HARRY

Özellikle bağlı durumlarda girdiği kilitli bir sandıktan kurtulma numarasıyla ünlü Macar asıllı Amerikalı illüzyonist. Asıl adı Erik Weisz. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü dönemde Budapeşte'de doğdu. Babası haham. Daha bebekken ABD'ye göç ettiler. Houdini, küçük yaşta trapeziciliğe başladı. 1894'te evlendiği Wilhelmina Rahner, sonraları Beatrice Houdini adını alarak sahne gösterilerinde ona asistanlık yaptı. 20. yüzyıla girildiğinde Houdini, zincir, kelepçe, ip gibi bağlardan ve kilitli sandıklardan kurtulma gösterileri ve çeşitli tehlikeli numaralarıyla uluslararası ün kazanmıştı. Başarısını büyük ölçüde büyük fiziksel gücüne ve hafif çarpık bacaklı oluşuna bağlıyordu. İğneleyici bir mizah anlayışı vardı.
Tipik gösterilerinden birinde Houdini, zincirlerle bağlanmış bir şekilde bir sandığın içine konuyor, sandık kilitlenip halatlarla bağlandıktan sonra ağırlık eklenerek bir tekneden suya bırakılıyor ve suyun altında sandıktan çıkan Houdini tekneye dönüyordu. Gene açıkhavada gerçekleştirdiği bir başka gösterisinde yerden yaklaşık 23 metre yükseklikte ve başaşağı asılı durumda, üzerindeki deli gömleğinden kurtuluyordu. Houdini düşünce okuyanlar, medyumlar gibi olağanüstü güçleri olduğunu öne sürenlerle mücadele ederek bunların şarlatan olduğunu, aslında doğal yollar ve çeşitli hileler kullandıklarını ileri sürdü. Bu konuda iki kitap yazdı. Buna rağmen Houdini ve karısı ilk ölenle sağ kalanın iletişim kurmaya çalışacağı bir ruh çağırma deneyi yapmaya karar verdiler. Houdini çok daha önce öldü ve karısı, kendi ölümünden (1943) bir süre önce deneyin başarısız olduğunu açıkladı. Houdini'nin ölümüne yol açan "ölüm kapanı" gösterisi ondan sonra birkaç kez denendiyse de, hiçbir zaman başarılamadı. Biyografisi niteliğindeki "Houdini" filmi 1953'te George Marshall tarafından çekildi. Başrollerde Tony Curtis ve Janet Leigh vardı.

l→

LITTLE WING

Bulutların içinde yürüyor / Çılgınca koşturan bir sirk kafasıyla / Kelebekler ve zebralar / Ayışığı, peri masalı / Sadece bunlardan konuşulsun istiyor / Rüzgâra binmiş gidiyor

Kederlendiğinde gelir bana / Yüzünden binlerce gülücük uzatır / Her şey yolunda der, her şey yolunda / Ne varsa istediğin al benden / Ne varsa istediğin

Uç küçük kanadın üzerinde / Uç üzerinde küçük kanadın

Jimi Hendrix

"Papağanlı Kadın", Fernand Léger, 1950

m→

n→

NASREDDİN HOCA

Nasreddin Hoca bir gün bir minare görmiş. "Şuna ne derler?" demiş. "Buna şar siki derler" demişler. Nasreddin Hoca bunlara "Andan buna olur götünüz var mıdur" demiş.

Meğer günlerden bir gün Nasreddin Hoca'ya "Am uçar" demişler. Nasreddin Hoca'm başını kaldırıp dahi zekerine yapışmış, "Uçarsa uçsun, ahir konacağı yer budur" demiş.

Nasreddin Hoca'nın avradı hamam gider. "Hoca! Ben gelinceye oğlanı avut" demiş. Avrat hamama gitdükleyin oğlan ağlar. Bir çanakda yoğurt varımış. Kalkup sikini bulaşdurup oğlanın ağzuna koyup yedirmiş. Oğlan rahat olup uyumış. Avrat hamamdan çıkagelür. "Aferin ney koca! Aferin hey koca!" demiş. Nasreddin Hoca, "Ben ana gelince dokuz sik yoğurt yedürüp durırın, eğer sen dahi yesen uyurdun" demiş.

Nasreddin Hoca'nın evi iki mahalle arasında imiş. Camiye gelmediği için ahali-i mahalle cem olup Hoca'ya giderler ki: "Niçün camiye gelmezsün?" dediklerinde: "Özrüm vardır, adamlar!" demiş. "Özrün nedür?" dedüklerinde, "o mahallenin imamını ben sikdüm; beriki mahallenin imamı dahi beni sikdü. Onuniçün hicabımdan varmayorum" deyü cevab eylemüş.

Nasreddin Hoca her gün evden çıkınca kapısının önüne sıçarlarmış. Bir gün, iki gün. "Acep kim ki?" deyü bir gün gözlemiş. Görmiş ki oğlan yine sıçarken "Bre anasın sikdüğüm! N'eylersin? Kimin oğlısın?" demiş. Oğlan herzesi, "Ben Tanrı'nın kızkardeşinin oğlıyın" demiş. Hemen Hoca herzeyi getirür mescidin kapusı önine kor, "Biraz dahi dayının kapusına sıç!" der.

Kadı iken bir herif geldi. "Kedi sikdi" deyü kadıya getirdiler. Bir nice şahidler şahadet eyledüler, inkâra mecal olmadı. Hoca, "Nice başardın?" demiş. Ol herif, "Bir kepenek içine beline dek koydum. Ağzın yumdum. Dahi iki kıç ayağından elime alıp yerleşdürdüm" demiş. Hoca etrafına bakınıp "Sanat çöp altında dedikleri gerçek imiş. Ben belki otuz kerre taşağım tırmalatdum ola, başarımadum" demiş.

derleyen Pertev Naili Boratav

S→

SHANKAR

Tam adı Lakshminarayana Shankar. Güney Hindistan müzik geleneğinden dünya müziğine akan bir yıldız. Beş oktavlık sesi, kemandaki virtüozitesi ve kendi icadı on telli "çifte" kemanıyla (beş teliyle kontrbas veya çello sesi, diğer beş teliyle de keman veya viyola sesi) benzersiz birisi. 26 Nisan 1950 Madras, Hindistan doğumlu. Altı kardeşin en küçüğü Shankar, müzisyen bir aileden geliyor. Babası V. Lakshminarayana klasik Hint müziği kemancısıydı, şarkı söylüyordu; annesi L. Sitalakshmi de veena (eski bir hint sazı) çalıyordu. Ağabeyi ve ablaları müzisyendi. İki yaşında şarkı tekniklerini öğrendi, üç yaşında klasik Hint müziği bestelerinin birçok karmaşık notasını mırıldanabiliyordu. Beş yaşına bastığında doğumgünü hediyesi bir kemandı. Yedi yaşında ilk solo konserini verdi. "Yalnızca bir elektrik rock kemancısı değilim. Geleneklerin içinden hep hazmederek geldim, Hindistan'da bir numaralı klasik kemancı olarak biliniyorum. Temel olduktan sonra geleneklerin sınırlarından çıkıp kendine özgü olanı yaratmak kolay."

Çok sayıda Güney Hint şarkıcısına eşlik ettiği uzun çıraklık döneminden sonra kardeşleri L. Vaidyanathan ve L. Subramaniam ile bir üçlü kurarak tüm Hindistan'ı dolaştı.

Hindistan'da her zaman ikinci sınıf bir enstrüman olan, ancak bir soliste veya bir flütçüye eşlik edebilen kemanı solo çalarak saatlerce sahnede kalıyordu. Böylelikle mertebesini de değiştirmiş oldu kemanın. Sayısız konserle, televizyon programlarıyla gelenekselcilerin saygısını kazandıktan sonra, 1969'da etnik müzik doktorası için ABD'ye gitti.

"Hindistan'da kalsaydım çok rahat bir hayatım olurdu. Ama ben bu dünyadaki rolümün Doğu ve Batı müziklerini bir araya getirmek olduğunu düşünüyordum. Aslında her yıl Hindistan'a gidip elli-altmış klasik konser verip para kazanıyorum, ama o paranın bir kuruşunu dahi çıkarmam yasak. Hedefimi gerçekleştirmek istiyorsam, parayı unutmam gerekiyor."

Tam da John McLaughlin'in veena öğrenmeye çalıştığı dönemde, iki sanatçı karşılaştılar ve hemen o gün üç-dört saat birlikte çaldılar, sanki yıllardır birlikte çalıyorlarmış hissine kapıldılar. "O güne kadar birçok cazcıyla çalmıştım, ama hiçbiri benim atmosferime girememişti. Her zaman kendini eğen, büken, uyduran ben olurdum. John'la başka oldu, o bana katıldı ve Doğuyla Batının birleştiği yerde bir araya geldik. Ben ondan armoni ve caz öğrendim, o da benden ragaları, ritmleri. Birçok ortodoks klasik Batı müziği müzisyenine Hint müziğini öğrettim, ama konçertoyu aynen çalabilseler de, nasıl doğaçlama yapılacağına dair hiçbir fikirleri yoktu. Muazzam kemancılar aslında, ama küçüklükten başlayarak mekanik çalmaya alışmışlar. Önce enstrümanlarına hükmetmeye çalışıyorlar, gerçek sanatsal kaygılar ve kavramlar ancak arkadan geliyor. Hindistan'da çocuklara doğaçlama yapma, kendilerini keşfetme ve geleneklere saygı öğretilir. Hint müziği çalabilmek için öncelikle enstrümanını hatmedeceksin, sonra da doğaçlama yapabileceksin."

McLaughlin'le birlikte kurdukları gruba, yaratıcı bilgi, güzellik ve güç anlamına gelen Shakti adını verdiler. 1975 yılında ilk albümleri "Shakti" çıktı ve arkası geldi: "A Handful of Beauty" ve "Natural Elements."

Shakti dağıldıktan sonra Shankar çeşitli müzisyenlerle çalıştı. Zakir Hussain ve Vinayakram ile üç albüm yaptı. Bir ara kompozitör ve klavyeci eşi Caroline'le bir pop-rock grubu kurdu: Sadhu. Grubun adı sonradan Epidemics oldu. İki albüm yaptılar, Zappa, McLaughlin, Peter Gabriel, Elton John, Eric Clapton, Phil Collins, Bruce Springsteen, Van Morrison, Yoko Ono ve Sting yer aldı bu albümlerde. Shankar, çeşitli dönemlerde Jan Garbarek, David Byrne, Pete Townshend gibi müzisyenlerle bir araya geldi. Bir ara Zappa'nın grubunda Jean-Luc Ponty'nin yerini alarak elektrik keman çaldı. Bunun sonunda Zappa da Shankar'ın ilk solo albümü "Touch Me There"in prodüksiyonunu üstlendi.

Shankar'ın rock dünyasındaki en önemli dostlarından biri Peter Gabriel oldu. Önce "Last Temptation of Christ" filminin müziği için bir araya geldiler, Uluslararası Af Örgütü'nün "İnsan Hakları, Şimdi!" turnesinde ve daha pek çok konserde birlikte çaldılar.

Tahmin etmek güç değil, Shankar, sık sık bir başka Hintli usta Ravi Shankar'ın oğlu zannedildi: "İsmim kimi zaman insanların kafasını karıştırıyor, Hindistan'da soyadı diye bir şey yoktur. Biz babalarımızın adının başharfini alıp ismimizin başında kullanırız, sona da farklı bir isim ekleriz. Babamın adı Lakshminarayana. Benim adımdaki 'L', Lakshminarayana'dır. Benim kızım veya oğlum da benim adımı alacak, yani Shankar'ın S'sini adlarının başına koyacaklar, sonuna da farklı bir isim. Benim Ravi Shankar'la da bir kan bağım yok. Ama işin tuhafı, kardeşim, Ravi'nin abisinin kızıyla evlendi. Bu şekilde akraba olduk."

Hoşbulduk Selim Dede

Açıklarda yapayalnız kalan her denizcinin yüreğinde çocuk, kardeş, arkadaş sevgisi; insan yokluğundan, hep canlı yaratıklara bağlanır. Yaradılıştan olan insan sevgisiyle doğmuş, çocuklarını kaybetmiş olan Hoşbulduk Selim Kaptan'da bu duygu, öteki denizcilerden çok daha fazlaydı. Selim Kaptan, insandaki bu eğilimin hayvanlarda da az çok bulunduğunu biliyordu. İşte bu yüzden, Kocakaya adasındaki bir martıyı kendisine deniz yoldaşı edinmişti.

Martının garipsi sesi içini karıştırıyor, ölmüş olan çocuklarının özlemini uyandırıyordu. Hoşbulduk Kaptan onu "nâ! nâ! nââ!.." diye çağırınca, mutlaka gök ya da deniz maviliklerinde ak bir nokta olarak peydahlanır, ağara ağara gelir, omuzuna konar, gözlerini bu yaşlı balıkçıya çevirerek onunla göz göze kalırdı. Kuş sanki, uzak geçmişlerin, uzak bilinmiyenlerin derinliğinden bakardı da, "Aramızda hısımlık yok mu sanıyorsun? Sen de benim gibi garip bir deniz kuşusun!" dermiş gibi olurdu.

Ne var ki, "Alışveriş miskalla dostluk kantarla" deyip, tam tersine ticareti kantarla yapan, dostluğu da dirhemle satan bir dünyada, Selim Dede, dostluğunu da, ticareti de kantarla yapa yapa, sermayeyi kediye yükledi. Karısına, "Sen merak etme, ben hem bizim, hem evimize aldığımız öksüz çocuların, hem de kedi-köpeğin nafakasını balıktan çıkarırım" demişti. Ama aradan çok geçmeden karısı da, ne olduğu anlaşılmayan bir hastalığa tutuldu. Bodrum'da o zamanlar doktor da, eczane de olmadığından, zavallı kadın çırpına çırpına öldü gitti. O da üç çocuğunun yanına gömüldü.

Hoşbulduk Selim Dede, hem balık tutmayı, hem yemek pişirmeyi tek başına beceremiyordu. Çocukları dağıtmak da, nefsine ağır geliyordu. Birçoğu denizci, dalgıç yetişmişlerdi. Onlar ayrılıp başlarının çarelerine baktılar. Ötekilerin karınlarını doyurmak için evini Danacıların Hanife'ye sattı. Elinde kayığından başka, bir çulu kalmıştı. Çulu, Tepecik Camiinin avlusunda duran köhne bir teknenin kulübemsi dumbuçosuna taşıdı. Burada yaşamaya başladı ve çok geçmeden de hastalandı.

Selim Dede gözlerini açınca, aklına Kocakaya adasındaki martı geldi. Aradan ne kadar zaman geçtiğini bilmiyordu. Oysa martı, hemen her gün Selim Dede'nin "nâ! nââ!" diye kendisini çağırmasına alışmıştı. Martının kendisini özlemiş ve üzülmüş olacağını düşünerek, dumbuçosundan çıkıp sandala atladı; acı bir istekle küreklere sarıldı. Çok yoruldu ama, Kocakaya adasına vardı. Adayı fırdolayı dolaştı, başını yukarıya kaldırıp "nâ! nâ! nââ!" diye, martı sesi taklit ederek bağıra bağıra sesi kısıldı. Ne var ki, martı gelmiyor da gelmiyordu.

Selim Dede, son bir çaba ile sesini toplayıp yine ünledi. Adanın ta yukarılarından martının "nâ! nââ!" diye cevap veren sesini duyar gibi oldu. Ses öylesine ince ve öylesine uzaktı ki, bu gerçekten martının ötüşü müydü, yoksa özlenen bir çağrışın düşü müydü, bilemedik. Hoşbulduk Kaptan yine bağırdı. Cankulağı ile dinledi. Yalnız dalgaların inleyişi vardı. Hoşbulduk Selim Dede, kolu-dizi titrer bir halde yarları tırmanmaya başladı...

Martı, yirmi günden beri, yumurtalarının üzerine sıcak sıcak yayılmıştı. Onları ateş gibi yanan sevgisi ile canlandırmaya çalışıyordu. Gövdesindeki çocuğun oynadığını duyan insanoğlu anası, kendisinde çarpmakta olan çifte yürekten cesaret alır. Oysa, bağrına taşlar basarcasına yumurtaları basan martının yüreği, bir yavru için iki kere loğusa olduğu halde, hep yapayalnız olarak çarpar! Dört yumurta içinde dört martı civcivi, kapalı gözler ardında düşler görüyorlardı. Daha yumurtaları bile delinmemişti ama, yüreklerinin kulağı günlerdir denizin sesine açılmıştı! Dalgalar adayı temelinden sarsarak gürledikçe, yumurta içindeki martı yavrularının yürekleri, binlerce yüzyıldan beri süregelen bir çınlayışla daha, daha hızlı çarpıyordu. Artık neredeyse gözler güneşte, kanatlar gökte, kasırgaları aşacaklarını biliyorlardı. İşte bu bilgi ile yumurtaların içinde ötüyorlar, öttükçe de analarını sevinçten çıldırtıyorlardı!

Tam o sırada ana martı, Hoşbulduk Selim Dede'nin sesini duydu. Ona cevap verse, yavrular ürküp susacaklardı. Ama martı kendisini daha fazla tutamadı ve "nââ!" diye sesini kapıp koyuverdi. İşte, Selim Dede'yi, "İşittim mi, yoksa bana mı öyle geldi?" diye düşündüren, bu çağırıştı...

Martının ötüşü çınlayınca, oralarda dönüp duran bir yırtıcı kuş, hemen ona doğru yollandı. İşte o zaman, denizin apak doğurucusu, yaralıymış gibi çırpınarak, kendisini yerden yere çarparak, bir kanat ve tüy kargaşalığı halinde kayanın kovuğundan çıktı. Hava canavarıyla çarpışacak kancalı gagası, pençeleri yoktu! Debelene debelene yuvasından uzaklaşıyordu ki, alıcı kuşa, kolaylıkla yakalanıp parçalanabileceği sanısını versin... Kendi canını vererek civcivlerinin canlarını kurtaracaktı. Kartal, kara bir pençe ve gaga girdabı halinde martının üstüne çullandı. Çırpınan karbeyaz tüyler kanlara, et parçalarına belendi...

Aradan çok geçmeden çalılar çatırdadı, ayrılan dallar arasından Selim Dede göründü. Eline koca bir taş alıp davrandı. Ne var ki, iş işten geçmişti!..

Martının gözleri sönerken, Selim Dede'ye "Sen de benim gibi yoksul, garip bir deniz kuşusun..." dermiş gibi oldu.

Doğdu doğalı açık denizlerde kuşlarla, balıklarla yaşamış olan yaşlı kaptan onların huyunu suyunu, bu arada ana martıların yavru ya da yumurtalarını tehlikeden kurtarmak için kendilerini fedâ etmekten çekinmediklerini pek iyi biliyordu.

Yaşlı ve hasta kaptan yuvayı bulup yavruları ak küllü koynuna bastı... Ertesi gün yumurtalardan turuncu bacaklı, ak pamuk yumakları çıktı. Dede'nin avuçları, içleri sıcak çarpan tüylü yüreklerle doldu.

Martı yavruları, uçurumun tepesinden bakışlarına siftah olarak yaylım veriyorlardı. Veriyorlardı ama, gökler bomboştu, sessizdi. Haniydi uçurumun tepesinden, yükseklerden çınlıyarak ve yavrulara kanada binmek cesaretini verecek olan ana martının çığırışı?

Hoşbulduk Selim Dede, beş-altı gün uğraştı, yavruları ağzında çiğnediği balıkla besledi, koynunda barındırdı, ısıttı. Bu uğurda susuz kaldı, uykusuz kaldı ama, onları bir türlü uçuramadı. Oysa yavruların kanatlarının uç tüyleri, rüzgâr ararcasına uzamıştı...

Selim Dede, uçurumun tepesinde yavruları uçmaya alıştırmak için kollarını kanat çırpar gibi kullanıyor, hoplayıp zıplayıp çırpınıyordu. Özleyişine denk kanatları olsaydı, yavrular çoktaan kanat alevi halinde göklere harlarlardı...

Altıncı ya da yedinci günün akşamıydı. Selim Dede, sabahtan beri çabalayıp yırtınmıştı ama, yavrular bir türlü kanatlarına güvenememişlerdi. Gün batarken Hoşbulduk Kaptan, uçurumun kıyısında dizili duran dört yavruya baktı. Onların gözleri, grubun kızıl yansımasıyle yanıyordu. Renkler, bendlerini yıkmış büyük sular gibi gürlüyorlardı. Doğa, akış halindeydi. Dağlar, denizler sanki giden ışığa doğru bağlarını tartıyorlardı...

Her yer karanlıkla kapanmadan önce martı yavrularını uçurmak için, son bir çabayla ayağa kalktı. Dünyada her şeyini yitirdikten sonra, elinde kala kala şuncağızlar kalmıştı! Onlar da uçmayı öğrenmeden mi öleceklerdi?

İçini derin derin çekti. Tâ can evinden kopup gelen bir özdeyişle, "Nâ! nâ! nâââ!.." diye bağırdı. İki yavruyu bir avucunda, iki yavruyu da öteki avucunda, yüksekte tutarak ileri fırladı. Uçurumu aştığının farkında bile olmadı... Yavruların dördü birden havalandılar. Sanki yavruları kapıp uçuran kanatları değil, Selim Dede'nin atılış hızıydı.

Yaşlı kaptanın gövdesi, tâ aşağıda, uçurumun dibindeki sert kayalara çarpmış, kemikleri tuzla buz olmuştu...

Hoşbulduk Selim Dede'nin Kocakaya'ya bağlı sandalı kayalara çarparak güm! gümm!.. öttü; sonra da parçalanıp dağıldı... Martı yavrularının uçmaya başladıkları günden sonra Hoşbulduk Selim Dede'yi gören tutan olmadı...

Arasıra Kocakaya adası yakınlarından geçen balıkçılar, oradaki birkaç martının "nâ.. nââ... nâââ!." diye öttüklerini duyunca, "rahmetli Hoşbulduk Selim Kaptan da, aklını fazlaca kaçırdığı zamanlar buraya gelir, şu martı yavruları gibi nâ.. nââ.. nâââ.. diye öterdi" dediler...

Halikarnas Balıkçısı, *Ege'nin Dibi*

Nasıl olduysa oldu, bir kumru geldi, Roll kütüphanesinde kuluçkaya yattı. Üstelik tam da Halikarnas Balıkçısı'nın "Hoşbulduk Selim Dede"sini keşfettiğimiz günlerde...